

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

JAN 2

DET 1

400

NEED

1530.

61.
001
C21a

DE CARMONA

MEDICI ATQVE PHILOSOPHI
Hispalensis (quondam Llerenæ perpe-
tui decurionis, eiusdemq; sanctæ Inqui-
sitionis Medici iurati, Regiaq; merce-
de conducti) Tractatus an Astro-
logia, sit Medicis

necessaria. 21a

Ad Illustrissimum Dominum Dominum
Rodericum de Castro, Archiepiscopum Hi-
spalensem, nec non Cardinalem sanctæ
Romane Ecclesiæ, duodecim
Apostolorum.

Accessit insuper praxis subtilissima, ac Ad-
curandâ cognoscendamq; pestilentia, et ap-
pime necessaria, eiusdem Auctoris.

HISPALI.

Apud Franciscum Perez, Typographum.

Ano 1.º 90.

EL REY.

PO R quanto por parte de vos el Licenciado Juan de Carmona, Medico, vecino de la Ciudad de Sevilla, nos fue fecha relaci6n, que aviades compuesto dos tratados el vno intitulado An astrologia medicis, sit necessaria y el otro de Peste, & Febribus Cum pūcticulis (de que hizistes presentacion,) en los quales aviades passado mucho trabajo: suplicando nos los mādassemos ver, y daros licencia para le imprimir: y preuilegio porveynte años, y q̄ ninguna persona le pudieffe imprimir sin orden vuestra, o como la n̄ra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo: por quanto en los dichos tratados se hizieron las diligencias que la Pragmatica por nos fecha sobre la impressi6n de los libros dispone: Fue acordado que deviamos mandar dar esta nuestra Cedula en la dicha razon, Y nos tuvimos lo por bien: por la qual vos damos licencia y facultad, para que vos o la persona que vuestro poder oviere: y no otra alguna, podays hazer imprimir y vender el di

cho libro que de suso se haze mencion, en todos nuestros Reynos de Castilla, por tiempo y espacio de diez años primeros siguientes, que corran y se cuenten desde el día de la fecha desta nuestra cedula en adelante. So pena que la persona, o personas que sin tener para ello vuestro poder, lo imprimiere o vendiere, o hiziere imprimir o vender, pierda la impresion que hiziere, cō los moldes y aparejos dello: y mas incurra en pena de cinquēta mil maravedis, cada vez que lo contrario hiziere. La qual dicha pena, sea: la terciaparte para la persona q̄ lo acusare: y la otra tercia parte para el juez que lo sentēciare. Y la otra tercia parte para la nuestra Camara, y fisco. Con tanto, que todas las vezes q̄ ovieredes de hazer imprimir el dicho libro (durāte el dicho tiempo de los dichos diez años) le traygays al nuestro Consejo: juntamente cō el Original, que en el fue visto: que va rubricado cada plana, y firmado al fin de Iuan Gallo de Andrada, nuestro Scrivano de Camara. de los que residen en el nuestro Consejo. Y con que antes que se venda le traygays an

re los del nuestro Consejo, juntamente con el dicho original: para q̃ le vea si la dicha impresion esta conforme a el : o traygays fee en publica forma , en como por Correãtor nõbrado por nuestro mandado se vio y corrigio la dicha impresion por el dicho original y se imprimio conforme a el: y quedã impresas las Erratas por el apuntadas, para cada vn libro de los que anfi fueren impresos: y se os tasse el precio que por cada volamen aveys de aver. So pena de caer è incurrir en las leyes y pragmaticas de nuestros Reynos. Y mã damos a los del nuestro Cõsejo, y a otras qualesquier justicias destos nuestros Reynos, q̃ guarden y cumplan y executen esta nuestra cedula, y todo lo en ella contenido. Fecha en san Lorenço a veynte y siete dias nel mes de Septiembre, de mil y quinientos y ochenta y seis años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

L. n Vazquez

AD ILLVSTRIS-
SIMVM DOMINVM, DOMI-
num Rodericum de Castro, Cardinalem san-
ctæ Romanæ Ecclesiæ, duodecim Aposto-
lorum, nec non Archiepiscopum Hispalensem:
Ioannes de Carmona Medicus atq;
Philosophus S.P.D.

FERTVR, ET MERITO
quidem, præses illustrissime, ab an-
tiquis, hominem phœta appellatum,
quod lucē adeò æmuletur: vt quemad-
modum luce omnia illustrantur, perspi-
cuaq; fiunt: sic, hominis intellectu atq;
memoria, voluntatis impulsu ad scien-
tiam cohortante, multa per Philoso-
phiam, & investigata sint, & in dies ma-
gis inuestigentur. Etenim, vt ait Aristot-
eles, omnis homo natura scire deside-

rat, Cæterum multo plura adhuc & in-
uestigata essent, & inuenirentur: si ho-
mines, cum voluntati, ac sciendi cupidi-
tati obtéperarent: tum ad ea quæ cōdu-
cunt anhelarent. At vero, cum scientiæ,
curis, vigilijsq;, ac assiduo labore adipif-
cantur, plurimi, laboris metu perterriti
vel ne apia quidem scientiæ attingere
tentant. Alij vero, statim ac inceperint,
ab opere desistunt. Sed neq; tantum la-
boris nobis insumendum esset, si, hac
tantū culpa, homines notarentur: quod
scilicet res in cultæ, sese nobis inuestigā-
dæ, offerrēt. At cum ad ea, quæ minime
conducūt, totis viribus animum appel-
lant, euenit, vt, tum multis erroribus,
tum vero vanis innumeris, scientiæ cō-
taminatæ sint. Quo fit vt, non modo ve-
ritatē docere, quin etiam errores, men-
dacia, nugamentaq;, radicitus extirpa-

re oporteat, quod utiq; adeo graue pō-
dus existit: ut passim succumbere opus
sit, non modo exiguas, atq; vietas vires,
verum etiam robustissimas, ut frequen-
ter videtur, quarum opera admodum
posteritati prodesse, si, potius docere
quam dedocere, curarent. Difficilius
enim est (ut aiunt) dedoceri, quam do-
ceri, nec mirum, facilius, nanq; est, ter-
ram, omni planta viduatam colore:
quam vepre, zizania, gramineq; ac plu-
ribus alijs, cum impertinentibus, tum
admodum nociuis plātis oblitam. Por-
ro, cum medicina harum scientiarum
vna sit, (nec cæteris humanis inferior,
cum salutē, vitæq; humanæ prospiciat)
tantaq; nugamentorum proluvie fœda
ta cōspiciatur: horum aliquot protinus
auerrūcare (nam omnia, fateor me non
posse) per quam. vtile fore putavi. Quæ.

stionē scilicet proponens, num astrologia, medicis, necessaria sit: toties Astrologis, medicisq; agitatā. Quo fit vt, cum tanto, tamq̃ue horrendo tumultu, hæc importuna quæstio, ab Astrologis, medicisq; agitetur, (alijs scilicet Astrologiā medicis necessariam esse statuentibus, alijs prorsus reiiciendam, contra pugnantibus) merito quidem eam, iterum ad arenam vocemus. Nam quamuis, vt retuli, plurimi hanc prouintiam assumpserint: sic segniter, ac veluti pettransennam, vt vtrobiq; disputādi ratio sese offerat. Quo factum est vt, nil statutum hucusq; sit, quo veritas tueri possit pro inde hunc vltro subire laborem eligi, ac protinus exanthlare: vt nullus imposterum remaneat, quo ad fieri possit, dubio locus: nec in his immorari quenquā, sit opus. Quin potius ad medicam
facul-

facultatem excolendam, atq; augēdam
properare. Cæterū hoc, adeo graue pō-
dus esse, vt robustissimas postulet vires,
nemo est qui ambigat ac veluti cante-
rium in fossa iudicet, vt fertur in pro-
uerbio. Pro inde mirum non erit, ò illu-
strissime princeps, has meas, vel tātillas
quandoq; succūbere, sub tante pōdere,
vt nō modo has, verū etiā Herculeas &
Athlanticas simul superaret. Quo circa
sæpissime mihi, de hac re, admodū cogi-
tanti, tantus ingruerat horror; vt tergi-
uersari nō dubitarem, atq; Epicuri illud
eligere curarem, nempe. *κατὰ βίωσιν*, hoc
est, taliter vixeris; vt nemo te vixisse sen-
tiat, quam huic operi manum adhibe-
re. Nec mirum nam, hoc temporis, sic
hominum malitia inualuit, vt non ri-
si in deserto, hominis vitam à munda-
nis periculis tutam esse credam. Verum
enim

enim vero, dū inter has cogitationum
procellas, cum corde voluto; en Asy-
lum tutissimum sese mihi offert: scili-
cet illustrissima dominatio vestra; vbi,
adtractorum liuore, ita me tutum fore
spero; vt nequaquam vllam eorum of-
fensam timeam. Neq; patiar, ad profun-
das terræ latebras aufugiens, tanto pri-
uari bono: ne mihi, quod Aeschini cum
Dionysio, contingat, Qui, nisi à Platone
introduceretur, tacens, ac manibus insi-
nuatis, è Sicilia in patriā revertebatur.
Sed neq; me, scelus aliquod capitale cō-
misisse, quis credat; quod, sceleratorum
more, ad sacrum dei Asylum confuge-
rim. Imo vero, cum veritati subvenire
curarem, nihilo magis hunc assequutu-
rum finem speravi, quam dominationis
vestræ patrocínio. Perro autem mira-
buntur, nec immerito, quidam, quod

me, ignotum, nulla iactata præmeditatione, obtruserim. Decebat enim prius, & dominationem vestram visere; & benenolentiam captare: atque, num, hilari fronte, hæc suspienda forent, prius scire quâ sic, illotis (vt aiunt) manibus, opusculum offerre. Cæterum, mirari desinent, si felicissimam, clarissimamq; tuam regiam stirpem, & inclytam personam, tot, tantisq; muneribus, ac prærogatiuis decoratam perspiciât. Quid enim hinc necessario consequutur sperare opus est, quam Christianissimam pietatem, ardentissimam charitatem, blandissimamq; beneuolentiam, & simpliciter omnes virtutes, adamussum, ibi collocatas? accedit etiam, quod semper bonorum cultus, sic, apud me, fuerit in pretio, vt, cæteris omnibus, anteponendos iure optimo, perpetuo decreue-

creuerim; habens semper in mente il-
 lud, quod ad Praxillam, sicyoniam refe-
 runt, in scholijs dicentem. ἀδμήτε λόγου, ὡ-
 στάντε μαθόν, τὸς αγαθὸς φιλεῖ, τῶν δ' ἄλλων δ' ἀπέχε, γινέσ-
 ῃσι δειλῶν ὀλίγα χάρις, Hoc est, admeti; ὁ ἀμι-
 cē, ratione percognita, bonos & gene-
 rosos ama: timidos autem, missos fa-
 cias: sciens probe exiguam esse timido-
 rum gratiam. At quis tuam bonitatem
 non diliget? Sanctitatem non colet?
 Auctoritatem non suscipiet? Reliquasq;
 virtutes tuas non mirabitur? Nemo cer-
 te. Quo circa, ὦ sapientum nobilissime,
 & nobilium sapientissime, non modo
 me, qui munusculum hoc, quantulun-
 cunq;, offero; quin etiam inimicos, &
 maleuolos, placido animi candore, re-
 ligiosa & diuina charitate abste su-
 sceptos iri, non dubito. Nec Hero-
 strati ritu, qui Ephesiæ Dianæ tem-

plum cōbussit, gloriam hinc mihi com-
parare doctos viris incessendo, curo.
Nil enim fortiori nixu, vitare cupio;
quam meam opinionem, mordicus, de-
fendere. Nec etiam, muneris vice, onus
imponere dominationi vestræ curo: ef-
fet enim quippe: si libelli tutelam, id
quod alij faciunt vobis commédarem.
Sed absit: nam, aut veritatem continet,
aut non si autē veritatē continet, defen-
sione non indiget: quod scilicet ipsa, se,
tueatur veritas. At si non continet, im-
pudentis, versutió; hominis est, menda-
cia, gravissimis ac pijsimis hominibus,
defendenda committere. Quo circa ut
eo fruaris, ô illustrissime præses libellū
offero. Nec me, pro título isto, alia mer-
cede donari cupio quam quod, inter do-
mus tuæ minimos seruos habear. Vale,
& me, Paterna benedictione, bea.

CANDIDO LECTORI.

Sæculum est (ò candide lector) quod maximo tenebar desiderio, hunc, de peste & febribus cum puncticulis, librum incudi reddere, multiplici de causa. Scilicet quod, cum libreriorum incuria, tum mei absentia, tot conspurcatus sit mendis, ut nullam fere lineam absq; eis reperire liceat. Quorum culpa, quædam parum latina, nimirum solæcismis quam plurimis fœdata, quædam vero falsa redebantur. Præterea tractatum hunc, an astrologia medicis necessaria sit, sic necessarium arbitrarer, ut illum in publicum non edere, in humanum putarem. Nam cum vniuersæ medicorum scolæ, à diuinatoribus persuasum sit, eã medicis necessariam esse, efficitur ut præcipua medicorum pars, his nugationibus incumbens, tempus inaniter conterat: quos utiq; satius esset, medicinæ præceptis insudare: quam huiusmodi tritis se se irretire, à quibus extricari non

cuius libet est. Quare fit, ut medicina, quæ
plusquam nestoreos exigit annos, tempore
fraudata, sic infeliciter obeatur: præcipue
quod humana vita brevissima, non modo
brevis, ut Hippocrates ait, sit. Sed neq; his
tantum rationibus opus depromere cupiebã:
quin etiam ut quosdã propulsarẽ sũs surro-
nes, quos tantum ad maledicendum natos
existimo. Quibus cum nil, quod bonæ sit fru-
gis, docere queant, nullum frequentius inci-
dit officium quam, quæ ab aliis tradita sunt
genuinò morderè. Ignarorum canum ritu,
qui non ob virtutem, sed ob consuetudinem
latrant, ut ait Iacotius. sed abeant in malam
crucẽ, quid mihi cum his nebulonibus: gau-
deant. glorientur. ouent. sed non defuturos
credo, qui caninas rodãt pelles, ea est nanq;
rerum vicissitudo. At audio, iam amicos di-
centes: quid tibi vis? aut quid queris am-

B plus

plus? plus enim es apud sapientum iudicia
consequutus, quam apud factiosorum inui-
dientiam amissisti. Habes Hispali, quod pau-
cis bonis viris contigit, clarum nomen: pas-
sus es quod sæpe fortissimi ciues, obtrecta-
tionem: ablatum est, quod ignauissimi com-
plures obtinuere, sordidorum fauor. Hæc
cum Scaligero, qui similia passus est loquar.
Potiar interdū hac florentissima, opulentis-
simaq; ciuitate, tam auri, acutissimorum,
ac studiosorum ingeniorum affluxu pol-
lens, vt, tum his, tum innumeris alijs terræ
cæliq; donis, nulli secunda sit abderam mi-
bi pulcherrimam adinuenisse, dicā. Verum
de his satis; Hispalis enim encomia felicio-
rem desiderant encomia ste m: nec præsentis
instituti est, hanc assumere prouintiam. Ac-
cedit ad huc alia minime contemnenda ra-
tio; quod Ioannes Fragosus, libro quodam,
ver.

vernaculo edito sermone , affirmauerit , febrem cum puncticulis haud quaquam contagiosam esse: sed citra rationem, eamq; appingere præstaret , quam ita ieiune sententiam ferre atq; se ipso præliatore , se ipso iudice, seq; ipso agonotetha victoriam adeptus est. Nam quod contagiosus sit morbus , sic manifesto constat , tum ratione , tum etiam experientia , vt cordato homini aliter sentire non liceat. Quod enim ex adstantibus quam plurimi eodem morbo corripiantur, nemo est qui ambigat. Forte dicet , non inde sequi, contagionis causa id prouenisse , cum possibile sit , similem dispositionem omnibus contigisse : ac ex consequenti , idem morbus omnibus etiam primò. Quo dato consequio , quam absurda alia sequantur , vel ipse iudex esto . Scilicet nullum morbum esse contagiosum .

B 2 Consequ.

Consequutionis necessitatem, quilibet mediocriter in dialectica versatus agnoscet. Age igitur, nullus hinc iam, peste, venerea labe, scabie, ophthalmia, aut quouis alio contagionis suspecto morbo laborantes formidet. Frustra ergo civitatibus ac populis uniuersis custodiae parantur, perniciosis grassantibus epidemijs. Frustra etiam tot adversus pestis contagionem machinamur remedia. Pernitiosa nimis atq; absurda enuntiatio. Per horrescere itaq; saluberrimū existimo has, cum puncticulis, febres, contagiosæ nanq; sunt: eodem enim pacto quo aliæ contagiosæ ægritudines deprehenduntur, & hanc deprehendi necesse est. Quippe alias contagiosas ægritudines, non alia ratione creditur, hâc pollere vi, quam quod plures, nimia cum ægrotantibus habita consuetudine, ijsdem corripiantur. Atqui, ô docte Frago

gose, si alia tibi suppetit ratio, amabo de-
de nobis. Addo aliam edendi in lucem hoc
opus, non contemnendam rationem; scilicet,
quod magna laboret corruptela, his tempo-
ribus, medica facultas, adeo, ut omnibus, vel
mulierculis quas nere, vel acu pingere præ-
staret, liceat quicquid venerit in buccam
Typis mandare, verum deligenda suspendio
arbor est, ut quōdam de Leontio ferebatur
Alijs etiam in materia medica plurima de-
blaterare multa titulo promittentes, quæ ope-
re, non cōplent. Quod videas eos qui aliquam
berbulam, seu quodvis simplex medicamen-
tum laudaturi suscipiūt, tot tantisq; virtuti-
bus ea insignire, ut vel vnum, tibi satis es-
se, morito dixeris ad omnium morborum cu-
rationem, si vera sunt quæ de eo narrantur.
siccine res tan serias tractare licet, ac si quis
libros falsæ militiæ, de cavall'rias Hispa-

ne, componat: ipsi viderint. Mihi vero antiquius est, galeni doctrinā amplexari dicētis: quippe experiētia normæ vice semper habēda est: eorū quæ ex cogitaueris: neq; scribēdum pro utili quicquā est, quod non sis expertus: nisi tamē hoc ipsū testeris, nō esse tibi adhuc expertū. Quo circa, cū innumera obseruare, cū in medicina, tū astrologia, quæ falsa esse deprehēderet experiētia, operæ prætiū putauit, opus typographo cōmēdare: ut tibi ac vniuersæ posteritati prodesse aliqua ex parte possim, nō tamē omnino: nā illud augiæ stabulū esset purgare: adeo mēdacijs medica conspurcata est facultas. Vtinā multi nobis cōtingissent veraces scriptores, qui nō superstitione quin veraci medicinæ mācipati, nō anilia deliramenta, imo vero ægrotantibus utilia proferrent: quos Deus optimus maximus nobis præstare dignetur. Vale.

SCAPIT. I. IN QVO POTIS-
 simæ Astrologorum rationes continentur,
 ad probandum, Astrologiam medicis
 necessariam esse, Authorisq;
 multæ earum corro-
 borationes.

VM APVD, NON
 quosuis, medicos, quin
 poti9 celeberrimos ma-
 gniq; nominis tot, tan-
 tæq; quotidie suborian-
 tur contentiones: an scilicet astrolo-
 gia medicis necessaria sit, ea præcipue
 quæ astrorû aspectus, eorumq; in hæc
 inferiora impressiones rimatur: neq;
 lis huc usq; dirempta fuerit: utile fo-
 re putavi hac in parte meam senten-

An Astrologia sit

tiam qualencunq; proferre. Que non quippe detrahendi, vanæ ve gloriolæ aucupandæ profitebitur gratia, imo vero ut veritati subveniâ: quam quidem omni laudi, divitijsq; , non inodo christiana religio, verum etiam vniversus philosophorum medicorumq; cœtus præferendam asseverât. Et merito quidem. Nam, ut veritatis præcipuum encomium taceam, hac de medio sublata, fides, commercia, regna, quin etiam universa species humana pereat necesse est. Quo circa cum in medica classe adeo necessaria sit, me q; eam profiteri cōstet: hinc est quod tantopere veritatem in hoc difficili negotio, & tueri, & propalare pro virili mea contendam. Siquidē contē-

contentiones quæ apud philosophos aliarumq; artium, theologia dempta, professoribus agitantur: si à vero de viare cōtingat, haud certe adeo magnum periculum impendebit ac si in medica facultate, aliquid committatur erroris. Quid enim nostra interest, tria ne an plura rerum statuerimus principia? materiam primam esse aut non esse? corrumpantur ne an maneant accidentia, quæ prefuerant in corrupto, aduentu nouæ formæ? numeros eosdem (addita veritate) speciem mutare aut non? nil utiq;. Nam nullum ex inde hominibus damnum emergere manifesto constat, scilicet febrem, lethargum, phrenitidem, aut deniq; mortem, vel id genus alia. At

A s sic

An astrologit sit

si, dum ægrotis medemur, error committatur in diatæctica pharmaceutica, aut chirurgica quid inde sequatur vel conscribis notum est. pro inde perpendere opus est, verum ne an falsum sit, hâc divinatricem astrologiam, medicinæ præceptis intersecrandam suscipere sit necessarium; an potius eliminandam, atq; ex torrem abigendam. Et enim, si necessaria est, extremæ dementiæ fuerit imo potius barbaræ inhumanitatis impedire, præsidia quæ omnibus erunt salutari. Ast si vana, & inutilis, crudele quidem ac impium, hominibus vniuersis imponere, vitantes oportuna præsidia, vel adhibentes importuna, quod planeta benevolus aut malevolus hor-

retur

retur aut dissuadeat. Cæterum obijcient nobis astrologi, quæ nam hæc manium ab orco revocatio? est enim iamdiu hoc dubium & discussum, & discisum; nec tua césura opus, est: quâdoquidē necessariâ esse vniuersa astrologorū acies astruit. Nec nō medicorum bona pars. Quibus sic respōdeo. Hoc non omnino verū esse. Nā ita adhuc sub dubio manet; ut iterū hoc indubiū vertere sit opus. Quando astrologorū sententiam omnino reiicio: ut pote cum hominum sit, in angulo, ut aiunt, sed etiū: nec medicinæ præcepta callētiū: nec assidua praxi instructorū, ut illis ulla in medica facultate adhibenda sit fides. Atq; eo magis, quia inter eos de hac re non ita convenit, quin

An Astrologit fit

quin eorum, Præcipui, ut in sermonis decursu mōstrabo, reluctentur, at qui medici, qui astrologiam suscipiunt, pauci quidem, neq; magni nominis sunt: adeo ut si cum eam reiiciētibus cōparentur prorsus ab omnibus exhibitari quā suscipi, par sit. Nā cum medicinam segniter admodum profiteātur, enixe ad astra confugere curant; duo ex fuga necessario aucupantes, scilicet ignorantiam in propria facultate tegere, atq; imperito imponere vulgo, quod utiq; sic hos ariolos suscipit, atq; miratur, ut fraudem detegere nō patiatur. Tanta, est futura sciēdi inanis, & fatua cupido. Proinde, si deceptos homines, veritatem docere nitaris, resiliūt statim, ac tot historias

adverſus te adducunt, totq; in credibilia nugatur ut tacere ſatius ſit quã ultra progredi, ne contumelioſus ac fere impius habearis. Et quanvis ſermonem ultra quam parſit producam, facetiſſimam narrabo hiftoriam, liceat nunc mihi amore dei tantisper confabulari, nam ita forſitam, veluti de aſini umbra loquens, magis attentos lectores reddam. Iam dudũ cum de hac re cum quibuſdam certarem, ac, me parui pendere divinatricem aſtologiam audirẽt. Statim hãc mihi obtruſere hiftoriam. Muliercula quãdam adultera, dum mariti præſentia, eius impudicitia impediretur, ſolum vertit, ut impunitius mœcharetur, duobus tribus ve annis dilapſis, quibus

An astrologia sit

quibus prostitutâ fecisset pudicitiam
mali patrati penitens meretricula ,
marito se recôciliare desiderabat. Cæ
terum dū alias sibi similes consuleret
fanaticum quendam ariolum adeat
illæ suadent. Vt qui omnia ei eventu-
ra divinâdo revelaret. At egregius di-
uinator, ô te miseram, inquit, tres ho-
ras nō viues. Maritus nanq; cito te in-
ueniet: atq; occidet. At misella treme-
bunda eiulansq; discessit. Hâc & illac
errans tristis ambulat , ne sciens ubi
se se abscondēs, deliteſcat. Ad triuium
perueniens , dubitat qua pro gredia-
tur. Tandem quandam ex illis viâ eli-
git. Cōmodū procedere cœpit: quum
maritus adest. Agnōit uxorem. Arri-
puit soloq; æquat euaginato en se,
obtrū-

obtruncat in fœlicem mulierculam. At, aiebant, divinator neq; hominem nec mulierẽ noverat. Neq; hoc mēda-
cio contenti alia quam plurima com-
menta cōtexuere; sic ut tacere potius
eligerem quam cum his mendaci-
bus contendere. Cæterum de his sa-
tis. Nam certamen hoc rationibus di-
rimendum est non inanibus verbis.
Quo circa astrologia necessaria es-
se videtur. Primo, vt astrologos ta-
ceam, ex Hippocrate libro de locis
aere, & aqua in principio dicente.
Quum enim temporũ mutationes, &
astrorũ ortus ac occasus observauerit
quemadmodum singula horum eue-
niāt. Prænoscet utiq; & de anno, qua-
lis hic sit futurus: hoc nanq; modo,
si quis

An Astrologia fit

si quis rimatus fuerit ac prænoverit
tēporum occasiones, maxime de sin-
gulis sciet, ut plurimumq; sanitatem
assequetur, recta via procedet, nō mi-
nima artis suæ gloria. Quod sicui hæc
sublimiora videantur. Is si ab hac sen-
tentia discedat, discet sane non mini-
mam partem conferre ad rem medi-
cam ipsam astrologiam, sed omnino
plurimam, cū vna cum tēporibus &
ventriculi in hominibus mutantur. In
super eodem libro sic. Cæterum de
annis hoc modo consideratione fa-
cta quis cognoscere possit, qualis nā
sit annus futurus salubris ne an mor-
bosus. Si enim secundum rationem
fiant signa in astris occidentibus ac
orientibus, & in autumno aquæ fiant
& hiems

& hiēs sit moderata, & neq; valde clemens neq; modum excedens frigiditate, & in vere ac æstate tempestiue pluat: sane saluberrimum esse annum par est. Præterea, magnas, inquit, temporum mutationes, maxime obseruare oportet, vt neq; medicamēta in illis exhibeamus libenter, neq; uramus quæ circa ventrē, neq; secemus prius quam prætereant dies decem aut plures, & non pauciores. Periculosissima sunt etiam æquinoctiū utrumq;, magis vero autumnale oportet autem, & astrarum, exortum cōsiderare, præcipue canis de inde arcturi, & pleiadum occasum: morbi enim in his maxime diebus iudicātur, alijq; perimūt, alij vero desinunt, aut in aliam speciē
C aliumq;

An Astrologit sit

aliumq; statum transmutantur, & circa hæc quidem sicut dixi seres habet. Insuper lib. i. de diæta, astrorum, ait, ortus & occasus agnoscere oportet, quo mutationes & excessus ciborum ac potuum, & vëtorum, & totius mûdi, ex quibus sane morbi hominibus oriuntur, obseruare sciat. Hæc ex Hippocrate, etenim ea quæ ex libro de carnibus, prognosticorum ac alijs in locis de astrorum obseruatione scripsit data opera prætereo. Insuper quæ libro de insomnijs, sunt enim potius Valeriolæ & Scaligeri insomnia, quâdo non de astris quæ per insomnia videtur quin de ijs quæ in cœlis sunt eorumq; aspectibus & impressionibus controuersia est. Ommito præcautionē illā

nē illā quam Soranus adducit in vita Hippocratis: est nanq; commentitiū ac prorsus inutile vt sermone procedente monstrabimus. Atq; hæc, quod ad Hippocratem attinet, ad presens dicta sunt. Sed & quid Galenus de hac re senserit, opere prætium fuerit perpendere. At astrologiam recipere aperte cōstat, cum primo epidemiōn cōment. i. dicat. Est ad omnem propositam disputationem cum primis necessarium vnaquaq; in regione ubi obire medicam artem instituimus, cuiusq; perspexisse Syderis emerfus occasusq; : quia tempora ab his anni circum scribuntur. Insuper eodem commento sic. Qui astronomiæ imperitus est, hunc celatum nolim,

C 2 ipsum

An Astrologia fit

ipsum haud quaquam obsequi Hippocrati ad illam, ob prædictorū usum cohortanti. Ad huc autem idem Galenus, nō certe alibi plus, addictus videtur astrologiæ, quam tertio de crisi bus, ubi sic fatur. Causas horum ratione nobis, indagatibus, duo prima omniumq; sunt primordia esse statuenda videntur: in ordinatum videlicet, quod ex hac mundi materie proficitur: ordine vero ornatuq; procedēs, semper quod cœlestibus originē fert acceptam: omnia quidem in hoc orbe ab illis decus ornamentuq; capessunt. Vbi manifeste affirmat ordinē decretoriorū dierum a cœlo astrisq; provenire. Quod manifeste patet dū paulo post inquit. Omnium superiorum

rum astrorum potentia fruimur verū
sol maxime hunc orbem exornat &
concinne disponit: quippe, veris, æsta
tis, autumnī, & hyemis author alius
nemo extat: magna sane & Lunæ ope
ra in hac rerum substantia apparent,
verum solis effectibus posteriora. Ete
nim mēses, hæc perpetuo ordinat. In
terpositisq; paucis, sic ait: igitur fruc
tus auget incrassatq; animantia im
plet: ad hæc mēstruorum statum tem
pus mulieribus cōseruat: Item comi
tialium circuitus custodit inde quod
Solis plus vel minus participat. Om
nia Siquidem quæ facere nata est, ubi
falcis figuram repræsentat, languida
fiunt: inualescunt omnia cum plena
fuerit, qua propter & fruges interea ad

C 3

auget

An astrologit sit

auger maturatq; celerrime: ferarum
occisa corpora in tabe visu suo resol-
uit: somnoq; sopitis, sub eius lumine
vel aliter diutius immoratis, pallorē
& capitis dolorem conciliat. Quis igi-
tur dubitare audeat Galenum hac in
parte astrologiam & suscipere & am-
plecti? Quod si quis adhuc proteruiēs
Galenum hoc voluisse negauerit; Au-
diat ipsum eodē libro. c. 6. Sic loquē-
tem. Porro, inquit, illud denuo repetē-
dū est, quod nos quoq; obseruātes ve-
rissimū esse cōperimus, ab Egyptijs as-
tronomis inuētū, lunā nō modo agris
sed etiā sanis, dies quales tādē futuri
sint posse prænūtiare. Si enim ad plane-
tas tēperatos steterit, quos iam & salu-
tares latini, αἰγροὶ οὐρανῶς, Greci
nomi-

nomināt faustos & bonos producere:
si ad intēperatos, graues molestosq;.
Quibus luce meridiana clārius cōstat
Galenū.astrologiæ fauere,eamq; susci-
pere.Etenim & ab Egyptijs accepisse
& experiētia cōprobasse quæ ibidē as-
seruntur ait. Ommitto Platonis loca
quæ in Astrologiæ approbationē ab
alijs adducūtur,nā utrū de hac astro-
logiæ parte loquatur,ariolari op9 est.
Etenim potius iddē quod aristo. Sēsif-
se videtur.Nō enim illā diuinatricem
quin astrorū motū,figurā apparitionē
ocultationē, substātiā,aliaq; id genus
considerat. Quod manifeste videbit
quicunq; Platonis opera accurate ri-
matis fuerit: Scilicet timæum septi-
mum etiam de republi.Sym posium,

An Astrologia sit

gorgiam, epinomida, duodecimumq;
de legūlationibus. Ommitto etiam
ea quæ ex Aristotele ducuntur, scili-
cet. 12. metaph. 2. de cœlo. 2. etiam
physicæ auscultationis etenim hæc
non ad quæstionem attinent. Etenim
nolo, aliorum more, impertinentia
adducens cartas consumere numosq;
sparthanos condere. Nam ijs in locis
figuras, substantias, motusquæ ac id
genus cætera considerat. Ad rem igitur,
Plinius insuper etiam diuinatrici
astrologiæ astipulari videtur. 2. natu.
hist. c. 41. dicens. Quin in temporibus
quoq; signorum quorundam sua vis
inest, ut autumnali æquinoctio. Bru-
maq; cum tempestatibus confici Sy-
dus intelligemus. Insuper idem. 18.
cius-

eiufdem libri.ca.25.& fi non ita mani-
feste.Item.14.c.18.&. 9. eiufdem.c.16.
ubi canis exortu,& filurum fyderari;
& quosdam alios pisces profundum
petere maris , nec non ipſum mare
eius fyderis ortum ſentire ait. Quod
maxime, inquit, inboſforo apparet.
Alge enim & pisces ſuper feruntur,ab
imo verſa omnia . Astrologi ad huc
eam neceſſariam eſſe aſſeuerant ſex,
ut picus ait, freti rationibus quarum
præcipuas adducam , alijs dimiſſis.
Quod ſcilicet parum aut nihil ad pro-
poſitam attineant quæſtionem. Pri-
ma ex Ariſtotele de ſumitur , ut pote
qui.1.Meteorôn cap.2.dixerit. Opor-
tet mundum hunc inferiorem ſupe-
rioribus lationibus contiguum eſſe,

C 5 vt om-

An astrologia sit

ut ~~omnis~~ virtus inferior inde gubernetur. Quo fit ut necessario (ut ipsirentur) omnes horum inferiorum effectus ad superiores lationes tanquam ad præcipuas causas reducamus. Quare cum morbi morborumq; tempora eorumq; causas atq; Symptomata inferiora sint; efficitur vt necessario ad astra cœtosq; reducamus veluti ad proprias & genuinas causas. Insuper eadem ratione colligunt, remediaquæ iisdem applicantur, non nisi ab astris, astriorumq; aspectibus occasione petita, adhibenda esse. Scilicet purgationem, venæsectionem, scarificationem, unctionem ac membri alicuius abscisionem, vt ex eorum scriptis atq; assertis constat.

Siqui

Siquidem cum signiferum in duodecim secent partes (rationem quare in has neq; plures , neq; pariciores , ipsi viderint) corpusq; humaum in tot etiam, quarum vnaquæq; suo , ut aiunt , signo proportionem respondeat ; perspicuum utiq; fit neq; urere scindere ve , Luna in signo correspondente locata, partem signo Sympathia respondentem . Ad huc autem secundam rationem ex Lunæ Solisq; varia mutatione colligunt. Ex solis quippe accessu atq; recessu , aeris qualitates mutari quis non videat ? algore enim afficimur cum a nobis recedit : torremur cum accedit . Siquidem ut

prius

An astrologia sit

prius diximus, anullo impeditur quin
ver, æstatē, autumnum, hyememq; ef-
ficiat nam accedente sole arbores flo-
ribus, folijs, fructibusq; & ditantur &
decorantur: uniuerſæ inſuper plantæ,
quædam germinant quædam produ-
cuntur. Animalia ad venerem ac ge-
nerationem excitantur. Fructusq; eius
virtute matureſcunt. At, eo receden-
te, decidunt arborum frondes plantæ
contrahuntur, hebetescunt q; fere
omnia. Ex infectis alia pereunt; alia
torpore correpta iacent ſemimortua.
Quid nam præterea de Luna præfe-
runt? maris æſtus Lunæ motum ſequi
omnes affirmāt: fluxus refluxusq; ma-
rinos augeri minuiue pro ut Lunā au-
geri minuiue cōtigerit Cōchilia etiā
Luna

Luna existēte plena itidē adimpleri:
rursus, & hac ad coitum retroceden-
te, inanir. i Mulierū etiam menstruas
purgationes plenilunio moueri asse-
runt stataq; tépora ijs præfigere. Insu-
per omnes humiditates, & augeri, &
moueri. Crisimos etiā dies huius mo-
tum, positumq; sequi affirmant. Siqui-
dem cum omnes inferioris mundi hu-
miditates moueat, eas quæ in corpo-
re humano sunt mouere necesse est.
Quo fit ut cum secundum qnadratas
ac oppositas stationes terrena affa-
tim immutet, & hæ per septimanas
fiant: maxima accadat in morbis acu-
tis mutatio per septenos circuitus.
Hanc igitur astruūt Lunæ iurisdictio-
nem, scilicet vt morbis præsit acutis.

So-

An astrologia sit

solī autem diuturni. . Vt videlicet quod Lunæ denegatum est, Soli concedatur, appellatione ad altius tribunal facta. Cæterum, ne videar totam crīsimorum dierum tractationem huc transferre, ad alias astrologorum rationes me conféro interdum huic tractationi supersedens. Tertio sic colligunt; si temporum mutationes ab astris fieri manifestū est, hoc est, calor, frigus, humiditas, & siccitas, pluviæ insuper serenitates pestilentia, pestilentes quæ ac morbificæ, nec non salutare constitutiones, necessario astrologia medicis obseruationibus interserenda est ratio, quia cum medicina, testante herophilo, & approbante Gale-
no

no , scientia salubrium , in salu-
brium , & neutrorum sit ; & hæc tri-
pliciter dicantur , scilicet , ut sub-
iectum , ut signum , & vt causa ,
stellæ autem , ut receptum est , cau-
sæ præcipuæ nonnunquam vero , &
signa morborum epidemicorum sint
hæc medicus consideret , eorumque
influxus ac stationes necesse est , &
medicinæ præceptis interferat. At for-
te quis sermonem redarguet , quod
scilicet dixerim astra epidemicorum
morborum , & signa , & causas esse ,
morbos sporadicos excludere arbi-
trans. Cæterum non sic se res habet.
Nil enim omittere aut dissimula-
re volo quod Astrologis diuinatori-
bus fauere possit , quanuis ab illis non
addu-

An astrologia sit

adducentur. Dico igitur pro astrologis, quod ad sporadicos attinet partim ab astris generari, partim vero foueri eiugeriq; nam, morboſo apparatu præſente, ſi accedat ſyderis maleficus influxus, neceſſario, morbus ſequitur. Cæterum morbi alij qui caſu proueniunt augeri foueriq; ab aſtro-
rum prauo influxu omnibus aſtrophis in confeſſo eſt. Vt, verbigratia, ex vehementi motu ægrotet quis, ſanguine videlicet inflammato, accendatur febris planetis infauſtis prædominantibus; ec quis dubitat huic, & praua ſuperuentura accidentia nec non difficile iudicium, aut forte mortem? at, inquit, id nulli dubium. Addunt
quarto pro aſtrophologiæ deſenſione oc-
cultus

cultas syderum proprietates. Manifestum nanq; est multas rerum proprietates quas occultas ac specificas appellant, ab eleméntorum qualitatibus minime provenire, quæ cum ab ijs non proueniant, reliquum est ut ab influxu, virtuteq; cœlesti proueniant. Proinde si hoc verum est, vt astrologi autumant, necesse est etiam & corporibus humanis id ipsum euenire. Nec dubium, nam plures homines eodem temperamento præditi diuersis tum cibis, tū potibus iuuari aut noceri apparet. Ille enim caseo delectatur ac fœlicissime nutritur: hic ero viluti præsentē ueneno eo offenditur nec eius gustatum quit ferre, insuper medicamento purgante plurimi valde

D affi.

An Astrologia fit

afficiuntur, vel modico assumpto; alij
ne sentiunt quidem eius vim quan-
uis multum & assatim ad moueas,
alij vero commotionem quidem pa-
tiuntur neque exacte purgantur.

Quod cum Galenus considerâset. 2.
de rat. vict. in morb. acu. in hæc pro-
rupit verba. Nempe alij difficulter na-
tura purgatur, alij vel modico assum-
pto medicamêto purgantur quidem
copiose. Quare si hominis naturam
non noueris, metus est ne plus iusto
vacues, aut nullo pæcto vacuationem
promoueas, aut si moueris non suffi-
cienter vacues. At Galenus cum na-
turam dicit, non formam substantia-
lem, nec temperamentum intelligit:
quin potius virtutem illam sydercam,
super

super cœlestemq; quam quidem non nisi experientia cognoscere possumus ut ex præcedentibus verbis colligere est. Quippe dum purgantis medicamenti infebribus vehementibus exhibitionem formidat, & potissimū, inquit, si laborātis naturam expertus quis non fuerit. Sed & id ipsum intellexisse constat. 3. metho. c. 7. dum ait. in eiusmodi vero sermonis nostri decursu perspicuum plane fit tum ægri naturam esse considerandam, tum cuiusq; hominis propriam esse curationē, tum supra hæc illud tertium nempe quoniam cuiusq; naturæ proprietates ineffabilis est, neque exactissima scientia comprehensibilis. Adhuc autem, paucis interpositis, sic fatur.

D 2

Curatur

An astrologia sit

Curatur enim non homo communis
& generalis sed nostrum quispiam,
alius videlicet, aliud temperamētum
naturamq; obtinens. Quo circa cum
experientia comprobatum appareat
hanc virtutem plurimum a tempera-
mēto differre, extremæ fuerit demen-
tiæ Astrologiæ derogare, siquidem
cum quis nascitur hoc vel illo horo-
scopo imprimente nascatur necesse
est. Quo fit vt cum ille aspectus quan-
dam habeat, præter qualitates pri-
mas, virtutem occultam de qua prius
sermo habebatur, horoscopo in spi-
cere opus sit, vt proprietatem illam,
quæ lyderis virtute imprimitur, &
percipiamus & consideremus. Multa
siquidem exinde commoda eliciun-
tur

tur medicis neceſſaria : ſcilicet mor-
bos quibus obnoxius ſit ; quos facile
ſuperabit: quos cum maxima difficul-
tate; abs quo deniq; mortem oppeti-
turus ſit. Nam hæc omnia ab ascen-
dente augurari poſſe Astrologi pro-
teſtatiffimo habent. Inſuper horosco-
pum principij ægri tudinis inſpicere
opus eſt vt de toto morbi curriculo
prædicere poſſis. Nam, ſi fauſto aſpe-
ctu quis ægrotare inceperit, proſpe-
rum eius exitum expectare, ne dubi-
taueris, modo ab ægro, medico, ac tā-
tibus & externis minime erratum fue-
rit. Nam hæc, vt ait Hippo. i. apho. i.
& approbat Gal. nec nō vniuerſa me-
dicorum ſchola, criſim malā obtru-
dere poſſunt cum bonam ac laudabi-

D ; lem

An astrologia sit

lem nobis omnia signa prænuntiauerint. Cæterum hæc sufficiant pro defensione astrologiæ, quatenus scilicet medicis necessaria sit: hæ enim sunt potissimæ rationes quibus ea medicis necessaria esse dicitur. Quandoquidē alias adducere nolui quas quidam medici, ne dicā ardeliones, adducunt, fatuæ enim atque sic supinæ & insulsæ sunt, ut præ pudore taceā. Nam, ut alios præteream, si Franciscum iunctinum inspexeris, utpote qui defensionem quādam bonorum astrologorum de astrologia iudicialia aduersus calumniatores, scripsit friuolas eneruesq; eius rationes deprehendes. Exultat autoritatibus, nec scit abstinere, respondet leuioribus
ratio-

rationibus, fortiffimas aurem fubtrahet: quas vtique doctiffimus Ioannes Francifcus picus contra aftrologiam diuinatricem condidit. Ommitto Petrum Aponenfem conciliatorem appellatum, qui huic negotio adeo fuit obftrictus vt parum abfuit quin infanierit. Infuper quia præter fatilia atque ridicula quæ protulit, multa contra Chriftianam religionem blaterauit dam aftrologiani medicis infinuare cupit. Si vero quifpiam voluerit eius errata perfpicere, ad eft Simphorianus Cáperius medicus optimus qui eius errata colligit & cõfutatit. Nec non idem. Io. Fran. picus, ac alij quos data opera prætermitto. Reftat igitur vt quæftioni fatisfaciamus,

An astrologia sit

nimis enim diuagati sumus, partem
affirmatiuam defendentes.

¶ *CAPIT. 2. IN QVO ASTRO-*
logiam non esse medicis necessa-
riam probatur.

POSSEM DENIMIA
curiositate accusari quod quæstio-
nem adeo protritam, totiesq; a
plurimis agitatam, iterum, vt dixi ab
orco reuocauerim. Cæterum opti-
mam habeo excusationem. Nam
quamuis hæc ita se habeant, atque a
plurimis medicis in astrologia admo-
dū versatis hæc discisa fuerint, astro-
logiam nimirum abrogantes mini-
mèq; medicis necessariam esse afir-
mantes

mantes; non desunt tamen qui adhuc
baubentur, nec erubescant iterum;
atq; iterum eodem in volutabro ma-
nere, quos inde repellere, hydram se-
care sit. Quo circa mirabitur mini-
me quicunq; me id laboris assumpsis-
se cernet. Porro, vt ad pensum redeã,
astrologiam non esse medicis necessa-
riam manifestum est. Verum vt veri-
tas magis elucescat, rationibus quas
hucusq; pro astrologis adduximus, si-
gillatim respondere decreui: vt sic ve-
ritatē melius introducamus, ad Hip-
pocratis igitur authoritates retro ad-
ductas deuenientes facilis est respon-
sio: hic enim non eam diuinatricem
astrologiam necessariam esse ait; sci-
licet quæ ascendentem, aspectum, fi-

D 5 guram,

An astrologit sit

guram, amicitias, inimicitiasq; planetarum rimatur; cæterasq; astrologorum fictiones: quin potius eam quæ astrorum cursus, apparitiones, occultationesq; non certe quia motus, quia motus est, aut occultatio qua occultatio aliquid per se imprimant: imo vero, cum quia inde temporum mutatio pendeat; tum vel maxime peculiare morborum formæ cuique temporis parti respondeant. Alij nanq; hyeme, vere alij, æstate præterea alij, ac alij denique autumno proueniunt. Hoc enim modo annum diuidit. i. de natur. hum. & 3. apho. vbi morbos cuique tempestatii peculiare recēset, in primo autem de natura humana quatuor humores quatuor anni partibus

tibus respondere ait : nempe hyeme pituitam , vere sanguinem , æstate bilem flauam , atram vero autumnò redundare ait . Vnde morbos originem ducere cuique tempestati peculiare asseuerat . Non mediùs fidius horum generationem aspectibus quadratis , sextilibus , trinis , oppositis ve attribuens : imò vero hyemis frigiditati pituitæ generationem , veris calori & humiditati sanguinis , æstatis calori & siccitatibilis flauæ frigiditati ac siccitati autumnì tribuit atræ vt expressissimus verbis dicentem videre est dum ait . Hyeme increfcit in homine pituita , quod hæc præcipue , ex ijs , quæ in corpore infunt huic tempori conueniat : frigidissima enim est.

Huic

An Astrologit sit

Huic rei, pituitam esse frigidissimā, est argumento: si pituitam, bilem & sanguinem tangere libeat, pituitam omnium frigidissimā reperiās. Mox paucis interpositis ait. Vere autem pituita in corpore adhuc valida manet, & sanguis crescit, tunc enim frigora remittuntur, & pluviæ succedunt. Itaq; tum ex imbribus, & diei calore sanguis augetur: cuius naturæ id anni tempus, quoniam humidum est & calidum maxime accommodatum est. Cuius rei indicium est, quod homines verno, æstivoq; tempore potissimum dysenterijs corripiantur, ac sanguis de naribus profluat, & calidissimi sint, atque rubicundissimi. Aestate vero sanguis viget, & bilis
sup.

suppullulat, accrescitq; , & ad autumnum vsque pertinet. Autumno sanguis imminuitur: quia eius naturæ autumnus contrarius est. Bilis æstiuo simul & autumnali tempore corpus tenet: quod hinc discas: homines hac tempestate, & iponte sua bilem vomunt, & per medicamentorum positiones biliosissimis purgantur. Quod item ex febribus, & ex hominum coloribus patet. Pituita æstiuo tempore, quā ante, est imbecilior. Nam hoc tempus eius naturæ, ob calorem, siccitatemq; aduersatur. Quo fit vt, non ad astronomicas figuras ac aspectus aliaq; Astrologorū deliramenta Hippocrates morbos morborumq; causas referat, vt ex præcedentibus verbis

bis

An astrologia sit

bis colligere est. Addit etiam causis generationis pituitæ in hyeme noctiū longitudinem, tum quia præterquam quod hyemis frigida temperatura pariter & humida, summopere adiuvat solis absentia longissima, tum vero quia breuitas dierum ac solis radiatio obliqua noctis humiditatē & frigiditatem ex æquo corrigere nequeunt. Sed & Galenus id ipsum confirmat in cōmento. At vero quia Hip. dicit posse prænoscere & prædicere medicum qualis nam futurus sit ex astrorū ortu & occasu annus: ex tēpestatibus subsequētibz id diuinare docet; non autē ex nuda syderū apparitione occultationeue. Nec est quod alios huius veritatis quæras exposito
res

res præter Hippocratẽ ipsum : utpote
qui primo epidemiõn tres diuersas tẽ
pestates descripserit, quibus subsequu
tæ sunt tres graues epidemiæ, ut ibidẽ
videre est. Ibi enim non tantũ ortus
occasusq; syderũ aspicit, cum quotan
nis similiter & Cõsmice cũ sole orian
tur & occidunt, quin pluuias, nubila,
serenitates, ventos, frigora, æstus, plu
uias niuesq;, ut inde ex anni præce
dentis constitutione, subsequenti na
turam augurari possit. Quo circa, ut
prædiximus, tantũ quatuor anni tem
pora ubiq; locorũ Hippocrates obser
uat, atq; hæc est vniuersa eius astrolo
gia, neq; in vniuersa eius doctrina aliã
inuenies. Nec me præterit alia anni
partitio quã apud eũ inuenies lib. de
septima

An astrologia sit

septimanis, quam Galenus refert. i. epid. tempestate prima: diuidit enim annum in septem partes, scilicet manentibus integris autumnus & vere, hyemē in tres, æstatem vero in duas diuidit. Quam diuisionem, si exacte quis discere cupit, apud Galenum inueniet. i. epid. loco citato. Cæterū ad quatuor anni tempestates tota partitio reducitur ut apud Galenum videre est: scilicet hyemem, ver, æstatem, & autumnum. Nisi mauis in duo æquinoctia, totidemq; solstitia diuidere. Sed vrget maxima difficultas, nam ait Hippoc. oportere maximas temporum mutationes obseruare, quod periculosissimum sit ijs temporibus & medicamenta exhibere & vrere aut secare

secare quæ circa ventrem sunt, donec pertranseant decē dies aut plures. In super vtrunq; æquinoctium, magis uero autumnale formidat. Itidem canis ortum, arcturi, pleiadumq; occasum; ac cæterorum astrorū quorum meminisse alijs in locis palam est: ut illis tēporibus maxima cum præmeditatione quæ ad medicinam pertinent tractemus. Tūc enim temporis magnas in corporibus humanis fieri mutationes conspiciamus; cum morborum plurimi in alios transmutentur, incipiant alij, iudicentur alij, ac alij deniq; perimant. Vbi multa notatu digna occurrunt. Primū magnas, teporam mutationes considerare iubet, & quæ sunt hæ minime explicat.

E

Nam

An astrologia sit

Nam si solstitia & æquinoctia diesq;
caniculæ ac cæterorum syderum sunt
quorum nullis interiectis verbis has,
etiam sub considerationē venire ait,
ac si de illis, prioribus verbis, non egis-
set? addo quod eos decem aut plures
dies, quos præterire Hippocrates iu-
bet quibus nec vrere nec secare quæ
circa ventrem sunt, nescio quorum
obseruandos traddat. Quid enim in
temporum mutationibus, hi dies, ma-
li adducunt? cæterum si æstiomenon,
gangrenam, carbunculumue, ac id ge-
nus alia circa ventrem vrere, scindere
aut scarificare fuerit opus, ijs in tépe-
statibus, verebimur ne ea facere, quod
dies decē, aut plures, nō præterierint?
absit. Imo vero memini me tunc om-
nia

nia sæpissime factitasse, occasionibus hæc postulantibus, fœlicissimo cum successu. Vrgente namq; grauissima pestilentia quæ circa solstitium æstiuum incepit: durauitq; vsq; ad verum æquinoctium, pessimos carbunculos, bubones parotidas atq; abscessus scarificaui nec non cõbussi: nec tamẽ inde damnum emerfit ullũ scarificationis vitionisue ratione. Adhuc autẽ, si hos dies in qualibet dictorum syderũ apparitione vel occultatione, aut alia temporum mutatione præterire iubet; in quibusdam diminute, in quibusdam vero superstitiose nimis procedit. Quatenus scilicet ad canis ortum attinet, circa medicamento purgantis exhibitionem, diminute,

An astrologia sit

nam cum sub cane & ante canem difficiles sint purgationes, (vel ipso Hippocrate dicente. 4. apho. 5. quorum dierum numerum ipse explicat libro de purgantibus medicamentis dicens, æstatis tēpore à canis ortu dies quinquaginta vitare oportet, & non dare pharmacum) diminute procedere nimis circa pharmaci exhibitionem manifestum est. Cæterum, si alia tempora intelligit superstitiose nimis ac in quibusdam contra medicine observationes ac regulas ab eo tradditas manifeste procedit. Siquidem quod ad combustionem attinet, septem præcipuæ partes quas Hippocrates considerat, cum non omnes æquales sint, aliæ alijs minores sint necesse est.

At si

At si minimum dies decem obseruauerimus in vnaquaq3 temporis mutatione vereorne maiorem tempestatis partem transire sinamus sine ægrorum remedijs:adhuc autem, si temporis mutationes alias, quas cōmendat, obseruauerimus. Præterea cum principium æstatis, vergiliarum apparitio sit, quæ quinto fere idus Maij, dicente columella libro.2. cap. 2. verisque principium, vernum æquinoctium sit quod vtiq3 secundum eundem octauo calendas Aprilis computatur quorsum his temporibus præfata præsidia timebimus, cum omnium temperatissima sint tempora? Non ne his temporibus & sanguinis misionē & purgationē ab omnibus medicis frequen

An astrologia sit

ter exerceri cernimus? maxime. Nec inde sequitur aliquod inconueniens, cæterum si temporum mutationes, non quæ hucusq; dicta sunt intelligit; quin frigoris, caloris, siccitatis aut humiditatis excessus, quorsum dies decem præterire iubet? nam si ultra mala temporis temperies procedit, quæ ultra tres menses durare solet, quid prodest decem dies à medicina abstinere? sed quid si tres, quatuorue dies mala temperies temporis durauerint? At forte respondebit, si ad symmetriam tempus reductum fuerit, nequaquam decem dies obseruandi erunt; quin ægris statim opitulari. Est igitur, dicam ego, temporis temperies attendenda: concedent, credo,

Gale-

Galenus ac alij expositores. Porro cum hoc verum sit, Galenusq; hoc ipsum docuerit; dies illos decem, quos in qualibet temporum mutatione Hippocrates commendat, spernere necesse est. At hoc ipsum voluisse Galenum, luce meridiana clarius constar: cum is .i. epidem. comment. i. (quem locum nunc ad iudicium vocamus) sic locutus fuerit.

Age diuidatur in quatuor tempora annus pro æquinoctiorum & solstitionum ratione: si hic semel virum rogaueris versatum in astronomia, quatuor hæ partes quos nam in menses incidant, mox his perceptis poteris, vbi de reliquis singulorum syderum significationibus sermo sit, assequi.

E 4

Vt,

An astrologia sit

Vt, verbi gratia, si iam cognoscas in principium mensis Dij autumnale incidere æquinoctium, videbis solstitiū brumale fore abhinc mēses fere tres, initio mensis $\chi\alpha\epsilon\epsilon\alpha\nu\tau\theta\nu\pi\epsilon\text{---}$
 $\rho\alpha\tau\omicron\varsigma$ appellati, nam hoc nomine denotatur apud Macedonas: vernum æquinoctium principio Arthemisij: sic æstium solstitiū initio Loi. Nam in principijs mensium, quorum meminimus æquinoctia & solstitia sūt apud Macedonas, qui isto pacto & numerant & appellant menses. Hæc si perceperis, ac insuper ante autumnale æquinoctiū duodecim fere diebus oriri arcturum didiceris. Vergilias vero occidere post dies circiter quinquaginta: scies quoto mensis cuiusq;

iufq; anni die vtrunque ſyduſ exoriat-
tur. Obſeruabis etiam, ſi ſequi Hippo-
cratem volueris, quæ acciderit aeri
temperamenti mutatio. Quo circa
non modo ſyderũ exortuſ occaſuſq;
temporum etiam diuiſiones Galenuſ
contemplatur: verum etiam tempo-
rum mutationeſ, nempe calorem, fri-
giditatem ſiccitatem, & humiditatẽ,
in compoſitis vero caliditatẽ & ſicci-
tatem eademq; in cæteris proportio-
ne. Etenim temporum partitiõ, ſiue
ſyderum exortuſ obſeruatiõ eatenuſ
Galeno ac Hippocrati commendan-
tur quatenuſ aeris inqualitatibuſ pri-
miſ, hiſ temporibuſ, mutationeſ eue-
niunt, quod ipſe Galenuſ confirmat
paulo ante eodem loco. Nam poſtea

E s

quam

An astrologit sit

quam annum in septem partes diuiserit (scilicet, vere & autumno integris manentibus, æstatem in duas diuidit partes, videlicet æstatem ad canis ortum protendit, ab hoc ad arcturum op̄eram. Hyemem rursus sic, eius sub solstitium tempus, medium constituit: primum de extremis primam sementem appellat: vltimum autem, φ υ τ æ λ ι α υ, quod est inferendi tempus) vtilemque partitionem esse affirmauerit nos veram docere doctrinam manifeste constat; utilis porro, inquit, & in quatuor tempora sectio, vti & ipse prius Hippocrates docuit, vbi de exuperantia humorum, & de morborum generibus agit, & quæ ista ambo præcedunt
de

de aeris temperamentis : quorum differentia sunt quatuor. Etenim ut maxime bifariam , quod intercedit tempus inter Vergiliarum ortum & arcturi , diuidas , nihilominus omni est communis nimia siccitas : ut etiam hyemi immodicus albor & humiditas , quanuis in tres partes diducas . Atque ita temperamenti magnæ differentia , quas recte generales appellaueris , annum diuidunt in quatuor tempora , genere inter se aut specie differentia utcumq; tibi appellare visum sit. Hæc omnia adducere visum est, ut tum Hippocratis, tum vero Galeni mens magis eluceat, siquidem quouis modo annum diuiseris, eius quatuor temperaturas, quas

An Astrologit sit

quas Galenus atq3 Hippo. referunt diuidere impossibile est. Quo fit vt ex adductis Galeni locis duo necessario sequantur: primum, astrologiam quam Galenus nec non Hippocrates commendant, eam esse quæ ortus occasusq3 arcturi, pleiadum, canis atq3 procij, insuper solstitia æquinoctiaq3 docet: (non tamen quā diuinatores isti nobis obtrudunt) vnde temporū mutationes originem ducere par est: vt monstrauius. Alterū eam astrologiam quam a Galeno necessariam esse suscipimus, in præsentī textu doceri: nullamq3 aliam medicis necessariam esse. Quod manifeste probatur: is enim postea quam dixerit, eum qui astrologiæ imperitus est, minime opitulari

tulari Hippocrati ad eam cohortanti
procedit his verbis. At quia esse hu-
manitatis videtur, vel istis præsto ei-
se, faciã, vt quantum res facultatis est
habitura, præscribã auxiliũ, cui si attẽ-
dere animũ velint, ex cunctis quæ re-
fert Hip. fructũ capient. Post hæc au-
tẽ verba subinfert ea quæ paulò ante
adduximus, videlicet. Age diuidatur
in quatuor tempora annus &c. Vbi
vniuersam Hippocratis astrologiam
describit nec apud eundẽ aliam inue-
nies, tametsi vniuersa Hippocratis
opra adunguẽ rimatus fueris. Etenim
si libros de morbis vulgaribus, tertiũ
aphorismorũ, libros prognosticorum
aliosq; vbi huic tractationi locus
erat legeris, ne verbũ quidem huius
diui

An Astrologia fit

diuinatricis astrologiæ fecisse compe-
ries. Quod etiã confirmauit ipse Gale-
nus præfatos enarrãs libros. Cæterum
video iam nõ nullos astrologiæ addi-
ctos qui mihi illud Hippocratis. i. pro-
gnost. in præfatione obijciãt, scilicet
maxime cõmendasse si quid diuinũ
in morbis est etiã obseruare. Vbi ario-
lates aspectus figuras, stationes, cæte-
rasq; astrologas vanitates intellexisse
cõtendũt. Quos hoc vno iugulabo; Ga-
lenũ fidũ expositorem aeris ambiẽtis
cõditiones intelligẽdas esse asseruif-
se. Quæ nã igitur, inquit astrologi,
hæ fuerint cõditiones? caliditatem,
respondebo, frigiditatem, humidita-
tem, & siccitatẽ: vel secundum totam
substantiam ad corruptelã mutatio-
nem,

nem, quæ clam, occulteq;, veneni ritu spiritibus opponatur: indeq; epidemicos morbos, tã pestilentes, quã alius naturæ ortũ ducere vt fufius in operis progressu mōstrabimus. Quare cū Hippocrates, vt dixi nullo modo hic neq; alibi huius astrologiæ meminerit; efficitur vt nullatenus necessaria sit eius decreto. Sed forte insurgēt astrologi dicētes, nos male collegisse: siquidē potuit Hipp. illā cōmēdare, nec tamen eā docere, at audiāt Galenum in lōgiori enarratione præfationis citatæ sic loquentē. Scriptor enim, inquit, deridiculus foret, cōmēdās rei cognitionē, quã nullo pacto docuerit. Quare ipsa diuini præcognitio vnum exijs sit oportet, quæ ab Hipp. dicta sunt.

Itaq;

An astrologia sit

Itaque soluemus, fidentes iam non aliud haberi id præterquam ambientis nos aeris conditionē, de qua scripsit in sententijs ita: si hyems lqualida & aquilonia fuerit, ver vero pluuium australeq3, febres acutas fieri æstate necesse est, & lippitudines, & intestinorum difficultates, &c. quid igitur? Hippocratem ne deridiculum dicemus quod astrologiam diuinatricem commendauerit, cuius ne verbū quidem in vniuerso operum, suorum volumine protulisse cōperitur? viderint astrologi. ego vero, cum Galeno sentiens, malo Hippocratem abs calumnia vindicare eumque suscipere quod diuinatricem astrologiam ommiserit, vt rem minime necessariam neq3
reci-

recipio Valeriolæ doctrinam, utpote
qui.6.enarrationum.2.dixerit Hippo-
cratem asseruisse necessarium esse cō-
siderare nunquid diuinum subsit in
morbis, admirabile, sublime, & quod
corporeum minime sit, utq; ex astris,
ut Hippocrates arbitatur, vim quan-
dam, vel beneficam & salutarem, vel
malignam & nocētem in hæc demit-
ti inferiora intelligamus: à qua morbi
salutariter, si vis astrorū benefica fue-
rit, vel male & exitialiter, si aduersa
fuerit decernant; idque abdita quadā
vi, non tantum qualitatum excessu.
Etenim in æquinoctijs, præcipue ver-
no, & sub Vergiliarum occasu, tempe-
states morbosq; exoriri affatim vide-
mus, temperatissima cum sint. Sed,

F

bone

An astrologit fit

bone Deus, quid ais Valeriola? non ne Galeni commentarium legisti primi prognosticorum nuper citatum, ubi aeris circumflui manifestas mutationes causatur; nō certe cœcas abditasq; quas cœcutiēs introducere curas? Insuper Hippocratē deridiculū facis quod rē quam nō docuerat cōmendet. Adhuc quidnam illud quod incorporeū sit subesse diuinitis cōmendas ex Hippocrate? Nā si Dei, intelligentiarūve cœlos mouentiū, immediatā actionē intelligis, iam ab ipso Hippocrate recedis: ut qui libro de sacro morbo, citate etiam Galeno, multis rationibus ostendere nititur falsum esse, ac prorsus à ratione alienū causas morborū in Deos refundere. Sed esto sane, nil
igitur

igitur ad medicos hæc præsentio; imo
vero ad religiosos qui præcibus sacri-
ficijsq; Deirâ placent. At si vim quan-
dam ais, qualitatē esse fatearis neces-
se est. Porro si qualitas est, occulta aut
manifesta est. Quare cū qualitas om-
nis incorporea sit, probante Galeno
lib. quod qualitates incorporeæ sint,
quid est quod tantopere cruciaris ac
inflat is buccis, vt ait Hieronymus, spu-
mātia verba trutinas vt legētibus ad-
mirationi sis? Scilicet diuinum, mira-
bile, incorporeumq;. Quasi vero qua-
tuor primæ qualitates, pluuiæ, vēti, fe-
renitates, trāquilitates, niues grandi-
nesq;, necnō id genus alia à cœlo quā-
plurima, tanquam ab vniuersali cau-
sa, vt sermone procedente mōstrabo;

An astrologia sit

prouenire non cernamus iuxta elementorum diuerſas diſpoſitiones. Insuper miror magnopere Valeriolam, vt qui tempeſtatum mutationes in cauſas abditas detrudat ; cum ad manifeſtas ſatius eſſet referre. Nam morbos, morborumq; cauſas ab Hippocrate & Galeno traddita, aliter ac Valeriola, videre licet, vt antea monſtraui nec inſuper eſt quod nobis imponat dicens Soranum aſſeruiffe, peſtem futuram agnouiffe ex aſtrorum obſeruatione Hippocratem, & Athenienſes præmonuiſſe, & diſcipulos ad ſe vocaſſe ac miſiſſe ad opem ferendam. Id enim falſum eſt. Nam verba ſorani hæc ſunt. At vero cum prudenti ratiocinatione peſtem in atticam graſ-

grassaturam præuidisset, futurum id præ dixit, & tum ciuitatum, tum discipulorum curam gessit. At, quid nam prudens illa Hippocratis ratiocinatio? est ne Saturni, Martis, Iouisue aut cuiusuis alius planetæ cum alio maleuolo aut beneuolo in aliena seu propria domo quadratus, trinus, aut sextilis aspectus? Valeriola viderit. Ego secus intelligo: haud enim apud Hippocratē huiusmodi figuras, aspectus, stationes, retrogradationesq; inuenire scio. Sed si quis exacte eius monimenta perlegat, non equidem hæc, quin potius temporum mutationes tempestatumq; bonam vel malam constitutionem obseruasse reperiet. Id probant tempestates illæ quas pri-

Anastrologia sit

mo epidemion obseruauit atque scriptis mandauit, vnde ij morbi epidemij quos deinde refert originem traxisse, eius decreto, manifesto constat. Verum eninvero hæc quæ aduersus Valeriolâ diximus, eius opinioni minime detrahant: nam postea quam hæc in enarrationis medio dixerit, in fine tamen aliter sentit. Neque alias astrorum obseruationes recipit præterquam eas quæ apud Hippocratem obseruatæ reperiuntur; nempe pleiadum, arcturi, caniculæq; tum ortus, tum vero occasus. AEquinoctia insuper solstitiaq;. Id autem veritate compulsus, ac veluti subterfugiens; cum eius partis, quam amplexandam elegit, nullam reddat rationem, neque

om I ijs,

ijs, quæ antea dixit, vlllo modo satisfaciat : quin sortilegorum more quod illi magis arridet, nullatenus, vt dixi Galeno respondens eligit; cuius opinionem ex. 3. de diebus decret. in astrologiæ fauorem adduxerit, quam à plurimis grauissimis medicis refutatam videre est. Quo circa si rem perpenderit, tantum astrologiam eam diuinatricem quæ genetlicos dies hominumque electiones, atque id genus alia contemplatur respuit. Eam vero quæ futuras tempestates, pluuias, serenitates, morbosq; epidemicos pestilentiasq; ex astrorum aspectibus prænoscit, amplexatur. Nam Hippocratem commendat, quanuis falso, quod futuram

F 4

pestem

An astrologia sit

pestem atticis ex astrorum aspectibus prædixerit. Galenū insuper quod dierum criticorum causam in lunam reijciat. Tantumq; illud non admittit quod Galenus dixit; scilicet ex lunæ cum faustis aut in faustis planetis aspectu multa tum ægris tum vero sanis fausta vel in fausta præ dici posse. Cæterum ne hac in re nimius ac morosus videar, his dimissis, ad Galenū pergo, qui quidem tertio de diebus decretorijs adeo Astrologiæ diuinatorici deditus fuisse videtur; vt merito hariolantes eum antesignanum elegerint. Qui, vt Hippocratis opinionē aduersus archigenem tueretur, multa commētus est, quæ cum rationi, tum experientiæ, omnino repugnāt. Quæ
partim

partim à primæ notæ medicis atque
astrologis explosa sunt, partim vero
nunc taxabuntur. Quoniam amicus
Plato (vt parœmiavtat) sed magis ami
ca veritas. Tamen si aliqui sint qui Ga
leni tertiū de diebus crīsimis esse ne
gent. At eius aut cuiusvis alterius li
ber fuerit nil moror: eius tamen do
ctrinam falsam esse ac post habēdam
probare sat est. Quippe vt rectius ea
quæ ibi scripta sunt intelligantur in
breues sententias redigere opus est,
quarum prima est. Non omnes dies
sunt æque iudicarij: secunda fortissi
mi sunt septenarij. Tertia secundum
obtinēt locum quaternarij. Quarta,
quidam inter hos cadunt. Quinta, nō
omnes septimanæ, nec omnes quar
F 5 tanæ

An Astrologia sit

tanæ disiunguntur. Sexta, sed nonnullæ cōiunctæ, aliæ vero disiunctæ sunt. Septima, acuti morbi diebus imparibus magna ex parte iudicatur, & diurni paribus. Has sententias, quantum à Manardo positas, adducere decreui, ut legenti nō sit opus eas aliud petere rectiusq; ea quæ dicenda sunt percipiat. Insuper & illud addidisse oportunum erit nēpe, quæ in hoc mūdo inferiore sine ordine, quæ vero à cœlo proficiscuntur cum ordine fieri: quod utiq; Galenus ibidē asserit. Sed & si optimo quidem iure omnem de crifimis diebus tractationē huc transferre possem, Galeniq; opinionem confutare ex integro: hoc data opera, ex parte prætermitto, quod scilicet

cer

cet à bona medicorum parte satis disculsum fuerit. Mensis enim medicinalis cuius constitutionē ex eo quem cōmunis impressiois, & altero quē apparitionis, constituit, satis à conciliatore diff. 104. confutatur: quāvis & ipse de eodem errore ab omnibus accusetur; & eadem rationes, quæ Galeni opinionē labefactāt, suam etiam destruant. Quare oportunum videtur Galeni mensē medicinale, ut cum alijs loquar, adducere ac eius more constituere. Scire igitur oportet tres ab eo cōsiderari menses iuxta tres considerationes. Etenim si tantum Lunæ per signiferum circulum peragrationem consideremus à præcedenti cum Sole coitu ad futurum,

vingin

An astrologia sit

vigintinouem dies cum dimidio connumerantur: quem mensē coniunctionis appellat. Cæterum cum, eius decreto, tres dies cum sole coeat, quibus hæc terrena immutare nequeat: alium excogitat mensē, quem communis impressionis appellat. Tunc enim aparere incipit ac lumine à sole accepto hæc immutare: cum antea in coitu solis remorata, nil decerneret. Attamen quoniam triduum si detrahimus, viginti sex dies cum dimidio remaneant necesse est. At cum adhuc in coitu etiam retrocedens moueatur, nec cessat donec iterum, signifero peragrato, cum sole coeat; hunc tertium excogitat quem peragratio- nis mensē appellant: cuius dies vi-
ginti

ginti septem connumerantur cum dimidio, deptis horis quatuor, hoc est, addita vigintiseptē diebus tertia diei parte. Hoc totum machinatus est Galenus ut Hippocratis doctrinam, iuste vel iniuste, ut ait rabi Moyses, tueretur. Inquit enim Hippocrates tertio prognosticorum, simplicissimæ enim febres, ac signis firmatæ securissimis, quarto die aut citius desinunt. Deterrimæ vero & signis affligentes difficilimis quarto die aut citius interimunt. Primus itaque impetus hunc in modum finitur: secundus ad septimum producitur, tertius ad undecimum, quartus ad decimum quartum, quintus ad decimum septimum, sextus ad vigessimum: hi enim ex acutissimis

An astrologia sit

finis morbis per quatuor ad viginti,
ex additione terminatur. Quo circa,
cum non omnes quaterniones separa-
tos inuenisset, quin alios etiam alijs
coniunctos, modum quendam inue-
stigauit huic rei, quoad fieri posset,
maxime congruentem. Ceterum
cum nullum ex prædictis mensibus
aptum ad huiusmodi supputationem
inuenisset: alium ex cogitauit ex duo-
bus postremis conflatum, priore re-
iecto, hoc modo. Primum utroque
iuncto, quinquaginta tres dies, ho-
rasq; coniangit viginti, tum totum
aggregatum in duas diuidit æquas
partes: quarum quælibet viginti se-
ptem dies continet, duabus horis de-
ptis, quem mensem medicinale
consti-

conſtituit: quod Hippocraticæ computationi magis cōgruat. Id vero cuius manifestum fiet, si perfectam dierum horarumq; fecerit cōnumerationem; quam legentibus, brevitatis gratia, remitto. Porro, si Galeni sententiam exacte perpenderimus, falsam esse vndequaq; deprehēdemus. Primorationibus conciliatoris quarū prima est. Si hoc esset verū, aliquo tēpore daretur ægritudo acuta quæ iudicaretur extra mensem medicinalē, consequēs est contra Galeni dogma, igitur &c. maior probatur, quia deficientibus partibus cōponentibus, & cōpositū deficiat necesse est. Sed deficiūt cōtēpore quo luna incoitu remoratur, quibus hæc terrena minime immutare valet:

Tolien

igi-

An Astrologit sit

igitur & mensis medicinalis deficiat,
necesse est omnino. Secunda ratio: si
hoc esset verum, sequeretur sexagesi-
mum primum, & octuagesimum pri-
mum potius esse iudicatorios quam
sexagesimus & octuagesimus, con-
sequens est contra Galeni dogma. Se-
quela probatur. Si septimanas mensis
medicinalis supputaueris, quanlibet
sex diebus & decem & septem horis
cum dimidia constare comperies: quo
circa, si tres simul coniunxeris, vigin-
ti quidem dies ac insuper quatuor ho-
ras cum dimidia conflabis. At hec nu-
mero triplicato aut quadruplicato,
super sexaginta dies, tredecim horarum
cum dimidia, super octuagesimum
octodecim superat: quarum quælibet
maior

maior est subsequenti diei pars. Cæterum si decimus quartus decretorius est, quod undecim horas à tertio decimo distet; eadem & potiori ratione & prædicti dies quibus plures supersunt. Ommitto quod iuxta Galeni doctrinam, decima tertia dies potius quàm decima quarta crisima sit; quod scilicet duodecim horas diei subsequenti contineat, quæ decimæ quartæ maior est pars. Etenim si quatuordecim medicinales dies diebus tredecim naturalibus undecimq; æquinoctialibus horis finiuntur necesse est decimæ tertius naturalis duodecim horas subsequenti diei medicinalis assumat. Ommitto etiam quod factitius hic mensis, nec naturæ moneta percussus, ut

G

ait

An astrologit sit

ait picus, sit. Insuper, si quadratæ stationes atque oppositæ tantum causa sunt motus ac reuolutionis inferiorum humiditatum, indeq; , vt retur Galenus , crifimorum dierum supputatio per septimanas tradatur tantum ij morbi qui in principio mensis medicinalis incipiunt motu ac lumine Lunæ iudicabuntur . Et quomodo ergo quæso alij qui aliàs inceperint? Vt, verbi gratia, ægrotet quis duos dies prius quam Luna cum Sole coeat, finiatur crisi morbus septima die : crisis vero, quarta indicetur: vnde nam & indicatio & iudicatio, motusq; principium petenda sunt? Etenim in falcatis, incuruisq; Lunæ stationibus obscurissimæ aeris im-

ma-

mutationes, hoc est fere imperceptibiles, Galeni decreto, contingunt. Hæ sunt autem cum Luna prope coitum iam est, & cum post coitum prioribus diebus apparet: quod ergo tres dies in coitu non decernat, ipse Galenus protestatissimo habet. Erit itaq; præfatæ ægritudinis iudicium secundo Lunæ subsequētis die. Quo fit vt, cum in Lunā iudicium id referri nequeat, ad materiæ aptitudinem, naturæq; conatum transferatur. Insuper si morbus, vt sæpe contingit, primo, secundo, aut tertio à coitu die crisi finiatur, cuius nam virtute id fiet? num Lunæ: minime gentium, cum, Galeni decreto, tunc non decernat. At si id verum est, vt certe est, quare Lunæ itationem

G 2

in

An astrologia sit

in quadratis oppositisue aspectibus
dierum criticorū causam reiicimus?
cum natura, per se, sola sufficiat. Id
enim enentu præsentī monstratū est
& quamplurimis monstrari potest,
cum alijs etiam temporibus non qua-
drata aut opposita statione obigna-
tis id ipsum sine discrimine fieri cer-
namus. Medicos omnes interrogare
licet, nū acutos quos curauerint mor-
bos crisi finitos sine discrimine vide-
rint; siue quadrato seu trino opposi-
tove aut quouis alio aspectu Luna no-
taretur? Ego vero, ex ijs vnus, sapissi-
me hoc obseruasse, respondeo. Confu-
gient tamen neoterici ad oppositas
signorum qualitates. Signa enim qua-
drata aut opposita cōtrarias inquirūt,
habent

habēt qualitates : quadrata vel vtraque vel agentes : opposita vero altera saltem qualitate discordare. Addunt præterea quadangulos aspectus ac diametras radiationes contrarias esse atque pugnantes. Quibus positis sic inferunt. Cum igitur Luna ad loca opposita ijs quæ antea, morbo inuadente, tenuerat peruenerit; maximæ in morbo fient mutationes. Vt, verbi gratia, morbus incipiat, Luna Taurum occupante, iudicium fiet cum ad locum ei oppositum peruenerit, hoc est, Leonem aut Scorpionem. Sed hoc diuerticulum est. Nam ex hoc ego etiam inferam : si Luna bellicum canet, quod ad opposita peruenerit loca, id magis faciet cum Gemi

An Astrologia fit

nos possederit; etenim magis quā Leo
vel Scorpius contrarium est. Taurus
namq; iuxta astrologos, frigidum sic-
cumq; est signum: at gemini calidum
& humidum; quo fit vt si Luna belli-
cum canere debeat, vt ipsi aiunt, cum
ad contraria peruenerit loca potius
cū in geminis est, id fiet, quā cum in
scorpio. Ad locū enim contrariæ qua-
litatis peruenit. Cæterum, cū effectus
non cōsecutus sit, posuio corrui. Sed
& mirari subit neotericorum supini-
tatem; quandoquidem si eorum do-
gma verum esset futurum, oportere-
ret in qualibet quadra, vt cum eis lo-
quar, primum tertio signo qualitati-
bus contrarium esse; at non est; falsa
igitur eorum opinio. Maior ex eorū
asseritis

assertis colligitur : minor probatur. Zodiacū in quatuor diuide quadras, quarum prima sit, Aries, Taurus, Gemini, secunda, Cancer, Leo, Virgo; tertia, Libra, Scorpius, Sagitarius: quarta, Capricornius, Aquarius, Pisces. Quo circa, si qualitates perpenderis, Arietē calidū siccūq; reperies, Taurum frigidum & siccum, Geminorūq; signum calidum & humidum. Eadēq; sibi proportionē quanlibet quadram respōdere manifesto cōstat. Fac enim sic variari signa, vt astrologis placet, iuxta actiuas alternatim procedant: iuxta passiuas vero bina. Scilicet, calidum, frigidum, &c. amplius, siccum, siccum, humidum, humidum, vtique quod diximus verum reperies.

G 4. Ast

An astrologia sit

Ast ne videar astrologum nimis agere ad alia pergo. Videtur insuper Galenus sibi pugnantia dicere: sic enim fatur. 3. de dieb. decret. c. 3. Luna vero particulares cuiusque mensis dies disponit, parvæ mutationis facultatem habens: eamq; non simpliciter ex se, verum ex Solis aspectu consequitur. Vehementiores itaq; mutationes eueniunt, vbi ipsa cum Sole coit: insuper in apparitionibus plenilunij: minores his contingunt, dum medio orbe apparet: obscuræ dū curuata in cornua ac falcata videtur. Quibus verbis manifeste docet Lunam in coitu vehementes excitare mutationes. Id etiam confirmat ad capitis finem dum comparat eas ijs quæ in pleni lunio fiunt: asse-

asserens longiores esse cum triduo durent; illas vero quæ in plenilunio momento præterire. Capite autem quarto, quasi sui oblitus contrariam omnino profert sententiã dicens: unde non semper vnum tempus est, quo clare Luna cõspicitur: omnino vero triduo in coitu Solis remorata, plane inuisibilis est: quo nondũ hæc terrena immutare potest. Adhuc autẽ capite quinto asserit magnas fieri mutationes cum Luna primo occultatur & primũ apparet. Quomodo ergo constare potest eius doctrina si ait cum primum apparet magnas fieri mutationes cũ prius dixerit vbi falcata apparet obscuras ac fere imperceptibiles tunc esse? etenim cum primũ Luna apparet

G 5

falcis

An astrologia sit

figurá representare , notius est quam
ut explicari possit . Insuper si astrolo-
gia medicis necessaria esset, Galenus
côsummatus medicus nō fuisset atq;
ex consequēti Hippocrates; nā ex eius
supputatione manifestū est cū Lunæ
motum minime exploratū habuisse:
quandoquidē si haberet, nullo modo
dies criticos ad Luná referret: cū dies
critici stabiles sint atq; constātes; mo-
tus vero Lunæ instabiles, incōstātesq;
esse astrologi pro cōperto habēt. Non
enim omnes dies æqualiter mouetur;
quin modo citius modo tardius, sic,
ut tria signa quæ septimanam consti-
tuunt, quandoq; sex diebus peragrat;
quandoq; veto septē: sed est quando
octaua die id peragret spatij. At cum
hæc

hæc ita se habeant, vnde nā dierū criticorum certitudo petēda est? At cōstat id verū esse, scilicet Galenū astrologiæ imperitū fuisse tū consiliatoris appellati testimonio, dicētis mirū nō esse, Galenū in cōstructione mēsis medicinalis dierūq; supputatione errasse, quod eius tēporibus motuum cœli ratio cōperta nondum erat. Tū quod affirmet tres dies Lunā cū Sole in coitu remorari: cū Alphagranus probet & experiētia cōfirmet id falsum esse. Etenim mane tantisper antequā Sol exoriatur & vespere eius diei nouaculæ figura cōspicitur. Tū vel maxime quod Egyptiorū astrologiam iusscepit verissimāq; affirmauerit: quā tamē postea Ptolemæus reiecit, vt qui libro
apo-

An astrologia sit

apotelesmatôn eam conuellar atque
taxet. At audebit homuncio quidam
ex plebe Galenum in medicina, me-
dicorumq; consortio non recipere,
quod astrologiæ imperitus fuerit? Hip-
pocratem ne quoq; quem medicinæ
parentem merito omnis medicorum
acies, nemine prorsus discrepante, cō-
fietur? absit. Etenim eos astrologiā
nesciuisse manifesto constat, cum om-
nem cœlorum motus computationē
veram nemo ante Ptolemæum trad-
diderit. Cæterum Hippocratem nul-
tis annis ante Ptolemæum fuisse indu-
bitatum est cum Hippocrates Artaxerxis Esdræq;, Ptolemæus vero Anto-
nini temporibus vixerint. Author Su-
das. Sed etsi Galenus Ptolemæo coæ-
taneus

taneus fuerit, potuit tamen eius scripta non videre, ut eius defensores introducunt. Quasi vero illum abs calūnia vindicare possent, si astrologia necessaria esset, minime gentium. Quocirca his quæ hucusque dicta sunt sit factū satis ijs quæ ex Galeno pro astrologia adducta sunt, atque Hippocrate. Satis enim, credo, menssem medicinalem eiusque ad Lunam, tanquā ad causam, reductionem confutauimus. Ommitto quod Auicenna hunc laborem reiecerit secundaquarti dicens medico non incūbere causas dierum criticorum indagare. Insuper Auerrois incolliget, recipitq; potius Rasim & Auenzoarem quod videlicet soli acquieuerint experientiæ pro dierum

cnu:

An astrologia sit

enumeratione nil ultra requirentes. Ommitto etiā quod nullus influxus hebdomadibus medicinalibus respōdeat, cum nullus aspectus illis fauceat. Nam cum in quadratis aut oppositis stationibus mēsis coniunctionis, peragrations, aut manifeste visionis non inueniatur, superest vt nullibi sit. Neque enim naturam adeo Galeni imaginationibus subditam credere debemus, vt nouum influxum introducat, vt Caleni eiusq; defensorum dogmata tueatur. Aristotelis vero authoritati libro primo meteorōn respondebitur, cum ad astrologos reuersi fuerimus.

C A.

CAPITVLVM. 3. IN QVO
Rationes astrologorum dissol-
uuntur.

ETSI Ad astrologiam de medio
rollendam, à medicorumq; cœtu
prorsus eradicadam dicta suffecis-
sent; nihilominus vltra progredi vi-
sum est, vt hinc iam nullum superfit
medicis aliolantibus subterfugiũ. Da-
ta enim opera Plinij authoritates præ-
tereo, quod ad canis calorem illa quæ
recenset potius referat, quam ad syde-
ris proprietatem. Ad primam igitur
rationem ex Aristotele primo meteo-
rôn desumptâ, (scilicet, necesse est
hunc mundum inferiorem superiori-
bus lationibus contiguum esse, vt om-
nis virtus inferior inde gubernetur;
respon.

An Astrologit sit

respondetur, cœlum causam vniuersalem esse. Omnis autem causa vniuersalis dirimitur à particulari. Neque enim effectus inferiores atq; particulares ab vniuersali causa, quinimò à particulari distinguuntur. Sol enim cū homine, hominem generat, cū equo equum, ac denique cum quolibet indiuiduo, quodlibet eiusdem speciei. Nec est q̄ inde sibi arroget astrologia, aspectus, figuras, stationes necnō cætera deliramenta quorum Aristoteles in libris meteorôn nec meminit, nec verbum vllum protulit. Quimpo-
tius pluuias, grandines, pruinas, tonitrua, fulgura, cometas, cæteraq; quorum ijs libris mentionem fecit nō ad astrologicas causas, sed ad naturales refert.

refert. Ad vapores enim caloremque solis debilem aut fortem, nubium ve collisionem, aerisve frigiditatem, atque alias naturales causas eos effectus refert. At forte dicent ibi astrologorum aspectuum tractationem commisisse, quod alijs in libris exacte eorum doctrinam absoluiſſet. Sed, obsecrate astrologorum throne, cedo talia Aristotelis verba, & eris mihi magnus Appollo. Etenim nullibi figuras astronomicas crexisse cōperitur, ut horū interiorū effectū causas statuatur, ut astrologi, sed ad causas naturales, qualitates nempe primas formasq; agentium in ijs quæ natura proueniunt, reducit. Si libros enim de cœlo & mūdo, physicæ auscultationis, de gene-

H

ra-

An astrologia sit

ratione & corruptione, de generatione animalium, deq; partibus atq; eorum historia, perlegeris, ac deniq; alia opera quibus astrologiæ locus erat: omnino nullam astrorum positionem, aspectum, stationem aut figuram astrologicam, ut dixi, obseruasse reperies. At quæ nam igitur loci Aristotelis erit interpretatio? negare namq; non possumus cælorum influxus qui eorum, cum hoc mundo, contiguitate proueniunt, ut Arist. loco ab astrologis citato ait: quorum effectus adeo perspicui sunt, ut nemo sanæ mentis eos negare audeat. Sed utiq; à cælo tanquam ab vniuersali causa, calorem, siccitatem, frigiditatem, & humiditatem in hæc inferiora elementa imprimi prout hoc vel illo modo disposita sunt: aut aliam quandam occultam & indi-

indicibile qualitatē, vt prius diximus,
& postea procedēte sermone latius di-
cemus; nō certe quia in ariete cū Luna
est, in capita prae influat ita vt ea quæ
ad caput spectāt tractare non permit-
tat; aut huiusmodi alia deliramenta
quæ suo loco reprobabo. Hæc enim
vana ac à vero prorsus aliena sunt. Ne-
que insuper quicquā interris, natura
duce fit, quod, præter, cœlū, particula-
rē quoq; causam nō habeat. At si hæc
quæ natura duce fiūt hoc modo pro-
ueniūt, quonā pacto quā plurima quæ
casu forteq; cōtingūt quæ nullā cū cœ-
lis colligantiā habēt? vt verbi gratia,
impleatur cibo potuq; Diō; statim in-
tēpestiuo excitatoriq; motu mouea-
tur ad mulierēq; accedens immodice

H 2

coeat:

An astrologia sit

coeat: ægroter tandem hæc de causa:
ad cœlū ne hæc accepta referā astro-
logorum more? Nuge. Cadat lapis de
recto, vulnusq; incuciat Ioanni præte-
reūti: ingeratve quis cibos crassos at-
que crudos indeque febricitet hæc à
cœlo, influxuq; alicuius astri, aut aspe-
ctus dimanasse contendemus? nulla-
tenus. Nam hæc & quā plurima eius-
dem farinae quotidie euenire cernun-
tur, siue faustus seu infastus se se of-
ferat aspectus. At inquierit, quanuis
hos morbos sic euenire probes, fieri
nequit quin alios quam plurimos ad
cœlum referas præcipue epidemicos,
& ex ijs magis pestilentiam. Hi enim
non forte proueniunt, imo potius ab
influxu cœlesti, aere videlicet praua,
occul

occultaq; qualitate coinquinato Hoc enim asserit Avicenna, vt in opere de peste fufius dicemus, dicēs : & quādo faciunt necessario virtutes agētes cōlēstes, & virtutes patientes terrestres humectationem vehementem aeri, expellūtur vapores & fumi ad ipsum & sparguntur in ipso, & putrefaciunt ipsum cum caliditate debili: & quando fit aer secundum hunc modum venit ad cor: quare corrumpit complexionem qui est in ipso spiritus: & fit caliditas egressa à natura: & ex pargitur in corpore tunc propter causam suam, & fit febris pestilentialis. Cæterum cum huic authoritati in operis progressu faciam satis, nunc non immorabor. Quare lectorem illuc

H 3

amando.

An astrologia sit

amando. Morbi enim, tam epidemici
quam sporadici, eò modo quo Hip-
pocrates & Galenus aiunt fieri indubi-
tatum est. Quia ijs experientia suscri-
bit. Insuper illa quæ de duodecim si-
gniferi partibus astrologi blaterant,
prorsus commentitia sunt. Cum quia
diuisio illa in duodecim partes arbi-
traria est vt ait Auenacra libro ratio-
num astrologicarũ. Neq; aliam afferre
rationem diuisionis cuiusuis signi in
triginta, quarum omnium numerus
trecentarũ sexaginta est, quam quod
hic numerus diuisionibus accomoda-
tior sit. Idem etiam affirmat Haly
Auenrodan, eandemq; reddit ratio-
nem diuisionis zodiaci. Sed quid si in
plures aut pauciores diuisus fuerit?
quæ

quæ nam partium corporis humani cum ijs sympathia? oportebit utique aliam corporis humani anatomen excogitare. Atqui ipsam naturâ, hoc si denuo fecerimus, subornare operæ pretium fuerit. Age ergo, in viginti-quatuor partes diuidamus, easq; à pedibus incipiêtes, corpori adaptemus; contendant nobiscum astrologi minime hoc fieri posse. Quas, obsecro, afferent rationes? Hic enim numerus ita diuisionibus aptus est ac ille quem ipsi tradidêre. Sed neq; id illis condonare volo: imo potius aliû numerû diuisioni ineptissimum capio. Quid tû postea ôcervicosi ariolâtes? nône licet cuiq;, sicuti & vobis, pro suo arbitrio diuidere? diuisioniq; naturâ accom-

H 4 modare?

An Astrologit sit

modare? non licet respondent. Quare? Obliti sunt. Hoc tanquam fictitiū reieccēre Chaldei, suis imaginibus imaginarijs contenti. Sed & Auenro-
dan à Prolemæo atque Egyptijs dis-
sentit, atque ab astrologorum cater-
ua, nullam tribuens signis virtutem;
solasq; esse signa mansiones & hospi-
tia, quin tantum quæ ibi insunt stellæ
operari. Quid? quod de imaginibus
adeo delirant, vt potius deridendos
quam confutandos censeam. Fictitiæ
namq; & hominum arbitrio fabrica-
tæ sunt. Vt si quis pro sua libidine,
alias alijs coniungens stellas, plures
construat imagines poterit ne ipsam
naturam, etiam nolentē, ad suas ima-
ginationes propellere? minime gen-
tium,

tium, dicent astrologi. Et quomodo vobis licet, dicam ego, tot stellas ad aptantes, tanta nugamenta condere, nobis autem minime? At forte cum ipsa natura astrologi amicitiam iniêre, ut si quod vis delirium ij excogitauerint, statim ipsa opere compleat. Sed, bone Deus quæ somnolentia? quæ tarditas? quæ supinitas? tâtavis his rationibus est, ut ijs atque alijs, Abraham Abenacrâ manus dederit libro de astrologicis rationibus in secunda editione: asserens cœlum vndeque sphericum esse, quo fieri ut nullo modo ex hoc loco potius quâ ex alio principium sumere possis, ut aliquam constituas figuram. Quo circa si eas quas astrologi nobis obtru-

H 5 dunt

An astrologia sit

dunt aliud de componere inceperis ad modum differre cōperies atque hanc ob causam, quē vulturem cadentem appellant, Ptolemæus Lyræ appellauit. Insuper Chaldei vndecim tantum imagines in signifero inuenēre quo posito, tota corrui astrologorū machina. At forte astrologi, mihiuinis oculis præditi, hoc viderūt: Chaldeos autē leberide cæciores hoc portetofum inuentum latuit. Sed & Albumasar qui pollicitus est astrologicas reddere rationes, solam de imaginibus Arati descriptionem traddidit, Arati, inquam, qui astrologiam scripsit, astrologiæ penitus ignarus, teste Cicerone. Taceo de canorum deliramenta: quæ etiam Galenus taxat ac deridet. 6. de
simpli.

simpli. medica. facul. quo fit, vt, cum hæc ita se habeât, vnde quaq; astrologiæ præcepta falsa depræhendantur. Nam cû fundamenta vacillant, nutat ædificiũ. Perit igitur, hac de causa, illa astrologorũ fictio dicētium, Lunæ stationẽ inspiciendã esse cû scindere, scarificare, aut venã runderẽ siue medicamẽta purgãtia præbere tetauerimus. Memini quippe sæpissime sanguinẽ mississe, purgãtiaq; medicamẽta dedisse, Luna in quovis signo cû Sole coeũte, vel aspectu opposito, trino, quadrato, aut sextili Solẽ aspiciẽte: & hoc cû ægrorũ maximo cõmodo. Curã coactã nobis obijciẽt astrologi, credo; cû enim morbus est acutus, periculumq; impendet, nisi statim subuenias, oportet
tebit

An astrologia sit

tebit utiq; astrologia neglecta, ægro subuenire. Quod si accuratius ré penderimus, non modo præfata responsio non proderit, verum etiam, ut missile telum, in astrologos retorquetur. Siquidem si morbus acutus est, in cuius curatione astrologia negligimus, necessario in alijs curandis, ubi minus impendet periculi. Etenim si cui magis videtur inesse non inest, & cui minus videbitur inesse non inerit. At in eo morbo acuto periculum subsequutū nō est; ubi naturæ vires maxime prosternebantur, & minus poterat natura impressioni contrariæ resistere; minus multo lædetur corpus, aut periculū subsequetur in mitiori ubi vires cōstāt naturaq; magis resiste

re

re potest. Etenim, verbi gratia, Luna
existente in piscibus, vramus quæ in
pedibus sunt, morbo & periculo sic
præcise exigentibus quod nisi factum
cito sit metus est certissimæ necis; ta-
mē nocumenti nil inde sequatur: quo
modo in alio vbi non tanta adsit ma-
litia sequetur? ad secundam ergo ra-
tionem accedentes, quam pro astro-
logis adduximus, fere totum concedi-
mus. Nam sole accedente, fiunt gene-
rationes: recedente vero fiunt cor-
ruptiones. Siquidem & philosophi id
asseuerāt, & natura atque experientia
confirmat. Insuper solem quatuor an-
ni tēpora per se efficere, lippis & con-
soribus notū est. Cæterum, quid inde
sibi arrogat astrologia; cum potius
dero-

An astrologi fit

derogare debeat: Hæc enim rationes naturales, non tamē astrologicas habent. Nā Solis accessu, recessuq; calor vel frigus adest, aut abest. Vnde & arbores frōdibus decorari, fructibus ditescere, aut iisdē priuari manifestū est. Calore enim humiditatē & siccitatē cōcoctione moderatē, frōdes, fructu, atq; in summa omnes plātas producit ac perficit & maturat; quālibet naturæ suæ sorte. Similiter & animalia ad coitū prouocat, ab illouc retrahit, prout calorē accessu, vel recessu magis cōmuniceat vel abstrahit. Nō certe, vt astrologi autumāt quia in Ariete fit solis exaltatio, aut quia signū Leonis domus fit Solis; nā hoc falsum est, cū propter rationes supra allatas, tū quia si hoc ita esset, vbiq; terrarum id cōtin

gere deberet. At nō contingit: falsa igitur astrologorū positio. Necessariā esse cōsecutionē, hinc discēs: quoniā cū Sol in aliquo est signo, vniuersummū dū circūrotationib⁹ peragrat, neq; nobis est in Leone alijs autē in virgine. Quo fit vt cū in Leone esset, vniuersas regiones admodū calefacturus esset, at quædā sunt regiones vbi tūc rēporis adest hyems, postea tamē eo in Aquario, Piscibus, & Capricorno adest calidissima æstas. Præterea si Sol in Leone calefacit quia in propria domo est, quare cū est in Cācro etiā impēsi⁹ calefacit: cōtrariū nāq; potius accidere debebat, vtpote cum, à propria domo recedēs, ad signū cōtrarij tēperamenti accessit: Lunæq; domū ab astrologis dicatā. Mitto q̃ Solis exaltatio

An astrologia sit

si Aries esset, vniuerso itidem futura esset. Sed est vbi libra alijs exaltatio sit. Mitto etiam quod astrologi de domibus planetarum, quas cœcodespotas appellant, multa præter rationem effutiunt, vt ait Abenacrâ libro rationum astrologicarum quî enim fieri potest vt in vna eâdemq; sphæra duo decim tantum imagines, nec plures nec pauciores, conflare possint; vbi tâta stellarum multitudo est vt fere innumerabilis censeatur? numera, inquit Deus Abrahæ, stellas si potes. Insuper eæ, quæ videntur, stellæ diuersæ sint, inter se, naturæ, necesse est si astrologorum placita vera sunt. Nam quæmadmodum signa inter se sunt diuersa, sic alias, quæ in octaua sphæra

ra esse possunt & excogitari, diuersas statuere oportet. Neque solú figuras quin etiam quanlibet stellam, cum etiam cœlorum partes minime stellatas diuersæ naturæ esse statuât ac eas, quæ stellis prædictæ sunt. Addo quod, præter eas quæ videntur, innumeræ aliæ esse possunt sensu imperceptibiles, aut propter nimiam altitudinem aut paruitatem vt inquit Fauorinus, citante Gellio, quæ ijs quæ conspicuæ sunt virtute minime cedant. Id etiam cōfirmat Alpetragius, ex parte dicēs adhuc esse in cœlo motum qui nescitur hucusq;. Plures etiam cœlos esse posse quis neget? quorum etiam vis ijs qui videtur contraria sit. Sed quid si vnum tantum cœlum statuatur, stellas

I llas

An astrologia sit

Illas vero proprio motu moueri asseueret? neq; enim apud astrologos, cœli diuisio & cōtinuatio mutua incōueniēs dici potest: cū maiora spōte cōcedat. Concedūt nāq; alios planetas cū Solis radijs subdūtur male affici, quasiq; ea quæ ex inferiori materia conduntur alterari, atq; eorū vires à Sole remitti. Præterea Solē minime eis nocere in Ariete aut Leone collocatis, quasi hospiti iniuriā facere minime liceat. Mitto quā plurima alia quæ referre pudeat. Insuper figuræ signorū æquales esse oporteret, quando significer in duodecim partes, æquales diuiditur. Atinæquales sunt, ut ipsi astrologi fatentur. Sed & quæ de Luna fabulatur, partim causā habēt naturales, partim

tim vero falsa sunt, fluxus enim atque
refluxus æstusq; maris à Luna fieri nō
adeo irrefragabilibus argumētis pro-
batū est, quin id minime verū esse va-
lidioribus rationibus probetur. Siqui
dē si à Luna fierent, omnes motū eius
sequerētur; neq; esset assignare ratio-
nē quare hoc mare motū Lunæ sequi-
tur, illud vero minime. At datur mare
quod Solis motū, non Lunæ, sequitur:
falsa igitur positio. Quæ nā ergo sunt
hæc maria? quærēt astrologi: persicū,
respondebo. Vtpote, quod, Sole Virgi-
nē ingrediēte, agitur præcipue cum
peruenerit ad Sagitariū. Placidū vero
est cū Pisces occupauerit & Geminos.
Contra, Indicum sub Virgine & Sa-
gitario tranquillum, sub Piscibus &

I 2

Gemi-

An Astrologia fit

Geminis innauigabile est. Hæc ad-
motum attinent, cæterum quo ad flu-
xum re fluxumq; multis in locis mini-
me fiunt, vbi Luna nihilominus est
præsens hoc probant torridæ zonæ
maria. Adde quod si id verū esset flu-
mina, fontes, puteos, aliasque aquas
multiplicare deberet. Neque ratio as-
signari posset quare maris aquas mul-
tiplicare posset, alias non posset, fluxū
aut refluxum ibi excitare alibi autem
non. Mitto quod cum sub terra esset,
has aquas fluere aut refluere facere
nō posset, utpote quia eius irradiatio
minime eas pertingere posset. Has igi-
tur difficultates cum vidissent multi,
alias causas inuestigauerūt. Nam Ade-
landus, quem Ammonij discipulum
præ-

prædicat, causam reciprocationis credit, quod partes maris quas terra dirimit in vnum locum confluere curét, cum vero terra obsit, impetumq; reprimat, statim retrocedunt: iterumq; dū retrocedentes tamē nouo impetu coire tentant, quo fieri vt sine intermissione fluat ac ref luat. Alpetragius ad motum diurnū quo tempore moueri omnia asserit. Sed inferiora minus, maris motum refert. Philostratus Apollonij opinionē recipit, quod scilicet à multis spiritibus tum in medijs aquis contentis, tum vero à terræ subditæ hiatibus exeūtib, aquæ impellantur, qui cum exeant, iterū aquæ contrahuntur, iterumq; alijs genitis & exeuntibus, adhuc mare simili mo

An astrologit fit

tu agitetur. Alij alia machinati sunt. Cæterû illud nobis fuerit satis quod in multas referri possit causas, quarû vnaquæq; suis rationibus stabiliri possit. At quod cōchilia succulētiora plenilunio fiât, inde est quod caloris debilis sit humiditates dissoluere, nō cōsumere & resoluerē; quo circa cū plena est Luna calefacit sed parû, quare humiditates diffundit ac liquat vnde succulētiora redduntur. Rursusq;, de crescente Luna, humiditates minui quod minime diffundatur, calore Solis destituta. Sed esto; sequatur cōchilia mariaq; Lunæ motû, quæ nā cōsecutionis necessitas, vt inde sequatur astrologiâ medicis necessariam esse? quod videlicet humiditates omnes

moueat,

moueat, dicet, ac proinde cum eas quæ in corpore humano sunt, etiam, hinc est quod astrologia necessaria sit. Sed o potius deridendi quam imitandi astrologi, non omnes humiditates Luna mouet, nam præter eas quas numeraris, multæ sunt quæ neutiquam mouentur. Quarum una est ea quæ in corpore humano est. Quam neque Lunæ motum sequi neque imitari ratio ipsa demonstrat. Quis enim unquam vidit corporis humani humores augeri aut minui conchiliorum more, ut crescente Luna succulentiora fiat, ea vero de crescente, exagria fieri? quin & aliorum animalium corpora. Summæ enim demetriæ est ea asserere, cum nullo sensu percipiat, id fieri. Nam maris æstus, fluxus,

I 4

reflu-

An astrologia sit

refluxusq; fieri asseuerant; conchilia
itidem augeri & minui, quod sensi-
bus euentus manifeste suscribant. At
eandem normam in alijs seruent ne-
cesse est. Insuper pari pacto & illud
corrui quod aiunt menstruas purga-
tiones Lunæ motū sequi. Ocasione
erroris ab Hippocrate sumpta, vt qui
libro de octimestri partu id asserue-
rit Cui postea Aristoteles suscripsit,
nec nō Galenus. Cæterum, rem si per-
penderimus, aliter se habere reperi-
mus. Nam, cū accuratissime per quæ
suerim rei veritatem, alijs plenilunij
tēpore, alijs nouilunij, alijs inter me-
dijs diebus, quouis mensis tempore,
mēstruas profluere purgationes sine
discrimine deprehendi. Ideoq; Hippo-
cratis

cratis doctrinam omnino respuo, utpote quæ veritati & experientiæ repugnet. Sed neq; si hoc ita esset, inde sequeretur astrologiam fore necessariâ. Quo enim modo sequetur, Luna mouet menstrua; ergo astrologia est medicis necessaria? etenim nil interest si hoc cõstruas cõsequiũ aut illud quod Galenus aduersus quosdam construxit negantes tum in arterijs sanguinẽ contineri, tum dialecticam necessariam esse. Sic enim collegit arteriæ duas tunicas habent, sanguis fuluus est, ergo non solũ spiritum sed & sanguinem arteriæ continent. Ridentibus autem, aliud subiunxit, corui nigri sunt olores albi sunt, ergo non solus spiritus sed & sanguis in arterijs

An astrologia sit

natura continetur. Hic autem cum
riderent tertio sic collegit. Ignis ca-
lidus est, nix frigida est, & tu stupi-
dus es, ergo &c. Quid igitur? non
ne aduersus astrologos simili modo
colligam? mare motum Lunæ sequi-
tur, menstrua & conchilia itidem,
vos stolidi estis, ergo astrologia non
est medicis necessaria. Cæteram, io-
cis dimissis, serio loquamur. Crisi-
mos etiam dies ad Lunam referunt,
sed quam recte, iam, cum Galeni o-
pinionem destruximus, determina-
ui. Porro quid magis absurdum,
quam Lunam præ esse morbis acutis,
Solem vero chronicis? quasi vero iure
prætorio procedant, non tamen ut
causæ naturales necessitate naturæ
ope-

operantes. Quare cum Luna, iuxta eorum positionem, mediante lumine à Sole communicato, in morbis acutis agat: necessario & Sol. Nam propter quod vnum quodq; tale, & illud magis; vt cum Aristotele loquar. Qui enim fieri potest vt Luna in morbis acutis agat, ramen Sol, manibus insinuatis, interea fileat? interrogare enim lubet nunc astrologos, vtrum difficilius solvatur morbus acutus, an chronicus? si chronicum respondent, quo modo ergo, dicam, poterit Sol difficilem morbum destruere, facilem autem non? si vero acutum respondeant, tunc interrogabo, quo modo Lunæ possibile est. difficiliorem solutu morbum triduo.

con
qua-

An Astrologia sit

quandoq; solvere, Soli autem, faciliorem solutu, quandoq; septem annorū spatio omnino denegari? præterea quī fiet ut Luna difficilem morbum soluat, facilem vero non? manifestum namq; est, si Luna, calore & lumine à Sole receptis, hos effectus producit; Solem fortius, ut prius diximus, operari. Nec est quod Lunæ propinquitatem causentur: nā eadem propinquitate & acutis & diuturnis morbis utrumq; sydus præest. Non ne vana deliria sunt hæc? scilicet & in morbis & alijs in rebus ita vicissitudines introducunt, ac si libero uterentur arbitrio. Cum signis & planetis vicissitudines imperandi, quo magis deridendos se offerunt, concedant. Sed & in
hoc

hoc minime conueniunt. Nam alius Lunæ, alius Ioui, alius Marti eisdem annos attribuit. Aegyptij, quos secutus est Maternus cuilibet syderi, in vita administranda, æqua partitione dant annos decem menses nouem. Persæ Soli dant annos decem, Veneri octo, Mercurio tredecim, Lunæ nouē, Saturno undecim, Ioui duodecim, Marti septem, capiti draconis tres, Caudæ duos. Ptolemæus dissentit, nā ætatis annos sic distribuit, quaternos primos annos Lunæ, Mercurio decē sequētes, veneri viij. Soli ix. Marti xv. Ioui xij. Saturno reliquos. Aliter Indi: aliter Arabes: aliter Chaldei: aliter Hemus: aliter Messahalla somniant. De signis vero & planetis quid gar-

garrientes efutiunt? nunc verbi gratia, Ioué præesse terrenis aiunt, quod Saturnus præterito præfuit illis anno. Et Taurum hoc anno dominari, quia Aries præterito dominatus est. Quasi vices magistratuum in syderibus inueniantur at in ijs admodum dissentiunt, quemadmodum in anni principio: vnde totius anni fata portenduntur. Quod vnum minime constitui posse Ptolemæus contendit secundo apotelesmatôn hac ratione, quod impossibile sit in circulo principium assignare. Quo circa in zodiaco coniecturis quibusdam quatuor principia imaginantur: quæ duobus solstitijs totidemque æquinoctijs terminantur. Vnde maximæ
excunt

excunt inter Aſtologos contentiones. AEgyptij ab æſtiali ſolſtitio annum exordium ſumere affirmabant, Romani ab hyemali, alij ab autumnali æquinoctio, ſcilicet ab ingreſſu Solis in libram. Numa-pompilius à tropico hiberno annum auſpicatur; author Plutarchus in problematum libro. Sed & abſtineri nequeo quin Licentioſo cachinno riſum efundam, dum Ioannis Caruini ſtupiditatem aduerto. Quippe qui libro quarundam inanum quæſtionum ait, ob id octimeſtrem partum viuere non poſſe, quia tunc foetui Saturnus præ eſt: qui frigidus cum ſit & ſiccus, omnino vitæ principijs opponitur.

Quaſi

An astrologia sit

Quasi vero aliquid noui afferat. Sed dicant nobis quæso astrologi, vnde nam hæc stellis regnandi vicissitudo? quibus rationibus, aut experimentis hoc inuentum est? quis has ineptias perferat modo non furiat? siquidem, vel hac vna ratione, tota astrologorū machina corrui. Sciscitor in primis, num præsit hoc mense Luna omnibus prægnantibus quæ in vniuerso mundo sunt? minime gentium, respōdent, nam aliæ in primo sunt mense, bimestres aliæ, aliæ timestres, quadri mēstres, ac ad nonum vsque mensem cōtinuo procedūt. Quo dato, sic colligo; est igitur inter planetas ita constitutum, vt Saturnus ijs quæ primo mense grauidæ sunt: singulosq; ad Lu
nam

nam vsque, vicissim singulis, vsque
ad septimestres, præesse permitta-
mus. Iterum Saturnus octimestres re-
gat, Iupiter nono prægnantes mēse.
Quid magis delirum quam obstetri-
cum ritu planetas constituere qui
prægnantes obseruēt? sed videant ne
bestijs præesse prægnantibus etiam
affirment. Id enim consecutionis ne-
cessitate etiam inferitur, vt accurate
percipientibus patet. Sed quomodo
stare ædificium potest, cum sint ani-
malia quæ vno mense & concipiant
& pariant? alia septem septimanis,
alia tribus mensibus, alia quatuor?
quæ nam inter planetas in ijs concor-
dia? quæ diuisio? mēsium enim inter
eos fieri nequit: nā septem cum sint,

K

men-

An astrologia sit

mensium numerus non sufficit ut unusquisque suum accipiat. At si Saturnus primum mensem sibi vendicat, timeo ne tota domesticorum cuniculorum species ex templo pereat. Siquidem vno mense concipit foemella ac parit. Sed & litem quis honorarius arbiter dirimet inter planetas? etenim inter se, quasi de regno lydiae, de imperio digladiari, ut astrologorum vestigia sequare, opus est. At ipsi se se arbitros constituent, menses in septimanas, septimanas rursus in dies, dies insuper in horas diuidentes. Quo fieri ut nullus tristis planeta, parte destitutus, remaneat. Sed missa isthac faciamus; pudet enim has ineptias amplius contrectare. Cæterum si tertiam,

tiae, rationis vires perpendimus, omnino astrologiam istam diuinatricē, planetariorumque in somnia, potius euertunt quam construunt. Cœlum enim causam vniuersalem cōstituit, quæ pro varia corporum inferiorum dispositione, non modo varios atque diuersos influit ac producit effectus, quin sæpe cōtrarios. Siquidem, quod ad medicos attinet, temporum mutationes obseruantur, præcipue eas quas supra, Hippocratem obseruasse, meminimus, vt inde annum, qualis nam futurus sit, prædicere possimus has, & causas, & signa morborum esse concedimus: non autem cōfigurationes, fictitiosq; planetarū aspectus, re vera tamen nullos. Nam cū tanta

An Astrologia sit

altitudine inter se distent, manifestū est visum in his aspectibus falli, iudicareque quadratos aspectus sextiles aut trinos, vel quoslibet alios veluti in plano, cum tamen tum distantia planetarum propter cœlorum crassitudinem, tum vero propter cœlorū rotunditatem, re vera aliter sint quā imaginantur planetarij circulatores. Nec est quod statim oblatrātes astrologi insurgant dicentes nos minime negare posse, pluuias, ventos, aliosq; inferiores effectus ab astris, astrorūq; diuersis aspectibus prouenire; quod scilicet pleiades, caniculam arcturū, atque alias communes constellationes quotannis simili forma oriri & occidere cernamus: quo fieri vt tempora

pora similiter semper contingerent, neque variarentur, statisq; diebus quotannis & plueret, & serenaret, & ningeret, identidē & alij effectus inuariato ordine procederent. At variat fere semper, adeo ut si dies præsens, diei anni præteriti huic correspondenti conferatur, miraberis sane quanta diuersitate distet differat ve, cum temperamento tum serenitate, tum deniq; pluuiæ aut ventis: cum tamē maxime similes esse oporteret. Nam idem quatenus idem eodemq; modo se habens, semper est natum facere idem. Quare ad cœlum deueniendum est, atque astrorum diuersos aspectus. ut ab ijs hæc accepta referamus. Sed & ad cœlum ego, tamen ut

K 3 ad

An astrologia sit

ad vniuersalem causam; quæ eadem
syderum apparitione varios, pro ma-
teriæ dispositione, producit effectus.
Quod utique, vel ipso Ptolemæo te-
ste, & sensus euidencia, materia infe-
rior maximam habeat vim ut effe-
ctus differentes producantur. Quo
fit ut inferior mutatio, aut excita-
tio ventorum, vel inundatio pluuiæ
vel id genus alia, etiam procul facta,
aerem nostrum afficere possit, quo
etiam & nos afficiamur. Etenim
cum hæc sublunaria incontinuo sint
motu, eoque fere semper tumul-
tuentur, possibile est alicubi, con-
currentibus multis particularibus
causis, quæ quidem fere innume-
rabiles sunt, reddi materia generan-

dis

dis ventibus apta: tollique in subli-
me, fluereque aduersus nos. Ali-
ubi autem ex defectu materiæ id mi-
nime fieri aut ex defectu alius par-
ticularis causæ quæ materiam mi-
nus quam oportet præparet: quo
fieri vt, etiam si adsit influxus, ef-
fectus non sequatur. Quare cum
variæ, tum aer ambiens, tum vero
corpora viuientia, vario modo di-
sponi possint, hinc fit vt vno, co-
demq; influxu, hæc plaga salubrius
agat, alia vero sæuissima peste de-
populetur. Nec alia assignari ratio
potest, quare huic ciuitati aut popu-
lo, hoc morbi genus populariter in-
sidiatur: alius vero ijsdem alimen-
tis, vitæ genere, seu victus ratione,

An astrologia sit

eadem positura cōstitutus atque nutritus id minime patiatur. Quid? quod ego obseruauerim Llerenæ opidum sæuissima peste multis mēsisbus correptum, alios autem populos, nō sic bene constitutos, neq; ita bonisci bis altos, integerrima frui salute. Insuper iam olim omnes mulieres quæ anno sexagesimo supra sesquimillesimum enixæ sunt obiere Llerenæ & Monasterio, quæ vero in populis circumstantibus, omnes superstites euasēre vnde luce meridiana clarius patet, ab aspectu astrorum id minime fieri posse, quando si ita esset, omnes quotquot sub illo parallelo enixæ essent, mortem oppetissent: cum similiter eodē aspectu affici necesse esset: quod

quod etiam omnes, tum medici, tum
vero priuatæ personæ innumeris euē
tibus quotidie comprobari cernunt.
Quo circa aliunde quam ex inferiori
bus ac particularibus causis, id acce
ptum, referri nequit, quæ vnum eun
demq; influxum vniuersalem, in mul
tos particulares effectus dirimat, pro
cuiusque recipientis dispositione. Et
vt clarius quæ dicta sunt intelligen
tur, vtile esse duco ea quæ de natura
influxus astrorum in operis progres
su dicam, nunc tantisper tractare:
cæterum quāta maxima potero bre
uitate. Est itaq; cœlestis influxus vis
quædam occulta, indicibilisq; conti
nens in se, eminēter omnes quatuor
qualitates primas. Appellatas; ac in

K 5 super

super alias quam plurimas indicibiles quas pro cuiusque subiecti dispositione introducit. Haud certe cum his inferioribus vniuoca, quin, cum earum nulla sit, omnes tamen in se virtute continet atque potentia, non actu. Nec solum qualitates sed etiam omnes formas tam elementorum quam mistorum, rationali dempta, vt Philosophis placet. Quam Plato magnum naturæ seminarium appellat: Aristoteles caliditatem animalem. 3. de generatio. animal. cap. 11. calorem præterea, siue stellarum elementum. 2. eiusdem. cap. 5. neque ignis calori aut alterius cuiusdam proportionem respondere ait. Quin ab ijs longe differ.

differre . Neque astrologi inficias eunt . Concedunt enim viuificum calorem ab omnibus astris fluere , eumque vniuersali ac communi natura omnibus astris conuenire . Quo fit vt necessario fateantur hunc calorem , seu viuificam qualitatem , omnes alias eminenter continere ; quæ , tanquam causa vniuersalis omnes effectus à cœlo pendent , cum secundis & particularibus producat . Nam si id negauerint , interrogare eos licet nū ab omnibus stellis calor tantum producat , frigiditas vero , siccitas , aut humiditas , ab aliquo particulari astropetatur ? Si concesserint , tūc necessario sequetur aliquid alicui competere ex natura generica quod
repu=

repugnet ei quod conuenit natura
specifica; quod maxime absurdū est.
Nam quod competit alicui ratione
specifica, non repugnat illi quod con
uenit eidem ratione generica. Vt, ver
bi gratia, rationalitas, vt sic loquar,
quæ speciem constituit, nō repugnat
animalitati quæ genus. Sic igitur vis
illa cœlestis, quem calorem appel
lant, cum secundum naturam com
munem omnibus astris competat,
intrinsecus competere necesse est. At
quod intrinsecus competit intrinse
cam repugnantiam nō admittit eo
dem remanente, & omni stellæ calor
intrinsecus competit: ergo frigiditas,
nulli competere intrinsecus potest.
Superest igitur vt omnes, vt diximus,
qua

qualitates ab omnibus astris proueniant, eo, quo monstrauiamus, modo. Sed mirari subit astrologorum audaciam qui, cum à cœlo tantum distet, sic de stellarum qualitatibus & magnitudine audaciter loquuntur, ac si manibus quotidie cōtrectarent. Præterea, si medicamenta simplicia, ut suam ostendant complexionem, multiplici experimento indigent, quî fiet ut astra, quorum nullum factum est, suam ostendant? at forte dicet astrologi, fecimus, atque fecere qui nos præcessere & scriptis mandauerunt. Sed, bona verba, quonam pacto hæc vere affirmari possunt? Nam si tatum mille vigintiduas norunt stellas, quarum experientiam tenere, sed falso, affir-

An astrologia sit

affirmant, cum innumeræ aliæ in cœlo habeantur, quas minime expertos esse fateantur, necesse est totam de influxibus & virtutibus astrorum particularibus astrologiam omnino fallacem pronuntiare. Probatur hoc: nam si partes cœli minime stellatas contrariam posse inducere qualitatem fatentur; innumerasque alias stellas, præter ab eis exploratas, cernamus; alias præterea, quæ in cœlo esse possunt, negare nequeunt: quorum omnium experientiam fecisse opus esse, nec fecerint: necesse est eos passim falli, nec verum, nisi forte, assequi posse. Insuper, si compositi vis ex simplicium vigore consurgit, Galeno teste, simplicia prius

prius cognoscat qui de compositi vigore affirmat necesse est. At simplicium vigorem astrologi non cognoscunt, temerarium prorsus ergo erit aliquid de quavis constellatione affirmare. Cæterum, quod nullius stellæ cognitam habeant virtutem & vigorem manifestum est. Nam, ut affirmat Galenus, medicamentum simplex cum quis experiri velit, necesse est non alijs immistum sed ab alijs separatum, & ab omni extrinseca qualitate denudatum, quin prorsus suæ naturæ sinceræ relictum, experiri, ac temperamenti rationem explorare. Sed dicant quæso astrologi quando, Mercurium, Venerem, Iouem, Saturnum, aliasque
tam

An Astrologia sit

ram errantes, quam fixas stellas, hoc modo experti sunt? tacent, ni fallor. Nam semper incompositione eas experti sunt. Sed & cum in compositorum medicamentorum virtutis inquisitione magna sit apud medicos differentia, ac ita perplexæ se se offerant difficultates, ut fere in hunc usque diem res indiscisa manserit; etiam si simplicium medicamentorum vires exploratas habeant, quo modo apud astrologos, de constellationum virtutibus veritas statuetur, quibus neque vis stellarum cognita est, neque computandæ virtutis compositorum siderum vlla ratio habetur? nam si omnes cōstellationis stellæ, Tauri videlicet, aut Arietis, aut cujuslibet alius, eius-

eiusdem temperamenti essent atque magnitudinis, simplex esset quaestio: sed neutrum horum est; rationem ergo reddant temperamenti syderis necesse est. At si alias stellas frigidas, alias calidas, siccas alias, ac denique alias humidas statuunt; aut pari gradu aut impari statuunt oportet. Insuper æquali magnitudine aut inæquali. Quo fit ut utriusque rationem atque demonstrationem reddere teneantur. At hoc impossibile est, ut monstrauius, impossibile igitur & astrologorum dogmata, de syderum complexione, veritatem docere. Insuper si cuiuslibet signi stellæ in cōpositionem veniunt, etiam si earum notitiam illis condonemus, cum vl-

L tra

An astrologia sit

tra duodecim latitudinis gradus, ver-
sus vtrunque signiferi polum quâ plu-
rimæ aliæ contineantur stellæ quâ fie-
ri potest vt quælibet suas qualitates
ad compositionem non mittat? quo
circa, tum his rationibus, tum vero
incertitudine dogmatum astrologi-
corum ipsa astrologia suspecta reddi-
tur, vt non modo à medicinæ com-
munionē tradatur, verum etiam ab
omnium veridicorum commercio.
Ad rationes igitur, tertiam & quar-
tam, ex ijs quæ hucusque dicta sunt,
patet responsio. Nam constitutiones
morbificæ, pestilentes, aut salutare,
eo quo supra diximus modo, & eue-
niunt, & rimandæ sunt; scilicet vt Hip-
pocrates docet, libris epidemiôn, ter-
tio

tio aphorismorum, libro de locis acre & aqua, ac pluries alibi. Non certe ex Martis, Iouis, Saturni ve cum alijs in prima, secūda, tertia, aut qualibet alia domo fausto aut infasto aspectu, vt astrologi, vane prorsus, fabulantur. Et nequis hæc citra rationem me dixisse asserat, audiat ipsos astrologos, qui, tum de figuris tum vero de eorummet authoritate ita dissentiunt, vt neutiquam quid sibi velint certo stabilire possis. Quod ad vnguem pro virili mea faciã, si prius quartæ rationis solutionem appinxe-
ro. Quare cum occultas syderum afferant qualitates, ad easq; confugiãt, ad occultas qualitates & ego, sed alio modo. Est igitur astrorum virtus, vis

L 2

quæ-

An astrologia sit

quædam, ut diximus, occulta & indicibilis, qualitates omnes in se, virtute continens, cum earum nulla sit, quæ pro varia corporum inferiorum dispositione, varios producit effectus & qualitates, nunc occultas, nunc vero manifestas. Hinc fit, ut quandoque morbi ex simplici putredine, quandoque occulta qualitate atque venefica, suboriatur. Quare cum cœlestis virtus una sit, dispositiones vero corporum inferiorum fere innumeræ, quarum cognitionem, si possibilis est, ad physicum spectat; efficitur ut ad partem medicinæ physiologicam non tamē astrologicam, harum inuestigatio pertineat. Neque insuper remediorum occasiones ab astris petere, eadem ratione,

ratione, opus est; quin potius ab ijs, quas Hippocrates, Galenus, Paulus, Aetius, Auicēna, atque doctores grauiſſimi, Græci, Latini, Arabesq; tradiderunt, regulis. Quas si locus id pateretur, huc transferrem. Cæterum, vt ad astrologorum tumultum redeam, quæ diffensiones? quæ bella? quæ confusio? vix, credo, inter Barbaros AÆtiopes tot, sine rationibus, certamina inuenire est. Nā si auctorum extimationem quæras, nullum cui fidē habere possis. Ne igitur hæc detrahendi libidine dicta putes, audi eos inter se sic rixantes; vt litem dīrimerē impossibile sit. Indi à Chaldeis, Chaldei ab AÆgyptijs dissentiant. Ab ijs omnibus Persæ. Ptole-

An astrologia sit

mæus Aegyptiorum astrologiã ubiq;
taxat; Græci adhuc inter se discordant.
A Ptolemæo Dorotheus: alia Paulus,
alia Ephestion sentit. Arabes item nō
conueniūt inter se. Nam Albumasar
Ptolemæū reijcit; atque in eius libris
nil quod experientiæ respondeat legi,
asseuerat. Sed aliter Auenrodā sentit;
cū dicat, nullū in astrologia cū ratio-
ne locutū fuisse præter Ptolemæū. At
cōtra Hebræi & eorū primus Auenar
ra dissentit a Ptolemæo; ac insuper Al-
bumasarem impugnat, atque totum
eius librum de magnis cōiunctioni-
bus impugnat Et ne videar indistin-
cte eos impugnare, aliqua ex illis pro-
ferā, quæ propositæ quæstioni condu-
cūt. De domibus, videlicet, seu locis,
quæ

quæ sine rationibus cōditæ, neq; vllō cōsensu firmatæ sunt. Vnde tota prædicēdi machina pēdet. Eisdē nanq; diuersas proprietates ascribūt. Arabes & Latini à sexto loco, seu domo, ser uorū qualitates indicari contendūt. AEgyptij & Ptolemæus ab eo qui ad uersus sexto, hoc est duodecimo, pe tūt. Idē Ptolemæus nō tā à sexto quā à septimo & primo valetudinem ad uersam quærit; siue illa morbus, siue vitiū fuerit. Cōtra vulgus astrologo rū à sexto significationē huiusmodi omnē petūt. Quicuiq; futurisunt filij, Arabes & Latini de quinto loco pro nunciant. Ptolemæus à decimo & vn decimo. Idem sicui vita nihil protēdi tur, quinto pariter utitur & quarto.

An Astrologia sit

Quod & Paulus Alexandrinus obseruat. Mallius ab Oriente natorum fortunam & parentum vota auspicatur. A decimo Porphyrius significari filios ait. Parentum fortunam de nullo loco accipit Ptolemæus. Arabes à quarto. Heliodorus à sexto. Alij, vt Abenragel refert, à nona etiam petunt domo. Secundus locus Alexandrino subitas spes indicat: Iunioribus vero diuitias. Quæ à tertio loco, vt Heliodorus opinatur, portenduntur. Has Ptolemæus ab vlla non prædixit domo. Coniugium ab occidente pendere omnes consentiunt. Heliodorus à medio cælo. Ptolemæus, vtrumque negligit. Peregrinationes etiam à tertia & nona domo, Heliodorus

dorus etiam à septima. Quas pariter Ptolemæus contemnit. Parentes à quarta domo Heliodorus. Maternus à decima. A neutra Ptolemæus. Amicos in vndecima statuūt; in tertia Heliodorus. Ptolemæus ijs non conuenit. Has etiam domos varijs planetis locant, quos immutari credunt pro signi seu domus conditione, quam quisq; planeta peragrauerit. Domos etiam non penes imagines constituunt; quin alias, quas quidam in nona sphaera constituūt; Ptolemeus, qui nonam haud nouit, intellectu & imaginatione, immobiles tamē: quatuor punctis interceptas: scilicet vtroque solstitio & æquinoctio: sic enim lib. 2. magnæ compositionis ait. Abute-

L 5 mur

mur autem signorum nominibus in
ipsis obliqui circuli partibus, & qua-
si eorum initia à tropicis, æquino-
ctialibusque punctis capiantur. Sic
dodecatemoria, hoc est, duodecimā
partem, quæ a verno æquinoctio est,
ad totius spheræ sequentia Arietem
vocabimus: secundum Taurum; &
deinceps secundum traditum à no-
bis signorum duodecim ordinem. Se-
cundo etiam apotelesmatôn, partes
zodiaci, ad quas planetæ referuntur,
solstitiis & æquinoctiis terminari do-
cet. Insuper illas, septem sphærarû,
diuisiones ferre nequeo, vt in plane-
tarû theoria habetur. Sed videant ne,
vt vulgo fertur, ex cælo capere nobis
efficiat. Cæterum ne, tot astrologorû
errores,

errores, atq; deliria recensens, plus ultra quã decet oratio producat, his nunc finem faciam. Insuper quanuis hæc ita haberent, vt astrologi rentur, quod impossibile esse rationibus adductis monstratum est, non tamẽ certi aliquid astrologia medicis docere potest. Nam fingamus quẽdam ægrotare incepisse cũ infaulsto horoscopo; duo necessario fateatur, oportet, astrologi, scilicet morbi primum insultum & horoscopi mutationẽ ita momẽtaria esse, vt dicto acyus prætereant. Alterũ Galenus probat & ratio cõuincit. Nã cũ morbus esse incipit, aut in tempore incipit, aut in instãti. At nõ in tempore, ergo in instãti. Cæterum nõ fieri in tẽpore probatione
non

An astrologia sit

non indiget; nam vltimum esse sanitatis & primum esse morbi, nullo medio dirimuntur. Quod vero ad horoscopum attinet, ipsi astrologi fatentur. Cū enim prædictiones falsas deprehenderent, atque aliter euentus contingeret ac ipsi promississent; ad Nigidij figuli rotam cōfugiunt. Quippe ait, si in figulorum rota belociter mota assidua circūrotatione, nec datur nec dari possibile est eādem partem bis attramento tingere; á fortiori, vt aiunt, in cœlo, vtpote quod immensa vastitate præditum sit, ac vigintiquatuor horarum spatio vniuersæ ab eodem puncto in idem punctum reuoluitur. Nam cum spatium vastissimum sit, tempusq; vt ad corporis

poris magnitudinem spectat, breuissimum; necesse est motū, vltra quam dici potest, velociorem esse. Quo fit, vt nullum certū thema stabilire possint, vnde ægrotis salutem aut mortem augurari astrologi possint. Affirmant enim, neque vllam aliam reddunt rationem, ideo gemellos vitæ discursu dissimiles esse, quanuis sub eodem themate natos, quia cum momētaneus horoscopus sit propter cœli velocissimum motum, possibile est à parte cœli succedente contrariam induci virtutem, indeque gemellorum, cum mores, tum ingenia, tum corporis habitus, omnino contraria. Identidem etiam in morbis statuunt necesse est, si hæc vera sunt.

Hoc

An astrologia sit

Hoc igitur pacto sæpiſſime aſtrophoſos falli neceſſe eſt. Et fauſtum iudicare quod infauſtum eſt, & e contra-rio, atque ſæpe falli, & raro veritatem aſſequi. Sed recte illud Galeni tūc in aſtrophoſos adducere poſſemus, ſcilicet, medicinæ præcepta, aut ſemper vera eſſe decet, aut vt plurimum : nā raro veritatem aſſequi & ſæpe falli, haud quaquā artificioſum eſt. Quod Galenus de medicina dixit, nos de aſtrophologia dicere poſſumus. Sed & illud accedit magnæ admirationis, quod videlicet partem cœli dicant, quæ aſcendentem, ſeu horoſcopum ſequitur, eius influxū impedire poſſe, contrariāq; inducere qualitatem; aliam vero, quæ illum præcedit, id minime fa-

facere. Insuper, si horoscopus, dū horizonta primum aspicit, corpora im-
mutare potest influxumq; decernere,
quare cum ascendens directius aspi-
cit nō decernet? nam si partem cœli
subsequentem causantur quæ con-
trariam, vt ij rentur, inducit virtu-
tem; pari passu ego præcedētem cau-
sabor, quæ etiam contrariam in-
ducat. Manifestum enim est Solem
magis minusve calefacere, prout ma-
gis aut minus ad lineam meridiona-
lem accedit quod utiq; subinde alijs
astris euenire opus est: atque fortius
decernere dum magis eleuantur: &
ad meridionalem accedunt. Cæte-
rum, ne nimius videar, in his referen-
dis supersedeo: sermonēq; claudam,
si prius

An Astrologia sit

si prius astrologorum quorundam celeberrimorum, circa astrologiam, iudicia censurasq; appinxero. Nam memini me in opusculi principio id pollicitum fuisse. Porro, ut ad pensum redeam, manifestum est quam plurimos astrologos, astrologiam tãquam vanam atque fallacem reiecis-
se ac damnasse: alios ne verbum quidem de ea fecisse, utpote quæ digna minime putaretur ut de illa mentio vlla haberetur. Pythagoras igitur, ut Diogenes Laertius, Plutarchus nec non Theodoretus asserunt, astrologiæ fidem non præstitit. Democriti illud vulgatur passim, quod ante pedes nemo spectat, cœli scrutatur plagas. Neq; Lucij defensio, ut ait picus,
obest

ob est imo vero magis ré confirmat.
Nam si addiscendam magiam nauigauerunt, Pythagoras, Empedocles, Democritus, & Plato; clarum est ei si dem magis adhibuisse. Seneca est insuper eam infectatus. Plato nusquã astrologiæ diuinatricismeminit. Adhuc neque Aristoteles, vt dixi, verbũ protulit huius superstitiosæ vanitatis. Ocellus leucanus, in Philosophia eminentissimus. Sed & Platonẽ omis-
sisse astrologiam tãquam vanam ex iisdem Platoniceis discere est. Præsertim Plotino Platonico egregio, inter medio Porphyrio eius discipulo; inquit enim, cum diligentem astrologiæ operam dedisset, & tandem artis vanitatem & falsitatem prædictio-
M nam,

An astrologia sit

num deprehendisset, omnem fidem
astrologiæ abrogasse. Atqui hoc ipso
non contentus librum edidit de ste-
llarû efficientia, in quo & astrologo-
rû dogmata irrisit, & confutauit. Ori-
genes adamantius, vir apprime do-
ctus, multis rationibus astrologiam
lacerauit. Proclus etiam Platonicus.
Apuleius adhuc, etiam Platonicus, in
sua metamorphosi astrologos irri-
det. Insuper Carneades. Ommitto Ci-
ceronem. 2. de diuinatione dicentem:
mirum sibi videri quenquam extare
qui credat ijs quorum prædicta quo-
tidie videt re & euentis refelli. Auer-
rois etiam astrologiam vbique repre-
hendit, damnatq;: præcipue in expo-
sitione primæ philosophiæ, vbi eam
nullam

nullam esse dicit, & opinionū de cœlestibus imaginibus omnino fabulosam asseuerat. Insuper in commentarijs canticorum Auicennæ, & contrariam esse philosophiæ testatur, & falsa astrologorum dogmata esse. In destructione destructionum Algazelis, artificiosas esse astrologorum imagines ait. Auicenna, vir ingenio præcellens, vltimo primæ suæ philosophiæ libro, multis rationibus probat, ab astrologis minime futura prævideri posse. Eudoxus Gnidijs philosophus sub Platone, & sub Philistio medicus insignis, & legislator prædètissimus, summus præterea mathematicus, in astronomicisq; sua tempestate princeps, omniū consensu cuius

An astrologia sit

iudicio de numero orbium cœlestiū
nititur Aristoteles in prima philoso-
phia: hic nec crederemus astrologis
ex hominum genituris prædiuinantibus
nos admonuit; literisq; mandauit.
Præterea Cassáder & Archelaus,
testante Panætio, astronomi præcellē-
tes, de futuris euentis cōticuēre. Hoy-
chilax Halicarnasceus, in omni ma-
thematica doctissimus, totū hoc di-
uinandi per astra genus repudiauit.
Cæterum neq; solū id antiqui, quin
iuniores astronomi atq; philosophi
boni nominis, hanc diuinatricē astro-
logiā reiecēre. Nicolaus Oresinus phi-
losophus acutissimus pariterq; acu-
tissimus mathematicus astrologiam
peculiari cōmētario dānauit. Guiliel-
mus

mus Aruernus episcopus Parisiensis, Ioānes Catō, Enricus de Salsia & alij celebres viri eā ipreuerunt ac intestarūt. Ioannes Marlianus doctissimus medicus atq; philosophus, in mathematicis etiā sūmus, à prædictionibus semper abstinuit: dicebatq; se aduersus astrologos multas demonstrationes habere, ac aduersus astrologiam scribere instituerat nisi morte præuentus fuisset. Testes Luchinus mathematicus, & alij referēte Pico. Paulus Florentinus medicus atq; mathematicus doctissimus, linguisq; Græcæ & Latinæ peritissimus, astrologiā incertam ac fallacē esse asseuerauit. Atque illud de se, inter alia, euidentis attulit experimētum, quod cū quin-

An astrologia sit

tum supra octuagesimum iam imple-
uisset annum, nullam tamé in sua ge-
nitura, quam diligentissime exami-
nauerat, vitalem constellationem re-
pererat. Alios adducere possemus do-
ctissimos, tum philosophos, tum ma-
thematicos, qui hanc planetariam,
vanitatem reiecére, verú hi satis fun-
to. Hunc tamen non præteribo: Ac-
cium scilicet tragædum, citante gel-
lio lib. 14. cap. 1. sic ariolos istos in-
cessentem, vt in hac proruperit ver-
ba. Nil credo auguribus, qui aures
verbis diuitant alienas, suas vt auro
locupletent domus, & loculos. Om-
mitto Manardû, Ioannem Langium,
doctissimos medicos atq; mathema-
ticos, Picum insuper & patrum, &
cuius

eius nepotem qui non modo quod ad medicinam attinet, sed in vniuersum astrologiam confutauerint. Non certe veram mathematicam, scilicet quæ cœlorum cursus, astro-
rumque rimatur: quin vete plane-
tariam genethliacamque appella-
tam quam quidem falso Chaldei,
impostores astrologiæ nomine insi-
gniêre. Qui, cum antea genethlia-
ci, ac planetarij appellarentur, eo-
que nomine infames haberentur; astrolo-
gorum atque mathematicorum no-
men suffurati sunt, vt veluti Lupi ra-
paces subpellibus ouium, meliori nomi-
ne occultari possint. Indeque hoc frau-
dis velamine obsignati ausi sunt ma-
iora patrare, vt scilicet libros huius

M 4 super-

An astrologia sit

superstitiosæ vanitatis, tum doctissimorum, tum vero sanctorum hominum nominibus inscriptos in publicû edant. Aristoteli enim attribuunt, librum de proprietatibus elementorum in quo, de magnis coniunctionibus, multa blaterant. Tribuunt etiam Platoni librum de vacca magi & institutionum, innumeris nugamentis atque insomnijs refertum. Librû de vetula Ouidio, cui Rogerius Bacon magnopete nititur, utpote qui magnus in hac vanitate defendenda habeatur præscribitur etiam, non modo Alberto, sed & diuo Thomæ, liber de necromâticis imaginibus, sed mēdacissime, illas etenim reprobavit. Præscribunt Hippocrati librum de
progn-

prognosticatione ex syderũ cursu,
quod manifeste falsum apparet, cum
quod inter eius opera haud inuenia-
tur, tum vel maxime quod eius tem-
pore, vt supra probauimus, astrorum
vera supputatio nondũ inuenta erat.
Sed & diuo Hieronymo adscribunt
interpretationem libri cuiusdam de
excantationibus, & alia pleraq; cum
falsa, tum noxia sparsere; vt ea quæ
ratione non possunt, mentito nomi-
ne consequatur. Mitto quod quotan-
nis prognostica, frõte perfricta, edat.
Quorum maiorem partem, menda-
cem cum homines deprehendant, si
vna forte fortuna, non autem vlla ra-
tione, consecuta fuerit; totũ progno-
sticum recipiatur: ac verum esse præ-

M s dice-

An astrologit sit

dicetur. Omnia hæc, data opera, adducere volui: vt planetariorum medicorū dementiæ obſiſtere, dicentium ob id quosdā, aſtologiā medicis neceſſariā nō eſſe, aſſeruiſſe, quod eam prorsus ignorēt. Imo vero eos aſtologiā & defendere & profiteri verius dixerim, vt hac impoſtura ſuā in propria facultate tegāt ignoratiā, & idiotis, quorū laudē ſūm opere affectant, admirationi ſint. Cæterū prius quā huic operi finē imponā, operæ pretiū fuerit illud pro embammate addidiſſe, nū ad ſanguinis, vena ſecta, miſſionē, purgationē ve celebrādā caue re opus ſit Lunæ cū Sole coniunctionē, oppositionem, aut aliū aſpectū, quæ omnia ita religioſe, ne dicā ſuperſti-
tioſe,

tiese, nonnullos obferuare video, vt ne tãgere ægrotãtes ipfos audeãt. At necessariam effe nõnulli affeuerant; quod Auicenna 4. primi. c. de vëctofis, dixerit. Quidã autẽ præcipiũt, vt vëtoſæ in principio menſis nõ apponãtur, quoniam humores nondũ amoti ſunt, neq; ebullierũt; neq; in fine mēſis. Quoniam humores tunc ſunt minuti; ſed in medio menſis cum humores ſunt ebullientes & in ſui luminis augmẽto in corpore Lunæ augmẽtũ ſequentes, & augmẽtatur cerebrũ in craneis, & aqua in fluminib; acceſſionẽ & reſeſſionẽ habentibus. Hæc tamẽ, quãuis de cucurbitulis Auicenna dixerit, ad ſanguinis miſſionem atq; purgationẽ interpretes transferunt.

Suſci-

An Astrologia sit

Suscipit dominus Vallesius hanc interpretum doctrinam, neque sine ratione, ut ille ait, cum scilicet causa communis sit, & ad potentiora auxilia plures indicationes observari debeant quam ad debiliora. Addit præterea Hippocratis & Galeni doctrinam, tum ex libro de locis, aere, & aqua: tum tertio de diebus decretorijs, quæ omnia supra pro astrologis adducta sunt atque interpretata: quare nunc in ijs referendis supersedere decreui. Addit insuper illud Hippocratis ex eodem libello, observandum quippe esse astrorum ortum & occasum, præcipue Canis; utrūque etiam solstitiū & æquinoctium, Arcturum atque Vergilias. Adhuc, nisi nugacia sunt,

sunt, ut ille ait, quæ. 3. de diebus decretorijs à Galeno dicta sunt, inculcat. Subinfert tādē, cum astrorum ortus & occasus magnas in corporibus nostris efficiant mutationes, præcipue Lunæ, necesse est eius coniunctionem & oppositionem observare. Sed, si fas est dicere, sed fas, hæc omnia cum perlegerem, obstupui. Quid enim sibi vult, temporum mutationes observandas esse? pleiadum, Arcturi, Canisq; tum ortus, tum vero occasus observare, ut inde illud consequium deducatur, nempe ergo Lunæ coniunctionem & oppositionem cavere oportet, si quando sanguinē mittere aut per inferna purgare voluerimus? quid igitur? tortura ne Galenū condem-

cōdēnabimus, vt, vel eo renuēte, has
inanes obseruationes docuisse, inde
eruamus? ipse viderit. Ego vero, cum
eius libros accuratissime rimatus fue-
rim, nullatenus quicquā quod huic
opinionī fauere possit inueni. Nisi for-
te retorquere verba cui libet liceat, ac
pro libidine interpretari; sed absit. At
forte accedēs Auicēnalitē dirimet: ni-
hil minus. Nā quod de cucurbitulis
ait, nō suā sed aliorū opinionī tribuit.
Sed esto sanē, sit Auicēnæ opinio hæc;
erit ne statim cōsequiū necessarū, ca-
uēdas esse cōiūctōnē & oppositiōnē?
minime. Multifariā enim hæc regula
fallit. Primo, quoniā humores, Luna,
coeūte, minutos esse, neq; tūc ebulli-
re, ait. Quo quid magis delirū? nam si
affc-

affectus tūc adest, talē expostulās curationē, quomodo humorē nō abundare dicemus? causam enim materialē habere necesse est quā ab affecta parte reuellere cucurbitulis nitimur: abundat igitur. Sed & prōpte, credo, respōdēt, humores in parte affecta redūdare, in vniuerso tamē corpore, q̄ Auicēna vult, minime: Sed tenaciori tenētur visco. Nam tūc nequaquā cucurbitulas affigere fas est: tū Galeni, tū Actij sentētia, dicētis: nec in morborū principijs, neq; in corporibus repletis, cucurbitulis vti debemus: sed postquā euacuatū fuerit totū, & nihil amplius affluxerit parti cui cucurbitulas affigere debem⁹. Nō igitur talis repletio ad cucurbitulas adhibendas

expe-

An Astrologia sit

espectāda, quin protus fugienda. At,
ne garrulis fringulciendi supersit lo-
cus, de ijs morbis qui humorum vi-
tio aut redundantia proueniant, ser-
mo habetur: alios vero dimittimus,
cum eos Auicennæ regula non exclu-
dat. Secundo etiam, quod ad motū
attinet, experientia refragatur. Nam
in Lunæ coitu, vt plurimū, maximæ
sunt in ambientem nos æra muta-
tiones, cum ventos, nubila, atque plu-
uias tunc magis cernamus. Quo fit
vt, si corporis humani humiditates,
etiam tunc cum externæ mouentur,
& ipsæ agitantur, motam impressio-
nemq; Lunæ sequentes, Auicennæ re-
gula falsa iterum deprehendatur. Ar-
gumento sunt epilepsix, rheumata,
crisi-

erisipelata, aliaque id genus quam plurima, quæ præcipue in Lunæ coitu magis excitari solent. Neque id aduersus ea quæ supradiximus quicquâ efficit: nã tunc etiam Luna, tanquam causa vniuersalis operatur iuxta cuiusque subiecti dispositionem. Tunc enim varios producit effectus, atque interdum contrarios. Calidos videlicet, frigidos, siccos & humidos. Adhuc si, vt Vallesius ait, à coitu Lunæ & vires & humores ad oppositionem usque augeri: dum autem decrescit, ad coitumq; tendit imminui, necessario sequitur, non nisi oppositionis tempore vacuandum esse. Quod etiam Auicennæ regula, si vera esset, confirmaret, cuius patrocinio dominus

N Valle-

An astrologia sit

Vallesius contrarium docere nititur. Quomodo igitur oppositionem, & fortasse quartas, cauet? quo circa, cū vtrinq; Auicēnæ regula falsa sit, neq; apud Galenum atq; Hippocratē, aliorūq; veterū medicorū talis observatio inueniatur; non vtique seniorum auctoritate, quin potius rationibus, res agenda veniat. At, respondebit, latere lauare est. Nullis enim rationibus id probari potest. Est ergo, dicā, hoc merum delirium; nam, cum ratione & auctoritate careat, quī probari potest? sed audio iam responsum; experimētis, ait, probabitur. Cedo igitur. Dabit certe, bene se res habet. Quænam? quorūdam, inquit, qui propria experimēta iactant. Tacet nomina, sed

sed nescio qua causa. Cur sua etiam non iactat? forte nulla habebat. Cæterum, si non grauatur, audiat valeriolam, Manardum, Ioannem Lágium, aliosq; insignes medicos supra relatos, multos itē alios, adhuc viuentes, qui in artæ ipsa consenuère, omnes, credo, dicent, medico, non astra sed vrinam, neq; cœlestes motus sed pulsus motus esse inspicienda. At, dicet, debilissima indicatio est, quæ à Lunæ cōiunctione aut oppositione sumitur: neque docet cui postponēda aut præferenda sit. Et hoc etiā citra rationē. Nā cū authoritatē habeat nullā, vt ipse fatetur, nec insuper rationib9 probari possit: super est vt positio corruat. Sed & rationem perpendere

N 2 operæ

An astrologia sit

operæ pretium fuerit; ait enim tunc humores fluxui ineptos & vires debiles, cū Luna coit. Resilit intellectus, experientia enim refragatur. Certissimum nanq; est, humores euacuatio-
ni aptos esse cum concocti sunt. Tūc enim Hippocrates eos medicari & mouere iubet, dicens: concocta medicari oportet & mouere, nō cruda, nec in principijs. Quod scilicet tunc cū cocti fuerint naturæ motum prō-
pte sequantur, quare facilius vi medicamenti purgantis trahētur. Contra, crudus humor resistet pharmaco & naturæ præ ineptitudine, id ipse dominus Vallesius docte admodū probat, hunc enarrans aphorismum. Porro autem, cum hoc verissimū sit, ac
ab

ab omnibus medicis receptum, & humores, coitus tēpore, concocti quotidie cernantur: eos fluxui ineptos esse quod Luna coierit, extremæ demētix fuerit affirmare. Sed & vires tunc debiles esse quis sanæ mentis dicet? rāgere licet pulsus tam sanorū quam ægrotantum, quos nisi morbo extenuati sint, eadem pollere virtute cōperies. Neque, ut ariolis adulemur, ea concedenda sunt, quæ nec sensu aut ratione vel experientia probari possint. Insuper illud prorsus ridiculum est, potiusq; deridendum quam confutandum: nempe: nam quæ alijs omnibus cedit (de Lunæ indicatione loquitur) omnium est minima. Indicer ergo ut indicatio quæ piā, sed

An astrologia sit

minima, atq; cū, quod ad reliqua attri-
net, nil interest aut hodie aut cras va-
cuare, attende tantisper quatenus Lu-
na excefferit coniunctionem, si quid
aliud vrget euacua. Quo circa, si cer-
tū est, vires debilitari & humores flu-
xui ineptos, Luna ad coitū properan-
te, fieri: absurdū erit tantisper atten-
dere dum Luna excefferit cōiunctio-
nem. Quæ enim virium tam cita ac-
quisitio, & humorum subita disposi-
tio? vt nunc illæ collapsæ, hi vero mo-
tui inepti, sint; post morulam tamen,
statim vires reficiuntur, & humores
fluxui apti reddūtur? siquidem, vt vi-
res præteream, humores in Lunæ coi-
tu aut cocti sunt aut in cocti: At si co-
cti, fluxui parati, vt supra probauimus
sunt.

sunt. At si fluxui parati, quorsum attēdendum tantisper dum Luna coniunctionē excesserit? neq; fluxui ineptos esse dicere possumus, alias duæ cōtradictoriæ essent simul veræ. Sin crudi sunt, in Lunæ coitu, & post coitū, nulatenus mouēdi sunt, vel Hippocrate dicente, quousq; concoquātur. Nimirum. Est igitur in omnibus expectanda & attendenda concoctio, nisi materia turgeat, nō autem Lunæ coitus. Cæterū de præcautione potius hæc intelligenda, forte, erūt, de curatione verominime. At ne utiquā id etiā locū habet. Acrius enim hic virget argumētū. Etenim, q̄ ad cōcoctionē attinet, siue curem⁹, siue præcaueamus, sēper ea expectanda est ante euacuationē,

An astrologia sit

modo materia non turgat. Vbi, si concocti fuerint, ad fluxum apti sint necesse est. Qua igitur ratione Lunā timebimus coeuntem; aut decē illos dies cuiusvis tempestatis? id proisus me latet. Verūmeninvero, cū de ijs decem diebus satis superq; supra egerimus, in his nūc supersedebimus. Ad Lunam igitur redeuntes, respōdebit forsitam defensor, humores fluxui aptos esse, utpote quia cōcocti sunt, vires tamē imbecillas propter Lunæ contrū. Sane id quidem vrgebit acrius. Cum enim certissima virtutis signa habuerimus, scilicet pulsum, reliqua quæ quæ apud Hippocratem, Galenum, aliosque doctos viros tradidita sunt; si hæc adsunt sicut sensibus ipsis

cer

certissime adesse viderimus, quor-
sum, his reiectis, ad lunaticorū som-
niata signa accedemus? peream si, cū
hæc cogito, risum quandoque conti-
nere possunt. Insuper si in curatione
hunc Lunæ coitum spernimus, vt ait
dominus Vallesius, vbi vires magis lâ-
guent, quare in præcautione verebi-
mur, cum integræ & valentes sunt?
adhuc autem, si in morbis acutis dā-
tur vires integræ atq; valētes, haud-
quaquā in sanis eas dari negare pos-
sumus. At dantur, Galeno teste, qui-
pe qui aphorismo vigesimotertio se-
ctionis primæ sic inquit, cum de eua-
cuatione ad animideliquium loqui-
tur: oportet autem, sicuti & ipse in-
quit, viribus integris atque valenti-

N s bus

An Astrologia sit

bus tantam moliri euacuationem; & nos sæpius huiusmodi vacuationem prodesse plurimum experientia didicimus. Nam & in ardentissimis febribus, si usque ad animi defectionem sanguis mittatur, statim totius corporis habitus refrigeratur & febris extinguitur. Plurimis etiam alius citatur & sudores emanant: ac quidam eorum ex ijs sanitati restituti sunt. Alij adiuti plurimum vehementiam ægritudinis absciderunt. In maximis autem doloribus, nullum maius inueni remedium quam usque ad animi defectionem vacuare; adhibita distinctione, an mittere sanguinem, an purgare oporteat. Integrum Galeni locum addu-

xi, data opera, ex illo enim duo necessario deducimus; nempe, in acutis morbis vires integras esse posse, & supra id etiam, Galenum in ijs vsque ad animi defectionem vacuare, nulla prorsus de Lunæ coitu mentione facta. Neque diuerticulum super est quâ dilabantur lunatici. Nam & purgationem & venæ sectionem, adhibita distinctione, vtrum magis cōueniat, adhibere docet. At in alijs forte locis Lunā cauere iusserit: nusquā certe. Insuper, cum prius coitum, oppositionē, & fortasse quadras cauere suadet, quare in fine quæstionis tantum coitum formidat? insuper, Auienna contrarium exercere docet; vt qui quarta primi. c. 20. sic loquatur:
quod

An Astrologia sit

quod si in hoc erratū fuerit quacunque hora inueneris ægrum & oportuerit phlebotoma ipsam; postquam decem rerū sollicitudinem habueris. Ast si has decem res perpende-
ris, Lunam ibi non reperiēs: sunt enim hæc. Ars, ætas, forma, regio, cōplexio, virtus, mos, & symptoma, repletio, tempus & vius. Cedo igitur Lunam. Nul-
libi est. Respondebit credo ea quæ Auicenna docet, ad curationem atti-
nent: nos autē de ijs quæ ad præcau-
tionē. Bene est; sed refragantur astro-
logi, qui, etiam in curatione hæc reli-
giosissime obseruant. Neque astrolo-
gi modo, verum etiam medici, quo-
rum ignorantiam conuincere impos-
sibile est, nisi Dei optimi maximi par-
ticulari

ticulari auxilio: adeo indelebile vitiū
est vehemens ignorantia, præsertim
si superbiæ adiungatur, vt ait Gale-
nus. Contigit sæpissime mihi ægros
curanti, qui perniciosissimis crucia-
bantur morbis, cum purgandi tēpus
aptissimum se se offerret, scilicet con-
cocta materia, ventre fluxo, ægroq;
robusto, neque tamen vllis rationi-
bus socios medicos Lunæ obstrictos
conuincere potens vt pharmacū ex-
hiberemus, q̃ Luna quouisset, quos
certe, ijs nescijs, purgaui foelicissi-
mis cum successibus. Alios præterea
vidi, hoc ipsum factitasse, nec exinde
vllum emerfit periculū. Quod & Ben-
cio famosissimo in Italia medico,
Ioannis Manardi Ferrarientis magi-
stro

An Astrologia sit

astro cōtigit. Qui, vt Manardus refert, cum nullum cœleste signum obseruaret, sed quoties se se offerebat occasio, etiam Luna coeunte, & purgationē & venæ sectionem exercebat. Sed euenit vt cum vna cum quodam medico, Máfredo appellato, astrologo etiam famosissimo, salutis cuiusdā magnatis præesset, & catartici exhibendi occasio, & Lunæ cū Sole coitus simul euenirent, astrologo reclamante, catarticū Franciscus Bencius propinauit : fœlicissimeq; successit. Atqui nec temeritati id attribui debet, vtpote qui magna ac longa doctus experientia, hanc Lunæ coniunctionē nil obesse posse, exploratū habebat. Sed & agnoui quendā ego medicum

dicū apprime doctū qui etiā cū alio doctissimo medico simul præerat cuiusdam nobilis saluti, euenēre etiam simul, & catartici exhibendi occasio, & Lunæ cū Sole congressus: reclamāte autē, ex ijs, vno, qui has obseruationes magni faciebat, haud exhibitum est pharmacū. Alius vero, qui has contēnebat, quatuordecim ægrotos purgavit, & foelicissime successit. Quocirca si tot experimētis comprobatū est, & indies magis comprobatur Lunæ incommoda à lunaticis somniata minime sequi, temerarium potius erit ea timere quam flocifacere. At, quid temerarium appello? imo vero impium & crudele, cum occasiones præterire patiamur, miserisque ægro-

An Astrologia sit

ægrotis salutis & vitæ remedia subtrahamus, occasionem postea præteritam doleamus. Etenim occasio præceps, ut Hippocrates clamat. Sed non temerarium esse constat manifeste, cum Galenus libro de motu musculorû dicat: qui igitur evidenti-
bus fidem abrogat, sensus est expers: qui vero de dubijs prompte pronuntiat, temerarius est. Cæterû cum certissimû sit has Lunæ observationes, ut probatum est, nil conducere; constat temerarium non esse, sed impiû, fidem ijs habere. Temeritas enim circa dubia, ut inquit Galenus, versatur. Nec astrologorû, medicorumq; planetariorum hic sistit dementia, quin ad maiora, magisque ridicula pergat.
deli-

deliria. Dare enim non permittunt ægris pharmacû, cum Luna signa zodiaci subierit ruminátia, scilicet Taurum, Arietem & Capricornum: quod Hermes propositione. 74. id docuerit. Veretur enim cum hæc animalia cibum ruminent, ne simul medicamentû ad os reciprocerur, & ex deiectorio, vomitorius fiat. Sed & eadem percitus Ptolemæus infania; delirat in centiloquio, dicens pharmaca exhibita, dum Luna cum Ioue coierit, hebetari. Si autem cum maleficis, Saturni aut Martis aspectibus, ea periculosa asserit. Quoniam vita in calido humidoque est; cum autem Iupiter his qualitatibus præsit, efficitur ut cum Luna cum Ioue coiêrit, virtutis

O

rebar

An Astrologia sit

robur fortificetur: pharmacumq; superet, indeq; humores noxios ex purgare nequeat. Rectius tamen procedunt medici cōtrario se habētes modo. Etenim dum vires languent, à medicamento prorsus abstinēt; ne dum morbi causam auferre conantur, vitam quoque ægrotis auferant. Dum autem integræ & valentes fuerint nō modo euacuationem non formidāt, verum etiam audacter euacuāt; tum venæ sectione, tum deiectione. Neq; parcius id quidem factitare, imovsq; ad animi deliquium, docente Hippocrate, & Galeno loco supra citato. Neque insuper Saturni senilem frigiditatem, aut Martis calorem somnia tum timent: adeo vt medicamenta propi-

propinare vercantur, si vires validæ sint concocta que fuerit materia, & alia omnia purgationi necessaria adsint. Verum, ut ad ruminantia signare deam, interrogare lubet Hermetem, quæ nam sunt hæc quæ cibum ruminant? homines ne qui pharmacum assumunt, an terrestres tauri, arietes, & capri, an cœlestes? atqui homines non esse prompte credo respondet, quod eos, siue pharmacum assumpserint, seu non, nunquam ruminare cernamus. Sed cœlestia illa tria animalia, num ruminare viderit amabo nobis dicat, quid igitur ruminant? unde nam cibos eos deuorauere quos postea per otium ruminant? item, ruminent ne Solum

O 2

Luna

An astrologit sit.

Luna ea signa occupante, alijs tamen temporibus ferientur, aut continua voracitate saginentur? at animalia terrestria, forte, ruminantia dixerit. Cæterum respondeat, oro, si ipse Hermes pharmaco purgetur, quî fiet, ut capro, ariete, aut tauro in campis ruminantibus, ebibitû pharmacum in eius os regeratur? quin etiam, cum quotidie ruminent, quotidie medicamentum regeritur, sed tantum dū Luna hæc tria signa subintraverit? quæ deliria? quæ figmenta? quod ridiculum commentum? quæ in sania? Helleboro opus est. Bibe helleborû, ô care Hermes, nec tamé dum Luna signa ruminantia occupauerit. Ne scilicet, vomitu, magis caput offenda-

tur.

tur. Neq; credo, & si hellebori iugere deglutieris, sanitati restitutus fueris. Eo nanque demētiæ tibi & iequa cibus tuis deuentum est, vt hos insulos ac te deridere quam contutare, satius fuerit. Quo circa, non modo ad præcautionem, sed & ad curationem has Lunæ & aliorum astrorum obseruationes planetarij introducunt, medicique recipiunt. Neque ita doleremus vicem astrologorū si in his quæ hucusque dicta sunt tātum errassent; stitissetq; hîc error. Sed, proh Deum immortalem, cum ad incantationes, atque dæmonum præstigias etiam se conferant, eos deplorare par est. Etenim quanuis expræssum cum dæmone pactum non inierint, tacite tamē,

An Astrologia sit

cū superstitiosis hominū prænotionibus se se ingerere soleat, subesse videtur: quāquā ab ipsis nō aduertatur; vt aduertit Ioānes Frásciscus Picus lib. 4. de superstitiosa prænotione .c. 5. nec mirū, cum medicina à primis incunabulis hāc subierit miseriam, magiam videlicet. Zoroastē enim eius perfidæ vanitatis inuētorē tradūt. A medicinaq; ortū traxisse perhibetur, referente Plinio. Quod vtique fraudis genus à caecā mone excogitatū, & magis cōmunicatum diuinis oraculis passim apud autores legitur. Cū enim remedia, quibus quisq; sanatus esset, in tēplis scripta seruarēt, ibiq; à sacerdotibus & magiæ antistitibus ægrotis cōmunicarētur, hinc factū est vt medicina

cina ijs dæmonū præstigijs contami-
naretur. Quo circa medicina, alioqui
sacrum Dei donū, tum sacerdotū Egy-
ptiorū (à quibus, Pythagoras, empe-
docles, Democritus & Plato magiam
didicerunt) tū dæmonis astu, cōspur-
cata est. Sed & Zoroastes inde nomē
accepit, Zoroast enim idē est quod
magus, cū proprio nomine Cam ap-
pellaretur, qui & Saturnus, & Cha-
mes enuus, Noe filius; qui enuus, id est
infamis, triplici de causa appellare-
tur. Primo quia, magus erat, secundo
quia cum patrem madidum inuenis-
set (vt aiunt) acceptis manu virilibus
patris, quædā magica verba murmu-
rās, patrē Noā, alias Cœlum, veluti ca-
stratū reddidit. Tertio, quia summa

O 4

impu-

impudicitia efrenis, promiscua libidine utebatur. Nam cunctus est à patre castissimo atque sancto Noa, quod mortale genus corrumperet, asserēs, & opere ipso exequens, cum matribus, sororibus, filiabus & bestiis, ut ante inundationem, congregiendum esse. Addit quartum Diodorus, scilicet quod Cœlo omnium regi, hoc est patri Noe, filij duo cum essent, Atlas qui in Mauritania periit; & Saturnus qui regnavit in Libia, Sicilia & Italia, summa impietate & avaritia fœdatus esset. Hunc Egyptij susceperunt; eiusque dogmata secuti sunt, & suum Saturnum inter deos adolescentiorum constituerunt. Testis est Berossus, historicus Chaldeus Chrysoglossos à
Græ.

Græcis appellatus, quod Chaldaicam deflorasset historiâ. Quanuis quibusdam hoc, de patris Noë castratione, apocriphū videatur. Hæc omnia adducta sunt, ut tum astrologia, tum vero magia medicinam conspurcatam esse ab improbis hominibus, Cam sequentibus perniciosissimum, flagitiosissimumq; hominem, appareat. Quid enim aliud expectare licet ex homine tot nominibus infami, eiusque sequacibus Egyptijs, quam mendacia, illusiones, morum bonorum & veritatis corruptionem? sanctius profecto atque verius doctissimus Hippocrates, qui, & si magistrum magia cōtaminatum haberet, sic veritatem ac pietatem amplexatus est, ut libro

O s

de

An astrologia sit

de sacro morbo sic locut⁹ fuerit. Qui
lustrationib⁹ & magicis incantamētis
morborū affectiones depelle se iacti-
tāt, hi, vict⁹ indigi, verba eorū ad dæ-
moniū referūt, vt quidā se ampli⁹ sci-
re vulgo ostētēt: & homines decipiāt.
Expiāt enim morbo correptos, sāgui-
ne & scelerib⁹ inquinatos, iniustos &
intoxicatos: ac expiamēta alia subter-
rā etodiūt, alia in mare proijciūt: alia
admōtes desertos, ne quis ea cōtrectet
asportāt. At Deus qui maxima ac sce-
leratissima peccata purgat, nostra est
liberatio. Hæc pijsimus Hippocrates.
Id ipsum coluisse Galenū cōstat, libro
sexto de simp. med. facul. quippe in-
quit; verū eninvero, si omnino libris
est opus, quis adeo miser est, vt præte-
ritis

ritis scriptis Dioscoridis, Nigri, Heraclidis, Crateuæ, & aliorū innumerorū qui in arte ipsa cōsenuerūt, libros Grāmaticos, scribētis incātationes, transformationes, & decanorū, dæmoniorūq; herbas sacras perferat? nā quod hominibus istis præstigiatoribus vnicum fuerit studium, vt vulgus imperitum talia scribentes in sui admirationē verterent, vel ex ipsis Pamphili libris discere liceat. Quo in loco Galenus Páphilū vituperat; vt qui tractatū de herbis cōscribēs, ad aniles fabulas ac Egyptias præstigiaturas se conuertēs, medicā artē corrūperet: cū potius ad ea quæ cōducūt se cōuertere satius esset. Quo circa, Hipp. illud ex aphorismorū proœmio adiecit, dicētis, vita

An astrologia sit

vita brevis, ars vero longa, docēs, nō in inutilia tempus impendēdum medicis esse; quin ea quæ conducunt diligenter inuestigare. Proinde, cū hæc verissima sit sententia, vtilissimum esse arbitror, has planetariorum, genethliacorū, præstigiatorumq; tum inutiles, tum perniciosas occupationes prætermittere: ea vero quæ conducūt suscipere, si ab authoribus tradita sunt. Sin minus, maximo studio inuestigare; & inuenta docere. Sed, quid ad rem? dicent forte aduersarij; ea enim temporibus antiquis scelera ti homines perpetrabant, nunc vero id minime fieri omnibus notum est. At ego tunc respondebo, faxit Deus vt vera narraretis: cæterum experien
tia

tia contrariū quotidie ostendit, nam plenam faciūt nobis fidem, cum sanctissimum apostolicæ inquisitionis tribunal, tum vero catholicæ Ecclesiæ pijsimorum antistitum; quorum beneficio, & Deioptimi maximi, summa misericordia, præstigiatores, fanatici, præcantatoresq; puniuntur; striges, ac ambubaiarum collegia radicitus auelluntur. Sed & astrologi hac etiam scabie fœdantur, nam, vt alios præteream, Petrus Aponensis tanta fuit vesania percitus, adeoq; astrologis deliramentis addictus, vt diff. 156. dixerit, cum caput Draconis medium cœli tenuerit, & Luna cum Ioue aut alio amicabili, vt ille ait, planeta coierit, tunc oratione facta, vt est in epilo

logo

An astrologia sit

logo orationis planetarū, quod peti-
tur assequi. Pro cuius confirmatione
experimentū sui adducit dicens. Ego
in huius orbis configuratione scien-
tiam petens à primo capite existen-
te in medio cœli, dum Luna coniun-
cta erat Ioui visus sum amplius in illa
proficere. Adducit insuper Albumasa-
rem, dicētem; si quis postulauerit ali-
quid à Deo, capite existēte in medio
cœli, & reliqua non præteribit, quin
breuiter adipiscatur quæsitū. Græcos
præterea refert, hac vfos esse supersti-
tione, cū Deū præcare volebāt, & tūc
dubio procul exaudiri. Quod, pro
testatissimo habeo, dæmonis opera
euenire, vt miseros ethnicos decipe-
ret, scilicet ei credētes, & astrologicis
vani-

vanitatibus, magis quã parsit, arrogãtes. Proinde timeo sũm opere planetarijs ne in eosdẽ dilabãtur errores, aut saltẽ similes Tot enim scaturit Aponeĩsis errorib9, q̃ sic astrologicis vanitatibus crederet, vt prorsus eliminanda eius opera censere, nisi castigaciones doctissimi Cáperij adiũctas haberet. Ceterũ, præstigijs dimissis mirari subit planetarios, qui cũ rẽ adeo instabilẽ tractent, nõ erubescãt mathematicam scientiam appellare: adeo profunda oppressi sunt cataphora. Si enim scientia esset, semper demonstrãdo procederet. Probatur hoc manifeste ex Aristotele. i. post. c. 2. dicente: scire autem vnquanq; rẽ simpliciter, sed nõ, vt sophistæ per accidẽs, arbi-

An astrologia sit

arbitramur: cum causam ob quam res est, illius causam esse, & fieri non posse ut res aliter se se habeat, cognoscere arbitramur. Paucis interiectis, sic ait: dicimus autem & per demonstrationem nos scire. Demonstratio nem autem dico, ratiocinationem eam, quæ sciētiā efficit. Scire enim nil aliud est, quā illius, quod sciri arbitratur, demonstrationem habere. Sed est ne alia magis fallax doctrina? nullam prorsus agnosco. At ne ultra promissa progrediar, his finem faciam, quando Ioannes Franciscus Picus, sic diuinatricem astrologiam fallacem ostenderit, ut nulli contra sentire sit locus. Quare receptui canere visum est, ijsq; modum facere.

IOAN -

IOANNIS DE
 CARMONA MEDICI
 atque Philosophi Hispalensis (quon-
 dam oppidi de Llerena perpetui de-
 curionis, eiusdemq; sanctæ Inquisi-
 tionis Medici iurati, Regiæque mer-
 cede conducti) tractatus de peste &
 febribus cum puncticulis (vulgo
 Tauardillo) ad sanctissimum
 & Apostolicum tribunal
 sanctæ Inquisitionis
 Llerenensis.

*Nunc denno ab eodem authore & dili-
 genter recognitus & in pluribus lo-
 cupletatus.*

P P R O .

De peste & febris
PROLOGVS AVTHORIS
ad candidissimum Lectorem.

SI Amor sapientiæ atque honesti omnibus iuxta placeret, vt ait Tragicus, citante Galeno, nulla foret mortalibus contentio ambigua. Cæterum cum eo miserix deuētum sit, his infœlicissimis tēporibus, (vt paræmia vtamur, merito quidem, νέπε, τὰν ἀρετῶν καὶ τῶν σοφίᾳν νικᾶντι χελῶναι, hoc est, virtutem ac sapiētiam testudo superat, quando nō virtutis, non honesti, non charitatis, sed quæstus gratia medicina his temporibus expetitur) sit, vt quam paucissimi, medicinæ, philosophiæq; penetralia calleāt, ac ex consequenti, mundus impolitori.

postoribus & circumforaneis vndiq;
seateat. Siquidem, vt ait Galenus, ne
mo potest & sapiētiae & pecuniæ ser
uire. Proh dolor, viuatur nunc ex ra
ptu, ex impostura, ex mero denique
médacio: adeo vt & illud Plinij, nūc
verissimum sit, dicentis; nulli magis
quam se medicum profitenti, statim
creditur: cū sit tamen in nullo men
dacio periculum maius: negotiatur
enim animas nostras: & experimen
ta per mortes agūt. Vnde fit, vt mul
ti, non secus ac ij qui crotalis, croco
tis, carbasinis, & bombicinis cōstre
pētes, Deāphrygiā vēditabāt, medici
nā pervicos & plateas vēdant, ac gar
rulitate tinnula, bōbicina veste, fu
catisq; manibus annulo deceptorio,

De peste & febris

miserum vulgus decipiant; atq; cor-
rupta imperitorum pecunia, diuites
recedant, maximo ægrorum malo.
Magnorumque medicorum nomē
adipiscantur, ex duorū trium ve me-
dicorum nominum acquisitione: ex
quo tot hominibus mala. Nam sum-
ma quidem pernicies est, exigua ars,
in ceruicoso & audenti homine, qui
omnia sibi licere putat; modo ali-
quot medica nomina in mediū du-
cere nouerit. Neque hoc quidē tan-
tum apud obscuri nominis medi-
cos; verum etiam eos, qui se se pri-
mi subsellij viros, Hippocatis, Gale-
ni, Auicennæ, cæterorumque gra-
uium medicinæ authorum sectato-
res prædicant. Quid? quod & hi su-
per-

percilioſi (ne dicam ſuperſtitioſi)
medici tam pertinaci addiſti ſint a-
nimo his quæ Galenus, Hippocra-
tes, Ariſtoteles, Auicenna, cæteri-
q; doctores ſcripſere; vt non ſolum ra-
tioni, verumetiam ſenſibus ipſis,
tot experimentorum procellis exci-
tatis, fidem detrahant. Quod qui-
dem (Galeno ipſo dicente) deteſta-
bile eſt vitium. Satiuſ enim eſt, co-
rum quæ ſenſibus offeruntur, cau-
ſas inquirere; quam ſenſibus fidem
abrogare. Quanquam ſi philoſo-
phorum tantum eſſet error, vtpote
in angulo ſedentium, tolerabile qui-
dem eſſet: cæterum (turpe & miſera-
bile dictu) cum medicorum ſit, qui-
bus humanæ ſalutis tutela commit-
titur;

De peste & febris

titur; maxime impium putarem, si quis ea quæ experimento nouerit, conniuendo, silentio præterierit: quanuis Hippocrati, Galeno, cæterisque, ex diametro, vt aiunt, oppugnet. Quod utique, non modo facere non curant: verum etiam si quem nouerint, aduersus veterum aliquem, vel minimum quiddam asserentem: statim conuitijs ac derisionibus illum insectantur. Ita vt Ioannem Argenterium, Pereiram, Hieremiam, aliosque veridicos medicos sic odio habeant; ac si atrocissimum quid commisserint. Quo fit, vt plurimi, mordacitatis metu perterriti, ob mutescant; veritasque veluti, cimerijs adobruta tenebris, lateat.

lateat . Quasi vero , Hippocrates , Galenus , cæteri que seniores medici , reuelatione diuina , ea quæ litteris mandarunt , nouerint . Ita sibi eos errare , minime potuisse , persuadere . At vero haud dubito quin , Deo volente , fiat , vt futuris temporibus , alijs atque alijs veritatem patefacientibus , veritas elucescat ; discusso tenebrarum velamine . Ac ex consequenti , medicina , quæ nunc tot scatur superstitiosis regulis ac præceptis , alia sit ab ea quæ priscis temporibus condita fuerat . Quandoquidem quis verat vnquenque , ea quæ assidua experientia sibi nota habeat , litteris mandare ? Vt verbi gratia si lac , acu-

P 4

tissi.

De peste & febribus

tiſſimis febribus laborantibus, fœli-
ciſſimo cum ſucceſſu, obtulerit. Si
cerebri medullam, ſi ſuillas aſſas, mo-
do quantitas non excedat, & iam de-
biliffimis præbuerit: quibus nec vē-
tricoli cruditas ſecuta eſt; nec crudi-
tatum aggreſſio: nec humorum
crudorum generatio; nec denique
ea ſymptomata, quæ Galenus, tum
libris de alimentorum facultatibus,
tum libris de cibis boni & mali ſuc-
ci, tum etiam pluries alibi, dinume-
rat. Ego vero (ſi fas eſt dicere ſed fas)
hæc omnia, atque alia quam pluri-
ma, ſæpiſſime expertus ſum, partim
caſu, partim vero conſilio, maximo
agrorum commodo. Quæ quidem
forte fortuna futuris tēporibus con-
ſcri-

scribam: & in publicum edam, Deo volente, non mediis fidiis contradi-
cendi studio, à quo maxime sum ab-
horrens, sed veritatis, & charitatis ar-
dore flagrans; ne miseris ægrotanti-
bus, remedij loco, crucem impona-
mus. Præterea maxime scire cupio,
an verum sit, febres cotidianas à pi-
tuita, tertianas à bile flaua, quarta-
nas à bile atra gigni; quemadmodũ
Galenus atq; vniuersa medicorum
schola asserit. Adhuc autem, an ve-
rum sit, medicamenta purgantia, vt
creditur, attrahere humores sibi fa-
miliares; aliud videlicet phlegma, a-
liud choleram, aliud denique me-
lancholiam. Quandoquidem, & si
maximo studio id obseruauerim,

P s expe-

De peste & febribus

expetimento cōprobare nunquam
potui, sed si ita est, vt certe est; asse-
rente Galeno ; nullo pacto ratio-
nem , sed experientiam, in medica-
mentorum purgantium viribus in-
quirendis , recipiendam : quomo-
do, vice versa, rationi nondum fir-
mæ credemus , omnino experien-
tia posthabita ? videant obsecro
id benignissimi medici; atque æquo
recipiant, ac iudicent animo. Eaq;
quæ vnusquisque, experientia, didi-
cerit; litteris mandet : ac posteritati
relinquat ; non ostentationis, sed
charitatis, vt Christianos decet, gra-
tia. Nec nos pudeat, ea quæ ignora-
mus, ab alijs discere; nec pœniteat,
ca

ea quæ scimus docere, habentes semper in mente Bracteatum illud dñi Basilij dicentis : *μανθάνειν δὲ ἀντιστοιχῶντας καὶ διδάσκειν ἀντιφρόνως καὶ ἢ τί πάρ' ἑτέρου διδάσκειν μὴ ἐπικρύπτειν ὅσῳ αἱ φάυλαι τῶν γυναικῶν αἰ τὰ νόθα ὑποβαλλόμεναι ἀλλὰ κήρῖσται ἐύγνωμόως τὸν πατέρα τῆ λόγῃ*, hoc est, discere vero sine pudore, docere sine invidia: & si quid ab alio doctum est, non occultare. Quemadmodum improbæ mulierû notha supponentes: sed pronuntiare grate patrē sermonis. Quare mirû non est, si in sermonis nostri decursu, aliqua dixerò, quæ ijs, quæ Galenus atque alij gravissimi auctores scriplere, contraria videantur. Siquidem in, re tam seria, malo, verum dicendo, odio haberi:

quam

De peste & febribus

quam amicis assentando in mendacio deprehendi. Nam, ut prouerbio utar, amicus Plato, sed magis amica veritas. Iam neque nobiscum Galenus stomachabitur; quod in nonnullis, quæ ab eo tradidita sunt, aliter ac ille senserimus: ratione prorsus & experientia reclamantibus, nec non manu veluti ducentibus ad contrariam sententiâ. Quin nos, & merito quidem, parui pender: qui, cum sensibus præditi simus, ita stupido anime laboremus; ut nullatenus excitari valeamus; tametsi innumeris experimentis natura nobis veritatem obducatur; si nihilominus eius sententiæ subscripserimus. Ratio, quia id ipsum nos docet in libris

bris de naturalibus facultatibus, dicens: quisquis, enim nosse quid supra vulgum debebit: statim non natura modo, verumetiam primis doctrinarum rudimentis, multum cæteris præstet, oportet. Idem, ubi iâ adoleuerit, veritatis insano quodam teneatur amore, veluti afflatus. Tum sine vlla, diei noctisque, intermissione, properare, ac contendere, ea, quæ à clarissimis veterum tradita sunt, discere: eaque ubi didicerit, iudicare: multoque tempore explorare: ac considerare, quæ rebus sensui patentibus consentiant, quæque rursus iisdem dissentiant: ac sic illa quidem suscipere, hæc

De peste & febribus

hæc respicere: atque huic quidem, ad modum vtilis fore, libellos nostros spero. Erunt autem huius generis omnino pauci: reliquis opus hoc perinde fore superfluum, ac si quis a sino fabulam narret. Quid igitur? adeo ne socordes nos esse non pudebit, ut eundem Galenum, vel sua doctrina, nos contra ac ille senserit affirmare docentem, non imitabimur: ne naribus trahi potius quam ratione duvideamur? Sane id quidem. Præsertim cum assidua diei noctisque diligentia contrario modo ac ille litteris mandauerit res multas evenire inspexerim; nec non alijs strenuis viris, deque arte benemeritis, officiosa

ciosa sedulitate, commendaue-
rim: vt, assidua rerum obseruatio-
ne, hoc ipsum animaduernerent.
Neque cunctati sunt; imo potius
strenue rimati singulos euentus, id
ipsum quod nos, ac plurima alia
deprehendebant longissime abijs,
quæ ab authoribus traddita inue-
niuntur, diuersa. Nec adhuc alios
orare cesso; quin Dei amore, nec
non Christiana religione obstrin-
go; vt neutiquam hoc ipsum inue-
stigare desistant. Porro non hono-
ris, lucrive cupidos (utpote qui, vt
spe minime frustrentur, ægrotis
astantibusque assentari non erube-
scant.) Oro: sed eos qui ita hilari
& in

De peste & febribus

& ingenuo præditi sunt animo, ut Dei, proximi quæ, diuina tum charitate, tum amore afflati, insaniant. Hos utique sic humanæ salutis profuturos spero: ut hinc iam, illis post habitis, veritatem, atque ægrotantium salutem enixe admodum quærant. Me quæ, hæc eadē cum illis simul corriuantem, comitem habebunt. Quo circa non pecuniæ, non honori, non denique ambitioni addictus fuerit medicus, sed tantum salutis humanæ prospectui; qui utique adeo mihi semper fuit cordi, ut omnia alia, hoc vno dempto, omnino posthabenda perpetuo decreuerim. Quæ propter, pecuniarum congestum negligens,

gligēs, quas utique parare quam plurimi gregales medici sibi curant, optimus medicus tum salutem, tum vero veritatem inquirere incessanter conetur. Siquidem, pecunias ac simul virtutes quærere, fere impossibile est. Quâdoquidē hæc est Timocreontis sententia in scolijs dicētis.

οφελος ὦ τιφλέ πλῆτε ἐν γῇ μῆτε ἐν θαλάτῃ μῆτε ἐν
ὑπὲρ ὧ καὶ νῆμαι ἀλλὰ τάρταρόν δέ ναίειν καὶ ἀκέρωντα
διὰ σέ γάρ παρτ' ἀνθρώποις κακὰ, idest, utinā,
ô cæce plute, in terra nec in mari, ne
que in continente aparuiſſes unquā,
ſed Tartari & Acherontis perpetuus
uiſſes incola: ex te enim omnia ho-
minibus mala. At ſi omnia mala ex
pecunia hominibus, (ut ait Timo-
creon) qui pecunias ergo multas
Q accu-

De peste & febris

accumulare studet, multa sibi mala
proculdubio incutiet. Proinde veri-
tatem, nec non corporis humani sa-
lutem, pecunia posthabita, maxi-
mo conatu inuestigandas medico,
necesse fore, putauerim. Neq; adeo
lucricupidum esse, vt medicinam,
alias imperatricem, in seruitutem re-
digat. Magni illius Hippocratis ritu,
vtpote qui arrogantiam atque pe-
cuniã potentissimi Artaxerxis pror-
sus contempsit, in genua fruens li-
bertate. Sed, bone Deus, quanta,
huius temporis, medicorum abie-
ctio? quis contemptus? quanta igno-
minia? Quæ omnia mala, nil aliud
quam pecunia, eiusque cupiditas ac
sacra fames, quæ plurimos, tenet,
affert.

affert. Vnde omnes, medicos cum
contemnūt, tum derisui habent, vt
qui hominum seruituti magis stu-
deant, quam salutē. Sed, ó Deum im-
mortalem, quid seruitutē appello?
imo potius carnificium. Etenim eo
miseriæ deuentum est, vt ea quæ pri-
scis temporibus, ægrotantium gra-
tia, excogitata sunt, in eorum perni-
ciem deuoluta, hominum callidita-
te, quam plurimos conficiant. Ne-
que circulatores tātum hac infectos
mortifera labe deprehendes; verun-
etiam eos qui in ciuitatibus primas
tenent. Quod igitur hoc tātum ma-
lum est? multorū medicorum vide-
licet conuocatio, quæ vt ægrotum
saluti melius prospicerent, optima

Q 2

qui-

De peste & febribus

quidem iure, ex cogitata est. Per vulgata satis enim illa sententia est; integrum est iudicium quod plurimorum consensu confirmatur. Cæterum, cum non sapiëntia, quin potius arrogantia, loquacitasque, his temporibus, præualeât; fit ut partim eos, quorum opinio in ciuitatibus inualuit; partim, quorum loquacitatem ne Pythagoras quidem compescere posset, vellis nollis, perferas. Illi enim, tacentes, elato supercilio, striataque fronte, alios contemnūt. Nullaque admissa conuocatorum ratione, quæ illis agenda videtur, ad digituli crepitū præcipiūt. Ac ijs, quæ cōtra opponuntur, ne verbū quidē respondent. Quin gestibus atq, suppres-

so

so risu illos contemnere curant. Vnde illud iterum reddit. Pici mirandulæ comitis. Quare fit, vt multi, dum parare sibi; aut excogitare argumenta deberent; enixe quærât quasdam histrionum gesticulationes; nouasque aduersarium vilipendendi formas; vt astantibus imperitis risum exquint; & ei qui contra opposuerat, aut responderat, si naturæ mitis, pudorem, si rigidæ & effrenis, furorem, & insaniam. Ast loquacium importunas nugas, prolixasque verborum restes quis perferat? præcipue dum tot impertinentia atque à proposito aliena efutiūt. Cæterum hi ægregij doctores, in alto sedentes throno, inflatis buccis, spumantia

Q₃ tia

De peste & febribus

tia verba trutinant. Quæ, dum quid sibi vellint, accurate perquiras, ne minimum quiddam colliges, adeo inter se dissita sunt. Quo fit, ut cum nil, quod redarguere possis, ad inuenias: veluti stupefactus obmutescas. Indeque cum astantes, quæ dicuntur, haud intelligant; tacentem spernunt; loquacem eligunt; atque Plinij sententia confirmatur, dicentis; palā est, ut quisquis alios loquendo superat: imperatorē illico vitæ, necisq; fieri. Quæ, si pro ratione cogites parum abest quin, rabiosorū instar, farias. Atq; eo magis, quo sapientior euaseris. Certissimum nanque est, ut, quo quisq; sapientior est; tātō magis, ea, quæ rationi repugnāt, doceat.

Iuxta

Iuxta illud Salomonis, dicentis; dedi quoque cor meum vt scirem prudentiam, ignorantiamque: & agnouique quod in hoc quoque esset dolor, & multa afflictio spiritus: eo quod in multa sapientia, multa sit indignatio. Et qui addit ad scientiam, addit & dolorem. Sed & illud, pro auctario adde, quod peius est; nec silentio præterire, aut conuiuentibus oculis patiaris. Scilicet quosdam inter se coniuratos, hac lege, vt quicquid vni visum fuerit, illud ab omnibus approbetur; tum, vt ei qui non conspirauit detrahant: tum vero, vt locijs honor accrescat. Neque frustrantur spe. Imo vero, hoc nefario personati prætextu, & hono-

Q 4 rem

De peste & febris

rem & pecunias simul aucupantur. Nec est remedio locus. Nam inualuit adeo vnde quaque hæc sceleratorum manus, nec non vaframentum; ut impossibile sit, illos conuincere. Sed tacet dominus: nec vindictâ sumit. Possumus ne illud Luciani nunc repetere? nempe. πῶς γὰρ καθάπερ ὑπομανδραγόρα καθευδεις, ὅς οὔτε πῶρ ἐπιρκοῦντορ ἀκῆεις, ἔτατῃς ἀδικούντας ἐπισκοπῆς, id est: quare ô Iupiter, quasi submandragora dormis? qui neque peccerantes audis, neque fidei violatores aduertis? Atqui nulloatenus id dicere fas est. Non enim sopore grauatur: imo potius, vigilans, attingit à fine vsque in finem, dicens, mihi vindictam, & ego retribuam. Neque, si statim hæc non
puniun-

puniuntur, deerit omnino conueniens supplicium. Aderit enim dies quo hæc, vsque ad vltimum quadrantem, persoluant. Nec ipsi modo verum etiam eorum soboles. Nam,

Crimina sæpe luunt nati scelerata parentum.

Præterea neque ijs manum admouere tentant; quos morbis oppressos adeo vident, vt in vitæ discrimine positi sint. Quare? ne scilicet, si sanguinem misserint, aut catarticum bibendum dederint, postea vero ægrum mori contingat; illis adscribatur. Dicentes cum Galeno: in quibus enim desperata omnino salus est; imprudentis consilij fuerit; apud vul-

Q s gum

De peste & febribus

gum, infamare præsidia quæ multis
tuere salutem. O mirum commētum,
ô facinus robore & carcere, dignū;
hæc Christianorum opera sunt? tan-
tæ ne molis est, cum medicorum ho-
nor, tum etiam remediorum, ut æ-
grotantium salutem ac vitam præferan-
tur? quasi vero idem Galenus alibi
non dixerit: quibus enim alia salu-
tis ratio non est, & quæ vnica vide-
tur ea dubia est: necessum arbitror
iis est, aduersos periculis ire. Insu-
per ait. Quanto itaque satius est,
aliquid nonnulla fiducia, vel cum
periculo, facere: quam spe adempta
certo perire: tãto profecto satius erit
potentibus præsidijs pugnare: quam
nil agere. Ommitto quod Cornelius
Celsus

Celsus dicat: sed si nullum tamen
appareat aliud auxilium, periturus-
que sit qui laborat, nisi temeraria
quoque via fuerit adiutus, in hoc
statu, boni medici est ostendere,
quam nulla spes sine sanguinis de-
tractione sit faterique quantus in
hac ipsa re sit metus. Et tum de-
mum, si exigatur, sanguinem mit-
tere; de quo dubitari in huiusmodi
re non oportet. Satius est enim an-
ceps auxilium experiri quam nul-
lum. Quæ utique ad pharmaci ex-
hibitionem etiam transferre possu-
mus. Cæterum ne videar prologi-
apia transcendere, his finem fa-
ciam: neq; quæ diximus, ut aliorum
honorem sugillemus dicta putes:
quin

De peste & febribus

quin potius vte moneam, quæ fugienda, quæ vero amplectenda sint, ne in eisdem errores illabar. Cæterum de his satis.

Quapropter, ô lector candidissime, te oro: hoc opusculum grato recipias animo. Siquidem nullum magis opimum præmium, pro meis his lucubratiunculis, recipere cupio: quam ab optimo quoque, & libenter accipiatur, & ab erroribus expurgetur: atque à detractorum liuore, antidoto beneuolentiæ studiosi lectoris, veluti alexipharmaco præsentissimo, vindicetur. Vnde fiet, vt imposterum, discusso mordacitatis pauore, ad auctaque magis fiducia, ad maiora me conferam. Quibus & tibi

bi gaudium parare, & ægrotis prodesse possim. Præterea te, ô benignissime lector, volo facere certiolem, authorum dicta atque sententias, quas in hoc opere trascriptas reperies, non ideo trascriptas ut paginas adimplevissem, quin potius ut veritas magis elucescat; nec non authorum sententiæ rectius intelligantur; ut recte percipiet quicumque accurate legerit. Nec insuper mireris: si, aliorum more, hoc opusculum cui-dam ex proceribus non dicauerim. Quandoquidem nō certe mordicus meam opinionem defendere curo, quin potius veritati studens, eam toto animæ nixu quæro: atque omnibus amicis præferendā censeo. Quapropter

De peste & febris

propter si qua est in lacubratiunculis meis veritas, illā præsentem magis se sibi tutricem spero: quā procerem absentem. Quiquidē forte à maioribus detētus curis, statim librum obliuioni perpetuæ traddet, vel postea eo vita defuncto, opus ipsum suo se pōdere in præcipitiū traddet. Quod utiq; Galenū fecisse constat, quippe qui .7. meth. statim inter initia, hāc eandē reddidit rationē, quare libros suos nulli dicauerit, utpote quia veritatis flagrabat studio, quā operibus suis tutricē instituebat. Vale igitur ô humanissime lector, ac veritatē, si in veneris, amplectere: atq; si aliqua veritati repugnātia inuenieris: non dicta putato, *iterum vale.*

S. A. N.

SANTISSIMO AC APO-
stolico tribunali sanctæ Inqui-
sitionis.

DEcreueram utique, ô felicissime
senatus, iam olim, has lucubra-
tiūculas nulli dicare: cum, Galenum
sequens, tum vero, quia magni prin-
cipes, quibus isthæc dicari solent: à
maioribus detēti curis, ea pilifaciāt:
præcipue pusillas istas atq; ab igno-
to quodam oblatas. Cæterum, re pe-
nitius pensitata, sententiam muta-
re, coactus sum. Siquidem quæ par-
ua & fere contemptibilia videntur,
hæc aurea cælatura decorata, tanta
fient, ut cum ipsis musis intrepide
certare possint. Nec immerito, nam
si huius supremi senatus eruditio ē
ac

De peste & febribus

ac sapientiam inspicimus; stupore intercepti, veluti ecstatici gradum sistimus. Adhuc autē, si sanctitatē, modestiam, erga omnes benevolentiam, charitatem, generisque præstantiam, inclitorum præcipuæ domino rū inquisitorum, pulcherrimā atq; illustrissimā stirpem, scilicet admodum illustris domini domini Roderici de Médoça, ac domini domini Petri Giron, (quorum vterq; dominus meus ac meus mœcœnas dilectissimus) consideremus; optimo quidem iure, decorem atque fulcrum totius Hispanæ gentis appellabimus. Quandoquidem tot inde inclitæ familiæ, duces marchiones, comites, milites, episcopi,

to-

totiusque mundi moderatores pullulant: vt quemadmodum cœlum duabus fulcitum stellis mouetur, ac firmatur; ita mundus his duabus firmatur stirpibus, atque vniuersa Christianorum religio, adunguem seruator, & augetur; quousque, futuris temporibus, vnum ouile & vnus pastor toti humano generi sit. Insuper quia inspecta huius potentissimi tribunalis potestate, nemo est qui ambigat, tanta pollere vi: vt, vel nocturnis oculis, non cernat, à summo Deo, altissimo modo, vires ei collatas esse. Huius etenim tribunalis præsentia, & catholica fides sana atque immaculata seruatur; & à fidelibus Christianis secure colitur; ita vt eorum nomen vni-

R uersa

De peste & febris

uerſa Turcarum, Mauritanorum, per
uerſorum Lutheranorū, cæterorūq;
barbarorum turba per horreſcat. Re
ges præterea, regna, hoc præſente, pla
cide poſſident: atque à ſubditis co
luntur. Quod manifeſto conſtat: quã
do, eius abſentia, ita turpiter omnes
errāt; vt quemadmodum, abſente lu
ce, aer obſcura caligine fœdatur: ac
alius parieti, aliſ duriffimo ſaxo for
titer impingat: aliſ ab altiffimo præ
rupto imprudens miſere præcipi
tetur; ſic, abſentia huius altiffimi &
clariffimi tribunalis, omne genus hu
manum huc illucque impellitur, no
ualque ſectarum facies excogitēt; &
introducant: vt vix cogitari, ſeu af
ſequi poſſit, quid vnusquiſque ſibi
vellt

vellit. Nec de est testium affluens copia, cum Theutones, Francos, aliasque miseras gentes ita exulceratos, & peruersa lutheranorum prurigne fœdatos videamus; vt, rem cum perpendimus, nemo sanæ mētis est, qui temperet à lachrymis. Adhuc autem, actum credo esset de Hispania, nisi Deus optimus maximus, huius sanctissimi tribunalis interuentu, nos ab ore Leonis liberaret. Ac veluti ab orcho reuocaret. Nam, bone Deus, quanta Hispanæ gentis calamitas? Quot perniciosarum sectarum diluvium? Iudeis, Sarra-
cenis, Lutheranis, alijsque nebulonibus hinc inde manatibus. Quos omnes hoc apostolicum tribunal

R 2

sic

De peste & febribus

fic exterminauit; vt ne vestigia quidem remanserint. Proinde, si regna, vniuersaque Christi religio, huius altissimi tribunalis præsentia, seruantur: cur hæc minima ab eo seruari dubitabo? atque à detrahentium momoscoporūq; liuore, pro sua omniū bonitate, defendi? minime gentiū. Secure igitur hæc, quanuis paruulæ lucubratiunculæ, sub tanta protectione, progredientur: detractorūq; sagillationem non timebunt. Quo circa, tū his rationibus persuasus, hoc opusculum vobis (ô sanctissimi patres) dicere decreui: tum vero quia, cum hisce infelicissimis temporibus adeo inter nos vtrunque pestis genus versetur, scilicet & corporis & animæ, hinc

car-

carbunculis, puncticulis & bubonibus populariter grassantibus, illinc tot hæreticorum scaturiginibus genus humanum in profundum pelagus perpetuæ damnationis trahentibus, veritus ne dum pestem minus mortiferam (corporis videlicet) curare tentarem : aliam deteriorem in animabus generare ignorantia obfusus. Quapropter, (ô luminaria magna Christianæ religionis) dominationes vestras humiliter præcor, hoc opusculum, quârunvis minimum, accipiant : ac ab erroribus, si qui, non mea culpa, erût, expurgent : ut sancta fide catholica illæsa atq; integre servata, corpus humanum integram assequatur curationem. Valete.

R 3

CA^a

De peste & febris

CAPVT PRIMVM QVOD

operis argumentum continet.

CUm his temporibus nullus magis in vfu sit morbus, quam qui vulgo, tauardillo, appellatur; opere pretium esse putarem: si ea quæ, cum experimento, tum vero ratione, mihi cognita fuerant, literis mandarem. Atque eo maxime, quia cum morbus nouus, vt postea procedente sermone monstrabimus, sit, nullum ab antiquis, Latinis, videlicet, Græcis, ac Arabibus, curatiuum modum reperire liceat. Indeque apud non postremæ notæ medicos, maximæ suboriantur contentiones: multaue dissidia. Quando hic sanguinem mittendum simpliciter dissuadeat;

deat; ille non nisi apparentibus, punctuliculis, vitandam esse sanguinis missionem. Quidam ex brachio, non nullus ex talo factitandam suadet. Vnde fit, ut tum hominum salus; tum vero medicorum honor undique periclitetur. At vero, doctrinæ clarioris gratia, vertetur nobis in dubium, an in hoc pessimo morbo mittendus sit sanguis ex brachij venis; an potius ex ijs quæ in talo: quemadmodum asserit Hieronymus Fracastorius secundo de contagione capite septimo. Nam quod ex talo facienda sit, videtur. Primo, omnis materia venenosa necessario tendit aduersus cor: omnis humor peccans in his febribus est materia venenosa:

R 4 om.

De peste & febribus

omnis igitur humor peccans in his fe-
bribus necessario tēdit aduersus cor.
Maior cū minore sunt veræ, ergo cō-
sequētia tenet. Itē, omnis humor,
vergens quo nō oportet, reuulsu va-
cuandus est; humor venenosus, petēs
cor, vergit quo nō oportet: ergo hu-
mor venenosus petēs cor, reuulsu va-
cuāndus est. Maior est Hippocratis se-
cūdo epidemiō cōmento secūdo tex-
tu vigesimo octauo: minor patet; er-
go collectio vera. Quibus sic colligo.
Omnis humor, tendēs ad superiora,
reuulsu vacuāndus est ab inferioribus:
sed omnis humor peccans, tendēs ab
hepate ad cor, tendit ad superiora: va-
cuandus igitur est reuulsu ab inferior-
ibus. At nullæ sunt partes, hepatis in-
ferio-

feriores, venæ sectioni acōmodatæ,
præter crura, ac ruribus ergo facien-
da est sanguinis missio. Maior est Ga-
leni tertio methodi capite quinto di-
centis: reuulsio vero in his quæ supra
sunt omnibus, deorsum semper agi-
tur; sursum in his quæ sunt infra. Mi-
nor patet: consequium igitur necessa-
rium. Adhuc autem magis, subijcia-
mus pro hypothese, hepar principiū
& originem esse massæ sanguineæ, vt
optime Galenus probat aduersus Ari-
stotelem, tum libris de usu partium,
tum libris de placitis Hippocratis &
Platonis, tum denique pluries alibi.
Præterea subijciamus, humorē in his
febris peccātem, esse sanguinem,
aut omnes ex æquo humores inter se

R s se

De peste & febris

se confusos, aut quemlibet ex eis, cæterum intra venas, sanguini commistos. Item venam cauam, postquam ab hepate versus partes superiores ascenderit, dextro cordis ventriculo continuam fieri; atque, versus iugulum tendens, ad claviculam bifurcam fieri. Cuius ramus dexter, ad brachium mittitur dextrum, sinister vero ad sinistrum: vnde brachiorum venæ omnes originem ducunt; vt ex anathome cōstat. Præterea, eandem venam cauam subiiciamus ab hepate ad inferiora tendentem, circa os sacrum iterum bifurcam fieri; vnde venæ omnes, quæ in cruribus sunt, ortum ducunt: vt ex anathome discere licet. Quibus iactis substructuris, sic colligo.

colligo. Si in his febribus sanguinem ex cubito misserimus, necessario sanguinem infectum ex hepate ad cor attrahemus; sed hoc est, cane peius & angue, fugiendum; ex cubito, ergo, sanguis mittendus non est. Item, si ex talo sanguinem misserimus, necessario, ab hepate, versus partes inferiores, sanguis infectus attrahitur: sed hoc est maxime necessarium; facienda igitur est ex talo sanguinis missio; quod probare nitebamur. Verum enim vero, ut veritas magis pateat, morbi descriptionem, signa, causas, methodumque curatiuam instituiam; à signis sumpto initio.

CA-

CAPVT SECVNDVM

De signis.

TAndem, vt à signis incipiam, fe-
fres aderant ijs lentæ, illis arden-
tes magis alijs ardentissmæ cum
inquietationibus assiduis. Illi immo-
ti manebant catalepticorum more,
dormiebant hi plurimo, illi vero nō;
sed in perpetua vigilia erant. Morosi
alij, alij plus iusto alacriores, verbosi-
que, alij perpetuo delirabant; alij ve-
ro semper mente constabant. Sudo-
res alijs plurimi, atque alijs nullierāt.
Deiectiones alijs plurimæ, liquide,
foetentes, virides, pallidæ, crocæ, ful-
uæ, vel nigræ, vel rubentes. Alijs ven-
ter omnino detinebatur, & stricta
erat.

erat. Vrinæ nō multæ, sed pro assumpti potus copia, crudæ, albicantesq; tenues, vel crassæ, rubræ, nigræ, atque quibusdam graucolentes, ac si quadriduo in matellis detinerentur. Rarissimis vrinæ multæ, atque ijs potissimum, diebus iudicatorijs, nec huiusmodi vacuatione leuabantur. Linguae nigræ, rubræ, virides, albæ, & aridæ, alijs vero humentes. Sitebant horum plurimi vehemēter; alij vero minime, quoquo modo afficeretur, seu tingeretur lingua. Vomebant alij biliosa, syncera, alij phlegma, alij tantū perpetua nausea vexabantur. Cibum maior pars abhominabatur. Maculæ plurimis apparebant vel statim inter initia, vel ad quartum, septimum ve:
qui-

De peste & febris

quibusdā vero vndecimo; citius vel
serius, pro humoris subiectique varia
dispositione: alijs rubræ, alijs liuidæ,
nigræ alijs. Nec aderat eis, quibus ni
græ aut liuidæ apparebant, certius
pernitiosum iudicium, quam quibus
rubræ. Sed quibus multæ apparebāt
maculæ, difficilius iudicabātur: mul
tisq; ex eis mors subsequēbatur. Ali
quibus bubones retro aures superue
niebant: nec ad supurationē termina
bantur: sed potius per insensibilem
difflatum: erant tamen & quibus sup
purarentur: atque ex his, aliqui mo
riebantur; plures superstites euade
bant. Atque hactenus de signis, quan
doquidem, eo quod hic morbus tot
habeat facies, ut & ipsi protheo, opti
mo

mo iure, assimilari possit, nullo pacto licuit ea aliter recensere.

CAPVT TERTIVM

De causis.

CAusæ vero, ut mihi videtur, ad aeris pravam qualitatem influxumq; qualiscumq; is sit, reducendæ sunt. Quod patet ex Galeno. i. epid. sect. 1. in proem. & i. de rat. vict. in acu. tex. 9. & Hipp. 2. de nat. hum. text. 1. & 2. cuius hæc sunt quæ sequuntur verba aurea. Vbi multi vno morbo homines corripuntur, eadem tempestate; causam illi attribuere debemus, quod est maxime commune: & quo præcipue omnes utimur. Id autem est, quod respirando attrahimus.

Tunc

De peste & febris

Tūc enim victum, cuiusq; nostrū, nequaquam in causa esse manifesto constat; cum morbus omnes iuxta attingit: tam iuvenes quam senes, tam fœminas quam viros, per inde vinū ac aquam bibentes; tam qui offam quam qui panem comedūt: tam qui parum quam qui multum laborant. Ergo non fuerit victus ratio in causa, cum homines quoquovictu vrentes, in eundem incidunt morbum, hæcenus Hippocrates. Ex quibus verbis manifeste constat, hunc morbum vitiō aeris provenire, prava, venenosaque qualitate infecti, siue à superis influat, siue aliquo alio modo proveniat. Nam, per locum à sufficiēti partium enumeratione, valet utique cōsequen-

sequentia Siquidem, dinumerantes
sex res non naturales, siue hic dor-
miat, ille vigilet; vnus moueatur, al-
ter quiescat; quidam hoc cibo ves-
catur, alter altero:&c. Omnes simi-
liter eodem morbo corripuntur,
maiori minori ve, pro vniuscuiusq;
subiecti dispositione. Secūdo etiam
sequitur, hanc qualitatem oculi
tam esse. Nam vndecim ab hinc an-
nis, plus minus, incepit hæc morri-
fera lues in hac plaga: Quo tempo-
ris tractu, quandoque cessat, quan-
doque reuertitur, sine qualitatū
primarū discrimine. Nam siue bru-
ma rigeamus, seu calor exæstuet,
humiditas, siccitas ve agat: eodem
modo cessat, reuertiturq; morbida
S illa

illa qualitas. Tertio etiā sequitur ex Hippocratis verbis, Fracastoriū, loco citato, toto, vt aiūt cœlo ab errasse, dū asserit, pestilentiam minus vitio aeris prouenire quam hæc pessima labes. Cum Galenus ex Hippocrate, primo de victu acutorum, textu nono, inferat, omnes pestilentes morbos de natura vulgarium esse. Nam, siue ex aquæ corruptæ potu, ventorumve spiratione ex charonij barathris, aut ex castramentis, aut aliquo alio modo, mala qualitas proueniat, catenus, Galeno inferente, morbos epidemicos generat; quatenus aerem inficere potest. Porro, qui ex alimentis prauis proueniunt morbi, potius quos *σπορᾶδες*, idest sparsæ

sparsim, priuatimq; præhendentes,
dicunt, contingent, & non similes.
Vt aduertit Galenus. 1. de victu acu-
torum text. 9. dicens: sed quid nam
est, quod ab Hippocrate dicitur?
Sed morbi & σποράδες & similes fue-
rint. Nempe contrarium potius di-
cendum fuit. Et non similes eos in-
ter se esse, si utique aliquid morbo-
rum similitudine, & endemium, &
epidemium, & pestiferum, iudica-
ri debuit. Hactenus Galenus. At
vero quod, σποράδες potius morbi
appellari debeant quam epidemi-
ci, qui ex prauo cibo proueniunt,
constat ex Hippocratis verbis, se-
cundo de natura humana, tex-
tu tertio quæ hæc sunt. At ubi

S 2 diuer-

De peste & febribus

diuersis eodem tempore morbis homines afficiuntur; suus cuique victus, sine controuersia, in causa est. Vnde Galenus deducit hæc verba: his verbis, cœlum constituit, non victum, esse vulgarium omnium causam morborum. Rationibus adhuc sic colligo, contra Fracastorium. Omnis morbus communis aut dissimiliter grassatur aut similiter; at pestis morbus communis est; ergo similiter grassatur aut dissimiliter. At non dissimiliter, similiter igitur. Maior est nota, minor probata est, ex galeno, primo de ratione victus textu. 9. Secundo sic arguo. Omnis morbus communis similiter grassans, aut endemicus est, aut epidemicus;

micus; at pestis morbus communis est, & similiter grassans: erit igitur pestis endemicus aut epidemicus morbus. Sed non est endemicus: erit ergo epidemicus morbus. Ex quibus sic colligo: omnis pestis est epidemicus morbus: & omnis epidemicus morbus provenit vitio aeris: omnis igitur pestis provenit vitio aeris. Maior cum minore sunt probata: ergo conclusio vera. Constat ergo Hieronymum deceptum esse. Accedit etiam Avicennæ sententia, quarto prima, tractatu quinto, capite primo, asserentis, febres pestilenciales omnes provenire vitio aeris, dū ait; febres accidētes cau

De peste & febris

sa aeris sicci, fiunt iterum causa ut
eueniant febres colericæ: pestilen-
tes vero fiunt ex aere turbido & hu-
mido. Haëtenus Auicenna. Idem af-
firmat, primotertia, doctrina quin-
ta, capite singulari. Etiam est sen-
tentia omnium doctorum, nullo
contradicente, quorum placita at-
que verba in medium afferre, super-
ua canem duco; cum vnusquisque
exercitij gratia ea per legere possit;
excepto tamé vno Fracastorio cōtta
asserente, haut scio quaratione. At
Hippocratis gladium vibrari aduer-
sus nos sentio; postea quam libro
de flatibus contrariū asserit: dum sic
ait. πρὸς αὐτὰ τὰ ἔργα τῷ λόγῳ ἀπορέουσιν, ἐπιδέξεται;

νοσήματα.

νοσήματα τέτε ἀπόγονα τέ και ἐκγονα πάντα εἶνόν-
τα, πρῶτόν δέ ἀπο τε κοινοτάτῃ νοσήματος ἀρξομαι
πυρετῆ. τέτο γὰρ τό νοσήμα πασι ἐφεδρεύει. Hoc

est, ad ipsa opera sermonem con-
uertens, monstrabo morbos om-
nes, ab hoc, initium ortumque assu-
mere: exordiar autem à communis-
simo omnium morbo febris, qui qui-
dem morbos omnes alios concomi-
tatur. Insuper eodem libro sic.

ἐστὶ δέ δις ἅ ἐόντα πυρετῶν ὡς ταῦτα διελέσθαι. ὁ μὲν
κοῖνος ἅπασιν καλεόμενος λοιμός, ὁ δὲ διὰ πονηρῆς διαί-
της ἰδίῃ τοῖσι πονηρῶς διαίτῳμένοισι γινόμενος, ἀμφο-
τέρω δέ τετέωρ ἄτιος ὁ αἷρ. Hoc est, sunt

duo febrium genera: ut sub forma
la quædam in presencia differamus,
altera, communis omnibus, pe-
stis appellata: altera quæ ex prauo
& pe

De peste & febribus

& peculiari victu in temperanter viuentibus accidit. Harum vtriusque causa aer. Quibus aperte docet, tam morbos epidemicos, quam sporadicos, ab aere ortum ducere. At vero huius libri authoritas non est, quod nos distorqueat: quemadmodum Donatum Antonium ac Valeriolam: quos varijs tricis irretitos video: dum Hippocratem à contradictione liberare conantur. Quando Donatus Antonius, ex eodem libro, contradictionem soluit hæc, quasi paraphrasticos, verbum verbo afferens. Cum multis igitur cibis, multum etiam spiritus ingredi est necesse: cum omnibus enim, quæ
edun-

eduntur & bibuntur, plus spiritus minus ve in greditur corpus. Atque id quidem inde fit manifestum: quod eructationes plerunque post admissos cibos potionesque edunt: recurren-
te nimirum aere incluso, ubi perfregerit bullas in quibus latet. Quando igitur corpus cibis impletur, spiritus etiam abundat cibis commorantibus. Quo in loco, libri author, rationem admodum ineptam generationis morborum sporadicorum ab aere tradit. Quam, atque Donati conciliationem, non recipio. Etenim omnino inutilis est conciliatio: contraque ea quæ Hippocrates in genuinis libris asseruit. Insuper
S s quia,

De peste & febribus

quia, etiam si Hippocratis esset sententia, nullatenus illi credendum erat: quod maxime à vero deuiet; ut optime narrat, ac probat Valeriola primo enarrationum prima. cuius rationes referrem, nisi fastidium vererer: potissimum quia breuitati studeo. Ac Hippocratis non esse genainum librum de flatibus, constat ex libro enarrationum citato, Sed mirari satis nequeo Valeriolæ maximum conuatum, ne dicam oscitantiam; dum locos conciliare curat, dicens, aerem esse omnium morborum, tum causam, tum vero concausam; hoc est epidemicorum causam; sporadico-

rum

rum concausam, ut eius verbis utar.
Præterea modo Hippocratis sententiam esse asserit; modo id in dubium vertit; cum antea, præcedenti enarratione, Hippocratis non esse librum de flatibus enixe demonstrare contendat. Addo quod diverso modo rationem reddit ac author libri, generationis morborum sporadicorum ab aere; nam ille per ingestos cibos, Valeriola vero dum ab eo calefacti, infrigidati humectati aut exiccati afficimur. Confundit etiã modũ generationis utriusq; morbi; etenim nullo pacto sæpe discernere possis, quænam intersit differentia; cum uterq; ab aere, alteratione
extrin-

De peste & febribus

extrinsecus illata, proueniat. Adhuc autem magis ipsdem tricis se se irritat, dum Galeni locum, ex libro de natura humana secundo, adducit, dum ait. Nec enim cibi modo & portiones, sed & balnea, & exercitationes, otium, vigilia, motio, ira, frigus, atque æstus, pariunt morbos. Sæpe etiam spiritus, quem attrahimus noxam facit. Ex quibus subinfert: Itaque, cum in his, quæ ad vitæ rationem pertinet, frigus & æstus, (à quibus priuati plerunque oriuntur morbi) reposuerit: consequens quidem est aerem ipsum (à quo & frigus & æstus proueniunt) in huiusmodi morbis creandis non minimum

num momenti habere. Sed, ô bone, quorsum hæc? quo tandem hæc magna fatigatio? quasi vero hucusque manifestum nō esset, aerem sæpe morborum causam esse: siue inspiratum, seu circumfusum; dum aliqua præcellenti qualitate afficitur, vel secundum substantiam corrumpitur. Nec Galeni mentem assequitur. Galenus nanque, eo in loco, modum generationis sparsorum & communium morborum ostendere curat. Quod ex subsequenti-
bus verbis, quæ Valeriola nescio qua causa tacet, manifeste patet dum ait: quandoque etiam ex spiritu quo respiramus lædimur, ut in locis qui Charonij dicuntur. Quibus
Gale-

De peste & febris

Galenus nos docet morbos, partim à prava victus ratione, partim vero ab aere inspirato fieri. Quæ germana est loci interpretatio, ait enim Hippocrates. Fiunt autem morbi, tum à victu, tum vero a spiritu, quo attracto vivimus. Quo circa Galenus, victum, non cibum modo, verum motus, balnea, animi accidentia, æstus, frigoraq; , & alia quæ extrinsecus, hoc est sex appellata non naturalia, occurrant appellat. Separat præterea aerem quodammodo abijs, utpote cum ostendere vellent aerem per se communium morborum causam esse, dum respiratione attrahitur; tametsi corpus optima victus ratione fuerit usum. Quippe
Hip-

Hippocratis textus sic habet post supra adductum. Vtrosque vero, hoc dignosces modo, vbi multivno morbo homines corripuntur eadē tempestate; causam illi attribuere debemus, quod est maxime commune, & quo præcipue omnes utimur: id autem est quod spiritu attrahimus. In ultimis autem verbis ait: at vbi diuersis eodē tēpore morbis homines afficiuntur; tuus cuiq; victus sine controuersia in causa est. Quibus, luce clarius, cōstat, Valeriolam hallucinasse. Addo quod textū Galeni de prauate legit dū ait, sæpe, quanuis in Græco legatur, πολλῶν, nā inuersione Trincauelij, quādoq; legitur: quā ueriorē credo, ea quæ Cruserij: cū, quia
no

De peste & febris

nouissime a victore Trincauelio,
& accuratius, emendata fuerit: tam
quia Hippocratis doctrinae cōsonat
magis, primo de victu acutorū mor-
borum, textu nono, dum ait: cū nul-
lus cōmunis, pestiferi ve morbi mo-
dus, passim grassatus fuerit; sed mor-
bi & sporades, id est, sparsim, priua-
timque præhendentes, & similes fue-
rint; ab ijs plures quam ab alijs om-
nibus intereūt. Quibus constat Hip-
pocratis doctrina, ex praua victus ra-
tione, plures prouenire morbos, quā
ab aere inspirato. Id etiam cōfirmat
Galenus in enarratione dicens: sed
morbi & sporades, & non similes
fuerint: vel similes eos dicere oport-
uit, non inter se, sed morbis ante
dictis,

dictis, idest, confuetis : quoniam rarius quidem, tum epidemij, tum pestiferi fiunt : vocati vero sporadici frequenter. Quo circa, cum frequenter sporadici (qui ex praua victus ratione pullulant.) Raro autem epidemici (qui ex aere inspirato) proueniunt : consequens est, vt, quandoq;, vt Trincauelius legit, non saepe, vt Cruferius, legere expediat. Cæterum, cum Galenus in enarratione. 3. tex. 2. de nat. humana, affirmet non omnium morborum communium causam esse aerem, ist hæc animaduertere opus est, vt presens disputatio, quoad fieri possit, vndique absoluator. Verba Galeni hæc sunt. Quod communem causam habeat, si quid multis morbis

T

com

De peste & febribus

commune sit: probe profecto ab eo dictum est, perinde ac cætera huius orationis: ut tamen id non omnino recte dictum sit, quod ortus communium morborum, in aerem solum modo sit referendus: quando ex fame in æno leguminibus vescentes, crura imbecilla habuere: qui vero cruo, illis genua dolebant. Iam etiam novimus quod comesse semiputridum triticum famis necessitate compulsi quidam, communi morbo ex communi causa arrepti sunt. Sed & exercitus quandoq;, dum pravis uterentur aquis, simili in omnibus militibus noxa vexatus est. Quocirca non omnino verum videri apparet omnem pestilentiam vitio aeris

ris prouenire . At quanuis Galeni
verba hoc probare videantur : ali-
ter se rem habere monstrabo . Quan-
do Galenus hoc in loco non om-
nium communium morborum cau-
sam esse aerem statuat ; cum à cor-
ruptis cibis & potibus etiam proue-
nire constet . Cæterum pestilentiam
proprie vocatam semper ab aere pro-
uenire , quam *λοίμῳ* Græci ap-
pellant , ex eiusdem Galeni verbis &
doctrina manifeste constat : utpo-
te ex ipsius definitione , libro fin. Me-
di. dum ait : pestilentia est morbus ,
qui in omnes aut plurimos grassa-
tur , ab aeris corruptione proueniens .
Item aliter eodem libro sic definit .
Pestilentia est versura aeris , qua de re

T 2

nec

De peste & febris

Nec ordinem proprium seruent anni tempora, simulque plures ab eodem morbo intereant. Hoc ipsum confirmat Galenus libro de theriaca ad pisonem capite. 16. dicens. Immutat enim aerē, pestis scilicet, malo quodammodo, vt homines interficiat, qui cum non respirare non possint, contagium miseri euadere nequeūt. Attrahunt enim in se ipsos aerem illum infectum, tanquam præsens neum aliquod venenum. Id etiam confirmat idem Galenus libro de vsu theriacæ ad Pamphili. historiam adducens AEliani Meccij, qui theriacē cū pestis tēpore propinasset, quam plurimos ab ea liberauit; nec immerito, dum ait. Atque mirum hoc alicui videri.

deri non debet, quando, si haustum
venenum superat, pestilentiam quo-
que vincere possit: aer enim est, qui
corruptus cum sit, homines perimit.
Omitto quam plurimos alios Gale-
ni locos qui hoc probare manifeste
videtur: ne in re adeo manifesta, plu-
ribus immoremur, præcipue primo
de differētia febrium capite. 4. & pri-
mo epidemiōn sectione prima textu
primo, quod si Galenus quibusdam
in locis asserat, à prauis cibis febres
pestiferas processisse, non eo inficias;
modo intelligatur veram pestilentiam,
quæ Græcis λοιμός est, eam non esse;
quādo ab aere prouenire manifeste
cōstet, ita volētibus primis nominis
impositoribus, in super quia pestilen-

De peste & febribus

tix proprium est contagiosam esse, ut Galeno placet primo de differentia febrium capit. secundo, quod ijs qui ex prauis cibarijs, aquæ ve corruptæ potu, febribus corrupti sunt malignis, non usu venit. Quod si forte id etiam contigerit, iam pestis nomine insigniri, alienum à ratione nō erit. Iam enim aere praua qualitate infecto p̄r contagionem communicabitur. Cæterosque morbos qui ex prauo ac communi alimento, potu ve ortum trahunt, τὰ γὰρ κοινὰ, seu πᾶσι κοινὰ, hoc est, omnibus communes appellabimus; ut cum Hippocrate loquamur libro de locis, aere, & aquis: & Galeno, primo epide. in proœmio: & si Fernellio

placeat, pestem semper ab influxu
cœlesti prouenire.

CAPVT QVARTVM IN
quo isthæc magis elucidantur.

Vibus sic positis, sequitur,
aerem dupliciter in fici pos-
se. Vno modo ab inferiori-
bus causis, quas Galenus
Hippocrates & Auicenna referunt,
locis supra citatis. Altero à supe-
rioribus. Hocque etiam dupliciter.
Aut Dei videlicet nutu, vt constat
Sanctorum Doctorum testimonio,
aut ab influxu astrorum asserenti-
bus astrologis pariterque medicis.
Quãuis doctissimus Pius libro quin-

De peste & febribus

to contra Astrologiam diuinatricem contrarium asserere videatur: cum asserat, nullo modo naturæ contrarias qualitates à cœlo fluere posse, quin potius viuificas & conseruatrices. Nam quemadmodum cor vnum eundemq; calorem naturalem in spiritu vitali ad microcosmi cōseruationem diffundit vniuerse, nihilominus quanuis vnus sit, diuerso tamē modo in vnaquaque parte operatur pro cuiusq; partis dispositione, ita Sol vnū calorem viuificum lucemq; diffundens ad macrocosmi conseruationē, diuersimode operatur iuxta cuiusq; subiecti dispositionem. Quare sit, vt cum hæc inferiora tam mista quam simplicia, cum qualitatibus primis,

tum

tum vero aliqua alia antipathia, mutuo se se alterent, atque corrumpant: aliter atque aliter disponatur. Atque hac de causa quamuis vnus idemque sit calor à Sole influens, atque alijs stellis diuersi fiant effectus. Quapropter iuxta Pici sententiã nullo pacto fiet, vt à superis causis pestis proueniat. Quam credo veriore sententiam. Cæterũ quovis modo eueniat, à cœlo tanquam ab vniuersali causa dependeat necesse est. Nam siue aer sic dispositus taliter afficiatur à Sole, vt pestem efficere possit, siue vt astrologis placet, vi astrorum fiat: tandem negari non potest, pestem ab in fluxu superiori prouenire: aere videlicet praua qualitate infecto, quæ quidem

T s

aeris

De peste & febribus

aeris infectio improprie appellatur
putredo, cū putredo sit passio misti,
vt ex definitione constat. Quare qui
exactius putredinis naturā nosse cu-
pit, Ioannē Argenteriū Cōsulat; quip-
pe qui in libro artis medicinalis, eius
naturā adeo fœliciter ex hauserit, vt
optimo quidem iure, victoriæ palma
illi tribui conueniat. Quin potius, si
qua aeri adsit putredo, erit vaporum
in aere vagātium, quam aeris ipsius;
vn constat ex Auicenna secūda quar-
ti capitulo citato & secūda primi do-
ctrina secunda capitulo tertio. Atque
hi vapores, siue exhalationes, possunt
ab astris generari: quemadmodum
& pluuiæ, aliaque id genus, aut abs ca-
uitatibus terræ subleuari, siue astro-
rum

rum vi, seu suo pte impetu, quemadmodum contigit in Gallia anno. 1544. salutis humanæ, referente Valeriola tertio enarrationum prima. Quæquidem qualitas. Potest esse exprimis, siue potest esse putredo simpliciter, nullam habens maleficam, seu potius veneficam qualitatem. Atque hoc modo tantum generabit ægritudines ex simplici putredine: vt febres tertianas, cōtinuas, quotidianas, vitilignes, ophthalmias, pustulas atq; id genus alias. Quæ quidem ægritudines, & si epidemicæ appellentur, non tamen malignæ, pestilentes ve, nisi venenosa afficiant qualitate. At si veneni instar, hominibus negotiū faceffant, si quidē vehemēter irruant,

De peste & febribus

irruant; ægrorumque maiorem partem depopulentur, pestem esse, atque dictitari, omnibus in confesso est. Verum enimvero si cum symptomatum sæuitate, plurimi superstites euadant; malignæ dicentur. Verum ex Auicennæ verbis videtur ipsum innuere febres pestilentes semper provenire ab acris putredine, dum ait, & quando faciunt necessario virtutes agentes cœlestes, & virtutes patientes terrestres humectationem vehementem acri, expelluntur vapores & fumi ad ipsum; & sparguntur in ipso; & putrefaciunt ipsum cum caliditate debili; & quando fit aer secundum hunc modum, venit ad cor. Quare corrumpit complexionem spiritus
qui

qui est in ipso, & putrescit quod circundat ipsum ex humiditate; & accedit caliditas egressa à natura: & spargitur in corpore tunc propter causam suam: & fit febris pestilentialis, Hæc ille. Quod quidem si semper euenire hoc modo, & nullo pacto aliter contendat, fallitur, me iudice. Nam febres quæ venenosæ dicuntur, nullo modo è putredine fiunt: sed potius ab occulta qualitate quæ sensibus minime subiacer: imo tantum ratione, discursuque percipitur. Quæ quidem qualitas clâ occulteque operatur cōtra occultam proprietatem quæ in spiritibus, substantiaque cordis, est. Quæ alia est à calore naturali: quod ita esse sic probo. In primis
scire

De peste & febris

scire oportet, spiritus esse corpora:
quæ ex humorum parte vaporosa, æ-
reque inspirato fiunt: vt patet ex Ga-
leno in libris de placitis Hippocratis
& Platonis, cuius hæc sunt quæ sequū-
tur verba. Sicut enim vitalis spiritus
& in arterijs, & in corde gignitur, ma-
teria generationis, ex inspiratione, &
humorum exhalatione sumpta, ita
animalis ex vitali perfectius conco-
cto oritur: vtpote cum oporteret ip-
sum exquisitissimam omnium im-
mutationem adipisci. Atq; hætenus
Galenus. Secundo subiiciendum, hos
spiritus præter calorem actualem (vt
ita loquar) quem membris tribuunt,
etiam aliam qualitatem membris
impertiri; qua mediante, membra
dispo-

disponuntur ad animam suscipiendam, retinendamque. Quam, quodammodo somniâsse videtur Avicenna. i. i. doctrina. 6. cap. 4. cum dixit: nos autem explanabimus summam hanc, & dicemus; quod quemadmodum ex humorum spissitudine, secundum aliquam complexionem, substantia generatur spissa, quæ est membrum, aut pars membri: ita ex humorum vaporibus & eorum subtilitate, secundum aliquam complexionem substantia generatur, subtilis quæ est spiritus, hætenus Avicenna. Quibus verbis, secundum aliquam complexionem, videtur innuere virtutem, seu proprietatem occultâ. Quia si calorẽ intellexisset, potius
secun-

De peste & febris

secundum aliquā caloris mensuram
dixisset. Cæterum an hoc aliud ve-
Auicenna voluerit, non laboro. Sed
& Aristotelis sententia id etiam con-
firmatur, secundo de generatione
animalium capite tertio dicentis.

παντων μὲν γὰρ ἐν τῷ σπέρματι ἐνυπαρχει ὡς πᾶν γόνι-
μα τα σπέρματα, τοκαλόμενον θερμόν τε το δὲ ἔκ πύρ, ἔδε-
ξοικαυτὴ δ' ἔνδραμις ἐστι, ἀλλὰ το ἐπιλαμβάνόμενον ἐν τῷ
σπέρματι καὶ ἐν τῷ ἀφρώδι πνεῦμα καὶ ἐν τῷ πνεύ-
ματι φύσις ἀνάλογος ἔσται τῷ τῶν ἀστρῶν στοιχείῳ.

Hoc est, inest autem in semine om-
nium quod facit ut fœcunda sint se-
mina, quod calor vocatur: hoc vero
nō est ignis, nec eiusmodi aliqua vis;
sed qui in semine spumosoque cor-
pore continetur spiritus, proportio-
ne respondens elemento stellarum.

Quibus

Quibus palam asserit, spiritus, præter
elementorum calorem, aliam possi-
dere virtutem, quam stellarum ele-
mento proportionem respondentem
calorem appellat. Haud certe calo-
rem intelligēs, quin potius virtutem
illam occultam; qua mediante, ut di-
ximus, membra animam retinere di-
cimus; ut, procedente sermone, mon-
strabimus. Illum etiam calorem ani-
malem idem Aristoteles appellat; per
vniuersam mundi molem infusam.
præsertim. 3. de generatione anima-
lium capite. 11. dicens. γίνεται δὲ ἐν γῇ καὶ
ἐν ὑγρῶτα ὕδα, καὶ τὰ φύτα δια το ἐν γῇ μὲν ὑπαρχον
ὑγρόν, ἐν δὲ ὕδατι πνεῦμα, ἐν δὲ τῷτο παντι θερμότητα ψυχῆς
κιν, ὡς τρόπον τινὰ πάντα ψυχῆς εἶναι πλήρη. Id est.
Gignuntur autem in terra & in aqua
V anima-

De peste & febribus

animalia & plantæ; quia in terra in est
humor, in humore vero, spiritus, in
vniuerso autem caliditas animalis, ut
quodammodo omnia anima plena
esse appareat. Quorum veritatem na-
tura ipsa, veluti digito, monstrat; eue-
tus quam plurimos obtutui offerens;
dum, nullo præmisso semine, tot plan-
tarum, animantiumq; species produ-
cit. Quæquidem cum diuinus poeta
considerâisset; sic cecinit. 6. Aenæidos.

*Principio cælū ac terras camposq; li-
quentes*

*Lucentemq; globum lunæ titaniaque
astra.*

*Spiritus intus alit, totamque infusa per
artus.*

Mentis

Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Hunc Platonici, ut fertur, magnum naturæ seminarium appellant. Sed & pithagorici spiritum vitalem. Quapropter Arist. libro primo methero. cap. primo dixit oportere hunc mundum inferiorem superioribus continuum esse lationibus, ut omnis virtus inferior inde gubernetur. Nullo namque modo virtus illa vivifica, quæ à superioris influit, his inferioribus cōmunicaretur, nisi medium adesset; quo isthæc cum illis contigua fieret. Nec tamen intelligēda virtus hæc quæmadmodū Rondeletius, vir apprimè doctus, ut qui auctoris libri de flatibus ritu, aerē quo animantia respirant, intellexit.

V 2

Etenim

De peste & febribus

Etenim potius virtus quædam ac vis viuifica, quæ, his mediantibus intermedijs corporibus, huic mundo inferiori communicatur, est. Quâdoquidem si spiritus, quo animantia respirant, esset, corpus, non virtutem, fateatur necesse est. Erit igitur quantum si ergo quantum, dimensionum penetratio, ex consequenti, concedenda est. Nam, si per vniuersam mundi machinam diffunditur, fieri nequit, quin eiusdem magnitudinis sit. Quo circa, vt antea dixi, virtus, à superis demissa in hæc inferiora, est, quæ in materia debito modo disposita recipitur; unde spiritus resultât. Cæterum an substantia, an accidens sit, nō est præsentis loci disputare. Sed, si quis nosse cupit,

pit, consulat Ioannem Fernesium. 2.
de abditis rerum causis, cap. 7. quæ
virtus cum materia spiritibus vitali-
bus apta, spiritus efficit vitales, ea-
demq; in cæteris proportionem. Addo
Virgilium à Platone in Timæo, sen-
tentiam nuper citatâ, accepisse; quip-
pe ait Marsilius Ficinus in Timæi cõ-
pendio referens Platonis hæc verba;
fecit Deus mundum viuentem, ani-
matum, intellectualem vbi enim di-
cit, viuentem, designat vitam quan-
dam naturalem per mundi corpora
sparsam, vna cum corpore mundi ex-
tensam, mobiliterque agentem, ani-
mam etiam mundi Iouem Plotinus
appellat. Ac insuper corporum ele-
mètalium vitam animorum Iouiam.

De peste & febris

Quo circa inde tum Virgilium, tum vero Aristotelem, quæ dicta sunt, locis nupercitatis, notum est accepisse. Neque authoritatibus tantum hanc veritatem per suadere curo; (etsi magnam habere vim omnibus sit in cōfesso, præcipue tot ac tantorum virorum.) Cum rationibus quibus intellectus acquiescat, iam mōstrare, aggrediar. Præmisso, ex hypothesi, hoc vulgatissimo apud medicos axioma, nempe, naturam in omnibus operationibus spiritu uti, vitali, animali, naturaliq;, si aliquis, ut ait Galenus, est. Nunc hoc, nunc vero illo, prout se obtulerit necessitas, occasiove. Efficq; unicuique parti, siue proprietatē, seu qualitatem occultam, siue quocunq; modo

modo appellare libuerit, modo de re
constet: quæ spiritus innatus, spiritus
côplantatus, caliditasq; innata ab om-
nibus dictitatur Græce, ἐμφυτον θερμόν,
quæ spiritu influente, à corde, vitali, à
cerebro, animali, ab hepate naturali
fouetur, conseruaturq;. Quæquidē ca-
lidity innata, hoc nomine mihi vide-
tur appellari, non ab ipsa rei essentia,
siue natura, sed ab accidēti quod ma-
gis sensu percipitur. Quando qualita-
tis illius natura à posteriori, vt aiunt,
percipitur, ab effectu videlicet; nam
in ventriculo chylū, in hepate sangui-
nem, in corde spiritus vitales, & arte-
rialem sanguinem, in cerebro spiri-
tus animales, & cerebri substantiam,
in osse os, in carne carnem generare

De peste & febris

eundem calorem, ex eodem alimento est impossibile. Nam idem, quatenus idem, eodemque modo se habens, semper est natum facere idem; ex Aristotele in libro de ortu & interitu; at calor naturalis idem est in vnaqueque parte, ut percipere est ipso sensu, & eodem modo se habens, calfaciens videlicet, pro cuiusque partis natura; generaret igitur ex eodem alimento semper vnum; nempe carnem, aut neruum &c. pro alimenti dispositione. At non vnum gignit; deueniendum est ergo ad illam virtutem occultam: quæ in spiritu est, præter calorem actu existentem in spiritu tam innato, quàm influente. Nam si respondeas, absque acunq; parte attrahi ex massa
sano.

sanguinea partem sibi proportionē respondentem suæ nutritioni; tunc sequitur necessario eadem sequela. Nā ea quæ attrahuntur à calido, non attrahuntur cum electione; at hæc cum electione attrahuntur; igitur non à calido. Restat ergo attrahi à proprietate specifica, & occulta. Idem affirmamus de spiritu animali, & vitali, quod sic probatur. Si quis partem aliquam laqueo comprehendat, ita ut spiritus non liceat ultra progredi, statim amittitur, seu hebetatur sensus, quantumcunque calor eiusdem partis conservetur, siue foueatur. Adhuc autē magis, quando spiritus unius partis soluitur, siue impeditur eius communicatio quoquo modo, etiam si organa

V s bene

De peste & febribus

bene & naturæ ordine & exigentia
disposita sint, nullo pacto fit actio,
quantuncunq; fomentis, cataplasma-
tis, vnctionibus ve, pars calefiat, nisi
spiritibus pateat exitus & via, vt par-
tem illâ tangerent, siue sua propria sub-
stantia, seu irradiatione, vt colligitur
ex Galeno. 3. de locis affectis cap. 10.
in cura Pausaniæ sophistæ. Et quemad-
modum in spiritu animali atque na-
turali, ita in vitali contingit. Vt in syn-
copi, vbi videlicet resolutis, siue retra-
ctis, ad cor spiritibus vitalibus, vita-
lis facultas valde læditur, aut etiâ in-
terdum vita finitur, quanuis ab exte-
rioribus auxilijs calor in organa intro-
ducatur. Insuper, omnes plantas, quâ-
vis actu, aut potentia frigidissimas iu-
dices

dices ac inspicias, & viūere & nutriri manifesto constat; quod quidē abs calore fieri omnium cōsensu receptum est. At vbi nā calor ille est, vt qui nulloatenus à tangentibus percipiatur? nō enim de primis qualitatibus, vt iā dixi, certiozem iudicē habemus tactu. Præterea plantæ, potētia calidæ, quocunq; gradu caloris præditæ, quare, cum abs terra auelluntur, nō amplius nutriuntur, quanuis alimēta, cœlorū, stellarūq; influxus apprime illis suppeditētur? nā, si à calore nutritio per se fieret, in ijs vtiq; quæ eo pollēt, non cessaret. At, illis erutis, cessat. Nō igitur à calore per se fit. Sed dices forte, hoc est calidū potētia, nō actu, abs quo nutritio fit, nec non vita suggreritur.

At

De peste & febris

At actu, tam frigida quam calida plantæ, frigida depræhenduntur: nam nullum corpus sub cœlis calet actu, præter ignem cum suis ignitis & animalia. Insuper formicarum ac aliorum quam plurimorum corpuscula mirari subit; utpote quorum calor admodum exiguus, corpus tenerrimum, admodumque friabile, quorum virtus adeo valida est, ut & si subdio regente bruma, noctu diuque ambulent siue dormiant, semper actiones inculpatae habeant, integraque salute fruantur; cum homines longe duriori corpore præditi, capiteque ossibus durissimis circumvallato, si aer tantisper humidus aut frigidus, per fenestellam intras, ipsum tangat, statim grauedi-

nc, 1

ne, raucitate, fluxionibus ve tentatur. Quin & accedit apud me id certæ effi-
caciæ, vt magis in hanc manuducar
sententiam, quod videam auiculas,
quarum in gluuies ex subtilissima pel-
licula constant, cibos autem, durissi-
mos, velut triticum, eruum, hordeū,
aliaque cerealia durissima, nec præ-
masticata, deglutiant & paruo tem-
poris spatio concoquant. Cum homi-
nes ventriculo crasso in corporis inti-
mis incluso nec non calidissimis vis-
ceribus circumsepto, omento ac
musculis supra munito, pannis adhuc
amicto, vix cibos tenerrimos præma-
stos elixatos seu assos conficere possit.
Quid? quod, magis mirum, struthio
camelos inspicere licet. Vt qui tenuis-
sima

De peste & febris

fima ingluuie ferrum paruo momento (vt aiunt) deuoratum, conficiantur
atque in chylum conuertant. Nec
me terret Hippocratis sententia. 2.
aphor. 35. vbi ad inferiores purgatio-
nes quæ per imum ventrem fiunt, ait
optimum esse, partes circa vmbili-
cum & imum ventrem crassitudi-
nem habere. Quo in loco ait Gale-
nus malum esse, eas partes in mor-
bis contabescere, & tanquam sig-
num, & tanquam causa. Tanquam
signum scilicet, quod imbecillitatem
portendant; tanquam causa vero
quoniam cõcoctiones, & in ventricu-
lo, & in hepate crassitudine earum par-
tium maxime iuuatur. Quam senten-
tiam

tiam confirmans Philotheus inquit.

ἐν πάσις ἐν νοσήμασι τὰ περί τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἥτρον
πᾶχος ἐχῆν βέλτιον ἐστί, πρὸς τῷ πᾶχῳ γὰρ τῶν ἐπιχει-
νῶν σομάτων ἀφελεῖται βαλῶμενα καὶ ἡ πίψις τοῦτῳ κα-
λῶς γίνεται. Idest. In omni igitur mor-

bo, ea quæ circa vmbilicum, &
imum ventrem crassitudinem habe-
re melius est. A crassitudine enim
adiacentium corporum calefacta iu-
vantur; & horum concoctio bene-
fit. Quo circa videtur, eorum sen-
tentia, à calore concoctionem fie-
ri. Ommitto quam plurima alia lo-
ca quibus eadem firmitur sententia.
Cæterū si quis exactius interpretari
rem velit; non à calore primo & per
se fieri concoctiones percipiet, quini-
mo à virtute illa occulta & indicibili:

quæ

De peste & febribus

quæ veluti potentia in vnaquaq; parte est, & actu operatur dum a spiritu influente fouetur: cuius etiam virtus occulta, calore etiam indiget, quo vnusquisque spiritus donatur, naturæ suæ sorte. Et hinc est, quod partes ventris superiacentes crassitudine prædictæ, calefactæ, concoctionem iuuant. Quo circa mirum non est, si aer, aliunde infectus ac tota, vt aiunt, substantia contrarius, spiritibus veneficâ vim communicet: & ex cōsequenti febres excitet pestiferas, pestemque nūc humano generi, nunc bobus, suibus, canibus, auibus, piscibus, his aut illis prout huic vel illi speciei contrariam recipiat qualitatem, siue vim, seu quocunque modo appellare volueris.

Quæ

Quæquidem vis cum calor, ut monstrauimus, non sit, sed occulta atque in enarrabilis proprietas, par est morbos efficiat qui non calore, sed occulto, in enarrabiliq; modo, homines, ac cætera animalia vexet, & interficiat. Quibus sic probatis, manifeste patet, febres omnes quæ vere dicuntur pestiferæ & malignæ atque venenosæ, potius in acquisitione prauæ & occultæ qualitatis, quæ è directo opponitur proprietati viuificæ, quæ in spiritu est, de qua hucusq; egimus, consistere: quam in putredine, calore ve à putredine ortū ducēte. Quod si quando contingat, quod sæpe contingere solet, ut à febre putrida, siue è putredine ortum trahat. Nō equi-

X dem

De peste & febribus

dem inficias ibo; dummodo intelligatur, putrefactionem illam non esse qualitatem venenosam & mortiferam qua de agimus. Et si fere semper sit præuia dispositio humoris peccantis, ad introductionem illius mortiferæ & prauæ qualitatis; ut videre est, apud Galenum primo de differentijs febrium capite. 4. ac alijs in locis, quam quidem non modo in his pestiferis febribus, semper ad esse, contendo, verum etiam in quacunque febre ex putredine ortum trahente: ut satis superque docte probauit subtilis Fernelius libro secundo de abditis rerum causis capitulo. decimotertio.

CA.

CAPVT QVINTVM, IN QVO;
*quæ dicta sunt, bene probātur. Ac insuper
de causa continente multa.*

HOc esse verum, vel ex hoc patet.
Quia in febribus venenosis, & pestilentialibus, & si nō possint sub vna certa diffinitione comprehendi, vt nihilominus ex sententia Auicennæ quarto prima tractat. 4. cap. 2. non percipitur vehemens caliditas quo ad tactum, & si intus maxima symptomatum adsit vehementia, vt patet ex primis verbis. Siquidem est quieta exterius: & conturbās & ebullies interius. Quanuis ex verbis subsequētibz videatur, contrarium affirmare, dum ait. Ex qua percipitur
X 2 cali-

De peste & febribus

caliditas & inflammatio fortis. Quibus verbis videtur sibi pugnancia dicere. Nam si est quiesca exterior, quomodo pacto percipitur caliditas & inflammatio fortis? quod facile à contradictione vindicatur: si tantum de causo pestilenti intelligatur. Vt ex Herculanianae interpretatione videre est. Nisi maus cum Gentili Fulginati, & Iacobo de partibus, calorem fortem non percipi in partibus extremis, sed circa cor: propter vaporum multitudinem, & malitiam, cor & thoracem atque corporis intimas partes offendunt, & si utrunque quandoque contingat. Adhuc clarius patet ex subsequētibz verbis, ubi habet. Et quandoque est de his febribus pestilentialibus:

libus: in qua nō percipit æger neque tangens propinquus multitudinem caloris; & non alteratur pulsus & aqua magna alteratione. Et cum hoc ipsa est interficiens velociter; & hæsit medici in esse eius. Ex quibus verbis manifeste constat, febris pestilentis essentiam magis in illa praua & occulta qualitate cōsistere, quam in caloris efferuescentia. Quod confirmatur, sententia Iacobi de partibus, & Gentilis, in enarratione huius textus. Causa præterea propter quam non fit in febribus malignis & pestilentibus mutatio magna in calore, & vrina & pulsu, potest esse multiplex. Aut videlicet quia venenosa vis adeo sit valida, ut ex templo virtu-

De peste & febris

rem vitalē calorēq; naturalē, seu potius virtutē illam occultā, quæ in spiritu vitali, vt monstrauius, est, destruat. Ideoq; extincto calore naturali, & extraneus deficiat necesse est. Si quidem vt ait Auerr. 7. coll. c. 2. ex Galeno. 3. epid. sectione. prima. tex. 11. calor extraneus ramificatur à calore naturali. Aut quia maligna lues adsit siue in spiritibus, seu humoribus, absente humorū putredine, quibus caloris sequatur excandescencia, concoctio nisq; signa, vel cruditatis, in vrina. Cuiusmodi vilæ sunt febres tēpore Gentilis Fulginatis, & Iacobi de partibus; adeo vt & ipse Iacobus asserat, hanc veneficam & occultam qualitatem, tanta irruisse vehementia, vt & subito,

10,

to, nulla accensa febris, ægrorum magnum numerum confecerit. Cui libenter assentior, nulla repugnante ratione, sicuti & ipse observasse testatur, & ego sæpe vidi. Aut quia virtutes ipsæ ita stupidæ reddatur præsentia venenosæ qualitatis, ut læsionem, & si adsit, non percipiant. Aut quia materia infecta, ut est opinio Gentilis, est extra vias urinæ, verbi gratia in corde aut thōrace: quod accepit Gentilis ex Dino Florentino. 4. primi capit. 20. aut quia tantum accidit nocumentum virtuti vitali, manente illæsa naturali. Siquidem hoc nonnunquam evenire solet. Ut videre manifeste est apud Avicennā primo Canone capite de virtute

De peste & febris

vit. quod aduertit Thadeus. aph. 71.
4. verba Auicennæ hæc sunt. Fortasse
enim plerunq̃ue in aliquo destruc-
tur membrorum eius operatio, & vi-
uū remanebit; & fortasse plerunq̃ue
remanebit eius operatio virtutis, &
membrum tendet ad mortem, hæc
ille. Dubium vero, an destructa vita-
li operatione adhuc naturalis seruari
possit, an è conuerso, nec ne, quoniā
satis superq; docte à doctoribus dis-
cussum est, referre supersedeo; cum
vnicuique exercitationis gratia, per-
legere liceat. Vnum tamen aduerto,
Gétilem immerito ab Hugone taxa-
tum, nec assentior Conciliatori diffe-
rentia 94. asserenti, causam propter-
quam in febre pestifera pulsus est bō-
nus

nus & vrina bona, æger vero tendit ad mortem, esse, quod febri pestilenti proprium est, præter cæteras, inhærere cordi; non sic hepatis atque alijs partibus, quo circa virtus naturalis terretur: & nullo pacto audet coctionem moliri. Quæ quidem positio, potius rethorica, & ad placitum dicta videtur: quam physica ratione probata. Siquidem virtus vitalis atque naturalis agunt mere naturaliter; & quod agit naturaliter, agit sine cognitione; ergo actio vitalis naturalisq; , sine cognitione agunt. At quod agit citra cognitionem, non eligit; & audere siue timere, est opus electionis; impertinenter igitur & proprie colore rethorico, procedit Aponensis positio,

De peste & febris

fitio, quoniã sequeretur, si hoc ita esset, agēs adesse passo disposito, debitoq; modo applicato, & actionē non sequi, nullo impedimēto actionē prohibēte. Quod quā absurdē sit, nemo, vel lippiētibus oculis, nō videt. Præterea prima pars positionis fallā est, ut quotidie experimur. Nam si causam morbi, humorē videlicet, aut spiritus intelligat, fallitur equidem; cū quotidie experiamur alias corporis partes occupare. Népe caput, hepar, vētriculū, atq; alia huiusmodi: ut ex accidētibus discere licet. Siquidē quacūq; parte corporis odor, calor, aut frigus, ibi morbus, ut ait Hippocrates quarto, apho. 38. & 39. idē cōfirmat Galenus in enarratione, atq; vniuersa medicorum

rum

rū opinio. Hoc ita esse, quotidianis
euentibus patet; cū plurimi alsiduo ca-
pitis ardore, alij vētriculi & in testi-
norū, hepatis nōnulli crucientur; alijs
sudor copiosus negotiū faceffat; siue
totius corporis, seu cuiusvis partis,
perseuerās, & si non toto morbi cur-
riculo, notabili tamē tēporis tractu,
atque sudoris quātitate. Quod si ita
est, vt vere est; cōtradicit directē pri-
mæ parti positionis Cōciliatoris affe-
rētis, propriū esse febribus pestilētia
libus inhærere cordi præter cæteras.
Atq; isthæc quoad febris causam. Ve-
rū quo ad febris essentiam, & si pro-
prium sit febris pestiferæ inhærere
cordi, non tamen quarto modo,
quin potius primo; cum conueniat
omni,

De peste & febribus

omni, sed non soli. Quandoquidem
omni feбри proprium est, cordi incō-
modare, ut omnium doctorum sen-
tentia receptum est. Nec tamen dissi-
mulare volo Antonij Musæ lapsum,
nec non Vallesij, viri alioqui doctissi-
mi, in enarratione. 39. apho. 4. & . 4.
cōtrouer. cap. 1. asserunt, siquidem, ca-
lorem & frigiditatem esse morbos,
quod alienum à vero esse, facile mon-
stratur. Si hoc ita esset, morbus &
causa morbi non distinguerētur; con-
sequens est falsum; falsum igitur &
antecedēs. Sequela probatur: frigidi-
tas siue caliditas, humiditas, vel siccitas,
est causa morbi; non est igitur
morbus. Quod frigiditas, aut cali-
ditas, aut humiditas, vel siccitas sit
causa

causa morbi, & non ipsi morbi, vel ex hoc constat. Quia si sic esset, oporteret, in altero sanitatem, in altero morbum, collocare genere; cæterum hoc est falsum; nam frigiditas est qualitas prima, temperamentum vero, qualitas secūda, quæ ex actione & passione primarū prouenit; ex Auienna prima primi .c. de complexio. Quo circa in quocunque genere eorum, quæ naturaliter se habent, statuetur sanitas; in eodem cum præternaturam se habent statuetur & morbus. At sanitas est complexio siue temperamentum: erit igitur morbus temperamentum. Insuper, vt altius hæc repetam, quæcunque sanitas est constitutio secundum naturam: erit
igitur

De peste & febris

igitur morbus constitutio præternaturam, ut sic etiam omnia morbi genera comprehendamus. At hæc sunt formaliter in prædicamento ad aliquid; caliditas vero aut frigiditas in prædicamēto qualitatatis: nō ergo erūt formaliter morbus, si, ut modo monstrauimus, sanitas & morbus ponūtur in eodem prædicamēto. At vero quando in hunc, de morbo & causa morbi, cāpū, descēdimus: operæ pretium esse duco, de morbo, deq; morbi causa coniuncta seu continente, nonnulla dicere, quanuis in parerago. Etenim, nescio quid in auribus obgannitus sentio; postea quam amicus noster Lemsius immanem edidit in lucem librum, qui quam utilis futu-

futurus sit, ipse viderit; sed de his satis. Cæterum quando causam morbi coniunctam de medio tollit; obsecro nobiscum manum conserat tantisper, ut à sapientissimo isto, causæ coniunctæ interemptore, sapientior euadam. Et quia causæ coniunctæ, esse, omnibus notissimū est, ideo eius naturā referre super sedere possemus. Attamen, ut quæ dicenda sunt facilius intelligantur, nūc denuo iterum referre visum est. Quo circa eius definitionem præmittere, non nisi utilissimum est: quam affert Galenus primo de locis affectis dū ait: id enim, quo tangente afficimur, & quo separato, quiescit affectus, causam esse apud omnes homines inconfesso est.

De peste & febribus

est. Præterea libro qui introductio, seu medicus, sic. Continentes causæ sunt, quæ cū adsunt, præsens est morbus: cum tolluntur, soluitur morbus. Eodem etiam modo diffinitionum medicarum libro. Insuper aduersus Iulianum cap. ultimo dicens; cum tamē nullam aliam continentis causæ rationē afferre possit, quam quod ab ea aliquid fiat, ac cum ea pariter cesset. Eadem etiam utitur finitione libro de historia philosophica cap. 16. ommitto quam plurima alia loca ubi Galenus causam coniunctam refert, atque diffinit. Cæterum, & si hæc ita se habeant, nō desunt tamen docti viri, qui ea subvertere, ac protinus extirpare curēt. Atq; fortissimis

ratio.

rationibus finitionem deturbare niantur. Quorum præcipuus ante signatus, dominus doctor Vallesius est. Vtpote qui libro. 4. controuersiarum. cap. 3. asserat, Galenum, in libro de locis affectis, causam in communi finiuisse, non coniunctam, vt Valeriola credidit. Præterea quauis introductorij librum expresse, Galeni esse non neget, implicite tamé illum negare videtur. Item librum finitionum medicarum, à genuinis Galeni manifeste separat. Quare necesse est finitionem, rationibus tueri, vt, integra ea manente, ipsius esse nobis innotescat. Sed primum, cum quatuor, ex Aristotele, sint genera causarum, interrogare doctissimum Vallesium,

Y in quo

De peste & febribus

in quonam genere continentem ponat, operæ pretium est. At qui in genere causæ efficientis, forte, respōdebit; quando sic fatur; vt proponēs veram sententiam, iam demōstro. Nullus morbus temperiei habere potest causam continentem; reliquorum, illi, qui additione rei alicuius consistūt, causas continentes habent; reliqui non habent. Quod primo est propositum hāc habet demonstrationē. Nulla qualitas, quæ per motū generatur, ex remissione contrarij, & habet factū aliquid, potest ex causa cōtinenti pēdere: sed omnis morbus temperiei est qualitas talis, & habet aliquid factū. igitur nullus talis morbus potest pēdere ex causa continēti. Ex
quibus

quib9 manifeste patet in genere causæ efficiētis, eam collocare ut ipse reatur; quod quam recte, procedēte sermone mōstrabitur. Sed contrarium prius affirmare visus est, quādo eā in genere causæ formalis ponendā affirmavit; nec solū morborū sed etiā cuiuscūq; rei, cū antea dixisset, cuiusvis compositi physici causam continentem esse illius materiam & formam. Cæterum quia tandem ad efficiētes causas iterum recurrit: in eo genere, continentes morborum causas ab eo collocari, certum est. Quo circa quāvis validissimis rationibus monstrare possemus, formam & materiam non posse esse causam continentem, in hoc supersedere decreui.

Y 1

Etenim

De peste & febribus

Etenim nō est præsentis instituti, huiusmodi disputationes interficere: quin potius philosophis eas relinquere. At vero causæ continentēs (cum in genere efficiētium ponantur) à Galeno in libro de locis affectis manifeste intelliguntur: non autem omnes causæ: ut Vallesius, aduersus Valeriolam, enixe monstrare curat. Nam ex ipsis verbis luce clarius constat. Ait enim, id quo tangente afficimur, & quo separato, quiescit affectus, causam esse apud omnes homines in cōfessio est. Etenim neuiquā afficimur dum à forma, materia, siue sine tangimur. At à sufficienti partium enumeratione, restat affici dum ab agente causa tangimur. Hoc esse verum, Galeni

leni doctrina constat, libro primo de locis affectis cap. 3. dicentis: quippe agere id dicitur, quod ex se ipso motum habet: affici vero quod motum habet ab alio. Sed cū forma sit principium interinsecum motus & quietis; materia nūquam agat ac semper patiatur; finis vero neutiquam nos tangat; consequens est ut ab agente causa tangamur. Absqua præsente afficiamur, ut Galenus ait, & Valeriola affirmat. Insuper ex iisdem verbis constat, causam continentem necessario cōsiderandam esse, ut morbus sanari queat. Quando, si separata quiescit affectus, si ignoratur, quonā pacto eam separare poterimus? unde infero, questionem de causa conti-

De peste & febribus

nenti, non solum vtilem sed necessariam medicis esse: tantum abest vt inutilis censeatur, vt doctor Vallesius autumat. Sed & rationi qua probari credit, causam continētem non dari in morbis tēperiei, satisfacere opus est: dum ait: nulla qualitas quæ per motum generatur ex remissione contrarij, & habet factum aliquid; potest ex causa continente pendere: sed omnis morbus temperiei est qualitas talis, & habet aliquid factum: igitur, &c. Cui, concessa maiori, negatur minor: morbus nanque non est qualitas prima, vt ipse retur, vt paulò ante, aduersus eum disputās, monstravi: ac postea, procedente sermone, monstrabo. Addo etiam, Valerio
lam:

lam immerito ab eo taxari, dum ait male intellegisse Galeni verba dicens; id quo tangente afficimur, & quo separato, quiescit affectus, causam esse. Quâdo Vallesij obiectio leuissima est; quæ sic habet. Frâciscus Valeriolâ intellexit de continēte causa dictû, sed falso. Non enim notionem continentis causæ, sed causæ in appellatione cōmuni, voluit illic Galenus scribere: quod citra dubium mox scripta exempla (quæ oportuit Valeriolam considerare) declarant. Sic igitur (inquit Galenus post priora verba) & ignem vstionis, & gladium sectionis, causam esse credimus. Nunquid ignis est vstionis continens causa? Aut gladius sectionis?

De peste & febris

aut si sunt, nunquid ut vstio fiat, satis est adesse ignem : & ut scisio gladium, &c. Sed audi quæso me, pro Valeriola, respondentem. Quid pro Valeriola? imo potius pro veritate. Est utique, & ignis vstionis, & gladium sectionis continens causa. At dicēs; separato igni nō quiescit vstio; & cul tello, nō quiescit vnitatis solutio; falsa igitur propositio. Negatur antecedēs. Cessat enim vstio, quoniam pars amplius nō comburitur: scisio item, etenim pars amplius non scinditur. Attamen solutio continui, abs combustionē siue scissione facta, remanet: quæ morbi, in genere solutæ vnitatis, est continens causa. Gladius autē, ignisve, huius affectus procatartica.

Nam

Nam quemadmodum, Sol, immodica-exercitatio, ira, aut denique alia quæcunque causa procatarctica, calorem immodicum excitat, qui est morbi in mala temperie continens causa; ita, vstio, scissio, contusiove solutionis continui causæ existunt, quæ, morbi in genere solutæ unitatis, est etiam continens causa. At sicut ignis vstionis & gladius scissionis sunt continentes causæ: sic ira, exercitatio, aliaque id genus, immodici caloris. quo circa, si ad morbos gladium aut ignem referamus, procatarcticas, si ad continui solutionem, continentes causas esse censebimus. Sed dicet forte, solutionem continui morbi causam esse non posse, quod priuatio sit; cau

De peste & febris

sa vero efficiens necessario est in rerum natura. Sed hoc, facile diluitur, nam in morbis qui in priuatione consistunt, priuationem causam esse non repugnat. Ex quibus etiam colligo, morbos in numero, qui ex defectu partis resultant, ut verbi gratia, digiti abscissione, illam digiti inopiam, pro causa continente, habere. Morbum item dicemus, malam illam constitutionem, operationes lædentem. Nec mirum. Nam quæmadmodum digiti additio, non est morbus, sed illa mala dispositio quæ ex additione emanat; sic digiti ablatio non est morbus sed mala dispositio, ex ablatione, proueniens. Quod etiam de solutione continui intelligo. Nec est

audiendus, hac in parte, fuchsius, asserens digitum additum esse morbum; nam eius opinio falsa est; & abs quam plurimis doctis viris confutata. Ceterum quoniam adhuc alia nos urget difficultas, à docto Vallesio excogitata; illam solvere, prius quam ultra progrediamur, oportet. Igitur, inquit, causa continens, ut ab stoicis antiquior, & à medicis hac ætate accipitur, est, qua ablata, perit statim effectus: ut neque momento temporis, sublata causa durent. Est apud Galenum libro aduersus Iulianum capite ultimo, diffinitio quædam causæ continentis, quam plerique medicorum sinistre interpretatur. Est vero eo loco ita scriptum. Cum tamen nullam
aliam

De peste & febribus

aliam continentis causæ refferre rationem possit, quam quod ab ea aliquid fiat, & cum ea pariter cesset. Illud enim, pariter, de cessatione tantum dictum est: prima vero pars est finitio causæ in genere; nimirum causa est, aqua aliquid fit. Est ergo ac si dixeret causa continens est causa, cum qua, pariter tollitur effectus. Ut pars prima posita sit loco generis; secundo loco differentiæ. Vis enim luce clarius intelligere definitionem hanc, longe differre à sua istorum: considera, de multis vere hæc dici, de quibus sua dici non potest. De facultate vitali, dixeris vere, illam facere pulsum, & cum ea, pulsum simul colli. Tamen falsum est, posita facultate, poni necesse-

cessa-

cessario pulsus. Nam si deest usus,
& si reliqua adsint, nūquam ille fiet.
&c. hanc tam longam verborum se-
riem trāscribere volui, vt Vallesij opi-
nio ac mea responsio perfecte intelli-
gantur. Cui primo dico, illam inter-
pretationem minime cōgruere cum
Galenī mente. Nam Galenus eo in lo-
co, non de causa in communi, quin
potius de causa cōtinēti agit. Quor-
sum igitur causam in communi disti-
nere opus erat, si, ne verbum quidem
de ea antea fecerat; nec postea fecit?
sed tantum de continēti. Nec valet,
si dicat, Galenum in prima parte de
communi intellexisse, quod illud, pa-
riter, de cessatione tantum dixerit.
Primo, quia talis modus loquendi in
vli.

De peste & febribus

visitatus est. Nemo enim dixerit, ab homine pariter fit homo; ab ense pariter fit scissio; & reliqua huiusmodi; sed ab homine fit homo, vel ab ense fit scissio. Secundo quia, quanvis hoc illi donemus, scilicet hanc loquutionē in usu esse; nō mirū est, & si in meditatione ponatur, illud pariter, de utraque parte prædicari posse. Præcipue apud Galenū: cum eius doctrina, id fieri posse, probetur. Nam is secundo apho. 28. simile loquendi modū admittit. Aphorismus igitur sic habet, febricitantium nō omnino leuiter, permanere corpus, & nil minui, vel etiam colliquari, plusquam ratio postulat. De prima parte, scilicet, permanere corpus, & de vltima nempe, vel

vel etiā colliquari, vt tota orationis series sic habeat. Permanere corpus plusquam ratio postulat, vel etiā colliquari plusquam ratio postulat. Idē. tidem etiam Galenum interpretari possumus dicentes; illud pariter, (si talis modus loquendi concedatur) & ad primam, & ad secundam orationis partem posse refferri. Quo circa talis erit Galenicæ orationis coordinatio. Quam quod ab ea aliquid pariter fiat: & cum ea pariter cesset. Insuper falsum esse, Galenum in priori finitionis parte de causa incommuni egisse vel ex hoc patet: nam tantum efficientem refert, alijs dimissis, cum formalem, materialem, finalemque silentio inuoluerit.

Sed

De peste & febribus

Sed nec si se ruperit quis, vnquam efficiet vt prior orationis pars posita sit loco generis, secunda vero, loco differentia. Adhuc autē si causa continens est, qua ablata aufertur affectus; necessario, ea posita, ponetur affectus. Quod si pulsuū causas nobis obijciat, dicens, nimirum quia si deest vsus, quanuis virtus vitalis adsit, pulsus non fiet. Concedo, cæterū aduersus nos nihil efficiet: quando, cū finis absit, cuius gratia causa efficiēs agit, ideoque illa cesset; minime causæ efficientis nomine expoliari debet. Ac proinde causa etiā continens. Etenim pulsus causa finalis vsus est; efficiens vero, virtus vitalis, instrumentum autem arteria. Hæc autem
tria

tria requiruntur in pulsu. Est vero quando causa efficiens instrumento nō indiget, quemadmodum in morbis. Quo manifeste videtur differentia inter morbi generationem, & pulsum. Causæ etenim pulsus, instrumēto opus est: morbificæ vero, minime. Insuper, totam illam Galeni orationem causæ continentis finitionem esse, duabus rationibus probatur. Prima quia relatiuum illud, ea, identitatis (vt Grámaticorum terminis utar) est: causamq; continentem refert: nō aliam, quemadmodū relatiua diuersitatis. Ait namq;, cum tamē nullam aliam continentis causæ refferre rationem possit; quam quod ab ea aliquid fiat: et cū ea pariter cesset. Hoc

Z ita

De peste & febris

ita esse, mediocriter in Grammatica
eruditis, notum est. Quid enim ma-
gis delirum Galenus depromere pos-
set, quam si dixisset; ratio causæ con-
tinentis est, scilicet quod ab ea, causa
videlicet in communi, aliquid fiat, &
cum ea, hoc est continēti, pariter ces-
set? ipsum dominum Vallesium iudi-
cem constituo. Secunda ratio, causa
continēs, ex hypothesi, est causa effi-
ciens; & omnis causa efficiēs est prin-
cipiū vnde, mutationis, quietis, aut
motus: causa igitur cōtinens est prin-
cipium vnde mutationis, siue motus
& quietis. Maior, ex hypothesi, à Val-
lesio cōceditur, minor est Aristot. 2.
phys. tex. 31. conclusio ergo vera: at, si
causa continens est principiū motus
& quic

& quietis ; & quod est huiusmodi , si ponatur, sequitur effectus ; & , si aufertur, cessat idē, necesse igitur est, cōtinenti causa posita, effectum sequi, & ea ablata, eundem cessare. Hoc tamen intelligitur, dum non sit quod prohibeat. Nā omnis causa efficiens, necessario, præsupponit, cū materiæ aptitudinem, tum ut non aliunde impediatur eius operatio. Nec præterea quis mihi obijciat, prius dixisse formam substantialem esse principium motus & quietis : nunc autem de causa continenti idem asserere. Cui sic satisfactum volo : formam esse principium motus & quietis intrinsecum : causam vero efficientem, extrinsecum ; ut ex eodem

De peste & febris

Aristotele colligere est. 2. phys. tex. 31. ubi dicit causam efficientē esse principium unde, motus & quietis; hoc est extrinsecū. Textu autem. 12. eiusdem libri, formam principium eiusdem, motus, scilicet & quietis, intrinsecum esse, manifeste affirmat; ac probat. Quare fit, ut, cum hæc ita se habeant, omnes diffinitiones principio allatæ, eo quo iacent modo, & intelligantur; & maneant. Nihilque immutare expediat. Quando, si aliter interpretentur, in ea quæ hucusq; dicta sunt incidet assertor inconuenientia. Ex ijs præterea, quæ dicta sunt, perspicuum plane fit, differentiam illam inter causam coniunctam, & continentem, omnino nullam

nullam futilemque esse; ac proinde
posthabendam. Quia si in omni mor-
bo datur causa continens: & hæc, ut
probauimus, est inter quam & mor-
bum alia non mediat, causam coniu-
ctam & continentem idem esse ne-
cesse est. Siquidem quorum eadem est
diffinitio, eadem est ratio formalis,
& quorum eadem est ratio formalis,
idem esse, ac nihilo inter se differre,
manifesto constat. At vero quoniam
causam coniunctam in omni morbo
dari, aduersus prolatam sententiam
asserui; atque hanc ob causam nonul-
lis duriuscula videri possit, nisi mani-
feste eam dari, irrefragabilibus argu-
mentis probetur: operæpretium esse
putavi, disputationem in præsentia:

277
De peste & febris

rum ad harenā vocare. Quapropter
eā in morbis dari, & si ab authoribus
probatum sit, nihilominus iterū pro-
bari oportet, ita cogente nos necessi-
tate. Cæterum autoritatibus pugna-
re, nil moror, cum tot sint ab autho-
ribus adductæ: sed tantum adducam
Galenī locum ex libro .3. technes,
quando non cartas consumere, libri-
que magnitudinem augere cupiam,
id quod quidam faciunt alienū labo-
rem suffurantes, ut imperitis, librorū
magnitudine, sint admirationi, ac a-
pud eos magis sint in pretio. Verba
Galenī hæc sunt: facta autem ægritu-
do curabitur, soluta ea dispositione,
à qua primum ea quæ secundum na-
turam læditur operatio; quam qui-
dem

dē & ipsam morbi causam dicimus esse, ac pergens Galenus sic ait. Curatio vero, vnam præcipuam, ac cōmunissimam habet intentionem, ad id, quod est dispositioni auferendæ contrarium. Ex hoc siquidē genere sunt causæ illæ omnes, quæ sanitatem efficiunt: secundum partem vero, ex vni cuique dispositioni contrarijs. Calido igitur affectui, causa frigida cōtraria existit; frigido autem calida, eademque in cæteris proportionem. Etenim si omne immoderatum est præternaturam; moderatum vero secundum naturam; necesse est omnino, vt immoderatum, ab immoderato contrario, ad mediocritatem redigatur, hætenus Galenus.

De peste & febris

Hunc Galeni locum adducere visum est, quod non testimonij loco sed demonstrationis adduci debeat. Siquidem ex Galeni verbis manifeste patet nos, non contra morbum, sed contra morbi causam, semper in curatione pugnare. Nam quādo Galenus dicit, esse necesse, immoderatum omne ab immoderato contrario, ad mediocritatem redigi, causam intelligamus necesse est. Etenim si morbum intelligeremus, non ab immoderato contrario, quimpotius à moderato, ad mediocritatem redigendus erat. Quando morbo, non causa, sed sanitas opponitur, ut, omnium doctorū testimonio, manifeste ac clarissime comprobatū & fulcitum rationibus est.

est. At non moderato sed potius immoderato oppugnamus, aduersus causam igitur. Præterea ex verbis præcedentibus, adhuc magis elucescit veritas, nempe, facta autē ægritudo, &c. Etenim si facta ægritudo curatur, soluta ea dispositione à qua primū ea quæ secundum naturam læditur operatio, quam quidē ipsam morbi causam faceret. Galenus duo sequantur necesse est. Nempe, morbum in facto esse causam habere, quæ coniuncta sit oportet, atq; eā primo operationem lædere, ut ipsissimus Galenus asserit. Nec obstat Leoniceni expositio, qui, causæ loco, essentiā vertit, etiā si in vniuersali proœmio, ad omnia Galeni opera probare nitatur, *utitur*

Z 5 loco,

De peste & febribus

loco, hoc est causæ, ^{scilicet} substituē-
dam esse, hoc est essentiam; cum, fir-
missimis rationibus, Ioannes Argen-
terius prober, non paruo errore id fa-
ctum fuisse: vt cuiq; licet ex eodem
discere. Adhuc autē si, Galeno autho-
re, soluēda illa dispositio est immo-
derato contrario, atque ad mediocri-
tatem redigenda; atq; illud immode-
ratū est sanitatis causa; aduersus mor-
bī causam pugnet, necesse est. Quan-
do causæ morbi, sanitatis causa con-
traria sit. At forte obijciet nobis ad-
uersarius, Lemosius nullo pacto pos-
se esse, vt qualitas illa quæ iam est,
vt ita loquar, in facto esse, ab vlla de-
pendeat causa; quinimo, remota illa,
causa scilicet, permanere ac stabilem
habe-

habere naturam; ut ipse iudicio suo, probat. 2. meth. quodā argumēto, q̄ quā recte in modo & figura colligat, postea, sermone procedēte, mōstrabitur. At vero, hoc esse diuerticulū, ex hoc patet; quādoquidē sanitas, ut Galenus lib. 1. de sanit. tuēda, musicæ cōsonatīæ cōparatur, cui, si morbū conferas, dissonatīā opponas necesse est. Sed ut res magis elucescat, finge in aliquo tetrachordo melos hoc modo. Distet hypate hypaton, à parhypate hypatō sesquialtero intervallo; q̄ diapēte apud musicos appellatur; adhuc parhypate hypatō, à lychanoshypaton sesquitercio; quod diatheffarō dicitur: præterea hypate meson, à lychanoshypatō, tono & chameronio

mino-

De peste & febris

minori, quod intervallū iunioribus, tertia minor, dictitatur, erit horum quatuor nervorum cōsonantia, intra eam, quam decimam musici appellant. Cæterum, si aliquod horum intervallorum intendi vel remitti contingat, omnino tota corruet consonantia; ac in dissonantiam vertetur. Nonq̃; ideo nervus laxior, vel tērior, sit ipsa dissonantia; sed aggregatus ex omnibus quatuor nervis sonus. Idem talem etiam, in morbo quovis ex intemperie procedente, non caliditas, non frigiditas, non siccitas, aut humiditas, morbus appellandus est; qui potius morbi causa. At forte dices, quem nam ergo morbum appellabimus? totam illam qualitatem quatuor,

tuor, respondebo, dispositionem; quæ
quidem, reducta ad mediocritatem,
qualitate exorbitante, statim, nullo
adueniente medicamento, accedit.
Nec obstat, quem adducit locum ex.
3. technes cuius hæc est series, iā enim
factam, atque existentem ægritudi-
nem curare oportet; sed quæ nōdum
quidē ad est; at futura est; prohibēdū
est ne fiat: prohibebitur autē ablata
ea, quæ est in corpore, dispositione.
Eius autē quæ adhuc fit: quod quidē
factum est, curare opus est: quod au-
tem futurum est, prohibere ne fiat.
Prohibebitur autem, sublata ea dis-
positione, quā sequi natura apta est.
Talis vero dispositio, causa antec-
dens appellatur. Hactenus Galenus
quæ

quæ Galeni verba, si bene perpendisset iste causæ continentis diligentissimus trucidator, aduertisset utiq; Galenū, non de morbo, utpote qui suū esse in facto esse habet, sed patho, seu potius de ea morbi parte, quæ futura est: cui, non curatio, sed potius præcautio debetur. Quandoquidē subsequentibus verbis docet, quid morbo, dum iam in facto esse consistit, faciendum nobis sit. Cæterum, his iam dimissis, rationes examini subijciamus, quibus causam continentem de medio tollere nititur. Prima ratio est; nullum permanens habet causam continētem: omnis autem morbus est permanens: nullus igitur morbus habet causam continentem. Cuius

ijs

ius syllogismi falsitatem, seu fallaciam, nemo non videt. Quia maior propositio falsa est, quā omnino nego: quandoquidem multæ sunt res permanentes, quæ causam continentem habent; vt lux, atque alia quam plurima. Item, omnes morbi in numero, vt verbi gratia, sextum digitum, dices ne morbum, an morbi causam? at sublata maiori totum corruat ædificium, necesse est: perinde ac si domui fundamenta subtrahas. At forte, adueniente secunda ratione, omnino pugnæ cedet causa continens, deficientibus scilicet, viribus, ex lassitudine, quæ ex labore cōtracta est, dum primam rationem soluere nitebatur. Secunda ratio
hæc

De peste & febris

hæc est; causa continens habet suam
essentiã in generatione; morbus non
habet suam essentiam in generatio-
ne: morbus igitur non habet causam
continentẽ. Hæc ille. Quam rationẽ,
cũ lego ac per lego, satis nequeo mi-
rari hominis oscitantiam. Quando,
nõ semel, sed multoties, in forma syl-
logistica, peccet. At fortẽ ab reprehẽ-
sione se se vindicare poterit: quippe
q̃ in arte disputatoria versatus mi-
nime fuerit. Imo potius hoc nomine
acerbius reprehendẽdus venit: adeo
ut illud optimo quidẽ iure, illi obijci
possit; nempe, turpe quidem est, pa-
tricio, nobiliq; viro causas peroran-
ti, ignorare ius, in quo versatur. Cum
huius artis & sit, & merito dicatur
hæc

magister. Nam Salmanticæ, ac alijs
in locis, huius artis, publicus fuit pro-
fessor. Sed ad rem. Maior propositio
negatur; quæ habet: causa coniuncta
habet suam essentiam in generatio-
ne. Falsitas propositionis ex hoc pa-
tet. Quia, si causa continens est, actu
est: & quod actu est, non habet suam
essentiam in generatione: ergo cau-
sa continens non habet suam essen-
tiam in generatione. Maior proba-
tur. Omne agens agit per suam pro-
priam formam; omnis causa conti-
nens est agens, omnis igitur causa con-
tinens agit per propriam formam.
Sed agit per propriam formam: ergo
habet propriam formam. At habet
propriam formam ergo actu est. Actu

A a est

De peste & febribus

est non ergo habet suam essentiam in generatione. At cum omnem causam continentem agere per propriam formam assero; eam quæ morbum in temperamēto constituit intelligo. Præterea peccat in ipsa forma syllogismus, dum sic colligitur. Causa continens habet suam essentiam in generatione : morbus non habet essentiam suam in generatione : morbus igitur non habet causam continentem . Quando non sic, sed potius hoc modo colligere debeat; nempe, causa continens habet suam essentiam in generatione : morbus non habet suam essentiam in generatione ; morbus igitur non est causa continens . Quando, si eo
mo-

modo colligere possemus, innumeras conderemus nugas, ac deliramenta potius quam scientiam educeremus. Verbi gratia, liceat mihi per te, ô candidissime professor, ita colligere. Omnis homo habet animam rationalem; nullus sanguis habet animam rationalem, ergo nullus homo habet sanguinem. Adhuc autem sic. Omnis homo habet ossa; nullum hepar habet ossa; ergo nullus homo habet hepar. Ridiculū profecto: nec talē inferēdi modū vnquā rēperi in arte disputatoria poteris. At vero ita colligēdū esse, ut nuper asserui, manifestū erit, si syllogismū, reducamus ad secundū primæ sic. Imprimis trāspōnere opus est præmissas; atque

Aa 2

propo-

De peste & febribus

propositio, quæ minor erat in secundo secundæ, simplici conversione conuertatur, eadēque & consequentia. Quibus sic positis, statim syllogismū sic construamus, in secundo primæ. Nullum habens suam essentiam in generatione est morbus; omnis causa continens habet suam essentiam in generatione; nullus igitur morbus est causa continens. Siue nulla igitur causa continens est morbus, quandoquoquo modo collegeris nihil equidem errabis. Cæterum, cum de causa continēti, siue coniuncta, morborū, qui in temperie constituuntur, hucusque locuti fuerimus, de his tamē, qui in structura ponuntur, agere tempestivum est. Quandoquidem, in omnibus

nibus morbis dari, antea postuli, nullo dempto. Quo circa, posita causæ continentis finitione, monstrabimus facile, eam in his etiam morbis dari. Quæ quidem est, quam antea ex Galeno adduximus, locis supra citatis. Præsertim libro aduersus Iulianū capite vltimo dicente. Cum enim nullam aliam continentis causæ afferre rationem possit, quam quod ab ea aliquid fiat; & cum ea pariter cesset. Neque est quod eam aliter interpretemur quam sonat: vt doctor Vallesius, tum propter quas adduximus rationes tum vero propter alias quas nunc denuo adducemus. Nec mireris, si causam coniunctam siue continentem, indistincte protulerim; cum

De peste & febribus

doctor Vallesius eas, ratione differre, asserat; ac simul cū eo multi docti viri; quos omnes deceptos esse, manifeste monstraui; & nunc iterum monstrabo. Primū, quia quarto cōtrouersiarū cap. 3. citato. Vt antea dixi, inter causas efficientes ad numerādam censet, si datur in morbis, dicens; qua finitione præmissa, ipsa occasio exigit vt agitetur à nobis illa quaestio, non tam utilis, quā celebrata, de causa continēti, an in morbis sit. Primo illud satis constat, omnē causam, quam formalem vocant, esse causam continētē rei. Nā est propria ipsius rei forma; cuius ablatione, cōstat tolli rem. Sed, vt diximus, modo de causis efficiētibus disputamus. Nam for

ma

ma morbi est ipsa illius ratio, magis quam illius causa, à qua fiat. Quæquidem verba multa egent censura. Primo, quia causam formalem, continētē esse affirmat: cū antea, nulla interposita linea dixerit; causam continētē esse eam, qua ablata auferetur affectus: non tamen, posita, affectus ponitur. Quod manifeste veritati repugnat; & ipse sibi, suis verbis contradicit. Nam si forma morbi est ipsius ratio formalis, ut ille fatetur; necessario, ea posita, ponetur morbus, & ea ablata auferetur & ipse. Nam, posita ratione formali morbi, morbum eodem momento non poni est impossibile. Etenim, si hoc esset, sequeretur morbū esse simul & nō esse:

De peste & febribus

consequens est impossibile: igitur & antecedens. Sequela manifeste patet. Nā ratio rei formalis nihil aliud est quam quidditas & esse illius: at, si esse morbi ponatur actu in corpore & morbus nō ponatur, necessario sequetur, morbum esse, & non esse: quod manifeste implicat cōtradictionem. At quod contradictionem implicat, est impossibile: impossibile igitur est, posita ratione formali, quin morbus ponatur. Nēesse igitur est, posita ratione formali, morbum poni: & ea ablata, eundem auferri: at, si hoc ita est, ut necessario est, & hæc est causa continens: definitio causæ continētis, in controuersia posita, mala est. Præterea, prorsus causa formali reiecta,

Ca, efficientē admittit utpote, quod sit *ca*, de qua est quæstio. Cæterum post longā seriem, suam de promens sententiam, asserit, in nullo morbo causam continentē dari, præter quā in his, qui ex additione fiunt. In quo, duplici notatur errore. Primo quia morbus in numero est. Atque numerus, cū species quantitatis sit, ne quaquam inter causas efficientes constitui debet. Nam cum actio fiat inter contraria, & quantitati nihil sit contrarium, ut habetur in prædicamentis, sit utiq;, ut nullatenus illam causam continentem inter agentes, imo vero inter augentes reponatur. Item quia, si digitus additus, verbi gratia, est morbi causa continens, necessa-

Aa 5 *rio*,

De peste & febribus

rio, quod antea negauerat, concedere debet. Etenim, si sextus digitus est causa continēs: & eo posito, ponitur morbus: & eo ablato, pariter cessat; necesse est omnino finitionem à Galeno, lib. aduersus Iulianum excogitam, suo pristino statui restituere: scilicet, qua posita, ponatur, & qua ablata, auferatur morbus. Insuper quādo causæ continentis & coniunctæ differentia constituit: dicens causam coniunctā esse, inter quam & morbū nō est alia media: continentem vero eā, quæ habet essentiam in generatione: interrogare licet: quid nā sit, habere essentiam in generatione? nā de causa coniuncta, clarum est in genere causæ efficientis ab eo collocari. At qui
primo

primo dubio ipse responderet. Nā non multo post inquit. Causa cōtinēs est quæ in generatione ipsa, habet essentia. Quod nihil aliud est, vt ego intelligo, quā quæ est quo generetur, & sit effectus, necessario requisita. Sed quid nā est, causam cōiūctā esse necessario requisitā quo generetur & sit effectus? respōdebo ego pro eo (ipse enim nō responderet) si distinctionem præmiserō: quæ scilicet est; triplici modo se habere potest aut ad esse causa continēs. Népe vt sanitati similis, aut ei cōtraria, vel impertinēs. At non primo, nā tūc potius impediret effectus generationē, & etiā factū destrueret, quā generaret & cōseruaret. Præterea nec tertio. Nā, si impertinēter se haberet;

nihil

De peste & febris

nihil interesset eā ad esse vel ab esse, ad effectus productionem seu ablationem. Aderit ergo contrario modo. Erit igitur causa efficiens & conseruans effectum. At si causa continens est, quæ effectum efficit & conseruat, necessario, ea posita, ponetur effectus, & ablata, ea simul & aufertur. Sed, si hoc ita est, vt vere est; quorsum aliam causam coniunctam excogitare opus est; cum isthæc sola sufficiat; vt & effectus fiat, & cōseruetur? nā frustra sūt per plura; quæ per pauciora fieri possunt. Nisi forte responderit, eandē causam dū effectū producit, coniunctam, dum vero eum conseruat, continentē appellari. Sed hoc diuerticulum est. Nam si caliditas,

ver-

verbi gratia, est causa immediata & coniuncta morbi, dum illum producit: vt iam monstraui: & ea ipsa cum productū in esse conseruat: quorsum alio nomine eam insigniri opus est? nam causa efficiens, quæ efficit effectum: & eo producto, adhuc eū conseruat: non modo hoc nomine expoliari non debet, verum etiam eo magis insigniri, vt ait Auerrois: libro de destructionis destructionum Algazelis disp. 4. text. 1. dicens. Nam agens est duplex: aliquod enim est à quo prouenit actum, in quo pender operatio eius hora qua reperitur. Et hoc cum perficitur esse eius, non indiget agente: vt esse domus ab edificatore. Et aliquod est ex quo prouenit actio tantum,

De peste & febribus

tum, quæ pender in actō, & non est
esse huic actō nisi cū pendentia agen-
tis in eo. Et hoc agens est ei propriū,
quod actio eius est æqualis esse hu-
ius acti. Scilicet quod cum corrup-
pitur hoc agens, corrumpitur hoc
actū: & cum reperitur hoc agens, re-
peritur hoc actū; id est quod sunt si-
mul. Et hoc agens est nobilius, & ma-
gis ingreditur in capitulum operatio-
num, quam primum. Quoniam pro-
ducit effectū suum & eum cōservat.
Quo circa, si causa producēs effectū,
& productū cōservat, est in genere
causæ efficientis: quorsum, quando
producit, coniuncta, cum vero cō-
servat, continens appellatur: id utiq;
prorsus me later. Nam si continentē
appel-

appellandam ceniet, quod effectum
contineat, iam ab ea productum; fru-
stra id machinatur: nam & cū agit
& cum conseruat efficiens sine discri-
mine appellatur. Testes adduco Ari-
stotelē atque diuum Thomam. s. me-
taphysicæ, lectione tertia: & Auerroë
loco citato. Cæterum cum de causa
continenti, prout est agens, hucusq;
disputauerim. (sub qua morbi in cō-
positione & solutione continui, non
cōtinentur) operæ pretiū duco de ea
iā agere. At q̄ in morbis detur, notius
est, quā vt explicari queat. Nā his, qui
ex additione fiunt morbis, ab autho-
re cōceditur, causas cōtinētes a des-
se. Quo circa, quāuis nō vt causas ef-
ficiētes, eas in morbis dari affirmē; vt
con-

De peste & febris

constituētes tamen nō est quod quis negare tentet. Nam quemadmodū addito sexto digito, adest morbus ex additione, & eo ablato cessat morbus: sic, ex ablatione quinti, morbus prouenit. Et eius additione cessat. Identidem, præsente solutione continui ad est morbus, & ablata, idem cessat. Similiter in his, qui ex luxatione aut mala conformatione proueniunt: suo loco motis artubus, morbus adest: ijsdem in pristinū statum reductis, statim cessat. Præterea curuatura mēbri præsente, morbus adest: ablata vero idem etiam tollitur. Nec est quod dominus Vallesius dicat has, quas adduco, morborum continentes causas esse non posse.

Tum

Tum quia, ut ipse ait, causæ continentis ratio est, qua ablata, pariter morbus cessat : tum vero quia causa continens, eius decreto est in genere causæ efficientis : tum vel maxime, quia cū priuationes sint, neutiquam alicuius causæ esse possunt. Cui sic fatio satis. Ad primum inconueniens, iam monstratum est, rationibus præcedentibus, causæ continentis rationem esse, non modo, qua ablata tollitur effectus quin etiam, qua posita, idem ponitur. Insuper quia causa, quam ille continentem excogitauit, eadem subit conditiones. Nam sextum digitū causam continētem statuit morbi in numero : cæterum, eo posito,

Bb ponetur

De peste & febris

ponetur morbus; & eo ablato, pariter cessat. Ad secundum, miror quidem quod sui oblitus fuerit; etenim causam continentem, ab eo concessam, inter efficientes, minime collocari posse quis dubitare poterit? Cum, ut antea protuli, sit in prædicamento quantitatis, cui nihil est contrarium. Patet ex Aristotele. l. prædicament. c. 6. At, cum actio inter contraria fiat, ne utiquam eius causa continens, in genere causæ efficientis statuetur. Imo vero inter, ut ita loquar, constituentes. Ad tertium, mirum non est, priuationes, eorum morborum, qui in priuatione consistunt, causas continentes esse. Quandoquidem omni rationi

repu-

- repugnaret, morbos ex priuatione
 - prouenientes, ab alia causa, quam à
 1 priuatione prouenire. Quocirca il-
 - lam Galeni sententiam, quam ex. 3.
 1 technes adduximus dicentis. Facta
 1 autem ægritudo curabitur, soluta
 1 ea dispositione, à qua primum ea
 1 quæ secundum naturam, læditur o-
 1 peratio: quam quidē & ipsam mor-
 1 bi causam dicimus esse, de morbis
 1 tantum, qui in mala temperaturā
 1 consistunt intelligenda est. Quod
 1 euidenter apparet ex eiusdem ver-
 1 bis, in textu sequente, dicentis: ete-
 1 nim, si omne immoderatum est præ-
 1 ter naturam, moderatum vero secū-
 1 dum naturam: necesse est omnino
 1 vt immoderatum, ab immoderato

B b 1 con-

De peste & febribus

contrario, ad mediocritatem redigatur. Quo in loco Galenus causas sanitatis, causis morborum opponens; ac singulas singulis deturbas: immoderatum omne, ab immoderato contrario, ad mediocritatem redigendum esse, conceptis verbis infert, quod utiq;, ex præcedentibus verbis adhuc magis elucescit, nam ait: curatio vero, vnam præcipuam ac communissimam habet intentionem, ad id quod est dispositioni auferendæ contrarium; ex hoc siquidem genere sunt causæ illæ omnes, quæ sanitatem efficiunt. Secundum partem vero, ex unicuique dispositioni contrariis. Calido igitur affectui, causa frigida contraria existit: frigido autē calida:

lida: eademq; in cæteris proportio-
ne, &c. At, cū hæc ad eos, qui ex ma-
la temperie proueniūt, morbos, per-
tineant: eos tantū hic intelligere ne-
cesse est. Quare fit, vt finitiones illæ,
quæ ex libro de locis affectis, & ad-
uersus Iulianum adductæ sunt; de
eorum morborum causis tantum
intelligentur, qui in genere malæ
temperaturæ consistunt. Cæterum
aliæ, quæ ex lib. finitionum medi-
carum atque alijs locis, de omni-
bus morbis. Etenim dum ait Gale-
nus id, quo tangente, afficimur, &
quo separato, quiescit affectus.
Causam esse apud omnes homi-
nes in confesso est. Constat vtrique
de alijs morbis, præter eos, qui

De peste & febribus

in temperamento consistunt, intelligi minime posse. Finitio, etiam, contra Iulianum, dicens, cum tamē nullam aliam continentis causæ rationem afferri possit, quam, quod ab ea aliquid fiat: & cum ea pariter cesset: de his, ut monstrauius, intelligi, qui etiam sunt in temperamento; notius est quam ut explicari postulet. Proinde finitiones aliæ magis vniuersales sunt: atque, eo nomine, haliori fronte suscipiendæ. Scilicet causa continens est, qua posita, ponitur morbus; & qua ablata aufertur. Omnes enim morbos, in quocunq; genere sint, complectitur finitio hæc. Non enim omnes causæ continentes, ut patet, de gene

re efficientium sunt: cæterum, quacumq; posita, ponitur morbus, eademque ablata, idem cessat: siue agens, seu non agens sit. Sed aliquis forte mihi obijciat, (nihil enim dissimulare volo) morbos omnes, præter eos, qui ex additione & intemperie proueniunt, idem cum suis causis esse: ijs nempe, quas ego excogitavi. Dicent namq;, digiti defectum, oculorum ve, aut cruris, siue dorsi curuatura, morbos, non morborum causas, iure quidem appellandos esse. Nec forte deerunt rationes, quibus innitantur: quas certe, data opera, ommitto; utpote, quia breuitati indulgeo. Cæterum si quis altius rem contemplari velit, aliter se

De peste & febribus

habere comperiet. Nam & causas esse, & à morbis ab his prouenientibus longe differere; iam monstrare aggredior. Verbi gratia, cæcitas non est oculorum defectus; male igitur assererent, oculorum defectum esse morbum. At, quod cæcitas morbus sit, omnibus in confesso est. At vero quod ab oculorum defectu aperte differat, sic probo, aliquid vere affirmatur de cæcitate; quod verè negatur de oculorū defectu; Sed si idem esset, quicquid affirmaretur aut negaretur de vno, affirmaretur aut negaretur de alio: non ergo sunt idem maiorem sic probo. Nam hæc est vera enūtiatio: cæcitas est morbus, ex oculorum defectu prouenies. Hæc

vero

vero falsa oculorū defectus est morbus, ex oculorū defectu proueniēs. Non ergo sunt idem, nec obstat, si respōdeant, minime verū esse quod asserui. Scilicet si idē cæcitas & oculorum defectus essent, quicquid affirmaretur aut negaretur de vno, affirmaretur aut negaretur de alio. Nam eadem res, à seipsa differre potest, secundum diuersas considerationes. Siue, vt cum dialecticis loquar, prædicatione formali aut identica. Ac proinde, hac data differentia, non repugnat, aliquid de eodem & affirmari, & negari posse, ac vtrunque verum esse. Quod equidem libēter concedo. Verūtamē euasio ea nullatenus admittitur.

Bb 5

Quan-

De peste & febribus

Quandoquidem hic non secūdum diuersas considerationes, quin potius secundum vnā eandemq; considerationem, vt cuilibet notū est, accipitur. Quis enim dubitat, vtrum quæ sub ratione morbi, & accipi, & prædicari? Sed nec iliud admiratione caret, quod doctor Vallesius ait; vt differentiam inter causam cōiunctam & continentē statuatur. Scilicet causam coniunctam esse inter quam & morbum nulla datur media: causam vero continentem, quā ablata, morbus pariter cessat. Cum vt iam monstrauius, nullatenus id verum esse possit. Corruit præterea ijs, quæ dicta sunt, illud, quod ait: nempe, nam coniunctam necessē

ic

se est adesse cuius morbo pendent
ex causa, continentem non est ne-
cesse. Quasi vero aliquis sit morbus,
qui ex causa non pendeat; minime
gentium. Insuper sciscitor, quam
nam causam coniunctam statuet in
morbis, qui ex additione proue-
niunt? Etenim, si partem additam,
iam eam cum continente confun-
dit. Insuper, si morbos omnes, qui
ex additione fiunt, causam conti-
nentem habere affirmat, eos qui
in temperamento consistunt eam
habere, fateatur necesse est: nam hi
ab addita caliditate, frigiditate, sic-
citate, aut humiditate proueniunt,
ut omnibus perspicuum est. Sed mis-
sa isthæc faciamus atque dicta suf-
ficient,

De peste & febris

ficiant, quādoquidem vltra progredi, non decet, tum quia nimis à proposito digrediemur, tum vero quia adnauseamvsq; de hac re à plurimis authoribus doctissime disputatum est. Quamobrē, ad locum, vnde digressi sumus, nostra cōuertatur oratio, operæpretiū erit. Quod erat causas quærere, qua re in febris, non fit magna mutatio in calore, vrina, & pulsu: nihilominus tendant ad ægri corruptionē. Quare, aliorum opinionib9 hucusq; recitatis, ad Porcelli Sardi opinionē deuenio, quippe qui, libro secundo de peste Siracusana, capite vltimo, conatur reddere rationem ex anathome, quare
in

in peste illa & alijs similibus, non fit notatu digna mutatio in vrina nec in pulsu. Quæquidem est, quia humor peccans continebatur in folliculo fellis, & meatibus ab eo ad ieiunum in testinum, duodenum-que, atque in vijs, quæ ad ventriculi fundum ab ipso folliculo petunt, nec non in ventriculi ipso fundo. Nulla perspecta putredine in massa sanguinea, ex qua putredine, parti serosæ sanguinis adhæreat hypostasis, cruditatis ve nota. Idque etiam causæ esse vt in pulsu, nulla esset à naturali mutatio. Quod vide licet causa nimis à corde distaret. Quod quam alienum à vero sit, nemo

De peste & febris

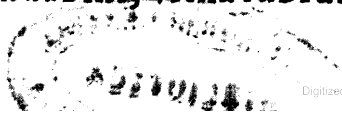
nemo est, qui vel lippientibus oculis, non videat. Cū in ipso corde, vt ex quinq; præcedētibus, dissectionibus cōstitit, ipsomet porcello teste cū sotijs suis, multā fuisse copiā materiæ putridæ atque malignæ, vt ex vehementissimo teterrimoque fectore, qui ab ipsis perceptus est, in ventriculis cordis atque in ipso pericardio, videre est. Quod cū iterum atque iterum perpendo, satis superque miror hominis obliuionem. Nam, heus tu, bone vir, si tibi cum sotijs tuis, ratio cum orcho fere habebatur: ex sola fectoris perceptione; nonne humoris ipsius substantia, cordis vetriculos occupans, sua deleteria venenosaq; qualitate, spiritus

ritus cōtaminare potēs erat? Quid
quod quotidianis experimentis cō-
probetur, ab erisipelate, siue flegmo-
ne, vel in pede, ardentissimas febres
à principio accēdi. Magnasq; in pul-
su & vrina, mutationes excitari: etsi
nō maligna prædita sint qualitate.
Et quomodo igitur ab agente for-
tiori, & propinquiori, idem effectus
non imprimetur? Nam si ad anatho-
mem recurras, nos quoq; manum fe-
rulæ sub duximus. Etenim, dum in
ea versaremur, multa cadauera dis-
secta vidimus. Quæ, siue a pleuriti-
de, seu phrenitide, febribusq; conti-
nuis, ardentibus atque synochis vi-
tam finierunt. Nullumq; erat stabi-
le signū in massa sanguinea. Siqui-

De peste & febris

dem multa visa sunt corpora, quæ in massa sanguinea, hepate, corde, siue cæteris in membris nutritiis, vllam visui, olfactuive, mutatione representabant: nihil ominis magnam afferebant ab ortu, in pulsu, & vrina mutationem. Preterea, iuuenis dissectionem, quam anno 1563. inspexi; tota Salmanticensi medicorum schola præfente, in medium ducere non grauabor. Iuuenis, seu potius adolescens quidam, vigintiduos, plus minus, annos natus, febre correptus est ardentissima, cum dolore in dextro præcordio, punctorio, tussis aderat sicca: & exigua. Sitis magna, hypostasis non admodum laudabilis, vrina subrubra & notennis.

nuis. Cui, bis ter ve misso sanguine,
nulla aderat subleuatio, tandem septimo obiit. Ad dissectionem portatus è regione abdominis inceptum est. Atque, pelle, membranaque carnosa discisa, & separata, in musculo subiacente, è regione hepatis, macula apparuit subcrocea. Eoque dissecto eadè, è regione apparuit, atq; maior. Dissectisq; tandem musculis epigastrij, cum subiacente peritoneo, eodem colore cum musculis infecto, in vêtum est folliculum fellis eadem repletum bili: adeo vt ad crassi Cydonij magnitudinè accederet. Atq; præ nimia humoris abundantia, eodis têtum folliculum erat, vt per tunicæ meatus, pancreatè bili, hepatis

Cc

supra

De peste & febribus

supra posita pars inficeretur: & sequentes muscoli, ut prius diximus. In vena autem caua, corde & sanguine, tam arteriali quam venali, nullum visum est putredinis signum. Causam vero, tanti mali, hanc deprehendimus, obstructionem, videlicet meatuum qui à folliculo fellis ad intestina terminantur: intruso, scilicet, flegmate in meatuum cavitate: At si hoc ita est, ut certissime est; quomodo ergo tu, pinguis Porcella, asserere audes, sine rubore redargutionis, in quocunque morbo, cuius humor non sit sanguis, aut sanguini mistus siue hepar, aut massa sanguinea, in febra non sint, nullam posse esse, in pulsu

pulsu & vris mutationem? Siquidem tantum in hoc adolescente visa est hepatis aliqua pars, atque hæc quidem inferior, huiusmodi bile infecta. Nullo apparente in massa sanguinea, putredinis signo, quo vrina, aut spiritus inficerentur. Et in pluribus alijs, à principio, sæuissimis accidentibus afflictis, & quibus magis adfuit, à principio mutatio in pulsu, calore, & vrina: nulla apparbat in corde, hepate, & massa sanguinea: putredinis nota. Erant tamen & quibus appareret: verum hoc sine discrimine. Cæterum, si hoc ita esset, vt asseris; sequeretur semper idem effectus: at nō sequitur, falsa igitur assertio tua. Nam, vt ait

Cc 2 Ga-

De peste & febris

Galenus, ut dixi. i. de loc. aff. c. i. id quo tangente afficimur, & quo separato, quiescit affectus; causam esse, apud omnes homines in cōfesso est. At vero sine discrimine hoc euenire, cernebatur, ut obseruauimus in anathome, siue adesset, seu non adesset corruptio, siue putredo in massa sanguinea: non est ergo, q̄ nos Porcelliste distorqueat sua crassa positio. Adhuc autem magis, in febris inter mittentibus, materia febrium extravenas existēte, adest magna mutatio in vrina & pulsu, citra hepatis, cordis, aut massæ sanguineæ, infectionem, ut omnibus in confesso est; siquidem humor putridus, omnium sententia, extra venas est. Atque hæc asserunt

d
a
e
t
a
t
asserunt causam inter missionis fe-
brium; & si antecedens materia, in
venis esse affirmetur: quanuis ita sit,
non tamen putret; donec à natura fo-
rastrudatur. Fernelluis vero lib. 4.
methodi suæ. c. 9. asserit, hanc opinio-
nem esse acerbissimam incredibi-
lemq;. Et vero similis esse, non sem-
per materiam antecedentem esse in
venis: sed, ut plurimum, extra venas
existere, quod ut verissimum acci-
pio: rationibus eius persuasus. Quas
in medium ducerem, nisi fastidium
vereretur: verum enim vero, his dimis-
sis, ut ad pestis causas, vitio aeris pro-
uenientes, reuertamur, miror qui-
dem magnopere Francisci Franci do-
ctoris Hispalensis lapsus lib. de
Cc 3 morb.

De peste & febribus

morb. contagiosis. c. de causis pestis vitio aeris prouenientibus, in explicatione tertiæ quæstionis asserentis; aerem, & si omnium sublunariū humidissimum, nihilominus humiditate madefactatiua, vt eius verbis utar, affici posse. Quæ est causa putrefactionis. Quæ quam sint absurda, præterque rationem affirmata, nemo non videt. Nam humiditas & mador, humectare & madefacere idem esse, omnibus in confesso est. Præsertim, Ouidio. 10. metamorph. quique cruore sæpe phrygum maducit: domini nunc cæde madebit. Plinio lib. 8. cap. 25. tergoris adscuta, Galeasque impenetrabilis præter-

terquam si humore madeat. Mart.
ii. l. hic totus volo rideat libellus,
& si nequior omnibus libellis, qui
vino madeat. Salust. l. 3. historię,
quasi par in oppido festinatio & in-
gens terror erat; ne ex latere nova
monimenta madore infirmarentur.
Hoc est, humiditate. Lucan. Frater-
no primum maduerunt sanguine mu-
ri. Possem & authorum innumeras
adducere sententias: pro huius sen-
tentię confirmatione, verum ne
frustra, in re adeo perspicua, tem-
pus dilabi permittamus; eas tacere
visum est. At vero si humiditas &
mador idem sunt, ut omnium te-
stimonio confirmatum est, quo-
nam pacto tu, ô bone, humiditatem,

De peste & febribus

inmadefactiuam, & non madefactiuam diuidis? An non proprium quareo modo humiditati madefacere cōtendis? Dabis ne aliquam humiditatem, quæ non madefaciat? Aut aliquam aliam ex primis qualitatibus, secundis ve, absqua, per se, hic producat effectus? Minime gentium, ut reor. Sed si hoc ita est, ut est: erit verborum tuorum series, ex tua sententia, hæc: humiditas humectatiua.

Quasi vero aliquam esse non humectatiuam contendas.

Nugæ quidem.

(.?.)

C A.

CAPVT SEXTVM DE

*aeris temperatura in quo etiam multa
pulchre de elementis.*

Ræterea, & si Aristotelis, om̄
Pniumq; Philosophorum testimo
nio, receptū sit, aerem omnium
corporum sublanarium humidissi
mum esse, mihi tamen potius ad be
neplacitum assertum esse videtur;
quam Physicis rationibus monstra
tum. Nam Aristotelis rationes. 2. de
generat. & corrup. tex. 20. & 21. tan
tum possibilitatem quatuor coniu
gationum, ex primis qualitatibus,
probant. Non tamen sequitur, aerē
calidum & humidum esse. Siquidē,
de primis qualitatibus, nō habemus

Cc 5 certio-

De peste & febribus

certiorem iudicem tactu: at nullam caliditatem humiditatem ve percipit tactus: non est igitur aer calidus & humidus. Maior cum minore patet tenet igitur consequentia. At forte fortuna contentiosos sensus evidentiam negare non pudebit: asserentes, sensum tactus falli circa cognitionem harum qualitatum, quæ admodum circa alia sensibilia omnes sensus, quibus sic satisfactum volo: nullum sensum falli circa proprium sensibile. Preterea Aristoteles sensu utitur ad primas qualitates indagandas, corporaque simplicia, elementa vocata. Nam ignem calidum & siccam, aquam frigidam & humidam, terram denique frigidam & siccam

siccā affirmat, tactus fide persuasus. Necessē est ergo eandem regulam, siue normam, in aeris temperamento sequatur. Præterea exemplum, quo utitur, ad temperaturam aeris calidam atque humidam, debillissimum est: nam vapor, & si actu calidus appareat, illud tamen est ab extrinseco. Siquidem frigidus humidusque est.

Quippe qui, si ab extrinseco calfaciente destitutus remaneat, statim ad frigiditatem reducatur, ab ipsa forma. Adhuc, si vapor est medium inter aera & aquam, sequeretur esse quinque elementa, consequens est falsum: falsum igitur

& an-

De peste & febribus

& antecedens. Nā vapor, aut est mi-
stum corpus, aut simplex; non pri-
mum: secundum igitur. Dantur er-
go corpora simplicia quinque, con-
tra Aristotelem. At vero quia Philo-
ponus, loco citato, de generatione
& corruptione, quibusdam argumē-
tis nititur Aristotelis positionem cō-
firmare; operæpretiū erit, illi in præ-
sentiarum satisfacere: quibus sigilla-
tim allatis, respondebimus pro viri-
li nostra. Ad primū vbi habet: quic-
quid est possibile in specie, reperitur
in aliquo individuo: ergo reperietur
in aere. Negatur consequentia. Quia
si non reperitur in simplici corpore;
reperitur in individuo misto. Ad se-
cundum vbi habet, quia aer est levis;
& le-

& leuitas datur calido: est igitur aer calidus, negatur minor. Quia leuitas non sequitur caliditatem: sed potius modum substantiæ: partium videlicet tenuitatem. Ad tertium argumentum quando sic ait; elementa contermina habent aliquam conuenientiam; sed aer cõuenit cum igne: non per humiditatem: per calorem igitur. Negatur consequentia. Quia elementorum communicatio & conuenientia, non est per huiusmodi qualitates: sed potius per alias modum, vt sic loquar, substantiæ sequentes. Vt ex Platone in thimæo recipio, citante Marsilio Ficino, quæ hæc est. Oportet considerare in vnoquoque elemento tria. Nempe, substantiam, vir-

De peste & febris

virtutem, & actionem. Ut, verbi gratia, ignis est substantia levis, virtute acutus, actione mobilis, aer levis, obtusus, mobilis. Aqua grauis, obtusa, mobilis, terra grauis, obtusa, immobilis, in quo pacto conueniunt. Nam aer cum igne conuenit leuitate, & mobilitate. Aqua cum aere obtusione, ut ita loquar, & mobilitate. Terra cum aqua, eadem obtusione cum grauitate, ad aliud dum sic colligit: quia videmus, in aeris ex aqua generatione, hoc fieri à calore. Ergo aer est calidus. Consequentia negatur. Quia verum non est, quicquid generatur per calorem, esse calidum ut patet, in mandragora, opio, cicuta, aliorumque frigidorum corporum genesis.

Porro,

Porro, hac explosa sententia, meam adducere non grauabor, si mea cum vestris valebūt vota. (ò benignissimi lectores) quos utiq; oratos volo : ut quicquid dixerō affirmauerōq;, grato accipiatis animo, nullisq; sectis addicti; veritatem, si qua dictis meis sub est, libenter amplexemini, nullo præceptorum authorum ve amore conuicti : sed tantum veritatis studio. Qui mihi, à primis literarum rudimentis, adeò in animo fuit : ut illud Galeni. 7. meth. cap. 1. mihi vendicare possem. Nempe, ego vero, haud scio qua ratione, ab ipsa usque adolescentia, mirifice, siue inspiratus, siue furore perceptus, siue quomodocunque dixisse libet, & vulgi famam

De peste & febribus

famam contempſi: & veritatis, ſcientiæq; ſtudio flagraui, nullam eſſe hominibus, neque honeſtiorẽ, neque diuiniorẽ poſſeſſionem ratus. Hoc igitur veritatis ardore commotus, aerem frigidum, quoad actiuas eſſe: in paſſiuis vero nullam habere humiditatis, ſiccitatis ve exuperantiã, aſſerere non erubeſco. Quod verum eſſe, probatur maniſeſtiſſima demonſtratione, nam nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu: ſiquidem ex Ariſtotele. 1. Poſte. c. 14. tex. 32. nulla erit alicuius ſenſibilis ſcientia, niſi ſenſu, cuius eſt ſenſibile, percipiatur. Oportet nanque eum qui ratiocinatur phantaſmata ſpeculari. ex Ariſt. 3. de anima tex. 18. at aer nullum

lum impressit phantasma humiditatis, siccitatis ve, insensu, phantasia, nec intellectu : non est igitur siccus, humidus ve aer. Nec poterit alio sensu vlla harũ qualitatum percipi, cum tactus sint propria sensibilia, & quod est proprium sensibile vnius sensus, nõ percipitur alio sensu; at nullo sensu percipitur, quonam pacto sciet intellectus aerem humidum siccum ve esse. Etenim, quæ sciuntur, dupliciter sciri necesse est. Inductione videlicet vel demonstratione : ex Aristotele. i. post. c. citato. At vero de aere, nullo percipiente sensu, nec per demonstrationem, nec per inductionem, aliquid aufert intellectus. Nam tam demonstratio, quam inductio,

Dd exor-

De peste & febribus

exordium sumit à sensu, vt constat ex ultimis verbis adducti textus; quæ videlicet sunt. Neque enim ex vniuersalibus absque inductione, neque per inductionem sine vi sentiendi. Idem affirmat Aristoteles, secundo Metaph. cap. secundo. nec prodest si dicatur, aerem esse humidum quod facile terminetur termino alieno, ex Aristotelis definitione quarto Meteoron capite primo, nam hoc non prouenit acri ab humiditate: quin potius à substantiæ tenuitate. Vt videre est in igne, qui, siccus cum sit, facilimo terminatur termino alieno, propter substantiæ tenuitatem. De frigiditate vero aeris, notius est, quam vt explicari valeat:

cum

cum clarissime; sensus euidencia,
 percipiatur eius frigiditas; si dedu-
 cto extrinseco calfaciente, experia-
 tur. Nam statim ad frigiditatem
 reducitur, si Sol, aut ignis absint; à
 quibus calorem accipiebat. Ut in
 hyeme, noctu, atque septentriona-
 libus videre est. Nam illhic tan-
 tū, absentia solis, aerē frigescere cer-
 tum est. Nam aqua atque terra ideo
 frigida deprehēduntur; quia, si absit
 calfaciens, statim ad frigiditatē redu-
 cuntur. Cæterū aeri, id ipsum eueni-
 re sensibus percipitur: erit igitur aer
 frigidus identidem: vel detur diuersi
 tatis ratio: quæ cū assignari nequeat;
 assertum nostrum verissimum erit.
Præterea, de primis qualitatibus nō

Dd 2 habe-

habemus certiore iudicem tactu,
ut ait Galenus; at frigiditas, prima
qualitas est, tactu igitur iudicanda est;
sed frigiditas in aere, de ducto calfa-
ciente, semper sentitur; est igitur aer
frigidus, valeant ergo isti sensuum fi-
dem detrahentes. Etenim fatius es-
set, ut ait Galenus. 2. de semi. c. 1. co-
rum quæ sensibus offeruntur, causas
inquirere, quàm sensibus fidem detra-
here, etenim, ut ait Galenus. 1. de opti.
sect. ad trasib. quæcunque sensui cui-
dentium rerum per se de se ipsis no-
titiam parvint, sensu diiudicantur:
ut album & atrum. Deridendosque
putat eos medicos, qui, de rebus sen-
sui evidentibus, sententiam, non sen-
sorij, sed demonstrationihus insinua-

re conantur, siquidem ut inquit ipse
l. de sem. r. c. r. ex Aristotelis senten-
tia, ab eisdem vitrix sumitur senten-
tia, atque hæcenus de æere. At quã-
vis à pluribus, cum antiquis, tum ve-
ro iunioribus, de elementis atque eo-
rum natura hucusque disputatũ sit
fatis; non tamen à ratione alienum
erit, nũc non nulla de ijs dicere. Quã-
do philosophus quidam, Lemosius
nomine, tanta phisicæ contempla-
tionis eleuatione commotus est; ut
ipsius naturæ abdita penetrans, mi-
rum de elementorum formis portẽ-
tum nobis cõmunicauerit. Formas
scilicet substantiales elementorum
nullas esse, præter qualitates primas.
Idque, veluti nũc primum ab eo in-

Dd 3 uentum,

De peste & febribus

mentum, nobis insinuat. Quasi vero Curtius huius erroris, seu potius delirij, nō fuerit inuentor. Aduersus quē, doctissime Ioannes Argenterius. 3. technes disputauit. Veritatiq; adeo opem tulit, vt nil supra. Verum, quia alijs atque alijs rationibus huius naturæ arcani veritatem tueri nitatur, coegit utique nos illi resistere. Ne scilicet, elementorum formis subtractis, tota mundi machina ex templo pereat; atque in nihilum reuertatur. Opus quidem soli Deo reservatum. Quandoquidem, si cuiusuis forma à materie separetur, statim accidentia pereant, necesse est. At, & forma & accidentibus cuiuscunque entis subtractis, ipsam materiam primam
non

non existere, est necesse; restat ergo
ut in nihilum reuertantur omnia, ut
in sermonis decursu mōstrabimus,
Deo volente. Itaque verba ac ratio-
nes, quas sapientissimus iste Philoso-
phus adducit, quibus elementorum
formas de medio abstulisse retur, in
medium adducam; ut sigillatim vni-
cuique satisficiamus. Primum, citat
Galenum. i. de elem. c. 8. quippe qui
Aristotelis locum declarat. ex. l. 2. de
gen. & corr. cap. 1. vbi Aristotelem
affirmare credit, elementa ex ma-
teria prima & accidentibus tan-
tum fieri. Quod, ut magis eluce-
scat, Aristotelis verba transcribe-
mus; quæ scilicet sunt; nos au-
tem sensibilibus corporum quādam
esse

De peste & febrilibus

esse materiam dicimus; sed eam separari nō posse: sed semper esse cū contrarietate, ex qua elementa vocata sunt. Ex quibus verbis subinfert noster sapiens; fiunt ergo elementa ex materia prima & contrarietatibus. Quo sic collecto consequio, ad cetera Aristotelis verba pergens ait: pergit Aristoteles; verū enim vero, cum ad hunc modum ex materia corpora prima consent, de hisce quoque determinemus oportet. Supponentes materiam separabilem quidem, sed cōtrarijs subiectam, principium atque primum esse. Non enim calor frigori, nec frigus calori, sed quæ subijcitur vtrique materia existit quem locū, cum Galenus accepisset, idem
confe-

consequiū quod noster amicus deduxit; utpote qui adeo à forma substantiali ab horruit, ut non modo in elementis, verum etiā in quouis alio ente esse negauerit. Quin etiam hominis formam substantialem animā scilicet rationalem, etsi alijs in locis, eius essentiam se ignorare fateatur, nihilominus eam accidens esse asseruit lib. de trem. & rig. cuius hæc sunt verba; sed totum quidē corpus conspirās: ac confluens censeamus; calorem autem, non acquisititium, nec animalis generatione posteriorem, sed ipsum esse primū; ab initio genitum, & innatum. Et certe natura, & ipsa anima nil aliud quam hic est. Hæc Galenus. Quo quid magis

De s. absur

absurdum? quid magis delirum, atque à vero deuians? quam huius Hæresiarchæ placitum? nam si calorem, hoc est caliditatem, animam asserat, accidens, si spiritum calore præditum, corpus esse fateatur, necesse est omnino. Quare, si in re adeo perspicua ita turpiter cæcutiuit, mirum non erit, in alijs eiusdem nominis falli. Quo circa amicum nostrum Lemosium obsecro, aliam loci Aristotelis interpretem sibi eligat, si verum assequi cupit. Nosque interim tantisper audiat, qui locum sic interpretamur, nempe elementa fieri ex materia prima & contrarietate. Ex contrarietate vero, non tanquam ex forma, sed tanquam ex disponente materia

teriam ad formæ susceptionē. Quam expositionem Niphus ex Philopono tradidit. l. 2. degenerat. & corrup. c. 1. citato. Nam & si Arist. hanc construat propositionem: elementa fiūt ex materia prima & contrarietate, formam tamen elementorum substantialem non excludit. Verbi gratia, si quis, ex terra & lapidibus, domum constare affirmaverit, ligna calcem, & harenam, atque id genus alia, non excludet. Textus igitur explicatione præmissa, rationem qua formas elementorum substulisse credit, perpendamus. Ut videlicet, hac diluta, tota corruat aduersarij machina. Ratio hæc est. Forma elementi est, per quam est ipsum elementū:
per

De peste & febris

per qualitates est ipsum elemētum. Qualitas ergo est forma elemēti. Cuius syllogismi fallaciam nemo in arte disputatoria mediocriter exercitatus non percipiet. Quia minoris falsitas in propatulo est, quam prorsus negamus. Quandoquidem elementa nō sunt per qualitates primas: sed disponuntur per illas ad esse, aduenientibus formis substācialibus, prærequiritibus illas in materia dispositiones, ad sui introductionem. Præterea miror huius hominis cataphoram, dum ait, post mirum illud consequium quod attulimus. Hæ enim (de primis qualitatibus loquitur) solæ sunt, quæ subiectam substantiam alterāt; & quæ causæ sunt vt elemen

ta

ta inuicē transmutentur; & quæ plantas, atque animalia efficiunt. Si ergo solæ sunt, vt inquit Arist. & Gal. & omnes veteres philosophi opinâtur; si alia forma sit in elementis, illa sane frustra erit. Sed vide quam recte colligas amice; quando sic colligis. Primæ qualitates solæ alterant totas per totas substantias: ergo frustra datur alia forma in elementis. Lepidissimum caput, imo potius sic, si tibi placet. Qualitates solæ primæ sunt, quæ totas per totas alterant substantias: frustra igitur in substātijs datur alia forma præter illas. Nimis delira argumentatio, nā quid quæso interest, inter alterare totas per totas substantias, & dare esse rei est ne idē alterari,

De peste & febris

rari, & existeret? Præterea efficere res
Ipsas, est ne idem, cū dare ipsis esse?
minime quidē. Nam causa efficiens,
& formatiſ, ita diſtingūtur, vt ſit im-
poſſibile, hoc, illius efficiens, & for-
mam ſimul eſſe. Nā agens ideo agit,
vt ſuam formam, non ſe, introducat
in paſſum. At ſi hoc ita eſt, vt vere
eſt, falſiſſimam eſſe poſitionem tuā,
eſt neceſſe. Omitto quod Ariſtotelis
locos, quos in poſitionis confirma-
tionem adducit, nil probant: vt cui-
bet legenti manifeſtum fiet. Nam &
ſi Ariſt. affirmet, materiam, & quali-
tates eſſe principia elementorū con-
ſtitutiva, non excluſiua, hoc aſſerit
propoſitione, vt patet. Etenim om-
nes huiuſmodi propoſitiones inter-
pretandæ

pretadæ sunt modo supradictæ. Quibus sic dispositis, corruiet etiam vltima lemosij ratio, quæ sic se habet. Si forma est, quæ dat esse rei: quæ cõstituit ré, quæ facit differre vnũ ab altero; & hæc omnia officia, qualitates in elemētis præstet; qualitates ergo formæ erũt. Hæc ille. Sed quid ais, *ἀποφασίζων* *τὸν κρῖνον*, minor etenim tuæ collectionis falsa est: ac negatur. Quando quidē, hæc omnia quæ recēfuiſti, nō abs qualitatibꝫ, quin potius à formis substantiālibus pater fieri. At tamē posita, ac, vt antea visum est, probata, egregij doctõris opinione, statim ad cõtrariõrum rationes dissoluēdas se accingit. Quod, quā fœliciter, mox apparebit. Atqui aduersariõrum
rationes

rationes hæ sunt. Nulla substantia per se sub sensum cadit, vt docet Aristot. l. 2. de ani. c. 6. qualitates per se sub sensum cadunt; qualitates igitur non sunt formæ substantiales. Deinde, quod vni est accidens, alteri non potest esse substantia, vt ait Arist. lib. 1. physic. c. 3. qualitates sunt accidentia compositis: ergo non erunt substantiæ elementis. Item nulla forma intenditur, aut remittitur. c. 3. lib. 8. Metaph. qualitates elementorum intenduntur, & remittuntur, non ergo erunt formæ. Itē aut in vno elemento vtrique qualitas est forma, aut vna solum: non dicendum primum; quoniam vna res haberet duas formas: neque alterum dicetur, nā cur magis

magis vna qualitas erit forma, quam altera? atque hactenus aduersariorum rationes: quas sic soluit. Propositio primi argumenti vera est; si intelligatur de substantia, quæ ad categoriam substantiæ spectat. Falsa tamen est, & est proinde neganda, si qualitate substantiali, qualis in elementis reperitur, intelligatur. Adde, quod qualitates elementorum, ex quibus corpora concreta generantur, sensum effugiunt: ut Galenus capite nono libri primi de elementis docuit, &c. Cuius verba prorsus transcribere nolui; quod, ex primi argumenti solutione, exteræ pendeant. Quare hanc solutionem perpendere imprimis oportet: ut, hac explosa, & reli-

Ec quæ

De peste & febribus

quæ simul evanesçât. Itaque, ò vir sapiens, propositionem veram esse cōcedes, si de illa substātia intelligatur, quæ ad categoriam substantiæ expectat; at de illamet intelligitur: vera igitur est illa propositio. Minor est vera; quia qualitates primæ elementorū, non sunt differentiæ substāciales elementorum; sed potius dispositiones præviæ ad formæ introductionem, vt antea monstrauius. Præterea si formæ elemētorum sunt qualitates; quare nunc differentias substantiales eas appellas? an forma rei substantialis, & eius differentia substantialis sunt idem? nequaquam. Nam, si hoc ita esset, omnes formæ substantiales qualitates essent. Adde quod, magis absur-

absurdum, imo prius impium est, animam ipsam rationalem qualitatem esse. Omitto: quod si hoc ita esset, nulla forma substantialis esset de prædicamento substantiæ. Itaque si forma substantialis, nec qualitas substantialis, ut probauimus, vlla primarum qualitatum est in elementis; omnino solutio nostri egregij philosophi nulla erit. Præterea qualitas substantialis omnium rerum, potius intellectu quam sensu (excepta humana) percipitur. Atque eæ quidem per negationem. Nam substantialem differentiam, seu qualitatem, equi, leonis, canis, atque omnium mistorum, nullomodo sensu, vel intellectu percipiuntur, positivè

Ec 2

vt

De peste & febris

ut ita loquar quare mirum non erit, si elementis idem usu veniat quod alijs quæ directe ad categoriam substantiæ spectant. At vero dum ait Galenum loco supra citato, de elementis, qualitates elementorum in mixtione affirmare sensum effugere: nõ de ijs qualitatibus quæ tactu percipiuntur, sed de eis quæ visu atq; alijs sensibus percipiuntur agit. Quarum qualitarum naturam dũ scrutatur, affirmat solas qualitates primas totas per totas substantias alterare: calefaciendo videlicet, humectando, frigefaciendo, aut exsiccando. At, si hæc elementa in mixtis efficiunt, quomodo sensum effugiunt iuxta Galeni decretum, ut tu asseris? præterea, dum
leccun-

secundum argumentum solvere niti-
tur, adhuc in errore persistit dū ait.
Ad secundum dico, easdem qualita-
tes non esse mihi accidētia : sed alias
quæ ex illis ortum habent. Quod fal-
sum esse, ex eiusdē verbis manifestū
fit. Nam si per te, ô bone, formæ ele-
mentorum sūnt primæ qualitates: &
elementa non corrumpuntur aduen-
tu formæ mixti: remanent ergo ex-
dē qualitates primæ in mixto. Quo-
modo igitur tu easdem non manere
asseris sed alias harum loco? modo
ais, modo negas. Quasi vero intersit
aliquid, illas corrumpi, has accedere,
modo primæ qualites sint, vt hoc do-
gma firmum non maneat absque di-
stinctione: nempe quod vni est acci-

Ee 3 dens,

De peste & febris

dens, non potest esse alteri substantia. Etenim, si verum esset quod noster philosophus asserit, adhuc remanet integrum argumentū. Nam qualitates aduenientes, corruptarum loco, nonne eædem sunt cum præcedentibus, & si non numero saltem specie? mihi sane ita videtur. Addo quia si formæ elementorum tuar, mixti formis non sunt contrariæ, quorsum natura illas corrumpet: ut alias eiusdem speciei postea gignat? id utique prorsus me latet. Quia frustra fiunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora: at Deus & natura nil faciunt frustra. Insuper qualitates aduenientes corruptarum loco, formæ substantiales sunt elementorum remanentium

nētiū in corpore mixto. Preterea tertiæ rationis solutio nulla est, dū ait. Tertiæ autē rationis propositio intelligitur de formis perfectis: nō de imperfectissimis & abiectissimis, quales sunt formæ elemētorū: & propterea possūt intēdi & remitti. Cuius solutionis falsitas patet: eo q̃ qualitates primas formas statuit elemētorum. Quod quā falsū sit iā præcedentibus mōstrauimus. Vltimæ rationis solutio falsa est; nā alias tanquā veras supponit: omitto q̃ & si veræ essēt nullo pacto argumenti vim effugiet. Nā, si ambæ qualitates sūt in sūmo, quomodo efficiet vt magis hæc quā illa sit forma elemēti? etenī aut ambas qualitates sūmas esse in quo vis elemēto

Ec 4

neces.

De peste & febribus

neceſſe eſt fateatur: aut tres quando,
ſi aliqua remittitur qualitas, à ſua cō
traria remittatur neceſſe eſt. Nam
quod minus tale eſt, remittitur ab
eo quod eſt magis tale: ex Ariſtotele
in phyſicis. Vnde Galenus hanc ſen
tentia ſumpſiſſe videtur; quippe qui,
libro tertio de ſimplicium medica
mētōrum facultatibus capite. 14. ſic
ait: etenim, ſi ſolus ſit auſterus, ſum
mus itidem fuerit at ſi non ſummus
ſequitur quod neque etiam ſolus.
Quā enim, propoſui aſtriſtionis ge
nerationem, eam ſi ſolam, citra alias
eſſe cogites, ſumma hæc ſit neceſſe
eſt: quomodo ſi ſola corpori cui piā
caliditas ſummè in eſſet, id ignis uti
que foret. Nam contrariorū mixtu
ræ

rae summities ipsas frangunt. Hæc Galenus. Vnde sic colligo si in igne verbi gratia sola siccitas est, summa sit necesse est: at, si non summa, sequitur quod neque est etiam sola. At si non sola, sed suæ contrariæ vi remissa, tres oportet in quovis elemento esse, qualitates primas atque si hoc ita est, metus est, ò amicè, ne vna à duabus qualitatibus superetur. Sed, iocis dimissis, serio nunc loquamur. Si qualitates primæ essent tantū formæ elementorum, posset dari mixtū sine forma substāiali: consequēs est falsum, falsum igitur & antecedēs. Sequela probatur. Nam, si possibile est materiam primam existere in elemētis sine alia forma substāiali, præ-

Ec 5 ter

De peste & febribus

ter qualitates primas, possibile etiã
erit existere, inter sese cõmixtis ele-
mentis, atque ad temperamētum rē-
ductis. Etenim quod non repugnat
existere cum vtroque extremo, non
repugnabit existere cum medio. Sed
materia prima existit, vt asseris, cum
calore summo, & cū frigiditate sum-
ma potest igitur & cum ex vtrisque
temperata. Et quemadmodū de acti-
uis, ita de passiuis statuo. Atq;, si hoc
ita est, probabile est, imo forte neces-
sarium, nullum mixtum habere for-
mam substantialem: sed tantum ma-
teria prima & accidentibus consti-
tui. Atq;, hac eadem ratione, nō ele-
mentorum formæ modo, verum cu-
iuslibet misti intensiōnem remissio-
nem

neq; forma substāialis subeat, necesse est. Mirum hominis portentū, magna doctoris sapientia. Præterea, aduersus eandem positionem sic colligo. Ex non substātia impossibile est fieri substantiam: qualitates primæ sunt nō substātiæ: ergo ex qualitatibus primis nequit fieri substantia. At elemēta substātiæ sunt: elemēta igitur non fiunt ex qualitatibus primis. Sed, si memini, scio quonād mihi sic responsum fuisse ab eximio isto magistro: hæc propositio vera est, si intelligitur de substātia perfectā: elemēta vero sunt imperfectæ substantiæ, quamobrem, illa ex non substantia fieri, non est absurdum aduersus quam solutionem sic insurgo.

Etc.

De peste & febribus

Elementa sunt corpora: corpus autē est species substantiæ: elementa igitur sunt species substantiæ. Atqui, si elemēta sunt species substantiæ, & omnes species æque diuiduntur & continentur sub genere: elemēta igitur æque continentur sub prædicamento substantiæ ac alia corpora. At, si æque ponitur elementum in categoria substantiæ ac alia corpora, habebit utique easdem conditiones atque passionēs quas habent & alia corpora. Sed vna est, non posse fieri ex non substantia, solutio igitur nulla. Præterea, si elemēta non essent de prædicamento substantiæ, neque de prædicamento ullo eorum quæ sequuntur, necesse esset aliud supremū
genus

genus constituere, quod de illis prædicaretur. Cædo igitur, ô bone, illud: ac ex te sciemus quodnam esse habeat: ac in quibus cum alijs entibus conueniat, atque differat. Addo etiã, ex Aristotile primo de ortu & interitu capite tertio, nullo pacto elementa simpliciter generari vel corrumpi. Quãdo, generari vel corrûpi, tâtum, sit propriû substantiæ, quæ rectè ponitur in prædicamêto substantiæ. Verba Aristotelis hæc sunt: quæ igitur substantiæ significationem non dât: ortû simpliciter adipisci non dicuntur: verum secundum quippiam, hæc ille. Præterea, si elementa nullam habêt, præter qualitates primas, formã substantialem: nullum ex elementis daretur

De peste & febribus

retur substantiale temperamētum:
at datur perte: fatearis igitur necesse
est in elementis esse alias formas sub
stantiales, præter qualitates primas.
Sequela probatur. Quia temperamē
tum qualitatum, vt ita loquar, ex
primis qualitatibus elementorū pro
uenit; vt ex tuis verbis cōstat: sed ma
teria prima nullū potest præstare tē
peramentum: nullum igitur erit sub
stantiæ temperamentum. At si nullū
est, quonam pacto cum ipso Galeno
deliras? resipisce ergo ac ipsis elemē
tis suas formas redde, quas surripue
ras, ne, iniuria affecti, abs te effugiāt:
atque singula ad suam naturam di
scedant, vt Hippocratis verbis utar
libro primo de natura humana. At si
fortè

fortè aliquod tibi superest diuerticulum, illud exprime: vt & tibi, pro virili mea, satisfaciam. Et si somnia cuncta, licet, mēdacis soluere vulgi, ædipus infudet: nō satis vnus erit. Atque hætenus de elementis: deque corū formis. Nunc vero, quoniam à proposito opere nimis digressi sumus, operæ pretium erit noster sermo, vnde digressus est, reuertatur.

*CAPVT SEPTIMUM, IN
quo probatur veteribus hoc morbi genus
ignotum fuisse: atque alia.*

VErū enim uero, vt nullus supersit dubio locus, an veteribus hoc sæuissimum malū innotuerit nec ne, differēdū nobis

De peste & febribus

nobis manet siquidem Hippocrates quinto de morbis popularibus commento trigesimo tertio, in Euphranoris filio, videtur hunc morbum observasse dū ait: Euphranoris filio pustulæ, velut culicum morsus verum, modico tempore, postridie febricitavit. Item libro coacaram prænotionum, non longe à principio, sic ait: quibus, in febribus continuis, pustulæ per totum corpus erumpunt, læthale: si non purulētus abscessus fiat. Hæc Hippocrates. Etiam Galenus libro de atrabile capite quarto, dum quædam vagaretur suis temporibus pestis, ubi sic ait. Quibus vero ægrotantibus excretio per inferiorem ventrem haud talis fiebat: ijs totum corpus

pus

pus pustulis, quæ nigris ex anthema-
tis similes essent, circûvndiq; scaruit.
Eriam idem quinto methodi capite
decimo secundo, in pestilêtia, pustu-
las exanthematis similes prorumpê-
tes se observasse asserit. Item Aëtius
tetrabibli secundæ sermone primo,
capite cêtesimo vigesimonono, idē
asserit, dicens: verum, in principijs fe-
brium non simpliciorum, sed à pra-
vis humoribus ortarum, circa totum
corpus exoriuntur vibices, similes cu-
licû morsibus. Hæc Aëtius. Quibus
nonnulli facile sibi persuasere, de hu-
iusmodi puncticulis, quæ nunc publi-
ce grassantur, authores scripsisse. Ve-
rum, mea sententia, omnes halluci-
nantur. Cum pustulas, vibicesq; si
F f omnes

De peste & febris

omnes authores, non maculas, asserant apparuisse, ut ex eorum testimonijs discere est. At vibices atque pustulæ semper sunt tumētes summāq; cutim eleuantes: pūcticulæ vero nullum exhibent tumorem: falsum igitur eorum dogma. Maior probatur ex Cornelio Celso, libro quinto capite vlt. Et Martiali libro 14. qui sic ait: seruida ne trito tibi pollice pustula surgat. De vibice itē Plinius libro trigésimo: verberum vulnera atque vibices, pellibus ouium recentibus impositis obliterātur. Persius sat. Quarta si puteal multa cautus vibice flagellas. Idem etiam eiusdē Actij constat testimonio, loco supra citato, de iisdem pustulis sic scribentis: in malignis

gnis autem & pestilentibus febribus exulcerantur: & quædã ad carbunculorũ speciẽ accedunt. Præterea, malignissimas omniũ iudicat eas quæ in facie apparent. Deteriores itidẽ plures quã pauciores. Atque feruentes, quam quæ pruritus inducũt. Curat præterea eas medicamentis topicis exsiccantiis atque adstringentibus. Quæ omnia, an pũcticulis cõveniãt, cõtrariave sint, quis nõ videat? Omitto quod Galen⁹ asserat, libro de atrabile, capite quarto, pustulas illas nigras, quæ in peste superapparebant, crustæ ritu post iudicationes decidisse. Omitto etiam quod omnes affirmet, culicũ moribus esse similes: at vero culicũ morsus semper cũ cutis

Ff 2 cle-

De peste & febribus

elevatione ad sunt, semper ergo puncticulæ cum cutis elevatione apparere deberent. Insuper Hippocratis sententia, elucescit magis, secundo epidemion sectione tertia, dicentis: superueniebant autem in æstiuis febribus circa septimam, octauam, & nonam, asperitates in cute miliacæ, culicum moribus maxime similes, non admodum pruriginosæ: hæc persistebant usque ad iudicationem. Neque obstat quod amicus Lemosius aliter sentiat. Quippe qui, libro quinto methodi capite decimosecundo, sententias tum Hippocratis tum Galeni tum denique Pauli atque Aetij adducit, ut inde efficiat, veteribus id morbi genus notum fuisse. Quandoquidem illi
omnes

omnes tum variis, tum vero culicū
morsibus assimilari asserunt. Nō pu-
licum, vt ipse retortis verbis, deduce-
re tētat, vt cuius facile patebit, si au-
thorum sententias legere non graue-
tur. Attamen, nota ne an ignota ve-
teribus hæc fuerit ægritudo, non mo-
ror: cum de re, hoc est morbo, atque
causis, eiusque curatione cōstet. Por-
ro, vt summatim dicā, morbi huius
efficiētem causam, aerem, praua, ve-
neficaque qualitate affectum, intre-
pide affirmare non erubesco. Atque
hanc quidem à superioribus causis il-
latam, vt supra iam probatū est. Cau-
sam vero materiale, vt plurimum,
sanguinem, vt ex eisdem notis disce-
re licet. Et si quandoq; alij humores,

Ff 3 vel

De peste & febris

vel omnes simul, aut vnusquisq; separatim affici possit maligna qualitate, pro cuiusq; humoris dispositione. Cæterum particularia signa huius sæuissimi morbi, febrium pestilentium modo, neque certa methodo demonstrari possunt; neque sub eadem definitione comprehendi verum nōnulla, quæ dum in eius curatione versaremur, obseruauimus; pro virili nostra dicere conabimur: casus, euentusq; particulares recensendo, vt Hippocrates illæ medicinæ parens, in libro epidemion, fecisse abseruatur. Nam signa quibus dignoscitur in huius opusculi principio trad dita sunt.

Primus egrotus.

Coriarius quidā qui ptopter diu

ca-

catherinæ ædes decumbebat: febre laborabat admodum remissa. Atq; ad ea quæ offerebantur, bene se se habebat: siuè cibi essent, seu medicamēta, secunda die sanguis detractus est ex brachio dextro. Tertia ex sinistro: quarta vero fere ad infebritatem deuentum est. Quinta modice incaluit. Nocte dormiuit. Sexta optime habuit. Nocte repente igne correptus est. Obmutuit, catalepticorū ritu. Innumera apparuerūt puncticula: rubra; in vniuerso corpore. Stercus inuolūtariè axijt atque vrina. Cucurbitulis dorso admotis, loquela redijt. In saniebat, septima, octaua, & vsq; ad vndecimā. Sanguis iterū atq; iterum detractus est ante vndecimā.

Ff 4 Duo.

De peste & febris

Duodecima, mente constabat. Decimatertia, exhibito catarctico, promp-
te atque copiose deiecit. Decima-
quarta intensissime contremuit, to-
ta die. Decimoquinto, exhibito co-
pioso aquæ stilatitiæ potu, multa bi-
liosa deiecit: & febre liberatus est: ac
omnino iudicatus.

Secundus agrotus.

Adulescentula quædam igne cor-
repta est. Quæ, post quattriduum vi-
sa, in festabatur æstuatione vehemē-
ti. Pulsus magnus erat. Urina rubra,
crassa, pauca subsidebāt, non admo-
dum æqualia. Erat prope mēstruam
excretionē. Die vero quinto sangui-
nem affatim ex talo de traxi. Sexto
cūcta ingrauescebant: & iterum, ex
altero

altero talo, sanguinem exire permisi. Septimo menstrua profluxerunt copiose, usque ad undecimum. Quare visum est interim venæ parcere. Undecimo sudavit: magis incaluit; atque non omnino mente constabat. Menses suppressi sunt. Aluus soluta. Deiectiones multæ, sinceræ, & biliosæ, usque ad decimum quartum. Decimo quarto obmutuit. Frigida. Pulsus debilissimus. Stercus & urina involuntarie exhibant. Cibum non assumebat. Usque ad decimum septimum cuncta eadem erant. Decimo vero septimo multum sudavit. Maculæ septem apparuerunt: lividæ, & maximæ, quæ, repente ad nigredinem veræ, statim ad æstionem non peruenierunt. Loqu-

De peste & febribus

quta est. Postridie vlcus in vnaquaq;
macula teterrimo odore spirás, erat.
Verum tria fucrc insignia vlcera. In
coxédicibus singula: ad nates aliud:
quod mira erat magnitudine, adeò
vt fere tres diffiniret vini libras. Quæ
corrodētibus causticisq; medicami
nibus curata, indies magis sordida
atq; fætentia euadebant. Quare vi
sum est mūdificás ministrare vnguē
tum, descriptione Ioannis de Vigo li
bro secūdo capite decimo septimo:
cuius hæc est series. Recipe terebin
thinæ vntias quatuor. Mellis rosati
& collati duas. Succi plantaginis, &
apij, ana vnam. Bulliât omnia, ad suc
ci consumptionem: & auferantur ab
igne: atq; adde duorū oucrū vitella.

Fari.

Farinæ hordei, & fabarum, ana vnciâ
vnâ. Croci scrup. i. adhibito itaq;
præscriptio vnguento, facillime mû-
dificata sunt vlcera. Tandem febre
liberata est; & integre iudicata. Etiâ
si vlcera vndecim menses duraue-
runt. Quo toto tempore semper pro
na cubauit: quoniam aliter cubare
impossibile fuit, magnis quidem vl-
ceribus non aliam decubitus figu-
ram permittentibus.

Tertius agrotus.

Ruſticus quidam febre correptus
est, non admodum magna. Vrina
subflaua, cū hypostasi laudabili. Pū-
cticula secūdo capparuerūt: rubra, &
multa, in viuerso corpore sanguinē

cx

De peste & febribus

ex dextro brachio! detraxi. Tertio die paralyſis in ſiniſtro. Vomuit multa, bilioſa. Pars ſiniſtra linguæ æſtione affecta. Quarto obiit. Neque erat remedio locus.

Quartus agrotus.

Nobilis quædam mulier febre correpta eſt maligna. Pulsus parvus, & non admodum frequens. Vrina nigra, pauca ſubſidebant. Interna urebantur: externa non admodum incalſcebant. Extrema ſub frigida. Lingua aſpera, & nigra. Parum ſitiebat. Deiectiones bonæ. Cibum abhominabatur: quem facile vomitu eijciebat. Sanguinẽ ex brachio dextro die quinta detraxi. Siquidem præcedentibus noluit ſe mihi ad eum detrahẽdum

dum permittere. Sexto vero cuncta in grauescebāt. Non dormiebat. Atque, hac de causa, iterum sanguinem ex altero cubito, parce admodum, exire permisi. Urinæ meliores in colore. Pauca hypostasis, & non admodum laudabilis. Septimo obmutuit. Atque cucurbitulis dorso admotis, iterum loquuta est. Puncticula apparuerūt: pauca, circa collum, & in dorso: liuida. Octauo & nono eadē crāt. Decimo, exhibito pharmaco, prompte deiecit: moderata quātitate. Undecimo parum delirauit. Postea resipuit. Vomebat perpetuo humorem aquosum, & insipidum. Adhibitis, post cataracticum, remedijs, vomitū supressi. Decimoquarto iterū obmutuit:

De peste & febris

tuit: cucurbitisque admotis, iterum, atq; iterum, redijt loquela. Decimo-septimo auricula dextra vehemēter dolebat. Sanguis iterum parce detractus est. Vigesimo febre vacabat, & vsque ad trigessimum, sine notatu digna excretionē. Trigesimo iterum incaluit. Parotis apparuit in dextro auriū emunctorio. Trigesimo primo altera in sinistro. Sanguinem igiur ex utroq; cubito detraxi. Quo facto, febre prorsus vacauit. Purisq; maxima copia per auriculam dextram exiuit: parotidesque sensim euanuerunt: atque integre iudicata est.

Quintus agrotus.

Alterā, quæ propter mænia charitatis habitabat, prægnans, septime-
stris

stris, febre laborabat ardentissima: pleuritideq; . Tertio sanguinē detra-
xi ex brachio è lateris dolentis re-
gione . Dolor remissit aliquanto .
Quarto dolor exacerbatus est . Fo-
mento adhibito, aliquantulum est
placatus . Sexto alius eiecit mera
biliosa . Septimo obmutuit . Pulsus
nullus . Extrema frigida . Puncticula
multa, rubra . Cibum neque potum
assummebat . Octavo, nono, & deci-
mo, eadem erant . Undecimo loquu-
ta est . Sorbitiones assummebat . Ab
undecimo indies melius sese habe-
re cæpit; ac decimo septimo prorsus
febre liberata fuit: atque dolore . Ne-
que abortum fecit .

Sex-

De peste & febribus

Sextus agrotus.

Nobilis altera mulier, tres dies ante partum, igne correpta est secundo à morbo die puncticula apparuerunt in vniuerso corpore: rubra & multa. Sanguis detractus est, ex cubito dextro. Postridie enixa est. Febris admodum increuit. Parce admodum sanguis fluebat. Multa loquebatur. Alacris præter solitum: nam ex proprio temperamento, seu natura, tristis, tacitaque erat. Sanguinem ex talo igitur detraxi dextro. Atque, secundo die à partu, id quidem factum est. Tertio item à partu die, ex sinistro talo sanguinem exire permisi. Sed quarto, cucurbitulis fœminibus admotis, menses à flatim successere. Febre vacabat.

De-

Decimosexto vero iterum febricitavit cum aliqua mentis læsione: febris itaque iterum exacerbata est. Decimoseptimo insaniebat. Febris magis adaucta. Sine intermissione die ac nocte loquebatur, usque ad vigesimum. Vigesimo quidem parotis sub auricula dextra. Parua, multumq; dolebat. Tacita duos dies, non nisi inuita loquens. Postea incessanter. Vigesimo quinto parotis evanuit. Loquacitas eadem assiduitate perseuerabat. Trigesimo defuncta est.

Septimus ægrotus.

Altera, quæ propter conceptionis ædes habitabat, trigesimo à partu die, febre correpta est. Quarto à febre apparui. Cui purgationes, non

De peste & febribus

ea copia vt oportuerat fluxerāt. Vrina sub pallida: tenuis aliquantulum, nonnulla hypostasis neque admodū laudabilis. Venter restrictus. Qui, nisi clysteribus prouocatus, retrimenta non reddebat. Sanguinem igitur extraxi affatim, post alui exonerationem. Quinto cuncta in grauescebāt. Puncticula multa in vniuerso corpore, liuidaq;. Obmutescbat. Paralysis in manu dextra, lingua, ac crure sinistro. Vrina subrubra: & aliquantulum crassa. Quapropter iterum sanguinem detraxi. Vespere autem melius aliquantulum se habuit. Nam, quanuis febris eadem vehementia perseuerabat, loquebatur tamē, & si obscure, atq; manus nō sic, vt prius, para-

paralyſi infirmabatur. Nocte nō dormiuit. Sed, quia morbus acutiſſimus erat, ſignaꝓ non obſcuræ concoctio- nis in vrina apparebant, aderatꝓ hu- moris maxima copia, ac turgētis hu- moris inditia, viſum eſt cataracticū, die ſexto, propinare. Aluus pauca red- didit, bilioſa, ſyncera, teterimoꝓ; ſpi- rantia odore. Atque hoc toto die ca- dē erant. Septimo vero cuncta ingra- ueſcebant. Iterum febris, ac paraly- ſis inualuēre. Non loquebatur om- nino. Comate vigili correpta, atque ſui oblita. Quare viſum eſt tum, oxirhodino capiti admoto, tum vero cucurbitis dorſo ipſi ægrotæ o- pitulari. Quibus aliquantulum ſuble- uata eſt. Octauo vero eadem erant.

Gg 2

Atque

De peste & febribus

Atque nono decimo & vndecimo cuncta in graues cecabant. Iterum cucurbitulas adhibui : sanguinēq; ipsis exire iussi. Quo extracto, melius habuit. Duodecimo melius loquebatur. Mente magis cōstabat. Decimo tertio aluus, sua spōte, soluta est. Copiose deiecit. Decimo quarto, & vsq; ad decimum septimū alui fluor perseverauit. Decimo septimo & decimo octauo & decimo nono aluus suppressa: decimononoq; parum delirauit. Multū sese iactauit. Opercula reiciebat. Non, nisi inuita, in lecto quiescebat. Pulsus frequēs, celer, atq; debilis. Cucurbitulæ scapulis, fronti oxirrodinō, adhibita sunt. Media nocte copiose sudauit vniuerso corpo-

re.

re: Tandem vigesimo sudor multus, toto die perseverans; ac integre iudicata est. Verūmenimvero, ne frustra tēpus cartasque cōsummere videar, in his recensendis amplius non immorabor: cum veritatis amatoribus istæ sufficiāt. Nūc ad prognostica curationemq; me conféro. Medicus ergo, in prædicendo, cautela utatur oportet. Siquidē fieri potest (ut prius diximus) ut febris ab humorum putredine incipiat: atque putredo non admodum intensa sit: quam natura facilē concoctione superet. Nihilominus prava atque venefica qualitas, post perfectam concoctionem, introducatur: ægrisq; inspectata succedat mors. Inde que prædicēti infe-

Gg 3

stum

De peste & febris

Atū sequatur dedecus. Potest etiā, tē-
pore crisis febris salubris, etiā moue-
ri materia venenosa, quæ antea quie-
ta nō nocebat : atq; petēs cor subito
interimere, vt docte admodū aduer-
tit Sauanarola tractatu de febris
capite nono rub. quarta, exintēriōne
Gentilis fulginatis . Quod omnes ac-
ceperūt à Galeno, libro de cōstitutio-
ne artis medicæ. Quamobrē, cautum
esse medicū iterū atq; iterū, in prædi-
cēdo mortē aut salutē, monco. Illud
Hippocratis semper meditās. 2. apho-
rismorū decimonono. Videlicet, in
acutis passionibus, nō omnino sunt
securæ prædictiones, salutis aut mor-
tis. Et Auicennæ secūda quarti, tracta-
tu primo, capite octuagesimo, sic di-
centis:

cētis: & quānoq; est vrina in agritudinibus pestilētib; bona, naturalis in substantia sua, & colore & sedimine; & ille, cuius est, rēdit ad mortem. Itē prima quarti, tractatu quarto, capite secundo, ait. Et quandoq; est de his febribus pestilētialibus, in qua nō percipit æger neq; tāgēs propinquus multitudinē caloris: & nō alteratur pulsus & aqua magna alteratione: & cū hoc ipsa est interficiens velociter: & hæsitat medici inesse eius. Hæc Aui-
cēna. Hæc igitur ob causam, in prædicēdo, verēdū est, ne nobis ascribatur naturæ error: si, vice salutis promissæ, inspectata mors subsequatur. Atq; hætenus de prognosticationis cautelis. Quādoquidē huic morbo nulla

Gg 4 obsecra

De peste & febribus

obseruavi esse particularia prognostica, nisi omnia alijs morbis communia, quæ ab Hippocrate, Galeno alijsq; authoribus sint tradidita. Quæ quidem hic transcribere uilum nō est: cum liceat cuique ex illis addiscere. Aduerto tamen, hoc morbo laborantibus, sudores adeò utiles esse, ut inter excretiones omnes primas teneant. Vnum tamen dissimulare nolo: neoterici cuiusdam uidelicet opinionem: utpote qui asserat pessimū esse signum, in his febribus, cum puncticulis, si sanguis purus per venæ sectionem exeat. Siquidem ait, signū esse prauæ & venenosæ qualitatis peccantis in sanguine. Quasi uero polsibile non esset, etiam cum putredine

in

in ipso sanguine, accidere etiam pravam & occultam illam qualitatem.

Adde etiam quod his verbis videatur innuere, in febribus his non esse pravam & occultam qualitatem, nisi in eis quibus sanguis purus apparet.

Quod quam absurdum sit quis non videat? Quando quidem, ex præcedentibus, iam manifestò constat, in his febribus, semper pravam & occultam adesse qualitatem. Verum, si hoc ita est, ut vere est, quo nam pacto fieri potest, ut sola venenosa qualitas fortius afficiat naturam quam si putredo etiam adsit? At vero, cum hucusque pertractum sit, ut de exeuntis sanguinis colore loquamur: vertetur nobis in dubium, an ex sanguinis in co-

Gg s lore

De peste & febribus

lore mutatione, aliquod certum habeamus signum: an prorsus nullum. Siquidem, ferè omnibus, in confesso est, certissimum esse putredinis signum, coloris in sanguine mutatione. Quæ quidem opinio potius ad placitum asserta, quàm phisicis rationibus probata, esse videtur. Nam contrariū potius affirmandum esse, rationibus quibus intellectus acquiescat, monstrabo. Primo, quia, experimentis in numeris, quotidie confirmatur, multos febricitare febribus acutissimis, cum signis putredinis sanguinis aut alius humoris, quibus, si venam scindas, purissim⁹ semper exeat sanguis: & simultoties sanguinē mittas. Alijs pessimum semper extra hes, sine discrimine.

ferimine . Similiter in non acutis febribus . Idem euenit in alijs passionibus, siue cronicis, siue acutis, cum febre & sine febre. Idem idem etiam & in ijs qui integra sanitate fruuntur. Nam sæpe obseruare licet, ijs qui nullo vexantur morbo, seu symptomate, sanguinem auferri impurissimū: summopereque in colore mutatum: tum viridem, tum album, tum denique liuidum . Atqui, si hoc ita est, quonam pacto aliquod sumerur signum putredinis sanguinis ab ipso in colore mutato? Siquidem medicina, quemadmodum & omnes alia scientiæ, vt supra monstraui-
mus ratione & experimento constat. At illud signum neque ratione
neque

De peste & febris

neque experimento compertum est:
nullo igitur modo cognoscitur.
Quod non pateat neque inueniatur
experimento vel ex hoc cōstat: quia
Galenus libro de subfiguratione em-
pirica non longe à principio sic ait:
obseruatio enim memoriam, memo-
ria experientiam peperit: à qua pro-
xime ars emanat: dum meminimus
quid cum quo, quid ante quod, quid
post quod obseruauimus: atq; id qui-
dem vel semper, vel plerunq; vel
vtrouis modo, vel raro. Hæc Gale-
nus. At verò, si semper aliquid post
aliquod eodem modo euenit, scien-
tiam producere certum est: si sæpe,
artificiosam, vt ita loquar, opinionē:
si vtrouis modo, signum erit indife-
rens:

rens: si autem raro, fortè plerunque contrarium continget. At mutatio coloris in sanguine non est semper in febribus putridis: neq; plerunq;: neq; raro: erit igitur vtrouis modo. Cæterum, si vtrouis modo cōtingit, signum est in differens: si autem in-differens signum, non erit certum. Hoc etiam cōfirmat Aristoteles sexto metaphysicæ capite secundo. Adhuc autem Galenus magis libro de optima secta ad trasibulum capite vndecimo sic ait: experiētia est, eius quod sæpe & eodē modo visum est, observatio atque memoria. Hæc ille. Cæterum mutatio coloris in sanguine, tam in morbis, quam in inculpara sanitate, observatur sæpe & vtrouis

utrouis modo : nō autē eodē modo :
non igitur percipitur signū certū ex-
periētia . Atqui quod nō percipiatur
ratione patet. Quia, vt ait Aristoteles
libro primo posteriorū analyticorū
capite decimoquarto textu trigesi-
mo secundo supra citato, sine vniuer-
salibus nō fit demōstratio: & vniuer-
salia nō fiunt sine inductione: atque
inductio nō sine vi sentiēdi. At expe-
rientia exordiū sumit à sensu: non igi-
tur ratione, si nō sensu & experientia.
Præterea, si certū esset mutatio colo-
ris in sanguine putredinis signū. Quo-
tiescūq; adesset mutatio, adesset & pu-
tredo: sed hoc est falsum: falsum igi-
tur & antecedens. Minor probatur.
Nā, si notabilis adsit sanguinis putre-
do,

do, febrem adesse semper necesse est: ceterum nō semper adest, vt patet in ijs qui inculcata sanitate fruūtur, cōclusio igitur vera. At vero forte respōdet aduersarius, naturam tantū percipere repentinas mutationes, spernereq; eas quæ sensum effugiūt, ac sensim fiunt: atq;, hāc ob causam, quandoq; putredinem illam non percipere, & febrē nō accēdere. Quod diuerticulū facile diluitur. Quandoquidē hoc etiā ad placitū affirmatur: citraque rationē. Nā, dicāt quæso, quonā sensu, quauē ratione eis hoc innotuerit. Itē, dispositione præuia posita in materia, necesse est formā introduci: etiam si lōgissimo tēporis tractu introducatur præuia dispositio. Vt verbi gratia, ad introductionem

formæ ignis, oportet esse in materia
tres caloris, totque siccitatis gradus:
sit aliquid agens quod vna hora hos
introducat: aliud vero agens vno an
no: eodem modo in vtraque mate-
ria forma ignis introducetur, nullo
præsentente impedimento. Identidem
ergo sanguini accidere oportet. Vel
detur diuersitatis ratio. Quæ, cum as-
signari nequeat, positio nostra certis-
sima erit. At, forte fortuna, dicent;
quia sanguis putridus est in partibus
à corde remotis, in circumferentia vi-
delicet, febrem non accendi. Quod
falsum esse, vel ex hoc constat: nam,
si hoc ita esset, sequeretur febrem ab
erisipelate aut phlegmone in pede,
aut parte alia corporis remota, non
posse

posse accendi. Quod tanquam manifeste falsum nō reprobō. Nam, dum in natome versaremur, multa hominum cadauera dissecta vidimus: quibus sanguis infectus semper extrahebatur: nihilominus, in vasis maximis circa cor & hepar, nulla erat in massa sanguinea coloris mutatio. Erant & in quibus appareret, sed raro, atq; ea quidem exigua. Fortè quia etiam in cadauere, dum sanguis est intra venas, non concrevit: & si octo dies seruetur. Et an plures seruetur liquidus in venis cadaueris clam me est. Corruit etiam, his quæ dicta sunt, neotericis nuper citati sententia, asserentis, in febribus cum puncticulis, malum esse signum, si sanguis purus extrahatur.

Hh tur.

De peste & febribus

tur. Quia, vt ille ait, significat prauū & putridum sanguinem in venis cordi proximis esse. Quandoquidem & hoc ad placitum assertum esse constat. Atque ex anatome licet discere, multa cadauera dissecta, quæ accidebatur morbisq; vexabantur perniciosissimis, visa esse sine sanguinis in colore mutatione circa cor; cū, tamen alijs purissimus, alijs infectus, plus minus, extrahatur sanguis. Forte arcuato laborantes morbo mihi quispiam obijcit: neque sine rationis apparentia. Cū bilis enim, siue flaua seu atra, sanguinem inficit: summopere illum in colore mutatū cernimus. Vrinam præterea horum impense bilis colore tinctā. Adeò vt nulla alia tinctura
ita

ita incluibiliter imbuatur, quā si pan
nū attigerit hui9 vrinæ guttula. Quo
circa, credibile est, in febribus bilio
sis, cū sanguinem, tū vel maxime vri
nā bilioso infici colore: eademq; in
cæteris proportione. Hoc esse ve
rū, Galeni doctrina confirmatur, siue
authoris libelli de vrinis: vt qui co
dem libello capite secundo sic ait:

γίνεται μέρ τό ὠχρόν, ὅταν μολίγη χολῇ τό ὑδατῶδες ἐπι
χρῶσα. τό δέ πυρρόν, ὅταν πλεωῇ. τό δέ ἐρυθρόν ἀπό αἵμο
τος, τό δέ μέλαν ἀπό υπερπτησεως καί ἐτέρων τινῶν καθ' αἶ
μα τολίγον ἔρησεται. τό δέ λευκόμ, ἐσχατοῦ ἀπερίαν δαλοῖ.

Hoc est, fit autem vrina pallida: cum
modica bilis aquositatem intingit.
Rufa vero cum plus, rubra autem à
sanguine: nigra à superaffatione, atq;
alijs causis, vt paulò post dicetur.

Hh 2 Alba

De peste & febribus

Alba extremam cruditatem ostēdit. Insuper, Hippocrates sexto epidemion sectione quinta textu decimo-quarto sic: γλῶσσα ούρου σημαίνει, γλῶσσαι χλωραὶ χολόδες, τό δέ χολόδες από πόνου, ἐρυθραὶ δέ ἀφ' αἵματος, μέλαιναι ἀπό μελάνης χολῆς, αἵται δέ από δέ λιγνυῶδες ἐγκυσίος, καὶ μητρῶον μορίου, λευκαὶ δέ ἀπό τῆ φέγματος. Id est, lingua lotium significat. Linguae pallidae à bilioso humore. Biliosum autem à pingui rubrae à sanguine. Nigrae vero, à nigra bili. Siccæ à fuliginoso ardore, atque vterina parte. Albæ autem à phlegmate. Quo in loco manifestè asserit, linguam ac lotium, ab humoribus qui in venis existunt, infici. Quod etiam confirmat Galenus in commento, dicens: color enim, lucorum

eorum est dominantium, & exuberantium non deficientum. Idem confirmat omnes authores; quorum dicta hic transcribere nolo ne nimium excrescat liber. Quod si, tum urinae, tum vero linguae, ab humoribus qui in venis abundant tinguntur: à fortiori sanguinem tingi, atque infici opus est. Propter quod, enim, vnumquodque tale & illud magis: ut cum Aristotele in posterioribus analyticis loquar.

Quandoquidem humores, in febribus continuis, maxime intra venas cum sanguine misti, omnium consensu, existunt. Quapropter Galenus, primo crisis capite septimo, admonet urinas inspiciendas esse in omnibus febribus: utpote quae omnes ve-

Hh 5 nosi

De peste & febris

nos generis sint affectiones: arterias etiam in eodem genere comprehendens, ut humorum, qui intus, putres, cum colore, tum vero hypostasi, naturam & dispositionem nobis ostendant. Colore videlicet, humoris exuberantis naturam: nempe pallido pallidam, rufam rufam, flauo flauam redundare bilem. Sic rubro sanguinem, atro atram bilem, albo phlegma significari, elicitur. Quo fit, ut, quemadmodum urina indicat humorum redundatiam intra venas cum sanguine mistorum, sic ipse sanguis per venæ sectionem extractus, sui ipsius corruptionem, vel cum alijs humoribus mistionem ostendat: ut, tum rationibus, tum vero experimento, monstrauiamus.

Ve-

Verumenimvero, & si hæc ita se habeant, tantum abest vt positionem nostram vitient ac labefactari faciant, vt etiam magis adhuc eam suffultiant: & veriolem ostendant. Nam manifeste patet quam plurimos hiætericos, quanuis & vrinx immodica appareat tinctura, minime febricitare. Neque solum minime febricitare, sed & ne vel vllam corporis, præternaturam, constitutionem, præter coloris mutationem, percipere. Insuper hiæteros quam plurimos qui ardentium febrium crisi succedunt obseruare licet.

Cum sanguinem intra venas, tum vrinam, tum denique vniuersam

Hh 4 cutim

De peste & febribus

cutim impensissime tingentes: ut sæpe numero vidi: quos neque morbus aliquis, symptoma ve, præter coloris mutationem vexabat. Cæterû, quod ad urinas attinet, etiam experientia comperitur, has in febribus, hoc vel illo infectas colore, atq; alijs in ægri-
tudinibus: sanguine tamen misso, aut perpetuo purum, vel in colore mutatum, urinae colori quandoque similis, quandoque dissimilis, sic, ut nulla arte seu cōiectura, stabile aliquid statui possit. His igitur dimissis, ad opinionem, quæ mihi magis veritati proxima videtur, accedo. Quæ videlicet est, sanguinem, tam in febribus cum puncticulis, quam in eis quæ ex simplici fiunt putredine, nullum mali, boni

boni ve successus, signum præbere, neque vllam curationis indicationem. Qualitatemque, qua infestare videntur, febres omnes, tam putridæ, quam quæ pestiferæ & malignæ appellantur, occultam esse: vt recte, satisque erudite, probat Ioannes Fernelius secundo de abditis rerum causis, capite decimo tertio. Cuius rationes, ad verbum transcribere visum non est: quandoquidem, aliorum dictis, nolo operi huic magnum volumen coaceruari. At, his dimissis, curationem aggrediamur oportet.

Hh 5

CA-

CAPVT OCTAVVM DE
Curatone.

C Vratur ergo punctularis, ut
ita loquamur, febris: primo, si
hyems fuerit, aëre ad calidita-
tem, quodāmodo, declinante. Aesta-
te vero, temperato, aut interdum ali-
quantulū ad frigiditatem vergēte, si
æger ardēte laboret febre. Modiceta-
mē, ne pūcticulis prohibeatur ægres-
sus, frigiditate videlicet, tū cutis, tū
vero subiectæ carnis poros contrahē-
te. Aegrotisque operimenta adhibe-
to: non graua, non item leuia, ita ut
alijs æstuationi sint: alij vero supra
modum refrigerentur: sed quibus
ita mediocritas seruetur, ut caloris
vitetur

vitetur scandelcentia; frigiditatisq;
nocumenta: vt admonet Galenus ter
tio technes dum sic ait: cum vero aër
à temperie recesserit, tanto à medio-
critate variare oportet: quantus fue-
rit ab optima temperantia recessus.
Si vero sunt mediocritatis termini,
in aëre quidem ambiente, vt ne hor-
reat propter frigus, neque sudet pro-
pter æstum. Hactenus Galenus. In
palsiuis vero ad siccitatem vergat o-
portet. Quandoquidem omnino, tā
philosophorum, quam medicorum
testimonio, corruptioni, seu potius
putredini, maxime aduersatur. Ita
docente Auicenna, prima quarti, tra-
ctatu quarto, capite tertio: cuius hæc
sunt verba: rectificationis autem
pesti-

De peste & febribus

pestilentia pars est secundum sanos qui sunt in ea; & pars eius est secundum sanos & ægros. In illa vero, quæ est secundum sanos, intento est ut exsicceetur aër: & fiat boni odoris: & prohibeatur eius putredo, cum quacunque re sit. Hæc illæ. Item ex Auenzoar, thesir tertio, tractatu tertio, capite primo, eadem decerpitur sententia: dum ait, & scias, quod illi qui bene & ordinate se custodiunt, tempore epidemiæ, & qui habent cautelam & præcautionem conuenientē; & hoc morando in mansionibus siccis & frigidis. Et cibi & potus eorū, similiter eiusdem fuerint complexionis, euadunt bene à prædicto periculo, & nocumento. Hæc Auenzoar.

Isthæc

Isthæc sigillatim adducere volui: ut locus Auicennæ, tertia primi, doctrina quinta, capite primo, non modo nō obftet: verumetiam nobis opem ferat: diligentia ac labore Amati Lusitani, centuria septima, curatione quinquagesima tertia. Verba Auicennæ, hæc sunt: aër vero, aut corrumpitur, aut fit pestilentialis, obuiandum est, exsiccando corpus: & réparando domum cum rebus, quæ suis virtutibus refrigerant & humectant. Et hoc quidem est quod magis est faciendū in pestilentia. Hæc ille. At vero Amatus, vir quidem diligens, loco illius verbi, humectant, restituit, exsiccat; quandoquidem, ab exemplari Arabico lireris Hæbraicis conscripto, hoc
ver-

De peste & febribus

verbū, vetaiabes, hoc est, exsiccat deducit. Quod quidē verbū, âiabasa, Hæbreo, hoc est, siccū, deductū esse, atfirmat. Neq; immerito, quādo quidē ita esse cōstat, ex verbis adductis ab eo, ex primo genescos. Verba hæc sunt. Vaicra Eloim la labasa Etez. Quæ sic vertit Amat9. Vocavit Deus siccū terrā. Absquo verbo, labasa, constat, Vetaiabes, Arabicū deductū esse, vt pri9 dixi. Quo Auicēnæ loco veritati restituto, cōstat, aêri in huius morbi curatione, siccitatē cōparādam esse, pariterq; frigiditatē. Semper tamē seruetur in caliditate, frigiditate ve, aêris mediocritas: eo modo quo antea docuimus. Quod si suapte natura sefetalis obtulerit, eo fruamur licet. Sin
mi-

minus, arte parandus est. Si videlicet ætate supra modū calidus fuerit, cubiculū eligatur, septentrionē versus expositū. Pavimentūq; rosīs, violis, vitiūq; folijs, substernatur atq; id genus alijs. Itē aceto rosaceo, seu cōmuni, tēperato, assidue irroretur. Turba quoq; hominū ingredi prohibeatur. Nā, præter id q̃ aêrē calefaciūt, ægri imaginatio valde læditur, distracta videlicet tot ingredientium phantasmatibus. Unde & sōni defectus, atq; somniorū assiduitas, atq; interdū mentis aberratio accidere videtur. Præterea silentio utatur oportet. Quando loquela valde nocet: tum quia caput tentat, præsertim multa atque intenta, tū vero quia assidue respirationis est

De peste & febris

est causa. At vero, si impense frigidus
sele aër offerat, arte quidem tempe-
randus est. Vt roris marini, quereus,
iuniperi ve suffitu; atque pastilorum
ex ambra, muscho, & beniaoi, confe-
ctorum. Ratione habita de laboran-
tis natura. Nam sunt qui quiduis po-
tius, quam huiusmodi odoraamenta,
perferant. Cibis præterea nutriendi
sunt, optimi nutrimenti, facilis-
que concoctionis, ut iure pullorum
gallinaceorum, aut illorū carnibus,
perdicum tenerarum, turturum, fa-
sianorum, passerculorumq;. Nam, hu-
iusmodi cibi, nulla omnino ex parte
sunt damnandi. Sunt enim veluti in
symmetria, omnisque excessus me-
diocritate, ut ait Galenus, libro de
cibis

eibis boni & mali succi, capite tertio. Cuius hæc sunt verba: cibi auté, nulla omnino ex parte damnâdi, neque tenues, neque crassi sunt: sed, veluti in symmetria, omnisq; excessus mediocritate, consistunt. Eius generis panes optimi habentur: quorum confectionem libro de facultate alimentorum primo scripsimus. Præterea, ex gallinaceorum genere, fœminæ quidem & mares: ex auibus, fasia ni, perdices, attagenes, columbæ, merulæ, turdi, turtures, passerculi omnes. Pisces item saxatiles, pelagici, litorales, gobij, murenæ, buglossi, aselli; & simpliciter pisces omnes, qui neque in suaue, neque mali odoris, neque glutinosum quicquam, gustu re-

Ii pre-

De peste & febris

presentent. Hæc Galenus. Cæterum, quando piscium hic Gálenus recordatur, operæpretium duco, vt Rondelletij tractatum de piscibus consulat lector: quando eorum, tum historiam, tum vero naturam, ita diligenter tractauerit, vt optimo quidem iure, nulli secúdam credam. Præterea, ex fructibus, offerre conueniet ægrotantibus mala punica acidultia, præsertim mala cydonia, pira, odoriferaq; poma, quæ, vulgo, camueſas appellant. Assa tamen, vel admodû matura. Semper tamen illud Hippocratis, secundo de ratione victus, in morbis acutis, textu trigesimo sexto, obseruandum moneo, sic dicentis: coniungere auté oportet, & robur, & morbi

bi

bi cuiusq; speciem; hominis item naturam: atque ægrotantis, in victu, cōsuetudinem: non in cibis modo, verum quoque & in potionibus. Hæc ille. Nam variæ admodum atque innumeræ, fere, sunt hominibus edendi, bibendiq; formæ. Atque alij alijs delectátur, offendūturve magis. Alijs præterea semel esse, alijs bis, ter, aut quater, alijs ad vespérâ, alijs ad meridiē, pl⁹ minusve, comedere moris est. Proinde, huiusmodi cibādi ratio, potius experimēto cognoscitur, quā ratione: vt recte docet Aucenna, tertia primi, doctrina secunda, capite septimo, his verbis: regiones, quoq; naturas habēt proprias: & vsus sunt res extra rationē: & hoc quē obseruādū est.

Ii 2 Et

De peste & febribus

Et oportet ut experimentum in hoc rationem vincat. Est enim cibus, qui solet comedi, in quo aliquid existit nocumenti: & est conuenientior bono nonvfitato. Hæc Auicenna. Si quidem hoc fere est Hippocraticum illud, parum deterior cibus & potus, suauior tamen, meliori & insuauiori est anteponendus. At vero, quanuis admodum cogendos ut cibos assument, Galenus suadeat, tertio epidemion, sectione tertia, textu quinquagesimo octauo; celsus libro tertio, capite septimo; & Auicēna, prima quarti, tractatu quarto, capite tertio: non tamen admodum replendos esse censendum est, ut multos facititare comperio. Quandoquidem, contrarium

Hip:

Hippocratis decreto, statutum est; quippe qui secundo de victu acutorum, textu trigesimo septimo, sic ait: ciborum autem adiectioni, intédendum multo minus. Nam subtrahere omnino sæpenumero expedit, vbi æger sufficere possit. Hæc ille. Nam ex intempestiva, atque importuna victus exhibitione, multa sequuntur ægris nocumenta: quæ receset Hippocrates libro citato, de victu acutorum: secundo, textu quadragésimo quarto. Quæ videlicet sunt, vt audiamus. Ipsum Hippocratæ suaverba resonantē: interdū autē & cruda tū à capite, tū à thorace, attrahūtur biliosa: vigilæq; his accedunt, ob quas nō coquitur morbus. Tristesque & amarihi hñt:
I i 3 desipiēt.

De peste & febribus

desipiunt. Incerti & discurrentes lucis splendores oculis obijciuntur. Aures implentur sono. Vrinæ crudescunt. Sputa tenuia sunt: falsa, colore sincero, & exigua. Sudores circa collum. Anxietates, inquietationesque. Et spiritus offendēs, in ea quæ sursum fit aëris ratione, frequēs aut magnus. Supercilia quadantenus amplificantur. Deliquia animi fiunt: vestium à pectore reiectiones. Manuū tremor. Atque interdum labij inferioris concussio. Quæ certe nocumenta, & si Hippocrates ex nimia ciborū abstinentia prouenire asserat, Galenus tamen, in commentario eodem, ex importuna cibi oblatione, etiam prouenire decretū reliquit: vt legenti patebit.

bit. At vero, quanuis Galenus, Cornelius ac Auicenna, locis nuper citatis, de pestis curatione loquátur: non tamen isthæc citra rationem adducta censendum est. Cum, huiusmodi fauissima læs, adeò ad pestis naturam accedat, vt inter vtranque minima sit differentia. Cibis prætea aceti parum, succive limonum, aut malorù aurantiorum, inijcietur: cum palati gratia, nam fere omnes acido sapore delectantur, tum vero quia putredini aduersantur. Quod, si admodum cibos auersentur, oua sorbilia, amigdalorum cremor, cum saccharo conditus exhibeantur. Vel huiusmodi præparatum ius. Recipe gallinam teneram; & pinguem

Ii 4 in

De peste & febribus

in parua frustra diuisam : quam in
vas fictile vitreatum iniice : insuper
aquæ acetosæ & scurzorneræ ana
octo vntias, menthe parum, croci pa
rum, cassiæ lignæ tantundem, salis
pauillum; omnia in ipsum vas inji
cito: corticeq; suberis ollam obtura
to: massa triticea operculi circunfe
rentiam illinito: vt nullatenus vapo
ribus pateat exitus; ac vas in lebete
aqua pleno ponito: ignemq; subponi
to. Bulliant donec ossa abs carnibus
separentur. Quod facile dignosces, si
gallinæ pedes vna cum collo & capi
te in lebetis aqua elixetur ad ossium
separationem. Quo peracto, ollam
discooperias licet. Ius item excipito:
atque in aliud fictile immittito: cum
pulue-

pulueris diarhodonis abbatris, & di-
margaritonis frigidi ana drachma: &
succo vnus limonis: vitellis ouorum
numero duobus. Atque iterum igni
aplicato. Bulliatque tantisper: quo
utere. Verum cum cibi quantitas ho-
ra ve assumendi, nullo modo defini-
ri possit; ægrorum vires, morbiq; for-
mam, vt antea dixi, obseruare conue-
nit. Nam, si languidæ sint, sæpe & par-
ua quantitate offerendus est. Iuxta
Galenî doctrinâ, primo aphorismo-
rum, decimo septimo. Et secundo de
ratione victus in acutis, textu trigesi-
mo sexto. Verum enimvero, si vires
integre sint, morbumq; cito iudica-
turum speraueris, tenuissimum offe-
res victum: Galenî Hippocratisque

De peste & febris

consilio, textu & comentario. nuper
citatis: nempe secundo de victu acu-
torum textu trigesimo septimo. Po-
tus sit aqua frigida, aut aliqua ex stil-
latitijs, vt acetosæ, cichoreæ, vel scur-
zonæræ: iuxta ægroti, tum gustum, tū
naturam vinum. Vero nullo pacto of-
fere conuenit: tum propter multam
quam infert ebullitionem, atque ad
caput euaporationē, tum vero quia
delirium facillime excitat. Cui para-
tissimi sunt qui hoc morbo laborāt.
Quod symptoma periculum affert
non mediocre. Verum, si post mode-
ratam euaciationem, ægrum parum
febricitare contingat: vinumque val-
de affectauerit, nullæ item fuerint,
tum plethoræ, tum vero delirij, no-

ix,

ta, ipsum præbere, alienum à ratione non erit: probe dilutum & pauciferum *ολιγόφορον* Græci vocant. Si quidem, moderate vacuato corpori, maximum affert iuuamentum huiusmodi vinum: Galeni decreto, vñ decimo methodi capite nono: cuius hæc sunt verba: sane totum corpus, priusquam id vacuâris, rarefacere nō expedit: vbi vacuatum est, vtique licebit medicamento aliquo, cui calor tepidus insit, rarefacias, cuiusmodi est quod ex camemelo conficitur. In hoc tempore, si vinum quoque aquosum bibatur, id omnes vacuationes promouerit: hæc Galenus. At vero, si vehemens vrgeat febris, quanuis aliqua præcesserit

cu2.

De peste & febris

euacuatio, nullo pacto vinū exhibere suadeo: iuxta Galeni decretum loco & capite nuper citatis: cuius hæc etiam sunt verba: cæterum, vbi magnitudo febris obstat, sicut in continentibus, nec de vino est vtendum, neque lauacro, neque his quæ habitū rarefaciant vnctionibus; sed aqua frigida, vt prius diximus, pota, in his febris est aptissima. Hæc illæ. Non igitur est audiendus Cornelius Celsus, libro tertio, capite septimo, dum asserit satis indiscrete, vinum esse dandum in febris pestilentialibus, calidū, meraciusque; quam sententiam, ipse parum sibi constans, statim mutauit his verbis: non facile sanguinē mittere: nō facile ducere aluum: non
cru-

cruciare vigilia, fame ve, aut nimia
fitti: non vino curare satis conuenit.
Atque haëtenus ille. Somnus & vigi-
lia, huic potissimum morbo, conue-
niunt moderata. Verum cum, vt plu-
rimum, ægros vigilia molestare so-
leat: operæpretium fuerit, somnum
conciliare, medicamentis ad id valē-
tibus. Semper à mitioribus exordiū
fumentes. Vt, verbi gratia, recipe
vnguenti populeonis drachmas tres:
extende super linteum, & fronti apli-
cato. Vel hoc, aut simili clystere, reci-
pe maluarum, violarum, & fursurum
ana. m. i. decoquantur in aquæ li-
bris duabus, ad vsq; dimidij consum-
ptionem: collentur. Et accipe deco-
cti libram dimidiam, olei nenupha-
ris

De peste & febribus

ris & violarum ana vntiam vnā, saccharis vntiam dimidiam, duoq; ouorū vitella, misce, & fac clisma. Quod tepidum applicetur, hora somno cōueniente. Retineaturque nocte tota, si fieri potest. Quod, si his somnus nō accedat, ad fortiora transeundum, extrinsecus applicata prius: vt opio, mandragora, hiosciamo, atque id genus alijs. At vero, si hoc modo applicata, soporifera non conducāt; intus assumere ea oportet. Quādoquidem metus est, somno deficiente, phrenitidem vēturam fore. Quod sæpius obseruaui. Quod symptoma admodū ledere expertus sum, in hoc morbo. Quapropter, somno non accedente, similia medicamenta deuora-

re

re oportet. Recipe pillularum cino-
glossæ scrupulum dimidium, opij gra-
na duo aquæ cichoreæ fac vnam, ac
deglutiendam dato. Quantitas vero
opij, aut pillularum, augenda, siue
minuenda sunt, pro cuiusque labo-
rantis viribus. Semperque memoria
tenentes illud Galeni, duodecimo
methodi, capite primo: nempe, esto
igitur terminus in ægrotantibus, quæ
non transibit is qui ex arte generose
contra morbum pugnat, ut tuto me-
dicetur: ei vero, qui dolorem miti-
gat, ut vires custodiat. Vbi ultra
pergitur, crudelis hominis offi-
cium facit: qui vna cum morbo vi-
tam quoque homini aufert. Qui
vero cubantis delitijs subscribit:
cius

De peste & febribus

eiusque voluptatem, non sanitatem, pro meta gerendorum habet: adulatoris. Hæc Galenus. Proinde ita symptomati opitulari necesse est, ut nullo modo, si quidem fieri potest cubatibus incōmodum succedat. Atqui, si id omnino vitari nequit, operæ pretium erit quam minimam possis admittere læsionē. Quam utrique, procedente curatione, corrigere possis. Satiùs enim est symptomati oppugnare, & si cum parua offensione, quam ægrum in summo vitæ discrimine deferere: Galeni decreto, tum loco nuper citato, tum vero, primo de articulis, textu quadragésimo quarto, dicentis: semper enim pugnare medicus debet aduersus id quod magis urget:

vrget: neque se medicinæ præceptis obligare, tanquam ligi, quam continere nefas sit, cum omnia præter rationem eueniunt. Hæc ille. Quies præterea his semper iungenda. Motus Vitandus. Nam omnibus, quibus vitiosi succi abundant, semper motus nocet: Galeno docente, sexto epidemion, sectione tertia, textu trigesimo primo. Nec non secundo aphorismorum, vigesimo octauo. Et tertio eiusdem nominis, vigesimo. Item animi accidentia immoderata vitentur: Timor, videlicet, tristitia, ira, repentinum gaudium, nec non id genus alia. Repletio item vitanda est: aluique excrementa clismatis expurganda, nisi prompte alius deiciat.

CAPVT NONVM DE

purgatione.

DE Catarctici vero exhibitione,
& si aliquibus visum fuerit statim inter initia propinandum, nulla expectata humorum coctione, utpote opinatibus materiam esse turgentem; atque, hac de causa, nullam expectandam coctionem affirmauerint; Hippocratis ac Galeni sententia ductis, tum primo aphorismorum, vigesimo secundo, atque vigesimo quarto, tum quarto eiusdem nominis decimo; mihi tamen aliter faciendum, ut plurimum, videtur: ipsamet experientia docto. Si quidem, dum in his versarer, propinareque aliquibus pur-

purgantia medicamēta inter initia: non modo ægrotis nullum sequebatur commodum, verum etiam pluribus febris magis exacerbabatur: materiæque non minima pars, eaput petens, maximo erat nocumento. Vomitus præterea, nec non nausea, plurimos infestabant. Vnde cibi fastidium, sitisque inexhausta. Item vigiliæ. Nonnunquam vero & frenitis. Causam vero tot subsequētium symptomatum, arbitror, quia materia venenosa, nōdum à natura correctæ, motuique inhabilis, magna cum violentia, à medicamento purgante, mouebatur. Vnde, nocumento naturæ illato, ipsa natura irritata omnes humores commouebat: indeque

Kk 2 pra-

De peste & febribus

prauorum succorum, cum bonis, cō-
mistiō succedebat. Atque maiore, ex
inde, facta humorum corruptela, fe-
bris magis, vt retuli incendebatur.
Adhuc autem magis, quia humores
corrupti, vt plurimum, antecōctionē
nō sunt separati: vt cōstat Galeni testi-
monio, quarto aphorismorū, viges-
mo secūdo, sic dicētis: quādo aliquis
incipit mōrbus, si quid excernitur, nil
tunc excernitur naturæ ratione: sed
sunt omnia casus præter naturā, earū
quæ sunt in corpore, affectionū. Quo
enim in tempore, à causis quidē mor-
bum faciētibus, natura grauatur: ad-
est autem cruditas humorum: tunc
aliquid bene vacuari, est impossibile.
Siquidem oportet cōctionē præire:
suble-

subsequi vero discretionē: postea euacuationem: vt bona sit crisis, siue iudicium. Hæc Galenus. Neque obstat, si dixerint, propinandum esse purgans medicamentum, nulla expectata coctione; quia materia venenosa est in vasis cordi proximis, ne deleteria, qua pollet, qualitate, cordis spiritus, substantiamq;, subuertat; prius quam concoctio fiat. Nā rationibus supra allatis, facile diluitur. Præterea experimentis quam plurimis confirmatur, vt antea retuli, cōtrarium potius esse faciendū: quibus potius credendum, quam rationi, Galenus monendum ait, tertio de locis affectis, capite quarto: si enim vsq; adeo vtile est experimentum, vt non solum per se

III

Kk 3 ipsum,

De peste & febris

ipsum inueniat remedia, verū etiam
coarguat rationem, tanquam aperte
falsam, tantum abest vt ratio dogma-
ticis sit vsui, vt etiam nocere videat-
ur. Hæc Galenus. Adhæc rarissime
turgēt materia, vt ait Hippocrates,
primo aphorismorum, vigesimo se-
cundo, rarissime igitur purgante me-
dicamēto vti debemus in principio.
Atque, hac de causa, ait Hippocrates
primo aphorismorū, vigesimo quar-
to, in acutis passionibus, raro, & in
principijs, purgantibus medicamen-
tis vtendum. Et hoc cum præmedita-
tione faciendum. Tum propter quas
Galenus recenset causas, in commen-
tario eiusdem aphorismi, & secundo
de victu acutorum, textu vndecimo,
tum

tum vero quia Hippocrates quarto de victu acutorum, quadragesimo quarto, sic ait: ventrem ab initio clystere duces. Sed medicamenta purgantia non adhibebis. Nam, si ventrem moueris, vrina non maturabitur: febrisque, citra sudorem & iudicationem, in longum protrahetur. Hæc illæ. Præterea hic morbus, vt omnium sententia comprobatur, analogiam, siue ortum, habet à sanguine. At, peccato existente in sanguine, si catarcticū detur, maiore facit ebullitionē: Auicennæ testimonio. Quippe qui quarta primi, capite quarto, sic ait: multoties præterea, ex hauſtu medicinæ, ille qui minui debebat, peruenit ad febrē & æſtuationē. Hæc ille.

Kk 4

Quam

De peste & febris

Quam quidem Auicennæ sententiā, quam plurimis euentibus comprobata vidi. Et si Galenus quarto de sanitate tuenda dicat: quod si quis, vel propter ætatē, vel timiditatem, permittere se medico, ad sanguinem detrahendum, nollit illo modo: huic deijcienda largius alius est. Nam hætenus credendum authoribus existimo: quatenus experientia eorum dogmata comprobentur. Sin minus, magno cum agrorum detrimento, eorum asserta defendemus. Has igitur ob causas, purgantia medicamenta, in principijs horum morborum, non exhibenda credo. Sed ubi iam appa- ruerint quædam coctionis signa: factaq; si opus fuerit, sanguinis missio-

ne.

ne. Illud vero quod Fracastorius asserit, libro tertio de contagione, capite quinto, & sexto, mihi potius imaginariam, atque, ut ita loquar, ens rationis, quam reale videtur. Hoc videlicet est. Quia, si contagio extrinsecus orta fuerit, non affuerimusq; circa initia, nullo modo dandum est pharmacum. Ut quia seminaria contagionis, dispersa per corporis ambitum, versus cor, intimaq; corporis partes, reuocet. Verum, ait, si corruptio intus nata fuerit, & non extrinsecus illata, ad fuerimusq; circa initia; secure catartico utemur. Nam dicat nobis quæso dominus Fracastorius, quo instrumento? quo lydio lapide? quo ratiocinio? quæ ut inspiratione? cognosce-

Kk 5 mus

De peste & febris

mus contagionem intusne nata fuerit, an extrinsecus allata? Siquidē, notas quibus hoc magnum, inuentum dignosceretur, conscribere tenebatur. Vespote quod primus fuisset tanti portenti inuentor. Nisi cœlitus sibi reuelatū dicat. Præterea febres, quæ cum puncticulis eueniant, etiam si extrinsecus earum causa aduenerit, nonne cordi, humoribusq; circa cor existentibus communicata ad circūferentiam venefica qualitate generantur? Certissimum arbitror, vt ait Auicēna, prima quarti, tractatu quarto, capite primo: dum sic ait: & quando faciant necessario virtutes agētes cœlestes, & virtutes patientes terrestres, humectatiouē vehemētē aëri: & expel-

expelluntur vapores & fumi ad ipsum;
& sparguntur in ipso: & putrefaciunt ip-
sum, cum caliditate debili. Et quando fit
aër secundum hunc modum, venit ad cor:
quare corrumpit complexionem spiritus:
& putrefit quod circumdat ipsum ex
humiditate: & fit caliditas ægressa à
narura: & spargitur in corpore tunc
propter causam suam: & fit febris pe-
stilentialis. Quibus verbis, luce clarius,
constat Fracastorium hallucinatum
fuisse. Nec nos tedeat Auicennæ loca-
bis refferre: nam, ut Græca paræmia
vtar, δίσκαιτ' αἵς τό καλόν hoc est bis terq;
referendum pulchrum. Sed ad rem. At, si ita
est, quare illos, qui sunt in cætro, hu-
mores, purgare medicamento non sub-
ducemus? si nil fuerit impedimento,
quo-

De peste & febribus

quo minus exhiberi catarticum possit? At qui forte dices, quia cōsequenter ad id quod vacuatur, trahentur etiam contagionis seminaria, à circūferentia, ad intima corporis. Sed hoc diuerticulum est. Possumus enim, frictionibus, nec non alijs remedijs, ea ad extrema reuocare. Adhuc, contra commētitium Fratastorij arcanum, ratio ipsa insurgit. Nā si, vitio aëris, hæc lues, venefica cōmunicatur: quare, relicta inspiratione, qua aërem ferre inalteratum attrahimus, ad traspirationē recurrit, vt ex eius dictis deducitur? Nam, per cutis trāspiramenta intrusus aër, adeo est parux molis, vt facile naturæ correctionem suscipiat: si ei qui inspiratione attrahitur

com-

comparatur. At vero, si hoc certum est, ut vere est, non abs cute, quin potius abs corde, seminaria cōtagionis incipere est necesse. At forte vestem illam nobis obijciat, quam se vidisse tradidit veronæ anno millesimo quingentesimo decimo primo, nō minus viginti quinque Teutones successiue interfecisse. Nam, vno defuncto, alter vestem sese induēbat. Atque, alio mortuo, alius. Ut quia seminaria cōtagionis per cutis poros cordi cōmunicabat: cui responsum volo, non, ut ipse affirmat, cordi cōtagionem fuisse communicatam: quin potius, per vapores, vi caloris eleuatos, aërique commistos, inspirationeque, sæpissime attractos, cōtagionem communica-

nam
tam

De peste & febribus

tam existimo. Præterea Hippocrates, secundo se natura humana, textu secundo, & quarto, de inspiratione mentionem facit: cum de morbis epidemicis & communibus loquitur: posthabita fracastorij transpiratione. Air enim, textu secundo, sic: vbi mulei vno morbo homines corripuntur, eadem tempestate: causam illi attribuer debemus quod est maxime commune: & quo præcipue omnes utimur: id autem est quod spirando attrahimus. Hæc ille. Item textu quarto, sic: at vero, vbi morbus vnus vulgetur, plane victus in causa non sit: sed quod spirando haurimus. Hactenus Hippocrates. Quam sententiam fert atque confirmat Galenus, primo epidemicion,

mion, sectione prima, in proœmio. Et primo de differentijs febriũ, capite quarto. Enigitur quo pacto deceptus est Fracastorius, asserens, cõtagionis seminaria, trãspiratione intrudi: respiratione post habita. His igitur prœmissis, ac probatis, tota Fracastorij machina, de purgatione & sanguinis missione, corruit. Etenim, si cor atq; spiritus, primo, per inspiratũ aërẽ, cõtagionis seminaria recipiũt, nullatenus id, q̃ Fracastorius timet, nos perterrere debet: quin potius, vt maiori cũ fiducia, catarcticũ exhibeamus adhortatur. Verũ enim vero, quãuis hucusq;, de expectãda in humoribus cõctione, ante pharmaci exhibitionẽ, locuti fuerimus; nõ idcirco arbitrãdũ est,

est,

De peste & febribus

est, ut aliqui cruditi viri credunt, nunquam, nisi in declinatione, co utendū esse: nisi materia surgeat. Nam, si humoris adsit magna repletio, virtutisq; non affuerit robur, indeque natura casum timuerimus, minoranda erit materia in principio, purgante medicamento: Galeni decreto, secundo aphorismorum, vigesimo nono: cuius hæc sunt verba. Circa initia vero illorum morborum, in quibus speramus aegrotum conualiturum, tentandum est maiora afferre remedia: de quibus Hippocrates dixit; si quid videtur mouendum moue: sunt autē hæc, maxime quidē venæ sectio, nōnunquam vero & purgatio, quorum neutrum oportet, morbo iam consistente,

stente, adhibere. Ut enim in libro de
 crisibus manifestauimus, coctiones
 morborum, tunc maxime fiunt. Ut
 igitur hæc citius eueniant, melius est,
 circa principia, euacuare. Quo mino-
 rem iam, factam materiam, facilius
 natura possit concoquere. Hæc illæ.
 Multa poteram, eiusdem, referre lo-
 ca, pro huius decreti confirmatione:
 sed, quia breuitati studeo, sciēs omit-
 to. Quæ quidem Donatus Antonius
 ab alto mari adducit, tractatu pro-
 prio, de potione minoratiua. Quare,
 si hæc, quam supra retulimus, causa,
 quæ nos accelerare medicamenti ex-
 hibitionem faciat, non adsit: non ni-
 si vtilissimum censeo, cōcoctionem
 expectare: eique opitulari, medica-
 L I mentis

De peste & febris

mentis & remedijs ad id valentibus.
Naturamque iuvandam: nō quidem
his, quos syrupos medici vocant, sed
potius cibus, qui hac polleant faculta-
te: dulcibus videlicet. Nā proprium
illis est concoctionem adiuuare: ut
ait Galenus quinto de simplicium me-
dicamentorum facultatibus, capite
trigesimo sexto: his verbis: dulce ve-
ro concoquit, laxat, rarefacit. Hoc ta-
men facit, si non facile dulcia in bi-
lem vertantur. Nam sunt quibus faci-
lime in bilē vertuntur. Præterea con-
coctionem molieris, modica frictio-
ne, nec nō molli lecto, atque quiete,
cæterisque adiutorijs, quæ Galenus di-
numerat primo epidemion, sectione
secūda, textu quadragésimo quarto:
his

his verbis. Iam maturationes efficere calfacientia mediocriter omnia, obscurum non est. Tam cibos, tum fomenta, & cataplasmata. Frictio item modica, & balneum, huius sunt generis. Hæc Galenus. Hæc omnia ægrotis administranda, pro humoris maturatione, sunt: balneo excepto. Ut quia huic morborum generi summe aduersetur, frigiditate, quam fugere est impossibile fere. Item ipsæ remedijs coctionem molitur idem genus, libro de constitutione artis medicæ, capite decimo nono: & pluries alibi. At vero, cum bilis adsit abundantia, atque eferuescentia, pluri mi asserunt aquæ frigidæ exhibitione, illi coctionem adiuvare. Iuxta illud Auicennæ prima quarti, tractat. 2.

Ll 2 capite

De peste & febris

capite septimo, dicentis: humoris autem cholericus digestio, est, ut conuersus à sua subtilitate, fiat spissus: & aqua quidem frigida facit illud. Hæc ille. Ex quibus verbis colligunt, frigida medicamenta, ut syrupus acetosus, cichoreæ, acetosæ, nec non id genus alia, cōcoctionem adiuuare. Cæterum, mea quidem sententia, multum hallucinantur. Nam frigiditas, tantum abest ut concoctioni opituletur, ut potius coctioni semper contraria sit: ut asserit Galenus tertio de victu acutorum, commento vigesimo nono. Nam concoctio semper fit à calido, teste Aristotele, quarto meteoron, capite secundo. Et Galenū, loco & textu nuper citato, atque pluri

pluribus alijs in locis. Quare id quod
Avicenna, ubi supra, concoctionem,
scu digestionē appellat: potius, quan-
dam alterationem, dictitandam asse-
ro: quam proprie concoctionem. Fal-
luntur etiam afferentes, concoctio-
nem esse, subtilis humoris incrassatio-
nem, & crassi attenuationem. Nam, si
coctio fit à calore, necessario semper
in crassando procedet. Siquidem pro-
prium est calori, humidum tenue re-
soluere. At si tenue resoluitur, neces-
se est crassum remanere. Cui senten-
tiæ Galenus fauet, secundo progno-
sticorū, commēto trigesimo tertio,
& primo epidemiō, sectione prima,
commēto vigesimo quinto. Verum
enimvero, cum non cartas consum-
-1070
Ll 3 mere,

De peste & febribus

mere, sed veritatem propalare, mihi cordi sit, nec amplius immorabor isthæc recensens: cum adeò feliciter ab Ioanne Argenterio, quid concoctio sit, scriptum fuerit tertio technes, ut nil prorsus intactum reliquerit. His igitur prælibatis, nunc de syrupis agere temerarium videtur; quos, non concoctionis gratia, ut quia minime, ut probatum est, ei opem ferant; sed potius alterationis exhibere suadeo. Quam forte, suspicor, faciunt: Galeni consilium semper sequētes, sexto de compositione secundum locos, capite primo, rubrica tertia, cuius hæc sunt verba: in pharmacis, igitur quæ deglutiuntur, maxime coniectare
opor

oportet naturam eorum, qui ipsi
sument, quod enim, cum molestia,
aut inieunde, acceptum est: stoma-
chum subvertit. Hæc ille. Quam ob-
rem, quia in his morbis, hoc mole-
stum symptoma ægros cruciare so-
let, ab uso syruporum caveant om-
nes obsecro: utpote qui nauseam as-
sidue excitare soleant: ægris quæ cibi
fastidium afferant: atque ad eataræti-
ci vomitionem ventriculum dispo-
nant: quod sæpe observavi, dum, alio-
rum more, is, uterer. At vero, si ægri
iucundi videantur, nihil quæ mole-
stia afferant, eos exhibere iubeo, qui
aciditate præditi sunt; ut syrupus
acetosæ, ex aciditate citrij, vel li-
monum, granatorum, cydoniorum,

De peste & febribus

de agresta, item violaceus, quāquam acidus non est, atque id genus alios offerre conueniet: pro humoris aegroti ve natura: stillatitia siue communi aqua dissolutos. Facta igitur præparatione, necessaria, in humoribus euacuandis, catarticum detur, pro humoris educendi necessitate. Vt, si bilis fuerit abundantia, recipe mannae vntiam vnam, Rabarbari drachmam vnam & dimidiam, aqua oxalidis, fiat potio. Vel, si pauperes sint, hac, aut simili portione, recipe tamarindorum vntiam vnam, diaphæniconis drachmas sex, aqua cichoreæ fiat potio.

C A

CAPVT DECIMVM DE

venæ sectione.

NVNC Vero de venæ sectione
Nagere tempestivum est. Du-
biumque, in huius operis prin-
cipio propositum, nunc denuo discu-
tiamus: ut iam nunc, veritate in-
venta, nullus sit dubio locus. Du-
bium scilicet est, utrum, in his febrili-
bus, vena secanda sit in talo: dimissa
prorsus omni vena cubiti. Cui dubio
facile satisfaciam, si prius, an vena se-
canda sit, determinavero. Nam, secan-
dam esse venam, in omni febre putri-
da, videtur: ex Galeno vnde decimo me-
thodi, capite decimo quinto, dū ait:
saluberrimum autem, ut prius dixi-
mus,

Ll s

mus,

De peste & febris

mus, est, in febris venam incinde-
re: non continentibus modo, verum
etiam in omnibus alijs, quas putre-
scēs humor excitat. Hæc illæ. Ex qua
Galcussententia, videtur, in omni fe-
bre putrida, à quocūque humore or-
tum trahat, semper sanguinem mit-
tendum esse. Quæquidem sententia,
non vniūque, videtur vera. Primo, in
nulla febre putrida convenit per se
sanguinis missio: quæstionis igitur ti-
tulus est falsus. Probatur antecedens.
Si sanguinis missio conveniret, aut
esset ratione febris, aut putredinis,
aut obstructionis, ac nullo modo ho-
rum ratione; ergo sanguinis missio
nullo modo est necessaria in febre pu-
trida. Minor probatur. Quia, Galeni
do-

doctrina, missio sanguinis non curat
putredinem, vndecimo methodi, ca-
pite decimo quarto; non etiam fe-
brem, eiusdem doctrina, eodem li-
bro, capite decimo, & pluries alibi.
Nam febris semper refrigerantibus
simulque humectantibus per se cura-
tur. Itē obstructionem sanguinis mis-
sione non curari constat, eiusdem Ga-
leni sententia loco, nuper citato. Præte-
rea, aliquæ sunt febres, in quibus, & si
sint putridæ, non convenit sanguinis
missio: etiā si adsit viriū robur: ergo
Galenī dogma falsū. Probatur ante-
cedēs. Tūpex Avicēna, prima quarti,
capite de causis, dicēti: & nō phlebotomē-
tur: fortasse enim inflāmabit eos:
& fortasse iuvabit eos: si fuerit illic
turbi-

turbiditas & rubedo. Itē quarta primi, capite vigesimo, etiam asserit, in febris vehementis inflammationis, nullo modo sanguinem esse mittendum. Prætea, eodem capite, dum ait: & caue tibi, ne ægrum ad vnam duarum perducas rerum, scilicet, aut calidorum ebullitionem, aut crudorum infrigidationem. Hæc ille. Tum vero Galeni doctrina, libro de curandiarum per sanguinis missionē, dum ait: at, vbi crudi succi exuperant, antequam morbus inuasit, caute vacuabis sed, vbi iam febris corripuerit, vti ante monui, nequaquam. Prætera, libro primo de arte curatiua ad glauconem, capite decimo, de tertiana notha, ait: quod, si sanguinem

mitte

mittere oporteat, neque hoc quoque
omittendū. Præterea, quando adest
tū biliosorum, tum vero crudorum,
abundantia: nullo modo sanguis est
mittendus: sed, possibile est, esse ist-
hæc simul cū febre, ergo. Maior pro-
batur, Galeni doctrina, quarto de sa-
nitate tuenda, dum sic ait: nam quo-
niam alij prius quam ad exactū san-
guinem nutrimentum peruenit, ve-
luti semicocti sunt; alij prorsus inco-
cti, crudiq; alij paulò absunt à san-
guinis forma. Rursus alij sanguinis
faciendi, siue, ut ita dicam, sanguifi-
cationis, veluti vltima pars, qui utiq;
excessu caloris proueniunt: quorum
alij paululum, alij plus, alij plurimū, à
sanguine recesserunt. Vbi paululum,
vel

De peste & febribus

Vel citra sanguinem, restitum, vel ultra processum est: audacter mittendus sanguis est. ubi plus, cōsideratius agendum. Vbi plurimum, in his, nullus omnino mittendus est. Inspicere vero & quantitatem oportet: ut, verbi gratia, si bonus sanguis exiguus sit, reliquus vero succus plurimus, utique, in his, nullus omnino mittendus est. Sin is quidem exiguus, sanguis vero copiosus, audacter mittendus sanguis est. Hæc ille. Præterea, eodem libro, ait: at, si in eodem homine reliqua eadē sint, cæterū, in lasso corpore, sanguis bonus exiguus sit: crudi humores plurimi: huic, neq; sanguis mittendus, neq; alia delectio, aut exercitatio. Hæc ille. Atq; isthæc, pro parte negatiua,

gatiua, sufficient. Cæterum contra as-
ferit Galenus, tum vñ decimo metho-
di, capite decimo quarto, dñ ait: quip-
pe, si vires eius, qui ex putredine hu-
morum, vt positum est, febricitat, va-
lentes sint, mittendus statim sanguis
est: si cruditas ventris non sit: statim
morbo incipiēte. Præterea, capite de-
cimo quinto, vt in principio quæstio-
nis diximus. Adhuc autem magis, si
in aliqua febre putrida sanguis mit-
tendus non esset, maxime in causo: vt
pote quia ortū trahit à sincera bile:
At, in hac febre, mittendus est, vsque
ad animi deliquium, ergo & in qua-
cunque alia. Maior, ex dictis pro par-
te negatiua, patet: minorem probo:
ex Galeno primo aphorismorum,
vigesi-

De peste & febribus

vigesimo tertio, dum ait: oportet autē, sicut ipse inquit, viribus integris atq; valentibus, tantā moliri euacuationē: & nos sæpius, huiusmodi euacuationē, prodesse plurimū experientia didicimus. Nā & in ardentissimis febribus, si vsque ad animi defectionem sanguis mittatur, statim totius corporis habitus refrigeratur: & febris extinguitur. Plurimis etiā aluus citatur: & sudores emanāt. Ac quidā eorum, ex his, sanitati sunt restituti: alij, adiuti plurimum, vehementiam ægritudinis absciderunt. Cæterum quoniam non desunt Galeni tortores, qui, vt illorum opinioni subscribere faciant, illū torqueant, asserantq; de synocho putrido ibi egisse, discuti-
tiam

tiam in fine capitis, num eius doctrina detur febris sanguinis putrida, nunc breuitatis gratia disputationem omittēs. Addo etiam quia, si in aliqua alia esset omittēda sanguinis missio, maximè in ea, vbi adest succorum redundantia crudorum, vt antea probauimus, tum Galeni, tum Auicennæ testimonio: sed in hac, siue sit putrida, siue non, est conueniēs & necessaria: in quacuncq; igitur alia. Minor probatur; autoritate Galeni, vndecimo methodi, capite quarto, dum sic ait: si plures causæ aliquando coibunt, omnibus per contraria occurre: siquidem, fieri potest, vt & coarctatum corpus sit, & exigui meatus densati, & multi simul ac len

Mm ti hu.

De peste & febribus

ei humores subsint. In eiusmodi vero
causarū complexu, si recte quæ prius
cōprehēsa sunt meminimus, cæpissē
sanguinis missione cōueniet. Ac, abū
dātia vacuata, tū ad extenuādos hu-
mores venire. Ab hoc ad remittenda
quæ sunt cōstricta: & rarefaciēda quæ
sunt dēsata. Atq; isthæc quoad febrē
putridā. Verū quoad non putridam,
etiā probatur minor Galeni decreto,
oētauo methodi, capite quarto, dicē-
tis: quod si & multi & craīsi & gluti-
nosi impacti succi sint, quæ hos exci-
pit febris, fieri non potest vt intra fi-
nes diariarum consistat: quando, ex
necessitate, huic, in mali succi natu-
ris, ea quæ ex putredine humorum
accēditur succedet. Nā in alijs, saltim

tem

tēperamētis, quæ in sequētibus expō-
nā, excitari ex tali causa potest, citra
humorū putredinē, aliqua continen-
tis febris species. Ac, paucis interie-
ctis lineis, sic fatur: protracta tamen
inclinatione, suspecta reditur, quāvis
putredinis inditia in pulsu adhuc nō
appareāt. Quippe, nisi vitiosus succus
penitus transpiret, necesse est putre-
fiat: ergo, vt trāspiret, maiore iā auxi-
lio est opus: ac siquidē, vel puer, vel
senex sit, sanguinem detrahēre nō li-
cet: inter has ætates, vbi robur ægro
nō deest, secāda vena est; etiam si ple-
nitudinis signa non adsunt. Hæc ille.
Ex quibus manifeste patet, celebra-
dam esse venæ sectionem in quacūq;
febre humorali (vt ita loquatur.)

Mm 2

Cx-

De peste & febribus

Cæterum, quia hanc locorū Galeni controuersiam sedare, sit impossibi-
le; ideò eam conciliare non laboro.
Sed perpendamus oportet, eam, quā
Marcus Antonius Mōtisanus, aduer-
sus Currium & Turinum affert con-
ciliationem: quæstione decima septi-
ma. Nam, aduersus Turinum dispu-
tans, quod nonnulla ex quarto de sa-
nitate tuenda, ad huius quæstionis
enodationem adducat: sic ait. Huius
erroris causa est, quoniā crediderunt
nonnulli, præcepta salubria, curan-
dorū morborum scopos esse: & cura-
tiuis intentionibus admiscenda. Ne-
que inter has & illas aliquod esse di-
serimen cognouerūt. Inter quos, An-
dræas noster Turinus adnumerādu
venit.

venit: dū in curatione febrīū, quæ ex
putrescētibus succis sunt, omni post
habita, tū febris, tū putredinis ratio-
ne, salubria præcepta, quæ à Galeno
quarto de tuēda valetudine, pro sani-
tate seruanda, trad dūtur: tanquā prin-
cipes scopos inseruit. Quæ multū ta-
men inter se differunt: vt facillime
ostendemus, si Galeni dicta, quæ pri-
mo de tuenda valetudine, leguntur,
in medium attulerimus. Primo enī
de tuenda valetudine, ita habet: cum
vna sit ars, quæ corpori humano tuē-
do dicata sit, vt alibi à nobis osten-
sum est, eius primæ, ac maximæ par-
tes duo sunt. Quarum alteram, sani-
tatis tuendæ, alterā morbi profligan-
di facultatem appelles: earum con-
traria

De peste & febribus

traria inter se officia sunt. Ex quib9
infert Mōtīfianus: si igitur harū medi
cinæ partiū officia cōtraria sunt, & cō
trarij fines; contrarios etiā esse curati
uos scopos necesse est. Qui alteri9 par
tis, alteri cōmiscēdi nō sunt. Hæc ille.
Ex quibus manifesteprehenditur,
Marci Antonij error. Nā dicat nobis
obsecro, si culpata sanitas lassitudine
aliqua sese nobis offerat corrigenda,
nōne causæ abscissione curāda veniet?
Atqui prorsus manifestū credo. Præte
rea, si causā abscindimus, siquidē hu
mor fuerit; nonne euacuatione, hoc
est venæ sectione, purgatione, vom
itu, frictione, atq; id genus alijs reme
dijs, quæ Galenus in libro de sanitate
tuēda docet, eā abscindem9? maxime
qui

quidē. Addo q̄ Galenus octavo methodi medendi, cōtrarium asserat ac Marcus Antonius, dū sic ait capite secūdo in fine: quare, quæ in libro de sanitate tuēda, de huiusmodi temperamentis sunt prodita; ea omnia ad eos qui febricitare incipiūt, siue id sanationē appellare oportet, siue providētiā, sunt trāsferēda. Siquidē sanamus id febris q̄ iā inuasit: etiā si exiguū est; prospicimus, ne quid amplius proueniat, adimētes causā. Hæc ille. Præterea, capite etiā tertio eiusdē libri, sic scriptū reliquit: verū de his immorandū pluribus nō est, præsertim in libro de sanitate tuēda iā proditis: sed fuisse cerit dixisse, reliqua simili modo febricitatibus esse faciēda, quēadmodū

Mm. 4

in

De peste & febribus

in vltis, & refrigeratis, citra febrem
facienda præcepimus. Hæc Galenus.
Ex quibus manifeste colligitur, etiã
Galenî doctrina, præcepta quæ libro
de sanitate tuenda tradidit, etiã
curatiuis scopis esse cõmiscenda: atq;
ad eos transferenda. Proinde Galenî
illud, ex primo de sanitate tuenda, ali-
ter interpretandum reor. Nam, si sa-
nitatem integram conseruandam su-
sceperimus, similibus eam seruabi-
mus, vt Galenus atque omnes medi-
ci præcipiunt: morbumque contra-
rijs curabimus: iuxta illud Hippocra-
tis, contrariorum contraria sunt re-
media; & Auicennæ, sanitas suo simi-
li conseruatur: & morbus suo contra-
rio remouetur. Cæterum, quoniam
pacto

pacto intelligatur, illud Auicennæ dictum, scilicet sanitas suo simili cōseruatur: quod assumpsit ex Galeno, textu quadragesimo quarto, dicere non est locus: cum vnicuique liceat discere ex Vgone Senensi, tertio technes, textu citato. Siquidem nollo, aliorū more, quæ ab alijs tradita sunt, iterum trāsferre: vt inde liber, aliorum laboribus, magnam adipiscatur molem. Indeque apud imperitos, magis fit in pretio. Vtpote qui libros, non qualitate doctrinæ, sed quātitate papyri, suscipiat, ac miretur. Sed ad rē: præterea, miror medius fidius Marcum Antonium, afferentem, aliam esse curandæ lassitudinis, aliam curandi morbi rationem; dum sic ait: & in

Mm 5 eodem

De peste & febris

codé libro, quarto, (de sanitate tuenda loquitur) dixit: at, si in codé homine, reliqua eadem sint: Cæterum, in lasso corpore, sanguis bonus exiguus fit: crudi humores plurimi: huic neq; sanguis mittendus, neq; alui deicctio, aut exercitatio, aut omnino motus, aut balneum, adhibendû. Hæc ex Galeno. Ex quibus subinfert, quæ mox, paucis interiectis lineis, sequitur: quæ videlicet sunt: ex quibus sequitur, quod Galenus, eundé hominem, quém modo, neq; phlebotomandum, neq; purgandû, pro tuenda valetudine dixit: cum iam in febrem inciderit, & phlebotomandum, & purgandum esse docet. Tanta est illarum medicinarum partium, officiorum distantia.

Hæc

Hæc ille. Sed audi quæso, ò bone, nō ne Galenum audis, libro de curandi ratione, per sanguinis missionem, capite citato, sic loquentem? at vbi crudi succi exuperant, antea quam morbus inuasit, caute vacuabis: sed vbi iam febris corripuerit, vti ante monui, nequaquā. Hæc Galenus. Quid huic contradictioni respondes, noue Galeni defensor? Nonne, quem tu phlebotomandum suscipis, in methodo curatiua, utpote febricitantem, lassum vero in tuenda valetudine, minime phlebotomandum, contrario modo à Galeno tractari vides? Quapropter, sui oblitum malo Galenum fateri; quam vt eum abs calūnia, seu contradictione, vindicē,

ab

De peste & febribus

ab omnibus derideri. Erit deniq;, Galeni decreto, sanguinis missio necessaria, in quacunque febre, ex putredine humorum ortum trahēt: tum ratione febris, tum vero ratione putredinis: & si non per se, ex accidenti tamen. Nam, si Galeni verba perpendimus, libro vndemo methodi, capite decimo, manifestum nobis fiet, necessariam propter has causas esse. Nam asserit Galenus, in vnaquaque febre putrida, duo se primum offerre: nempe tum febrē ipsam, tum putredinem. Atque horum vnūquodq; duo requirere. Scilicet quod febris iam factum est, sanare: & quod futurum est, prohibere. Idem & putredini euenire oportet: atque, ab ipsius
putre;

putredinis inhibitione, semper incipiendum : primumq; curationis scopum esse idem Galenus asserit. Quod utique fiet, initio à sanguinis missione sumpto; ut constat, Galeni testimonio, octauo methodi, capite quarto; ubi ne, prohibita trāspiratione, putredo succedat, atque augeatur: sanguinem esse mittendū asserit. Quamquam adsit humorum crudorum copia; & nulla adsint plenitudinis signa. Ex quibus patet solutio argumenti, retro positi, etenim, quāuis sanguinis missio non curet febrem, neque putredinem directē, ex accidenti tamen isthac tollit. Præseruando videlicet. Quapropter, Galenus vndecimo methodi, capite quarto citato,

ordi-

De peste & febris

ordinem docet vnicuiq; affectui obuiandi. Quando in complexu diuersarum causarū, scilicet corporis coarctatione, exiguorum meatuum desatatione, multorūq; simul ac lentorum humorum copia, qui quidem ordo, à sanguinis missione, auspicatur. Vt pote quia, multitudine deposita, obstructioni prospicimus. Nam si, nō prius abundantia deposita, ad obstructionem eliminandam te cūferas: metus est ne obstructionem magis impingas. Ac, adaucta obstructione, infestior sequatur putredo: ac, ex consequenti, febris magis augeatur: attractis ad cutem humoribus, vt docet Galenus vndecimo methoci, capite nono, & capite decimo, & pluribus

bus alijs in locis. Quare manifeste patet, Galeni decretis, in febribus omnibus humoralibus, vt ita loquar, sanguinem esse mittendum: siue putreant, siue non, modo vires valeant. Quare illud Galeni, ex libro de curandi ratione per venæsectionem, capite nono, nequaquā verum esse existimo. Quia, si ante morbi inuasionem, sanguinem mittere non formidat; quare iam, præsentē febre, eam dissuadet? Vtpote vbi maxima fit, vi caloris exuperantis, fulliginum ad cutim eleuatio: humorum fusio, ac eferuescentia: ex quibus putredinem augeri; ac febrem maiorem accendi; est necesse. Addo quod melius & facilius educantur humores,

vi

De peste & febris

vi caloris fusi, quam ante febris inuasionem. Cæterû, quia Galenus etiâ, ante morbi inuasionē, præsentē humorum crudorum abundantia, sanguinis missionem dissuadet, quarto de sanitate tuenda; operæpretiû erit, rationem, qua ductus est, perpendere. Quæquidē, mea sententia, sit cum venia dictum, parui momenti est. Nam audiamus ipsum sic loquentē: quippe, in scilicet vena, bonum sanguinem emittit: malum, qui in primis maxime venis circa iecur, & quod mesenterium vocât, colligitur: in totum attrahit corpus. Hæc ille. Cuius rationis in constantia, vel ex hoc patet. Fingamus, verbi gratia, hominē, cui bonus sanguis & exiguus sit in vasis,

sis, hepatis, cordis, & mensenterij, humores vero crudi sint in circumferentia, intra venas, sanguini commisti. Nonne, si sanguis mittatur, sanguinē impurum, humoribus crudis infectum, hauriemus: cuius loco succedet alius attractus, scilicet ab intimis vasis, bonus atque purus? haud dubie verissimū mihi videtur. Quid? quod si bonus nec non paucus sanguis, pervniuersa vasa, tam intima, quam extrema, humoribus crudis infectus existat: indeque tensiva accidat lassitudo, verebimur ne huic sanguinē mittere? minime gentium: cum illatum Galeni inconueniens nullatenus sequatur. Item quia idē Galenus, libro de sanguinis missione, capite citato,

N n ante

De peste & febribus

Ante morbi inuasionem caute euacuare nos admonet, in hac dispositione. Præterea, febre præsentē, non putrida, octauo methodi capite quarto, citato. Adhuc, in putrida febre, ut antea ostendimus, vndecimo methodi, capite quarto; & si ad sit humorū crudorū copia, sanguinē mittēdum in primis docet. Ex quibus constat, Galenum sibi pugnantiā, in his dixisse. Cæterum, cum hucusque de crudis humoribus locutus sim oportet Galeni doctrinā monstrare, quos is appellet crudos humores. Ne, verborum hamonymia, quis decipi possit. Siquidem sæpe, tā pituita, quam viraque bilis, ab eodem, crudi humores, cum nō à natura victi, ac excretioni
sunt

sunt parati, passim dictitantur. Verū non de ijs Galenum intellexisse constat: sed de eo, qui proprie crudus appellatur. Cuius expresse meminit, decimo de compositione medicamentorum secundum locos, capite secundo, his verbis. Quod, si quis exactius interpretari rem velit, nō pituitosum humorem, sed qui proprie crudus appellatur; ut plurimū circa arthritidas prædominari dixerit. Est autem hic crassus, ad similitudinem puris crassioris. Hæc ille. Idem etiam videre est apud eundem Galenum, quarto de valetudine tuenda, dum sic ait: videas præterea ceu plumbi colorem aliquando nonnullos habere: rursus aliquando ceu misturam

N n 2

esse

De peste & febris

esse albi, liuidiq., aliquando liuorem solum, sine albo consistere. Ergo eius modi colores, crudos dominari succos indicât. Qui, cum de genere sint pituitæ, minus tamen humiditatis habent, quam ea quæ publice vocatur pituita. Plerunq; vero huic, neq; lentor inest. Hæc Galenus. Quibus ex verbis, manifeste colligitur, Galenum de huiusmodi humoribus intellexisse Nam, nullo alio crudorum humorum genere præsentem, quam hoc, talis apparet color, qualis hic à Galeno de pingitur. Addo, quod Galenus libro de curandi ratione, per sanguinis missionem, capite nono citato, sic etiam fatur: de humoribus crudis loquês: habebis vero eorum inditium,

tium, tum colorem plumbeum, aut ex pallido album, omniaque potius quam rubrum, tum pulsum inæqualitatem. Hæc Galenus. Siquidem, his notis, humores crudos proprie appellatos dignoscere docet idem Galenus, etiam duodecimo methodi, capite tertio, sic dicens: ergo febricitare incipiunt nonnulli, ubi maximam crudum succorum copiam, vna cum oris ventriculi (quod sane stomachū vocant) offensione: vel ex cruditatibus, vel alia quapiam occasione congesterunt. His, & præcordia inflata, & totum corpus ampliore mole, quam pro naturæ modo, cernitur, tum color, alijs quidem ad albidius quàm pro naturali habitu, & intercutem aqua la

Nn 3

boran-

De peste & febribus

borantium, magis simile est. Mutatus nonnullis etiam, ad nigrius, aut lividius, quos quidem medici plumbei coloris appellant: omnibus, pulsus minores sunt quam pro caloris ratione. Præterea obscuri, omninoq; inæquales, sæpe ea inæqualitate, quam, ex pluribus ictibus collectam, συστηματικῇ, Græci vocant; semper vero, ea quæ in vno est ictu. Hæc ille. Itē, aduersus Galeni prædictam rationem, sic. Si impurus sanguis & multus, in vasis proximis hepatis, & in mesenterio, contineatur, nonne ipsum ad circumferentiam trahere satius erit, quam sinere eum, circa præcipuas partes, moram trahere; vbi maximum imminet mortis periculū? maxime

xime quidē. Verū, si hoc ita est, quā-
 re Galenus omnimodā vacuationē
 prohibet; cum morū, venæsectionē,
 alui deiectionē, aut frictionem omni
 no dissuadeat? Quam certe contradi-
 ctionem Galeni, excusare nequeo.
 Neque obstant Galeni verba, duode-
 cimo methodi, capite tertio citato,
 quæ sic se habent, post adducta, de
 humoribus crudis, verba. Nulli taliū
 sanguis mitti sine maximo dispēdio
 solet; cum tamen vacuationem desi-
 derent. Verum neque sanguinis mis-
 sionem, neq; purgationē sustinent:
 utpote quos, sine his, syncope subito
 adoritur. Quæ nā igitur est ratio tali-
 bus medendi? qui, cum vacuari postu-
 lent, vacuantia præsidia non ferunt?

Nn 4

Sang

De peste & febribus

Sane nullam aliam, his, idoneam euacuationem inueni, præter eam, quæ, ex frictione, paratur. Hæc Galenus. Quibus videtur innuere, nullo modo venam scindendam esse, vbi crudorum humorū adest copia. Cæterum hæc Galeni verba, tātum de ijs, quos syncope, siue, vt ita loquar, syncopalis febris infestat. Nos vero, de eis quibus abest virium robur: neque huiusmodi symptomate corripiūtur. Constat igitur, Galeni doctrina, in omni putrida febre, sanguinis missionem esse necessariam: modo vires valcāt, tum ratione febris, tum vero ratione putredinis. At vero febris puncticularis, etiam si maligna, atque venefica qualitate afficiat, est tamen semper
vt

ut patet, putredini adiuncta. Convenit ergo in ea sanguinis missio. Insuper, ratione febris, & si non adsit putredo. Super est igitur nunc ex qua vena mittendus sit, monstrare. Cui dubio sic satisfaciendū arbitror. Primo, in omni pestifera febre, peccato existente in sanguine, competit sanguinis missio, Avicennæ decreto, prima quarti, tractatu quarto, capite tertio: cæterum, quanvis venam, ex qua sanguis mittendus sit, non expresserit, ex cubiti venis faciendam esse crediderim, dum modo bubo, carbūculus, aut anthrax, in inferioribus non adsit: ut explicat Iacobus de partibus, loco & capite nuper citatis, cui maximam habendam fidem existi-

Nu 5 mo,

De peste & febris

mo, propter longā morbi huius experientiam, qui, Iacobi tempore, maxime sæuijt, vt ipse refert. Itē, eidem sententiæ, applaudit Donatus Antonius ab alto mari, capite de febre pestilenti. Præterea Sauonarola, capite de cura febris pestilentialis, idem affirmat. Possem & authorum testimonia, fere innumera, pro huius sententiæ confirmatione, adducere: verum, cum vnicuique liceat per otium ea legere, referens non moror. Atqui, si in febris pestilentibus, ab infectissima humorum corruptela ortum trahentibus, modo sanguinis missione aliquid non prohibeat, sanguis, ex cubiti venis, intrepide ab omnibus expertis medicis extrahitur: &

fortio

fortiore igitur, in febribus cum puncticulis: utpote quæ non tanta, venenosorum humorum, malitia furiant. Adhuc autem nos, qui manum quoque, ut paræmia utar, ferulæ subduximus, experti sumus: ut qui, ni fallor plus decem hominum millia curauimus, semper cubitorum venas secuimus; dū modo bubo in inferioribus, aut carbūculus, detentive mēses, siue hemorrhoides, nō obstitissent. Quibus, Deo fauēte, maximo fuimus remedio: adeo ut, fere, quingentesima hominū ægrotantiū pars nō perierit: cū sæuissimis, tū morbis, tū vero symptomatibus, cruciaretur. Præterea, omnes primæ notæ Hispanos medicos, huiusmodi ex cubito venæsectionē, ccle-

De peste & fetribus

celebrasse comperio. Déptis quibusdam argutulis, qui, ut plus alijs sapere videantur, tali venas, sine discrimine, secant. Eas vero, quæ in cubito sunt, cane peius & angue, fugiunt: solo Fracastorij portentoso documento docti. Quia scilicet, si cōtagio extrinsecus illata fuerit, seminaria contagionis retrocedēt: cordisque & spirituum substantiā conficientia, mors necessario, aut maximum vitæ discrimen, sequetur. Siquidem, quantum à veritate distent, supra ostendimus, cum de cataractici exhibitione loqueremur. Addo quia, per sanguinis missionem, non modò humores, qui in circumferentia sunt, euacuantur; sed etiam ij, qui in partibus interioribus,
confer

consequenter ad id quod euacuatur,
ad extimas corporis partes reuellun-
tur. Indeque maximum sequitur natu-
ræ adiumentum. Quod autem dicit,
nempe phlebotomia, sanguinem ab
extimis ad ima retrocedere, falsum
esse, & à veritate prorsus alienum, exi-
stimo. Cum contrarium potius dicē-
dum, ut reor, sit. Nam, dum sanguis
ad intimas corporis partes in quibus-
libet morbis fluxerit, semper, venæ in-
cisione, illum ad exteriores reuoca-
mus: siue adsit in intimis corporis
apostema, seu non adsit. Ut in pleuri-
tide, peripneumonia, hepatis, ven-
triculi ve, apostemate. Quod verum
esse constat, Galeni doctrina, quarto
de sanitate tuenda, loco citato: ubi
asse-

De peste & febribus

asserit, si sanguis mittatur, bonū sanguinem, qui in extimis corporis est, emitti: malum vero, qui in intimis remanet, ad extrema prorsus attrahi. Inde, luce clarius, patet non ab extimis ad ima, vt Fracastorius arbitratur, quin potius cōtrarium, scilicet ab intimis ad extrema, sanguinem necnon contagionē reuelli, facta venæsectione. Nam quid sibi vult illud vltimū Galeni, vbi ait: malum, qui in primis maxime venis, circa iecur, & quod mesenterium vocant, colligitur: in totum attrahit corpus? nisi quia, sanguine, venæsecta, extracto, attrahitur etiam qui in interioribus est: ne detur vacuum, ad exteriora. Item, cum in pleuritide sanguis, ex, eiusdem do-
len-

lentis lateris, venis detrahatur, reuul-
sionis gratia detrahatur: at, si extrahi-
tur reuulsionis gratia, erit reuellen-
do sanguinis fluxionem ab intimis
ad extima nā modos omnes, quibus
reuulsio fit, dinumerantes, quos Ga-
lenus docet quinto methodi, capite
tertio, nullo pacto aliter intelligere,
eam reuulsionem fieri, licet, quam
ab intimis ad extima. Verba Galeni
hæc sunt: reuulsio vero in ijs, quæ
supra sunt, omnibus, deorsum sem-
per agitur: sursum in ijs, quæ sunt
infra. Similiter ex ijs, quæ intus
habentur, ad ea quæ foris sunt:
contraque, ab ijs ad illa. Hæc il-
le. At non à superioribus ad infe-
riora, neque à dextris ad sinistra,
erit

De peste & febribus

erit igitur ab intimis ad extima.
Quamobrem, Herculaneum errasse,
etiam credo: qui prima quarti, tracta-
tu, quarto, capite septimo, ait, sangui-
nem mittendum non esse, post vario-
larum apparitionē: quia materia va-
riolarum, ad interiora retrocedit, id-
que asserant omnes Auicennæ inter-
pretes. Verum, mea quidem senten-
tia, non, hanc ob causam, Auicenna
sanguinis missionem prohibet, appa-
rentibus variolis, sed ne, cum natura
crisim tentauerit, vacuationem adhi-
beamus. Iuxta illud Hippocratis, pri-
mo aphorismorum vigesimo, dicen-
tis: quæ iudicantur: & quæ iudicata
sunt integre: neque nouare, neq; mo-
uere, neque pharmacis, neque alijs
irri-

irritationibus, sed sinere. Item eius-
 de Auicennæ doctrina, constat, quar-
 ta primi, capite vigesimo, sic dicen-
 tis: phlebotomia quoque, neque eua-
 cuatio ventris, est faciēda, in die mo-
 tus ægritudinis: quia tunc est dies re-
 quiescendi, & inquirendi somnū, &c.
 Ne videlicet, prædebilitata natura,
 opus perficere nequeat: aut, irritata,
 humores plus iusto moueat. Neque
 obstat Galeni locus, quarto de sani-
 tate tuenda, circa finem, dicētis: quo-
 niam igitur in hac, quæ veluti phle-
 gmone fatigat, lassitudine, vis calidi
 sanguinis congesta, in corporis mole
 est: venæ autem sectio, succos è vasis
 emittit: vtile est, post priorem detra-
 ctionem, tãrisper intermittere, dum

O o ali-

aliquid eorum, qui in corpore sunt humores, remigret ad venas. Quem Galeni locum, quidam, non postremæ notæ, viri adducunt: vt venæsectionem, ad intimas corporis partes, humores reuocare probent. Tantum abest, vt ad exteriora trahat: cæterum, mea quidem sententia, potius positionem nostram confirmat, quam labefactari faciat. Lassitudinem namq; phlegmonosam, quam hic Galenus nos curare docet, à sanguinis, cum multitudine, tum feruore, prouenire ait. Qui cum præcipue in thorace, dorso, lumbis, capite ve, congestus sit, quæ omnes interiores partes ab omnibus dictitantur, manifestum est, ab ijs, venæsectione,

san

sanguinem ad exteriora euocari. Ac
subinde alios humores. Hoc ita esse,
ex eiusdem Galeni verbis colligitur:
vt qui, paulo ante, dixerit: porro æsti-
mare diligenter oportet, qui sangui-
nem sunt missuri; in thorace ne, dor-
so, & lumbis, tensio, pulsansque do-
lor figatur: an in capite potius & col-
lo. His enim affectis, humeralem
venam diuides, maxime, si reple-
tum caput, & calidum sentiunt; il-
lis vero internam. Si vero omni-
no æqualiter lassitudo corpus oc-
cupat; ambarum mediam. At ve-
ro, quando sanguinem, ex his ve-
nis, propter eas partes, Galenus
mittere suadet; sanguinis euocatio-
nem querit, non retrocessionem:

De peste & febris

ut cōtra asserētes rentur. Quid enim magis nocium, Galenus, in his affectibus, suadere posset: quam sanguinis missionem; si ea, sanguis, ac pariter alij humores, ad corporis intima reuocarentur? Sed hanc esse Galeni mentem, ex eiusdem verbis, antea parum prolatis, colligitur, dicentis: cauendum vero, præter cætera, est: ne propere, & multū, non sensim & paulatim renutrias: quippe qui, post huiusmodi exinanitionem, ad pristinā diætā protinus redeunt: ijs corporis habitus crudis succis impletur. Quos nimirum, ante quam concocti commode in ventre venisque sunt, corporis moles ad se rapit. Quare, cū hæc ita se habeant, perspicuum fit, ut,
Galen

Galenī decreto, humores ab intimis ad extima, sanguinis missione, euocetur. Non autem ē conuerso, vt quidā putant. Redens enim Galenus rationem, quare, post sanguinis missione, non statim esse nutriendum, facultatem attractricem inculcat: quod scilicet, ante exactam alimentorum, tum in ventre, tum vero in hepate, concoctionem, venæ exinanitæ alimenta semicruda arripiant: nec non, per vniuersam corporis molem, distribuunt. Fit igitur, Galenī decreto, sanguinis missione, humorū ac sanguinis, euocatio. Locusque Galenī sic interpretandus venit: dum videlicet ait, inter primam & secundam sanguinis missionem, non nihil temporis interponendum

De peste & febribus

nendum esse, dum aliquid eorū, qui sunt in corpore, humorum, remigret ad venas. Hoc est, ab attractrice virtute attrahatur, ab intimis corporis, ad exteriores venas: vt, tum reuulsio, tum vero vacuatio, humorum, venæsectione, fiat. Nam si reuulsione gratia, sanguinis missio fit: vt Galenus, non multis interiectis lineis, ait: ab imis ad extima, reuulsio fiet. Siquidem, quinto methodi, capite tertio, ait Galenus: reuulsio vero in ijs, quæ supra sunt omnibus, deorsum semper agitur: sursum in ijs quæ sunt infra. Præterea, à dextris ad sinistra, sicut ab ijs rursus ad illa. Similiter, ex ijs, quæ intus habentur

bentur, ad ea, quæ foris sunt: contraque ab ijs, ad illa. At reuulsio, quam Galenus quarto de sanitate tuenda quærit, non à dextris ad sinistra, non à superis ad infima est: erit ergo ab intimis ad extima. Nam, ab extimis ad ima, non esse, notius est, quam ut explucari possit; ut ex Galeni verbis, loco citato, constat. Quæ in medium ducerem, nisi tædio afficere lectores vererer, neque lectori, obsecro, molestum sit, locum Galeni, ex quinto methodi, bis, in eadem positione, à me adductum esse. Nam, ut clarius quæ dicta sunt intelligantur, id factum est. Neque alius reuelliendi

Oo 4 modus

De peste & febris

modus possibilis est, præter hos, à Galeno, excogitados, ut cuilibet constare potest. Nam, ex localium motuum numero, id manifestum fiet, etenim, cum septem numero sint, scilicet, ante, & retro, dextrorsum, & sinistrorsum, sursum, & deorsum, ac insuper motus circularis, sex, Galenus, in reuulsione, comprehendit: circulari dimisso, utpote quod nequaquam, huiusmodi motui, vlla reuulsio correspondere oporteat: ne detur, eiusdem humoris, ad eadem partem, vnde reuulsus fuerat, iterum recursio. Atqui, si quis interroget, quisnam reuulsionis modus, motui qui ante & retro fit? illum, qui fit ab extremis ad ima, sicut ab ijs rursus ad illa, reddo.

Nec

Nec non, quam Hippocrates, quinto aphorismorum, sexagesimo octavo, dicēs: dolenti parte posteriori capitis, recta vena in fronte secta prodest. Efficitur namque utrobique, simili modo, reuulsio: quādo tantum in eo, quod magis & minus est, differentia consistit. Quod utique, specie non mutare, manifestum est. Omitto quod, tribus dimensionibus, hi reuulsioni modi, ex æquo, respōdeāt. Ne nimis philosophari videar. Neque nos à proposito diuellet. Iulius Alexandrinus, utpote qui enantiomatiōn. 21. nullam non mouet lapidem ut Galeni pugnantia verba conciliet. Ait quippe. 4. de sanit. tuend. αἰ μὲν γὰρ φλεβοτομίαι τὸ μὲν χειρὸς ἐκκενύσι, τὸ δὲ μοχλοῦ,

De peste & febribus

ἐπεὶ ἐν ταῖς πρῶταις μάλιστα φλεβί ταῖς καὶ ὑπὸ
 τε καὶ μεσαρίῳ ἀθροίζεται πρὸς ὅλον ἐπισπῶνται τὸ
 σῶμα. Id est. Etenim venæ incisiones
 sanguinem quidem bonū euacuant,
 prauum autem qui in venis potis-
 simum colligitur primis, quæ circa
 iecur, mesenteriumque sunt, in cor-
 pus extrahunt totum. Quibus pa-
 lam est Galenum affirmasse, humo-
 res, ut dixi, ex intimis ad extima
 euocari. Cuius contrarium visus est
 dixisse prope eiusdem libri finem di-
 cens. ἐπεὶ τὸν μὲν ἐν τῷ φλεγμονῶδαι κόπῳ πλῆθος
 αἵματος πρὸς αἵματι θερμῷ κατὰ τὸν ὅγκον ἐστίν, ἢ φλε-
 βοτομία δὲ τοὺς ἐν τοῖς αγγείοις ἐκκενοὶ χυμούς, ἀμείνων
 ἐπὶ τῇ πρῶτῃ κενώσει τούτου χρόνου διαλαμβάνε-
 ως μεταλαμβάνει τὶ, καὶ ὥς τὰς φλεβὰς ἐκ τῶν κατὰ
 τὸ σῶμα. Id est, igitur quoniam in las-
 situdine

fitudine phlegmonosa sanguinis multitudo collecta calidi, per corporis molem est, venæ autem dissectione humores, euacuat quicunque in venis sunt, satius fuerit post priorem euacuationem tantum interponere temporis spatium, quo ad ex corporis mole in venas transferatur aliquid. Quibus contrarium videtur asserere priori sententiæ. Nam prius ad exteriora, nunc vero ad interiora, ait humores sanguinis missione reuocari. At quonam modo Iulius cenantoma soluit? Hoc scilicet, ni fallor, quod, sanguinis missione, humores, primo & per se, ad exteriora trahantur, ex accidenti. Tamen & secundario ad interiora reuer-

De peste & febris

reuertatur; corporis mole relicta. Atque hac de causa contradictionem in Galeni verbis non esse asserit. Sed hoc constare nequit multis de causis. Tum quia si hoc esset verum, nō liceret in apostematis, quascunque partes occupantibus, sanguinem mittere. Consequens est falsum: ergo & antecedens. Sequela probatur. Nam si extrema corporis occupat apostema, sanguis infectus ipsum actu efficiens necessario ad intima, sanguinis missione, reuocabitur: quod maxime nocebit, præcipue si fuerit pestilens. At hoc vel ipsa experientia convictum prostermitur. Nam omnes pestilentes abscessus, sanguine misso curantur: atque id quidem non semel
sed

sed pluries, adeo ut decies quandoq;
mittere sanguinem expediat, viribus
non repugnantibus: quod utique ne-
cessario nociturum erat, si sanguinis
missione humores retrocederēt. Cae-
terum tantum abest ut noceat in ijs
sanguinem mittere, ut etiam necessa-
rio in vniuersum proffit. Non igitur
retrocedunt. Sed si hoc illi condone-
mus, quid si apostema corporis inti-
ma obsideat? Quonam modo humo-
res ad extima, sanguinis missione, re-
uellemus? Quinimo, si sanguis mitta-
tur, necessario, humoribus ad intima
retractis, apostemata magis incref-
cent. Quare male omnes doctores
apostemata interiora sanguinis mis-
sione reuellendo curant. Ac proinde
hepa

De peste & febribus

hepatitis inflammationes, peripneumonias, pleuritides, morborumq; alias collectiones, quas systrophas dicunt, sanguinis missione curare perniciosissimum erit. Sed audiat obsecro Hippocratē cōtra asserentē. 4. de rat. vect. in morb. acu. t. 21. obsessa (inquit) inflammatione hypochondria non spirituum interclusione, septi trāsuerfi intētio, vel spirituum protensiones, quibus orthopnoea sicca pus non subit sed à spirituum interclusione pathemata hæc superueniunt: potissimum vero & iccinoris dolores, & lienis grauitas, adque inflammationes alix, & superiores septo dolores, morborumq; collectiones, quas *συστροφας* dicunt, solui non possunt, si quis primū
pure

purgante vti medicamento aggressus fuerit. Ná venæsectio in his præferenda venit. Quod si Hippocratis librum esse neget, eius doctrinam negare impossibile est; id asserente Galeno & confirmante eius veritatem experientia, nec non vniuersa medicorum classe. Cuius rationem redēs Hipp. vel quis quis eius libri author fuerit sic ait. Quicumque autem ea quæ inflammantur, statim morborum inter initia medicamento soluere conantur, ij non solum ab intensa, inflammataq; parte nihil adimūt, cum non cedat, obsequaturque quæ adhuc cruda est affectio: verum quoque & quæ morbo aduersa, & sana sunt, absumunt, cōtabefaciuntque:
du-

De peste & febribus

ductoque ad imbecilitatem corpore, morbus superior euadit: qui, vbi corpus vicerit, remedium nō habet. Quam sententiam confirmans Galenus com. 22. sic ait. Recte autem ad sanguinis missionem proprius deueniendum præcipit, vbi vitiosi aliqui humores in partē aliquam confluāt, atque in ea aceruentur, quod modo quodam, vt dixi, συστροφῆς, id est, colligi in ea parte dicitur. Sed si, sanguinis missione, humores ab extremis ad ima reuocarentur, necessario systrophæ augerentur, recurrentibus nimirum humoribus ad partes internas systrophæ laborantes. Nec obstat, si respondeat, sanguinis missione, humores primo & per se ad exteriora,

ex

ex accidenti tamen ad interiora impetum facere. Nam si, ad partes inflāmatas interiores, humores decumbant, quocunque modo id fiat, necessario nocebunt, ad aucto scilicet apostemate, nec vlllo pacto natura discernet num per se, an ex accidenti humores reuertantur, vt ex inde nocumentum aut iuuamentum accipiat. Quare fit vt his rationibus cōuictus Alexádrinus taceat. Atque hanc fuisse Hippocratis & Galeni mentem, luce meridiana clarius constat. Nam Hippoc. 2. de rat. vict. in morb. acut. 10. sic inquit, at si quidem dolor ad clauiculam pertigerit, aut molesta sit, vel brachio, vel maminae, vel partibus septo transuerso superiori-

Pp bus

De peste & febris

Bus grauitas, internā cubiti venam
secare expedit: neque vt copiose san-
guis detrahatur, est cunctādum, sed
eouſque auferendus donec rubidior
multo, vel pro puro, rubroque liui-
dus fluxerit. Quid igitur? nonne hoc
Hippocratis testimonio conuictus,
manus dabit aduerſarius, nec erecta,
atq; renitente ceruice, ſanguinis miſ-
ſione humores ad intima reuocari
amplius proteruict? ſed & illud Ga-
leni, in enarratione, addidiſſe haud
pigebit. Cum igitur (inquit) ſupe-
riorum condolentia ſignum fecerit,
venam in cubito ſecare eam oportet,
quæ ſanguinem ab affecta parte
& magis, & velocius tum reuellere,
tum vacuare poſſit. Inſuper, poſtea
quam

quã eorũ quæ Hippocrates in textu
dixit, rationẽ reddit Galenus in fine
enarrationis, in hæc prorupit verba.
Coloris igitur mutatio sanguinis ex
particula inflàmata trãslationẽ suffi-
ciẽter cõmonstrat. Quo fit vt iã nũc
de hac re dubitare, potius sit infirmi-
tas intellectus quam inuestigatio ra-
tionis. Nec volo aliorũ doctorũ sen-
tẽtijs hãc corroborare. Etenim tan-
tũ Galeni hãc esse mentẽ probare ni-
timur q̃ certe nihilo magis quam ex
eiusdem monumẽtis dopromemus.
Cæterũ q̃ de coloris, in sanguine, mu-
tatione dixit, eatenus recipio quate-
nus iam à nobis disputatũ est, cũ de
exeuntis sanguinis colore, ex propria
sentẽtia agebam⁹: quãdo hũc Galeni

Pp 2 locum

De peste & febris

locum tantum adduxi, ut eius doctrina constet in apostematis interioribus, sanguinis missione curatis, humores ad extima, ea, euocari. Cæterum, ut Galeni enantiomati faciam satis, operæpretium fuerit eius verba perpendere. In primis igitur sic se res habet. Scilicet verba Galeni non bene interpretata esse, ac proinde in eius verbis enantioma apparere, cum tamē nullum prorsus appareat si recte interpretentur. Græce ergo sic habet Galenus priore loco. πρὸς ὅλον ἐπισπῶνται τοσῶμα. Hoc est in totum attrahunt corpus. Nam cum Galenus sanguinis missione, ijs qui in primis venis crudorum humorum coacervata copia est, interdicat, ratio-

nem

nem reddit, quia videlicet si sanguis per venæ incisionem extrahatur, necessario ij qui in primis venis, quæ in hepate & mesenterio sunt, humores, sanguinem missum insequuntur: atque per totum diffunditur corpus. Quo circa, cum attractio, venæ incisa, cōsecutionis in modum fiat: recte Galenus hoc verbo, *ἐπισπώνται*, usus est; nam præter id quod, attraho, significat, identidem etiam insequor. Proinde Gal. hoc verbo utitur, analogia sumpta ab aqua in aliqua capacitare detenta, nam quemadmodum, riuulo factō, prius quæ propius est euacuatur; alia autem priorem insequitur; sic sanguis qui in venis primis atque interioribus capacitati

Pp 3

bus

De peste & febris

bus continetur, aperta exteriori vena, ac illo priori euacuato, statim præcedentem insequitur, versusque partes exteriores statim mouetur. Quare fit vt recte dixerit Galenus πρὸς ὅλον ἐπισπῶται τὸ σῶμα, in totum corpus attrahunt. Quod quidem si cum ijs, quæ secundo loco habentur, confectur, manifestum fiet neutiquam enantioma vllum subesse. Sic igitur Galenus ait. Ἡ φλεβοτομία δὲ τῶν ἐν τοῖς αγγείοις ἐκκένου χυμοῖς, ἄμεινον ἐστὶ τῇ προτέρᾳ κενώσει τούτου χρόνου διαλεπτέῃ ὡς μεταλεφεῖναι τι, καὶ ἕς τὰς φλέβας ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα. Id est, venæ autē sectio humores euacuat quicunq; inuenis sunt, satius fuerit post priorē euacuationē tantū interponere tēporis quoad transferatur ex eis aliquid
per

per corpus ad venas. Vbi prius animaduertere opus est quædam verba non bene interpretata esse. Atq; aliquod Latinæ additū quod Græce nō habetur. Nā vbi Galenus ait, ἐκ τῶμ, interpretes vertunt, ex corporis mole, quod minime cōgruit; nā si ex corporis mole vertēdū esset, potius Græce haberetur, ἐκ τῆ, scilicet, ὅκκς, etenim, ὅκκος, Græce legitur, hoc est moles, q̃ in numero singulari est. Quo circa non articulus pluralis, hoc est, τῶμ, quin potius, τῆ, numeri singularis oportebat legere. Insuper illud, κατὰ τὸ σῶμα, hoc est, per corpus, non donatur Latinitate. Præterea verbum, μεταλαμβάνει, male à Thoma Linacro vertitur, remigret, cum potius, trans-

Pp 4 feratur

De peste & febris

feratur, interpretari oporteret. Etenim à verbo, μεταλλέω, hoc est, transfero, vt bene vertit Alexandrinus. Erit igitur verborum ordo apud Galenum hic; satius fuerit post priorem euacuationem tantum interponere temporis, dum aliquid ad venas trāsferatur, ex eis, per corpus. Quo circa illud, ex eis, dupliciter interpretari possumus, aut scilicet ex humoribus aut ex venis. Etenim ad vtrunque referri posse manifestum est illud, ἐκ τῶν, quare, cum hæc ita se habeant, si ex humoribus intelligamus, ex eis intelligere oportet qui in partibus interioribus coaceruantur, quas Galenus parum antea retulit, ex thiorace, hepate, lumbis, capite ve, aut ex alijs qui

quibuslibet partibus: quas sanguinis missione exonerare præcipit: at si ex venis intelligamus, ex eis, videlicet, quæ primæ à Galeno, nuncupantur, intelligamus oportet. Quæ quidem in hepate, mesenterioque sunt, ut Galenus ait. Cæterum si hoc ita est, ut est, utrobique Galenū idem docuisse manifestum est. Patet, cū prius dixisset, venæsectionē euacuare bonum sanguinem, & ex consequenti, malum, qui in primis maxime venis, quæ in hepate & mesenterio sunt, attrahi seu insequi per totum corpus, quoad perueniat ad ultimas per quas prior sanguis detractus est. Porro autem etiam hoc ipsum intellexit in secūdo loco, cum dixit, oportet

Pp s

tere

De peste & febris

tere nonnihil temporis intermittere quoad transferatur aliquid humoris ex venis, primis videlicet, ad ultimas, ut iterum facta sanguinis missione, sanguis qui partes occupat interiores, ad exteriores vergens, extrahatur, non autem ut intro recurrat, ut ait Iulius. Etenim fistulae ritu sanguis extrahitur, aperta vena exteriori. Nam quemadmodum fistula vasi aquam continenti applicata, tota extrahitur aqua, facta prius modica suctione, ac deinde proxima iam exeuntem sequitur, eamque alia, quae aquae successio minime cessat quousque tandem tota extrahatur, tum continuitatis, tum vero vacui ratione, sic qui in corpore continetur sanguis, facta prius modica

dica

dica frictione, atque venæ incisione proximus exit, huncque alius sequitur, rursusque alius atque alius, quoad ille qui intimas corporis partes occupat, eadem ratione trahatur versus partes exteriores, ut postea tandem per venæ incisionem exeat. Nec distinctio à Iulio Alexandrino excogitata stare potest. Ratio, quia si vena scindatur, totus qui exhibit sanguis, per se mouebitur ad exitum; etenim ne detur vacuum attrahitur versus partes exteriores, quod utique non cessaret, quoad totus exiret, nisi venæ scissio obturaretur. Ceterum si quis philosophum agens id minime per se fieri posse contendat

De peste & febris

tendant non enim à propria forma fit, non equidem inficias ibo; modo concedat, vtrunq; eodem modo fieri, vt antea monstrauius. Proinde, distinctione posthabita, scire inter est sanguinem atque omnes humores venæ in scissione ad extima reuocari, dummodo non multum & assa- tim adeò extrahatur, vt fere tota quæ in venis continetur massa sanguinea exeat. Tūc enim & quæ iam in carne continetur, si exeat, mirū non erit. Quod si cum moderatio- ne, vt decet, fiat; non dubium est san- guinem, qui in primis venis atque interioribus est, ad exteriora euoca- tum iri; quippe cū oporteret ipsum extracti loco succedere, eo quo dixi-
mus

mus modo, attractum. Quod etiam manifestum fit ijsdem Galeniverbis dicētis. Etenim venæ in scisiones sanguinem quidem bonum euacuant: prauus autem qui in venis potissimum colligitur primis, quæ circa iecur, mesenteriumque sunt; in totum attrahunt corpus. Hoc enim cōvincitur atque confunditur sententia asserētium, iterata sanguinis missione, humores ad intima reuocari, at, si tātum semel sanguis mittatur, ad exteriora tendere. Nam cum omnes cum Galeno fateantur, facta sanguinis missione semel, humores ad exteriora euocari: hancque fuisse eius sententiam affirmēt: ea ipsa iterata, humores etiam extra euocari fatean-

De peste & febris

fateantur necesse est, vel ipso Gale-
no dicente. Nec est quod miretur
quis, quod Grámatice nimis, dum
hæc solueremus enantiomata, pro-
cesserimus, nam rei difficultas huc
nos appulit, nec aliter has salebras fu-
gere possibile erat. Sed & Galenum
hoc etiam fecisse pluribus in locis
manifesto constat, præcipue. i. me-
tho c.3. aduersus thessalum agēs; vbi
de primis vocis elementis sic ex pro-
fesso disputat, vt fere nihil intactum
relinquat. Nec est quod argutulo-
rum nos caterua per terreat, dicen-
tium; haud quaquam, apparenti-
bus variolis, venam scindendam
quin cucurbitulas potius adhiben-
das,

das, quod scilicet ijs sanguis ad extrema, venæ autem scissione, ad intima trahatur. Nam, præter id quod, ut monstrauius, falso id supponitur; tantum ad partes ubi eæ affiguntur attraheretur: ex alijs vero ad interiora retrocedere, ijsdem probaretur rationibus. Cæterum, quanuis in parergo, liceat mihi examinare dubium quoddam, quod olim, à non postremæ notæ viro, oppositum est. Quod sic habet: apparentibus puncticulis, sanguis non est mittendus; ergo frustra quaeritur, ex qua parte mittendus veniat. Probatur antecedens. Quæ ducere oportet: quo maxime natura

De peste & febris

natura vergit: eo ducere conuenit: ut ait Hippocrates. Sed, apparentibus puncticulis, natura vergit ad eum igitur iuuandus est naturæ motus: euocandusque. Cui argumento, sic satisfactum est. Quo natura vergit: eo ducere conuenit; quando recte operatur. Cæterum, quando non recte, non modo non est imitanda, verum etiam prohibendus est quandoque naturæ motus: Hippocrate ipso docente, sexto epidemion, sectione secunda, textu vigesimo octauo, dū ait: reuellere, si quo non oportet, vergat. Sin autem quo oportet, ijs oportet aperire: quemadmodum singula vergunt: hæc ille. Eadem est sententia Galeni, in enarratione; ac
pluri

pluribus alijs in locis . Neque tamen inde quis occasionem arripiat, me re darguēdi: quod dixerim, quando natura non recte operatur, non solum imitandam non esse; verum etiam eius motum omnino cohibendum. Non enim inde sequitur, me, puncticula introrsum, reuocare: naturæque motum cohibere: ne ad cutim emittat humores, praua qualitate grauant, & offendentes. Hoc enim illi respondi; vt ostenderē, male cum Hippocratis dogma intellexisse. Nā, quanuis Galenus quarto aphorismorum, vigesimo secundo, dicat: quando aliquis incipit morbus; si quid excernitur: nil tunc excernitur naturæ ratione: sed sunt omnia hæc casus,

Qq præter

De peste & febris

præternaturam earum, quæ sunt in corpore, dispositionum. Quo enim in tempore, à causis quidē morbum facientibus, natura grauatur: adest autem cruditas humorum: tunc aliquid bene euacuari, est impossibile. Oportet tamen, quæ huic doctrinæ defunt, addere: ne tyronibus errandi occasio inde emergat: quemadmodum, ex Hippocratis loco, nuper adducto, data est, nō modo tyroni, sed etiam veterano: ut apparet. Id autem esse possibile, manifesto constat, ex eisdem Galeni verbis. Ait enim, in morbi principio, impossibile esse aliquid bene euacuari: aut excerni. Idē etiam confirmat quarto aphorismo rum, secundo, dicens: cū itaq; natura
super.

superfluum euacuat: iuuatur animal.
 Cum vero alioquin excernitur, casus
 ratione, neque inde utilitas vlla pro-
 uenit: & talis euacuatio prauæ dispo-
 sitionis est signum. Quo circa, hinc,
 multis occasio data est, tum erran-
 di, tum vero ambigendi, vtrum pos-
 sit aliqua euacuatio, in principio, uti-
 lis esse, à natura facta. Siquidem, si in
 principio fiat, clarum est, symptomati-
 cis, non naturæ, ratione, id euenire.
 At, si vera omnino Galeni sententia
 est, omnes symptomaticas excretio-
 nes, cohibere opus esset. Nam illud
 quod præternaturam est, sui remo-
 tionem directe indicat. Cæterum o-
 mnis symptomatica excretio, Gale-
 ni sententia, præter naturam est:

Qq 2 indi-

De peste & febribus

indicaret igitur directe sui remotio-
nem. At vero, quando hæc quæstio,
doctè atque prolixè satis, à Gentile
fulginate, trigesima sexta quæstione
extrauaganti, ventillata est: hic ite-
rum refferre supersedeo. Quare, am-
bagibus posthabitis, Galeni dictum,
non vndequaue verum esse, assero.
Potest enim natura, in principio, va-
cuationem vtilem mouere: vt quam
plurimis euētibus quotidie, in ægro-
tantibus, monstratur. Quod videas
sæpissime ægros, in principijs mor-
borum, quosdam eruptione sangui-
nis narium, aut hæmorroidarū, ven-
tris fluore alios, aliosque sudore, vo-
mituue, aut à morbis prorsus libera-
ri: aut magnam morborum cōsequi
remitt.

remissionem. Neque hoc etiam negaret Galenus: utpote qui, secundo prognosticorum cōmento sexagesimo septimo, affirmet, abscessum in erus decumbētem, peripneumoniā patienti, bonum esse: atque naturæ opem ferre: quando à periculo vindicari hominem ait, quāvis citra morbi concoctionem id eueniat. Multa insuper sunt Galeni loca, quibus hāc sententiam probare possemus, quæ breuitatis gratia, data opera, taceo. Nō igitur omnis euacuatio, siue excretio, symptomatis ratione proueniens, damnanda est; ut ait Galenus. Siquidem potest esse bona, ut causa, & ut signum mala. Potest præterea etiam, ut signum, & ut causa, bona esse.

Qq 3

De peste & febribus

esse. Nam quando, sine morbi leuamine, quis, in pleuritide, crudum expuit: causam minui, quis sanæ mentis negauerit? Qua parte, bonum est; at, quatenus cruditatis est signû, malum esse necesse est. Attamen, si, à peripneumonia habito, materia morbi existente cruda, abscessus in crus descendat, (vt à Galeni exemplo non recedam) indeque ægrotans à morbo liberetur, clarum est & hoc, tanquã signum, & tanquã causam, bonû esse. Significat enim naturæ vires cõstare: atque hoc nomine bonû esse, indubitatum est. Cæterum, quatenus morbum soluit, vt causa, bonum esse, quisnam ibit inficias? Neq; obstat, si cauillator dicat, id non vndique

que bonum esse : quando non omni-
no æger sanatur : nam, cum abscessus
euenit, metus est, ne claudus fiat : ita
dicente Hippocrate, loco citato. Sed
hoc, diuerticulum est . Nam Hippo-
crates, si tamen (inquit) sputum non
bene processerit : neque vrina cum bo-
no sedimine apparuerit : periclitatur
articulus claudicare, aut multum ne-
gotium præbere . Idem etiam con-
firmat Galenus in commentario .

Quare fit, vt, cum subdubio, tum
Hippocrates, tum vero Galenus,
hoc euenire posse asserant, aliquan-
do, contrario modo, contingere
possit . Sed & Hippocrati, atque Ga-
leno, id sæpe euenisse crediderim.
Insuper, vt antea dixi, quilibet, vel

Qq +

me-

De peste & febris

mediocriter in medicina versatus, quotidie id experimentis comprobare poterit. Ac, nisi vereretur, libellum nimis & iusto plus crescere, multas profecto hic centurias cōscriberem particularium, quas in præsentia supprimo, breuitas gratia. Ex ijs igitur, quæ dicta sunt, perspicuū plane fit, tum, non omnes symptomaticas expulsiōes damnādas esse, tum supra hæc, quandoque iuuandas esse. Neque, sanguinis missione, huiusmodi motus impeditur. Nā vt, paulò ante monstrauius, sanguinis missione, humores ab intimis ad extima, euocātur. Quod, si abs cute ad venas, humores reuocari, aduersarius contendat, sic ei satisfacere possumus. Mini

me id in conuenire, duplici de causa. Prima quia, vt postea dicemus, in uenis, sanguis est, qui, detracti loco, succedat. Qui, cum ab intimis & primis attrahatur, cor membraq; interiora minus afficiet. Secūda quia, si, pleno existente corpore, cutem frueris, metus est, ne humores magis impingas : atque obstructionē adaugeas : ac, ex inde, morbus, multiplicata humorum putredine, maior & sauior euadat. At, si iudicio appareant, diuerso tractari modo, vt postea dicetur, debent. Quando tunc, neque sanguinis missione, neque pharmaco purgante opus est : neque denique irritamento vllō : vt paulō ante, Hippocratis, Galeni, & Auicennæ, decre-

Qq 5 to,

De peste & febris

to, monstrauius. Hinc manifeste
eos errare deprehendimus, qui sta-
tim inter initia, puncticulis appa-
rentibus, nullaque præmissa eua-
cuatione, vniuersum corpus, lin-
teis admodum asperis, importune
abradant: perfricentque. Arbitran-
tes, inde, maximam ægris utilita-
tem comparari: cum nihil tunc a-
gere satius esset, quam, importuna
diligentia, patientes in multo vitæ
discrimine conducere. Sarius enim
est, necessarium remedium præter-
mittere; quam importunum adhi-
bere. Nam, si remedium necessa-
rium prætermittitur, commodum
non assequitur. Si autem importu-
num

num adhibetur, præter ægritudinis
nocumentum, aliud ægrotantibus
de nouo accedit: atque fortasse mor
bo grauius. Neque me, pruriginis
vlla taxandi, affectum, quis putet,
quod isthæc dixerim. Nam (Deum
testor) tantum veritatis, charita-
tisque agitarus ardore, ac veluti
Christianæ religionis æstro perci-
tus, ea literis mandaui. Quod quam
plures eorum, quos Galenus *αἰσχρο-
δαιμονία*, appellat, viderim, qui perinde ac
ij, qui Rabie infestantur, aquæ ti-
morem excutere nequeunt: quem
tamen, si deponerent, maximo, ex
ea, fruerentur commodo: sic etiam
ij, qui sanguinis timore terrentur,
ma-

De peste & febris

maximæ utilitatis causa essent ægro-
tantibus, quos, misera atque in felici
sorte, curandos suscepissent. Sed va-
leant; nihil moror: laterem enim, cre-
do, lauare est; ijs qui naturæ expulsio-
nes, à symptomaticis, discernere nes-
ciunt, ne dicam nolunt, hæc scribere.
Nam & si puncticula, nō iudicio, ap-
pareant, stante viriū robore, ac abun-
dantia, alijsque prærequisitis, san-
guinem mittere non verebimur. At
quia, ut plurimum, puncticula non
critice, sed symptomatice, ut ita lo-
quar, apparere solent: ideo minime
abstinendum à sanguinis missione
crediderim: nisi iudicio apparuerint.
Accedit Hippocratis autoritas, pri-
mo de morbis vulgaribus, sectione
tertia,

tertia, textu vigesimo quarto, in historia Metonis: vt pote, qui Metoni, sanguine ex naribus fluente, caput lauit aqua calente: etiam si vrina adeo-
rat cruda, vt naturæ motus iuuaretur: & sanguis affatim pro flueret; vt Galenus etiam docet, in enarratione, nam, vt ait Auicenna, prima quarti, tractatu secundo, capite septimo, sanguis est de genere eius, in quo nō expectatur digestio. Quo circa, mirum non est, Hippocratem, Metoni, caput lauiffe, cruda existente vrina. Quia si medicus est naturæ imitator recte operantis, & natura nunquam potest, in morbi principio, sanguinē commodè expellere, ergo neque medicus. Atqui potest id præstare medicus;

De peste & febribus

eus; ergo & natura. At id medico licere constat, Galeni decreto, vndecimo methodi, capite decimo quarto, dicens: quippe, si vires eius, qui ex putredine humorum, ut positum est, febricitat, valentes sint: mittendus statim sanguis est: si cruditas ventris non sit: statim morbo incipiente. Hæc ille. Quod etiam innuit Galenus, libello, quos & quando, & quibus medicamentis, purgare, oporteat, capite octavo, dum sic ait: accessiones quoque, quo modo euacuandum sit, docent: nam, dum accessio in festabit, à superioribus euaues: ubi destiterit, quod intermissionem dicimus, ab inferioribus detrahes. Nam & quæ sua sponte prodeant, hoc modo prodire

dire solēt. Multis enim, per accessiones, vomitus excitatur, & sanguis ē naribus stillat. Hæc Galenus. Ex quibus manifesto constat, in principijs, naturam posse vtiliter sanguinem expellere. Quem naturæ motum imitari à medicis, non nisi vtilissimum est. Cæterum, in alijs humoribus, in quibus concoctione opus est, nō, nisi præcedente coctione, vtiliter euacuari contingit: nisi aliqua adsit causa quæ nos accelerare faciat: vt capite præcedente monstrauimus. Vt videre est apud Galenum, quarto aphorismorū, vigesimo secundo. Siquidē oportet, vt ille ait, coctionē præire: subsequi vero discretionē: postea euacuationē: vt bona sit crisis
sive

De peste & febribus

siue iudicium . Verum de his satis.
Nam, ad locû vnde digressi sumus,
nostra conuertatur oratio, operæpre-
tium erit. Scilicet, dum loquebamur
de sanguine mittendo, apparentibus
variolis. Qua in parte, probare nite-
bamus, humores, non ab extimis ad
ima, quin potius ab interioribus ad
exteriora, sanguinis missione, reuo-
cari. Quod etiam asserit Auicenna,
quarta primi, capite vigesimo, dicēs:
à minatione præterea, tibi cauere de-
bes, super cibi repletionem: ne mate-
riam non maturam ad venas trahat;
loco eius quod ab eis vacuasti. Hæc
ille. Vnde, luce meridiāna clarius,
constat, humores, non ab extimis ad
ima, sed potius è conuerso, sanguinis
missi

missione, reuocari. Nā si dicant, non sic intellexisse huiusmodi sanguinis seu humorum retrocessionem, sed quia materia, quæ iam corporis solidis partibus, cutique, erat impacta, iterum advenas retrocedet: atq; cum ipso sanguine confundetur: vt innuit Iacobus de partibus, prima quarti, tractatu quarto, capite septimo: diuerticulū est. Siquidē, in venis ipsis, adest sanguis, qui, loco detracti, succedat, continuitatis ratione: prius quam illa subita venarum penetratio succedat, ab humoribus, in cute, seu corporis solidis, vt diximus, partibus, adeò impactis, vt forte nullatenus repelli valeant. In quauis enim parte inflammata triplicem conside-

Rr

rare

De peste & febris

rare materiam oportet; scilicet quæ in motu est, atque adhuc fluit: altera quæ fluxit quidem, cæterum in parte inflammata adhuc continetur in venis: tertia quæ impacta iam est in ipsa partis substantia. Priorem reuelimus; secundam deriuamus tertiam vacuamus, vel suppuratione, vel digestionem. Quapropter; Fracastorij, eiusque sequacium, corrumpit machina, dicentium: sanguinem mittendum non esse, si contagio extra allata fuerit. Præterea, ex adductis rationibus, perspicuum plane fit, venas cubitorum secandas esse, talorumque dimittendas; nisi aliqua adsit particularis causa, quæ illas scindere suadeat. Vt suppressæ Hæmorrhoides,

des, mensesve, atque huiusmodi alia. Præterea, si humor sævus atque veneficus, circa cor, hepar, nec non corporis alias intimas partes, in his febribus affligit: facilius reueltur, si sanguis, ex cubiti venis, detrahatur, quam si ex ijs quæ in talo, utpote quæ remotissimæ sunt. Adhuc auté, in omni morbo acuto, vires maxime prosterrente, si sanguinis missio necessaria fuerit, ex ijs partibus facièda est, quæ ab affectis præcipue partibus citius humores, tum reuelleré, tum vacuare, possit. Quod colligitur ex Galeno, libro de curâdi ratione, per sanguinis missionem. c. 14. Vbi sanguinis missionem, nõ ex talo quin potius ex cubito, in pleuritide,

Rr 2 facien

De peste & febribus

faciendam præcipit . Atque hanc ex
eiusdem laborantis lateris venis, cõ-
trariam respuens partem, quod vires
citra morbi leuamen deijciat, atque
exoluat. Eam vero , quæ ex eiusdem
laborantis lateris cubito fit, recipit,
quod facilius ac citius sanguinẽ, qui
ad membranam costas succinguen-
tem, de fluit, tum vacuet , tum vero
eius fluxum , reuulsione , inhibeat.
Quod etiam Galenus ipse testatur,
secundo de ratione victus, in morbis
acutis, textu decimo . At febris cum
puncticulis, morbus est acutus; ac vir-
tutem maxime prosteruens : in quo,
vt antea mōstrauī, necessaria est san-
guinis missio : faciendā igitur est ex
partibus, quæ affectis, directius atq;
citius

citius respondet. Sed partes primo affectæ, in his febribus, sunt cor atq; eius partes circumstantes, nonnunquam vero, & ipsum cerebrum, facienda igitur est sanguinis missio, ex venis cubitorum: utpote quæ, relatis partibus, magis in rectum respondeant: ut cõstat Galeni decreto, tum libris de anatomicis administrationibus, tum vero loco & textu nuper citato, atque pluribus alijs in locis. Item Fracastorium summopere miror; qui sanguinis missionem adeò timuit, ut, non ratione morbi, sed tantum plenitudinis, sanguinem mittere suadeat. Cum, non modo plenitudinis causa, verum etiam, tũ febris, tum vero & putredinis, necessarium

Rr 3 esse,

De peste & febribus

esse, hucusque probauerim; ex Galeni sententia, modo vires valeant, in omni febre humoralī, ut sic loquar. Id vero quod ait, scilicet maiorem eorum partem, quibus secūta fuit vena, periisse; causam habuisse indicibilem, occultamque, credo. Atque illam, quam ipse excogitauit, nullis rationibus probari posse contendo. Cum omnes quos hucusq; hac mortifera labe laborare viderim, per sanguinis missionem, secūdam morbi, virtutisq; exigentiam, factam, summo opere iuuari expertus sim: nullo obseruato discrimine, intus ne nata, an extrinsecus allata, cōtagio fuerit. Nam, ut ait Fernelius, insolentiam morborum, quorum neq; vis, neque
medi-

medicatio cognita est; grauis solet
esse calamitas. Etenim epidemicos
morbos accidere sæpe cōtingit, qui-
bus sanguinis missio maxime nocet,
in aliquo tēpore, qui, si alio contin-
gāt, mirū in modū iuantur. Itē sudo-
ribus, alij sponte decedūt: alij fere ex
tēplo omnes iugulari solēt. Identidē
& alui fluore. Atq; id quidē, nō in cau-
sa esse, intrinsecus an extrinsecus alla-
ta cōtagio, sed potius occulta, indici-
bilisq; morborū proprietas, quæ nul-
lo discursu, atq; ratione, sed sola expe-
riētia, percipitur. Sanguis igitur, si ad-
firviū robur, statim inter initia, mit-
tēdus est. Atq; is quidē excubiti, venis,
ex basilica videlicet, si phrenitis aut le-
thargus nō adsint, nā, his præsentibus,

Rr 4 ex

De peste & febris

ex Cephalica, hac vero non apparen-
te, ex media, extrahendus est. Quan-
doquidem hæ venæ, capiti, cordi, he-
pati, atque mesenterio, magis in re-
ctum correspondent: Galeni decre-
to, libro de curandi ratione per san-
guinis missionem, nec non pluribus
alijs in locis. Sanguinisque non se-
mel, ut nonnulli autumant, sed ite-
rum, pro laborantis viribus, extraha-
tur. Nō seruatō dierum numero, sed
vno virium robore, ut ait Galenus,
nono methodi, capite quinto: his ver-
bis: optimum igitur factu est, id
quod nos semper, in re quaque, face-
re vidisti, statim, non numero dierū,
sed vni viriū robori, in morbis eius
generis attērum esse. Quippe quod,
fi

si seruatum est, non solum sexto, sed primovè, sed etiam sequentibus diebus, sanguis mittendus est. Hæc ille. Quo in loco, Galenus, de synochis febribus, cuiusmodi scilicet sunt, quæ in hac lue eueniunt, loquitur. Cui sententiæ etiam subscribit Auicenna, quarta primi, capite vigesimo. Item quod Galenus, pluribus in locis, senibus, ac pueris sanguinem mittere dissuadeat, eiusque opinioni omnes fere Arabes applaudunt; sanguinem auferre, haud quaquam timeto. Nam, vt ait Cornelius Celsus, libro secundo, capite decimo, interest, non quæ ætas sit, neq; quid intro in corpore geratur, sed quæ vires sint. Quandoquidè, plurimos octua-

Rr 5 gena-

De peste & febris

genarios, plurimos quoque bimos, hoc morbo laborâtes, venæsectione, ab orci portis reuocauimus; modo vires constarent. Hanc quoq; sententiam similiter approbat Auerroes, se primo colliget, capite tertio. Item senis Abomorum Auenzoar, testimoniū adducit dicentis: ego minui vnū meum filium, trium annorū, & euasit à morte. Cæterum, & si multorum magnatum decreto, Galenum fautorem habere possemus; nullo patiar adduci in hanc sententiam modo. Nam, quanuis Valeriola, & cum eo multi sapientissimi viri, Galenum, hoc docuisse, probare nitantur: multo tamen aliter se rem habere, procedente sermone, monstrabo.

bo. Nam, Galeni sententia, vere ex
eiusdem monimentis de prompta,
manifeste probatur, pueris venam
minime tundendam, ante decimum
quartum ætatis suæ annum: ut vide-
re est apud eundem, octavo, nono, &
vndecimo, methodi libro; etiam de
curandi ratione per sanguinis mis-
sionem. Adhuc quarto de victu acu-
torum morborum, ac pluribus a-
lijs in locis: quos, quia breuitati stu-
deo, lipisque & conscribendis notos es-
se, scio; prudens prætereo. At ve-
ro, ut hinc iam nullis errandi su-
perfit occasio, operæpretium du-
xi, Galeni locum, ex libro de curan-
di ratione per sanguinis missio-
nem, capite decimo tertio, enodare:

di.

De peste & febris

dicētis. Proinde minus detrahimus, quam plenitudo commonet, quod ad ætatem quidē attinet, in pueris: quod ad corporis habitus, quibus mollis, teneraque caro est. Vbi, conceptis verbis, Galenus permittere videtur pueris venæsectionē: parcā tamen. Quo circa, Valeriola quinto enarrationum tertia, hanc fuisse Galeni sententiam, intrepide affirmare ausus est. Quo dato valente ante signano, sapientes quidam medici, eādem opinionē secuti sunt. Sed, quia Valeriola, huius erroris causa & origo fuit, ad eum tela conuertere par est: utpote quod maiori notetur culpa. Nam alij, qui postea scripsere, seu in vniuersitatibus Scolasticos docue

re,

re, cum veracem supponebāt. Proinde non, ita retrice, obviandos censeo. At hic, eo nomine, mihi reprehendendus venit; ut qui auctoritatē, quam ex libro de venæsectione, capite duodecimo, non bene perpenderit. Quam Græca lingua, sicuti ab ipso scribitur, sic scribo ἔσθ' ἡ τῶν παιδῶν φλεβοτομῆσιν μέχρι τέσσαρα καὶ δέκα ἐτῶν ἡλικίας μετὰ δέ ταυτῶν ἔσθ' αἷμα παμπολίτε φαινεται, ποτὲ κηρωμένον, ἢ ὥρα τῶν ἐτῶν ἐαρίην, καὶ τόχωριον εὐκρατορ φύσι, καὶ ἢ τε παῖδος φύσις εὐδαίμων, ἀφαίρωντας ἐτιμᾶλλον αἷμα πύλινον σεφεδρύνει, περιπνευμονίας, ἢ συνάγκης, ἢ πλυριτίδος, ἢ τινός ἄλλῃ οἷος καὶ σφοδρῶς νοσήματος, Hoc est, neque pueris venam tūdes, usque ad decimum quartum ætatis annū. Post quem, si multus sanguis congestus appareat, tempusq; anni

vernūm

De peste & febris

vernum fuerit: regioq;, natura, téperata: & pueri natura bene sanguinea; sanguinem auferes. Atque, eo magis, si periculum immineat, peripneumonix, aut anginx, aut pleuritidis, aut cuiusdam alius acuti, grauisque morbi. Quæ verba, si bene perpendisset, dubio procul enim à profundo excitarent somno. Galenus nanque, hac in parte, pueris venam tundere, vsque ad decimum quartum ætatis annum omnino interdicat. Post quem, decimum quartum scilicet annum, prius animaduersis ijs quæ Galenus recenset, venam pueris scindere suadet. Quo circa pueros vocare, post decimū quartū ætatis annū, luce meridiana clarius constat.

stat. Insuper & decimo tertio capite sequenti hos etiam intelligit, dū ait: proinde minus detrahimus, quā plenitudo cōmonet, quod ad ætatē qui dē attinet, in pueris, &c. Nā, postea præcedenti capite dixerat, ijs, quibus amplæ sunt venæ, quiq; modice graciles sunt, copiosius sanguinem esse mittendum, albis vero, & tenera carne præditis, parce: quippe qui exigū habeant sanguinis, carnemq; facile traspirabilem: hoc nomine pueros, post quartum decimum ætatis annum, phlebotomia curandos suscipit. Parce etiam, vt ex subsequētib; verbis videre est. Nam (inquit) detrahes autē primū, vtsummū, ad cōtilā vsq;. Quod si postea, perpendēti,

vires

De peste & febribus

vires permanere validæ videantur, dimidiû eius adijcies, reiterata missione. Eos autem, qui quartum decimum non dum compleuerunt, omnino excipiens; quod carnem facile transpirabilem habeât: ne virtus cito collabatur. Etenim, postquam candidos ac tenera carne præditos, parcius vacuâdos suscipit, scilicet quod carnem facile transpirabilem habeant, subinfert; hac ratione, neque pueris venam tundes, usque ad decimum quartum ætatis annum. Post quem, &c. Postea, his discussis, scilicet, candidis ac tenera carne præditis, puerisque, post decimum quartum, sanguinem parce mittendum; subinfert, proinde minus detrahimus,

mus, quam plenitudo commonet;
 quod ad ætates quidem attinet, in
 pueris: quod ad corporis habitus, in
 candidis, & quibus mollis, teneraq;
 est caro, &c. Pueros, non absolute,
 quin annum qui decimum quartum
 prætergressi sunt, intelligens. Nam,
 alias, ineptire potius Galenus, quam
 aliquid docere, videretur. Præterea
 patulæ contradictionis accusandus
 veniret: cum pueris, ante decimum
 quartum, sanguinis missionem sim-
 pliciter prohibeat; statim vero con-
 cedat. Neque est quod subter fugias,
 dicens, Galenum, pueris, ante deci-
 mum quartum, modicam sanguinis
 missionē administrare. Nam, ut iam
 monstrauius, hæc iisdem, post deci-
 mum

De peste & febris

mumquartum, concedit. At, si hoc ita est, ut certe est; quorsum Galenus in eodem textu pueris, post decimū-quartum, venam scindit ante illum vero non scindit? Quasi vero dicere non valuisset, pueris ante & post decimumquartum ætatis annum, parce tamē, sanguinem mittes. Insuper si pueris, post decimumquartū, adeo mittere sanguinem reformidat, ut non nisi in regione temperata, tempore verno, pueri natura bene sanguinea, multoque sanguine congesto, apparente, venam scindere permittat: idque eo magis, si periculum immineat peripneumoniæ, aut anginæ, aut pleuritidis, aut alterius grauis, acutique morbi; atque, his concurren-

currentibus, non affatim, sed parce, sanguinem mittit: quonam pacto teneriores, sanguinis missione curat, nulla prærequisita ex ijs conditione? Cæterum, forte dices, Galenum has etiam conditiones in tenerioribus pueris requirere: verum, tanquam manifestas, eas silentio præterijisse. Sed hoc, iuxta Galeni doctrina, locum non habet. Nam, cum Erasistratos reprehenderet, quod sanguinem mitterent in quibusdam affectibus, in quibus Erasistratus hoc remedium subticuit: cumque respondissent, Erasistratum id tanquam manifestum non animadvertisse: hoc, minime recipiendum, ait, sed potius contrarium.

Sf 2

Cum

De peste & febris

Cum enim in rebus fere nullius momenti nimius fuisset: non erat quod præcipuam tacuisset: si eam suadere cordi esset. Quo circa idem nos consequimur, quod Galenus, in ferre possumus. Vtpote qui, quæadmodum, quia Erasistratus sanguinis missione non admittebat, hanc prætermissam non admisit: sic nos, quia Galenus omnino venæsectione in pueris, ante decimum quartum, respuit: hanc, iuxta eius decretum, non recipimus: nisi post decimum quartum: vt idem, tum pluribus in locis, docet: tum, vltimè, hoc in loco; dicens. Hac ratione, neque pueris venam tundes, vsque ad decimum quartum ætatis annum. Post quem, &c. Adhuc, si
alibi

alibi Galenus sanguinis missionem. Pueris, ante decimum quartum, concessisset; condonarem utique Valeriolæ, eiusque sectatoribus, id ipsum hic Galenum voluisse, quanvis nulla opitulante ratione. Cæterum cum nullo, quod sciam, id dixerit: non est quod hic, eo tacente, illud insinuasse concedamus. Etenim, si hoc liceret, multas scriptorum nugas, ac deliramenta, quæ passim ab scriptoribus reprobantur, componere possemus: atque Galenum taxare, quod Archigenem, Aristotelem, Erasistratum, Thessalumque, & quam plurimos alios, citra rationem reprehenderit. Nam, additis, quæ deerant, facile erat, veras eorû sententias reddere. Quæ,

Sf 3 nisi

De peste & febribus

nisi breuitati indulgerem, nunc adduceretur. Cæterum, cum in eorum scriptis, quæ defunt, ac addenda erant, non reperiantur; sit certe ut, optimo iure, & reprehendantur: & eorum placita, tanquam falsa, explodantur. Porro autem, dicere poterunt, pueros Galenum appellare eos tantummodo, qui intra decimumquartum ætatis sunt annum. Quod Valeriolâ sensisse, atque affirmasse, aperte constat: dum ait. Cum enim ætates, ut tertio aphorismorum, commento trigesimo, & quinto aphorismorum, commento septimo, vult ipsi Galenus, per septimanas distinguantur annorum: ut prima quidem, septem sit annorum, secunda, quatuordecim, ante hanc exactam, mittere sanguinem reformidat.

midat. Sed tū primum, vbi illam attri-
gerint, mittere sāguinē audet. Quod
tum primum solidescere puerorum
substantia incipiat: neq; ita sit fluxio
ni parata. Viresq; firmiores, &c. Quæ
verba, dum lego, satis nequeo mira-
ri hominē. Nam modo ait: modo ne-
gat. Dicit enim, primū, Galenū, san-
guinis missionē, ante decimū quar-
tum, reformidare: postmodū tamen,
illam admittere; postea vero, tribus
aut quatuor interiectis lineis, hanc
cum Galeno concedit. Quod Gale-
nus dixerit, proinde minus detrahi-
mus, quā plenitudo cōmonet, quod
ad ætates quidem attinet, in pue-
ris, &c. Quasi vero, quos intellixis-
set Galenus pueros, luce meridiana

De peste & febris

clarius, non constaret: utpote qui, veluti monstrauius, eos, qui decimum quartum prætergressi sunt annum intellexit: alios vero non modo, sanguinis missione, curare reformidat, ut Valeriola, callide, nobis obtrudit, quin imo absolute, nullaq; interposita exceptione, à sanguinis missione excludit: dicens. Hac ratione, neque pueris venam tundes; vsq; ad decimum quartum ætatis annū. Post quem, &c. Neque mireris, si Galenam, pueros appellare videas, eos qui, post decimum quartum, vitam degunt: scilicet quod eos adolescentes appellauerit, tum in libris de sanitate tuenda, tum vero pluries alibi. Nam, hoc in loco, eos pueros appellare

lare notius est, quam ut explicari possit. Nam ait. neque pueris venâ tundes, usque ad decimum quartum ætatis annum. Post quem, si multus sanguis congestus appareat, tempusque anni vernū fuerit, & regio bene temperata, puerique natura bene sanguinea. En igitur, a pertis verbis, pueros, etiam post quartum decimum, à Galeno appellari. Neque est vertentis error. Nam Græce sic habet. οὐδε τῶν

παίδας φλεβοτομήσεις μέχρι τέσσαρα καὶ δέκα ἐτῶς.

Hoc est, pueris, interpretes fidelissime vertit. Id etiam Galenum iterum cōcessisse apparet, dum libro, quod animi mores corporis temperaturas sequantur, adducit Platonis locum, secundo de legibus, dicentis : nonne

Si ; legem

De peste & febris

legem feremus, primum quidem, ut pueri, ad decimum octauū vsque annum, omnino vinum non gustēt, docebimusq; , non oportere ignem ad ignem deriuare? Quo circa, non ad decimūquartum modo, verū ad duo devigesimū, pueritiam apud Græcos extendi: atque hoc modo à Galeno vsurpari hoc in loco, constat. Adhuc autem magis libro de salubri diætā, commento septimo, pueros etiam appellat eos qui totā adolescentiā, ad consistendi ætatē vsque pertranscunt. A Etates enim, in pueritiā, ætatem aduultorum, inclinantium, & senectam, diuidit: & si alias aliter eas diuidat. Id quoque insinuat primo aphorismorū cōmento decimoquarto.

to. Neque, quæ Valeriola ex Galeno, quarto de ratione victus in morbis acutis, adducit, illi fauent. Imo vero opinionem suam subuertunt: dum ait. Cum enim, valentibus viribus, pueri præditi, suapte natura, sint: caloreq; natiuo multo abundant: quid prohibet, ijs, commode, vbi res ipsa postulat, sanguinem mitti? Si enim, in acutis morbis, mittere sanguinem Hippocrates iubet, vbi æger ætate floret, viribus abundat: cum isthæc ipsa pueris habitioribus insint, cur non, si morbo acuto aliquo tenentur, vti pleritide, angina, peripneumonia, ardenti febre, sanguinem, parce, mittemus, &c. Sed audi, amabo, Galenum, eo in loco, sic loquen-

De peste & febris

loquentem, ne forte tâta verborum effusione, interceptum illum, balbutire facias. Ac aliter, quam locutus fuerit, intelligatur: ait enim, locum Hippocratis interpretans, quarto de ratione victus in morbis acutis, textu decimo nono; sanguinem etenim primum detrahes, si magnus tibi videatur morbus, tali autem remedio utitur; propter vehementes affectus, quod à qualitate desumitur. Neque refert, si, vel vehementem, vel magnum morbum dixeris. Secundus sanguinis detrahendi scopus est, si æger ætate floruerit, neq; enim puer, neq; senex, sanguinis sustinēt detractio nem; etiam si morbus, quo ipsi laborauerint, magnus fuerit. Atque paulò

lò post: neque enim senex, quod an-
nosus sit, per se, sed propter virtutis
imbecillitatem, non fert sanguinis
detractionem; at certe pueri, quan-
quam vitali facultate valeant, tamé
neque hi sanguinis sustinent missio-
nem. Prompte enim eorum substan-
tia, tum propter humiditatem, tum
propter temperamenti caliditatem,
evaporatur, detractione igitur san-
guinis non agent: qui insitam, natu-
ralemque habét evacuationé. Quid
igitur respondes? Nonne Galenum
audis, sanguinis detractioné in pue-
ris omnino prohibentem, quanvis
magnis affligantur morbis? Gradum
igitur siste. Neque, Galeno addictus,
veritatem, quæ experientia quam
plu-

De peste & febribus

plurimorum confirmata est, calligine obruas. Is enim, ut artem suam tueatur, experientiam contemnere non veretur. Quid enim nobis mali manet, si pueros, ante decimū quartum, sanguinis missione, ubi oportuerit, curauerimus, sine Galeni decreto? Ut tantopere, eo inuito, eius doctrina fieri, probare conemur. Quasi vero robore dignū sit scelus, si Galenum, in omnibus, sequi non fuerimus, vel ipsam spernentes experientiam, quibus nos non homines sed bestias potius, ut ait Argenterius, esse ostendimus. Quidnam enim aliud est, ipsi euidentiae derogare, quam nos, non ratione modo, verum etiam sensibus, orbatos ostendere?

dere? Quo & brutis hæbetiores effi-
cimur. Illi enim, experientia docti,
quæ conducunt amplectuntur: quæ
obstant fugiunt, natura docente; nos
autem, his post habitis, quæ condu-
cunt fugimus: & quæ nocent, quan-
doque, eligimus. Quare? Quod Ga-
lenus sic docuerit. Vnde quibusdam,
quorum, nomina taceo, occasio da-
ta est, ut medicos recte operantes re-
darguant: ac, elato supercilio, stria-
taque fronte, obiurgent, dicētes: ma-
gnopere mirari medicos, qui pueris
venam scindant. Eadem, cum Ga-
leno, opinione commotos. Resipi-
scamus ergo: atque Galenum ipsum
imittemur, utpote qui libro, quod
animi mores corporis temperaturas
sc-

De peste & febribus

sequantur, dixit, adducens Hippocratis sententiam, ego vero, ut testi, huic viro non credo. Id quod alij faciunt: sed quod, certas, firmasq; eius demonstrationes videam: ob id Hippocratem ipsum cōmendo. Quo circa, Galenum, non ut testem, adducamus, pro huius opinionis confirmatione: imo potius rationes perpendamus, ^{ut} nūm experientiae & veritati subscribant, an secus. Si enim, nō modo non subscribunt, veram etiam ab illa falsae deprehendūtur, tantum ab est ut recipiantur, ut interdū post habendas censeam. Neque immerito quidem. Nam ipsum Galenum, hoc me docuisse, fateor, dum tertio de locis affectis, capite quarto, ait si
enim,

enim, vsq; adeò, vtile est experimen-
tum; vt nò solum, per se ipsum, inue-
niat remedia: sed etiam coarguat ra-
tionem, tanquam aperte falsam, tan-
tum abest, vt ratio dogmaticis sit
vsui, vt etià nocere videatur. At, pue-
ris ante decimumquartum, venam
scindere, ne in posterum timeamus,
arbitrantes; id, sine Galeni doctrina
fieri, piaculum esse. Ac proinde eni-
xequæramus, vt, Galeno prorsus re-
clamante, ab illo, remedium, velut
forcipibus, extrahamus. Quod vsu ve-
nisse, Valeriolæ cū suis sequacibus,
aperte còstat. Qui experientiæ, tum
sux, tum vero aliorum, non postre-
mæ notæ, virorum, non credunt: nisi
Galenum Legislatorem, vi, adducât:

Tt qui

De peste & febris

qui eos, ab illis superstitiosis medicis, eorumque calumnijs vindicet. Atque isthæc de sanguinis missione, in senibus, florentibus, & pueris, sufficiant. Facta igitur phlebotomia, aquam frigidam exhibere, operæ pretium erit: obseruatis Galeni documentis, quæ nono methodi, capite quinto, ac pluribus alijs in locis, tradit. Verum, si adsit bilis feruidæ copia, atque hanc ob causam sitis urgeat: concoctio haud quaquam expectanda erit: etiam si Galenus, loco citato, id innuere videatur. Quod suadet Auerroës, loco nuper citato, & Auicenna, prima quarti, tractatu secundo, capite septimo. Siquidem, frigida potu, bilis acrimonia, atque
ceter.

eferuescentia retunditur quo fit, vt
facilius concoctionem ac citius, ad-
mittat: nec non citius à natura excer-
natur. Addo etiam quia, sedata siti,
somnus conciliatur: vnde, & coctio-
nem iuuare perspicuum est, vt conf-
tat ex Hipocrate secundo de victu
acutorum textu quadragésimo quar-
to, & Galeno in commentario, ac
pluries alibi. Nausea itidem quiescit,
ciborumq; abhominatio, quodam-
modo mitescit. Sanguine igitur de-
tracto vti dictum est, pro laborantis
viribus, aqua quoq; similiter exhibi-
ta si adsit humorum peccantium dis-
positio, ad catartici exhibitionem
reconferes, eo quo supra diximus
modo,

Tt 2

Caput

De peste & febris

*UTRUM, GALENI DO-
ctrina, possit dari febris sanguinis
putrida.*

EST Ita receptum hoc temporis
inter inclytos, doctosque medi-
cos febrem ex putrido sanguine,
Galeni doctrina, reperiri, ut aliter
sentire, fere helleboro dignum cen-
seatur. Nec mirum. Nam Auicennam,
Arabum omnium merito principem,
sic dilacerant: ut & illum contume-
lijs afficere non vereantur. Quare? quod
scilicet dixerit, opinatus est Galenus
quod non sit febris sanguinis, a putre-
dine sanguinis. Nec adducere, hinc
inde, Galeni sententias unquam ces-
sant: easdem pro libidine interpre-
tantes:

rantes: vt cum, vel renuentem, corū-
dē placitis subscribete faciant. Qua-
rum prima nono methodi habetur,
capite tertio: vbi asserit, duas syno-
chorum species reperiri, alteram vi-
delicet absque putredine, alteram ve-
ro putridam. Quam, humoribus in
omnibus venis, aut saltem maximis,
putrescentibus, prouenire ait. Quin
historiam referunt ibi traditam: in-
qua, iuuenes duos Galenum curasse,
aiunt, vtraque laborantes feбри. Libe-
rum scilicet non putrida; seruum ve-
ro putrida. Altera. 2. de differentijs fe-
brium, capite vltimo: vbi id ipsum
etiam asserit. Adhuc autem, sexto de
morbis vulgaribus, sectione prima,
commento. 3. manifestius synochos,

De peste & febribus

ex putrido sanguine fieri, affirmat;
dicens: inter omnes corporis partes,
plurimas, grádissimasque venas vte-
ri habent: cumque eos, aut menses,
aut a partu purgaméta suppressa, aut
phlegmone aliqua utcunque orta,
male accipiunt: ipsos sanguine com-
pleri necessum est. Quo deinde pu-
rescente, si febris excitetur, inter sy-
nochorum species ipsam connume-
rari opus est. Ná id genus febrium,
ex putrido sanguine accendi, osten-
sum est. Has & quam plurimas alias,
Galení sententias, passim afferunt
quas longū esset referre, ut suā tucal-
ti opinionē. Cæterū, cū omnes iisdē
cōstent; vel similibus verbis, referre
supersedeo. Proinde, multi iugis ab-
scissis

scilicet ambagibus, eorum sententiam, ad quatuor capita; redigam. Primū, omnes humores qui in venis sunt, simul, sanguinem appellari à Galeno asserūt: nec aliud, hoc nomine, significari: quam ipsum sanguinem, utraque bili, tam flava, quam atra, ac pituita cōmixtū. Secundū, nullū sanguinē sincerū, atq; impermixtū, in corporibus reperiri: quin alijs humoribus misceatur. Tertiū, cū dicūt sanguinē putrescere, nō parū ac impermixtū intelligunt: sed quatuor cōstantē humoribus supradictis. Quartū, cū etiā dicūt sanguinē putridum efficere febrem, minime esse in termino, ad quē, putrefactionis: imo potius in motu, scilicet in putrescere (ut eorū terminis

—

Tr 4 utar)

De peste & febribus

vtar) & si, in omnibus ex æquo venis
putrefiat, vel saltem maximis, syno-
cho, sin in paruis, efficere febrem ter-
tianam continuam, biliosarum mo-
re. Addit quintum dominus Vale-
sius; scilicet quod omnes, præter san-
guinem, humores, cum putrent, ad-
huc sub suo quodq; genere contineat-
ur. Differunt tamen, à se ipsis, nō pu-
tridis, specie. Sanguis vero haud qua-
quam, dum perfecte putridus est, in
eodem genere contineatur; quin te-
nue ipsius sit vere bilis flaua, crassū-
que melancholia. Quo fit, vt, hīsce
iactatis fundamentis, Galenum, de
febre sanguinis putrida, verissimam,
absolutissimamque doctrinam tra-
didisse asserant. Neque quemquam
patian.

patiantur aliter sentire: quin stacim,
irrisionibus, cōuitijs, sannisque infe-
ctentur. Attamen, vt cunque se res
habeat, meam proferre sententiam
non grauabor: veritatis, non liuoris,
æstro percitus. Itaque mirari sebie
omnes autores, qui cum Galenum vi-
derint, de febribus, ab alijs humeri-
bus genitis, pluribus in locis, aperte
pronuntiare: de ea vero, quæ à putri-
do sanguine prouenit, per ambages,
ac veluti ænigmata, non resipiscant.
Sed ad rem. Febres omnes putridas
ad sex tantum differétias, à Galenō,
contractas esse, luce meridiana cla-
rius, constat. Vtpote qui libro. 2. de
differentijs febrium, capite octauo,
sic fatur: nam horum omnium prin-

Tt 5 cipium

De peste & febribus

cipium, fons, atque elementum est, singularium febrium formam, atque figuram, exquisitè cognoscere. Nec enim plurima est earum multitudo, cum omnes tres numero existant: & quæ ex amara bile, & quæ ex atra, & quæ ex pituita generatur. Quarum singulæ duas habent differentias; continuæ scilicet atque intermittentis: adeo ut omnium, quæ ex humorum putredine, ortum habent; fiant sex numero differentia. Quod si aliqua accesserit his, particulatim, in ipsis differentia hæc, vel ex humoris multitudine, vel ex quantitate, ac putrefactionis qualitate, ac præterea, ex modo motus, ac particula in qua sit
putre-

putredo , habebit originem . Ean-
dem profert sententiam , secundo
de crisibus capite sexto, dicens: qua-
re tria erunt vniuersa, simplicium
februm, genera . Singula vero , ip-
sorum, in duas primas differentias
secabuntur: vel enim intermitten-
tes, vel continuæ febres erunt . In-
super, eodem libro, capite nono, sic
fatur : nunc enim discere oportet,
in his, qui de febribus sermones ha-
bentur, quod tria sunt omnia, quæ
ex humorum putredine , febrium
accenduntur genera . Quædam e-
nim, ex flaua bile , (hæque plurimæ
sunt) quædam vero ex atra, quædam
ex pituita cōsistunt. Sed & id ipsum
asserere, manifesto constat, eodem
libro,

De peste & febris

libro, capitibus vndecimo, duodecimoque. Nec visum est, inde, etiam verba trāscribere ne nimius videar. Est igitur, Galeni doctrina, verissime, ac sufficienter, monstratum, simplicium febrium putridarum formas tres tantum esse, tribus tantum humoribus putridis respondentes. Pituitæ scilicet & vtrique bili, flux, & atræ. Minimeque, sanguini putridæ, aliam, ab his distinctam, respondere: quin ad biliosas reducere, potius oportet: ita volente Galeno, Legislatorum more. Quod scilicet sanguis, cum putret, vertatur secundum tenue in bilem, secundum crassum autem in melancholiam. At ne, verborum confusione, veritas quoque

vna

una pereat, quid, nomine sanguinis, Galenus intelligat, examinemus necesse est. Sed iam Galeni fautores obstrepentes audio: quid interrogare id opus est? Nōne supra, capite primo, semel statutū est, nil aliud esse, quam omnes quatuor humores, nēpe utrāque bilem, pituitam, & sanguinem? Atqui (ò viri sapientissimi) recipio doctrinā: ac interrogo. Cura sanguis, sic heterogeneū sit corpus, quam nam crassam, quam ve tenuē, eius partem appellesis? Num bilem flavam tenuem, atram vero crassam, sanguine syncero & pituita, in medio consistentibus, quarum collatione, illa tenuis, hæc vero crassa dicatur? vos videritis. Nā, si hoc ita esset, idem

De peste & febribus

idem ex se ipso generaretur : quod,
quam absurdum sit, quilibet, non-
dum initiatus philosophiæ intelli-
get. Id ipsum etiam sequentur, si pi-
tuitam atræ, sanguinè bili flauæ, con-
iunxeritis. Nam cum pituita pars san-
guinis crassa, simul cum bile atra sit:
nec, per vos, in bilis atræ naturā mu-
tari immediate possit: quin prius hu-
morum mediōrū naturam, vicissim,
assumpserit : si fuerit coctionis ca-
pax, potius in sanguinem purum; nec
non flauam bilem vertetur, quam in
melancholiam, nisi potius, substan-
tiæ ineptitudine, in pituitam salsam,
seu tophum transierit. At, si hoc ita
est, nulla prorsus sanguinis, crassa
pars, vertetur in atram bilem : cum
nulla

nulla supersit, quæ in eam conuer-
 ti possit. Sed quid, si serosas etiam
 humiditates, ichores Græcis appel-
 latus, etiam sub tenuium sanguinis
 partium nomine, comprehendatis?
 Tunc enim, duo sequantur, necesse
 est. Nempe octo, in sanguine, sub-
 stantias contineri; ac insuper has
 etiam quatuor, in bilem flauam,
 post sanguinis putrefactionem, mu-
 tari. At vero, an in bilem mutari pos-
 sint, viderint etiam ipsi. Nam, cum
 omnino humorû partes serosæ sint,
 haud quaquâ, in eisdem mutari pos-
 se, assero. Etenim, præter id quod sero-
 sæ superfluitates sint, daretur etiam
 processus in infinitum. Quippe id
 mani-

manifeste probatur. Finge enim, verbi gratia, hos ichores in bilé mutari; necesse erit profecto, ex iisdem, alios sequestrari: ac rursus ex illis alios, atque alios, in infinitum. Has quatuor ferofashumiditates in sanguine esse, constat, Galeni doctrina, sexto de morbis vulgaribus, sectione secunda, textu trigesimo octauo. Asserit namque, in vnoquoque succo partem aliquam reperiri, ab eiusdem substantia separatam, vt excrementum. Sed & cum, in secundo capite, statuunt, nullam sanguiné purum in corpore reperiri, quin alijs humoribus immisceatur; interrogare iterum lubet, cuius gratia id quoque statuunt? Nam si id, hac ratione statuunt, vt neutiquam

quã citra alios humores putrere possit; falsissimum est. Nã quemadmodum quicumque alius, etiam intravenas, alijs humoribus permistus, putrescit: ita & sanguinem putrere, citra aliorum putrefactionem, possibile est. Qua enim ferrea, siue adamantina substantia; sanguis purus constat, ut; aliorum humorum ritu, putrescere haudquaquam possit? quo detractò fundamento, tertij capitis ædificiũ corruat, necesse est. Quod nam? Quippe hoc, scilicet, cum dicunt sanguinem putrere, nõ purum & impermistum intelligunt: quin potius illum, qui vtriusque bilis, & pituitæ particeps est. At, cum purus sanguis putret, quibus nam verbis

Vu proprie

De peste & febribus

proprie ipsum putrere significabimus: tacent: nam homonymiam vitare nesciunt. Sed & quantum construunt caput, in maiora se se projiciunt absurda, tenaciorque tenentur visco. Aiunt enim, cum dicimus, sanguinem putridum efficere febrem, non exacte putridum intelligimus: quin potius in motu ad putredinem: in ipso (ut ita loquamur) putrescere. Ceterum quam absurdum hoc placitum sit, vel ex hoc patet. Si hoc ita esset, potius ea febris, ex genere ephemerarum, esset, quam putridarum: consequens est falsum: falsum igitur & antecedens. Sequela probatur. Illa febris tantum dicitur putrida, quae
fit

fit ab humore putrido : hæc febris
non fit ab humore putrido : hæc
igitur febris non dicetur nec erit
putrida . Sed audio solutionem . Di-
cunt enim , sanguinem nequaquam
putrere exacte , cum febrem accen-
dit putridam : sed sufficit si tantum
ad putredinem consequendam di-
sponatur : calorem scilicet immo-
deratum acquirens : quo ad bilis-
flauæ naturam accedat : ac tandem ,
cum ad summum præuiæ disposi-
tionis peruenerit , putrescat : bilis-
que formam acquirat . Adducunt
insuper Galeni verba , secundo de
crisibus , capite vndecimo , quæ sic
habent : liquet autem , quod , cū hic
putrescere cœperit , non amplius

Vu 2 bonus

De peste & febris

bonus remanet (de sanguine loquitur) sed iam ad amaræ bilis naturam transit : seu iam biliosus fit. Addunt præterea, quod etiam si Galenus, de sanguine in inflammatione coarctato ad putredinem tendente, loquatur: de eodem, in venis putrescente, etiam intelligatur. Sed esto sane. Quid inde sibi arrogant Galeni fautores, cum potius derogare debeant? Nam febrem, ex eo sanguine ortam, minime putridam appellabimus: Quin potius ex sanguinis inflammatione. Nulla est enim differētia, inter hanc & illam, quam ex genere diariarum Galenus constituit, in utraque si quidem calor immoderatus reperitur: quo ad putredinem sanguis præparatur

ratur. Neque est quod obijciant, minime inconueniens esse, sanguinem sic dispositum putridum appellare. Nam quamuis nō sit in putrefactionis termino, est tamēn in via, atque hanc ob causam Galenus, febrem de genere biliosarum hunc sanguinem efficere, dixit. Non tamen biliosam, at hoc merum commentum est. Nam quid aliud est, febrem esse de genere biliosarum, quam in aliqua biliosarum specie contineri? Sed & ipse Galenus, eorum placitum, destruit: dum asserit, has ex putredine sanguinis febres, tertianos habere circuitus, ceterum tertianos habere circuitus, non ne proprium flux bilis est, non potentia, sed actu, existen-

Vu 3 tis.

De peste & febris

is? Maxime. Neq; habetis naturam,
sic, vestris fictionibus, ob temperan-
tem, vt, nominibus inuentis, sta-
tim res novas producat, illis respon-
dentes. Nomina siquidem rebus,
non res nominibus, obsecundant.
Sed neque quintum illud caput, à
domino Valesio excogitatum, quic-
quam illis prodest. Nam quemad-
modum & alia, commentitium est:
nec non ratio enervis admodum:
etenim ait, huius causam esse, quod
scilicet, alij à sanguine humores, in
qualitatum primarum excessu natu-
ram suam conseruent: sanguis ve-
ro minime, quin potius in symme-
tria; omnisque excessus mediocri-
tate.

tate. Quo fieri; ut, eo putrefacto, statim ad aliam naturam conuertatur: nec in eodem genere maneat: quod alijs humoribus, minime euenire, necesse est. Ut pote in excessu qualitatum, natura, consistentibus. Quod, à ratione alienum esse, manifesto constat. Vnusquisque enim humor habet proprium temperamentum: quod etiam si respectu ad alia, immoderatum dicatur; est tamen, quod ad suam attinet naturam, moderatum & conueniens. Quod ipsi sanguini etiam usu veniat, necesse est. Quo fit, ut ratio ex cogitata, pro capitis defensione futilis, ac nullius valoris habeatur. Quandoquidem, nulla consequatio

De peste & febribus

nis necessitate, hoc infertur. Fac igitur, verbi gratia, hoc ratiocinationis schema: sanguis est, sua natura, temperatus: bilis flava est, sua natura, distemperata: ergo, putrescente sanguine, non remanebit sub genere sanguinis: & putrescente bile, sub genere bilis remanebit: Cæterum sub alia specie. Omnino vitiosa argumentatio. Nam præter id, quod ex duabus illis præmissis, neutiquam id sequitur: facilis erat, ac in promptu, responsio. Nam quemadmodum bilis utraque & pituita, si putreant, remanent sub suo quoque genere, in alia tamē specie: ita etiam sanguis, putredine obsessus, minime vero sub prioris specie, quinimo alia. Etenim tempera-

menti,

menti mediocritas, optimo sanguini necessaria est: non vitiato atque putrido. Quod ipsum, de quolibet alio humore, vere proferre possumus. Insuper, putredo est corruptio: & omnis corruptio fit in instanti: putredo igitur fit in instanti. At, si putredo fit in instanti, necesse est, toto illo temporis tractu, quo sanguis, dispositus ad putredinem, efficit febrem: non sit putridus. Ac proinde non putridam efficiat. Adhuc autem magis, si sanguini, ut putridam efficiat febrem, sufficit tantum ad putredinem dispositio: sic ut non putridus sit, cum putridam efficit febrem sanguinis: eadem ratione, & alijs, id ipsum humoribus contingat neces-

Vu s se est.

De peste & febris

se est. Quo circa fieri nequit, quin
duo absurda, necessario, ex datis, cō-
cedant. Primum, non esse necessariā
putredinem in aliquo humore, ad
febris putridæ productionem. Secū-
dum, febrem, putridam fieri ab hu-
more non putrido. Quod contradi-
ctionem implicat. Nam quemad-
modum album, impossibile est, sine
albedine dari; ita & febrem putri-
dam sine putredine, quo fit ut fe-
brem sanguinis putridam, à sangui-
ne putrido fieri, necessario conce-
dant: aut duas contradictorias si-
mul veras: præter ea, quæ de humo-
ribus alijs, illata sunt. Insuper, cum
non putridam efficiat, ante ex-
istam putredinem sanguinis: eo pu-
trefa-

refacto, aut melancholicam, aut
biliosam efficiat febrem, necesse est
omnino: prout in hunc, vel in illum
humorem, mutari contigerit. Por-
ro autem, quod putredo corruptio
sit, Aristotelis est sententia, quarto
meteoron, capite primo. Galeni
etiam, vndecimo methodi. Sed &
ipsa ratio id ipsum probat. A pri-
uatione enim ad habitum, im-
possibilis est regressio: ex Aristo-
tele in prædicamentis: at putredi-
nem priuationem esse, manifeste
patet, cum nullum quod putreat,
iterum ad pristinam reducatur na-
turam. Propterea, cum Galenus,
in aphorismis, ait, semiputridum
sanguinem, ad pristinam naturam
reduci

De peste & febris

reduci posse: de dispositione ad putredinem tantum, intelligitur: hoc est, alteratione: non tamē de aliquo putredinis gradu. Nam, si hoc ita esset, putredo esset intensionis & remissionis capax: quod, quam falsum sit, nemo non videt. Esset enim ad putredinem, per se, motus: sed hoc impossibile est: impossibile igitur & antecedens. Sequela necessaria est: & minorem probo. Ad generationem vel corruptionem non est, per se, motus: sed putrefactio corruptio est: ad putrefactionem igitur non est, per se, motus. Quod autem, ad generationem & corruptionem non sit per se motus, patet: cum fiant in instati. Quo circa, cum sanguis, Galeni doctrina,

strina, putridus, in bilem flauam
vel atram, putrefactione, mutetur,
febrem putridā sanguinis biliosam,
aut melācholicam, aut ex ambabus
commistam, eius sententia, efficiat,
necesse est. Ac proinde, non dabitur
quartum genus febrium: neque etiā
febris sanguinis, à putredine sangui-
nis, vt inquit Auicennas. Insuper,
mirari subit Galenum, qui febres san-
guinis, tam absque putredine, quam
cum ea, simplicissimas esse statuatur.
Cum potius, eius doctrina, contra-
riū fieri appareat. Nam, cum om-
nes ex æquo humores putreāt, neces-
sario fuligines ab omnibus eleuatæ,
infestiores tactui erunt. Adhuc au-
tem ea, quæ, absque putredine, pro-
uenit,

De peste & febris

venit, calorem in suavissimum pariat, necesse est. Cum etiam, ex halationes, ab utraque bili est & pituita tactui offerat. Neque est quod ad sanguinem purum, recurrant: cum, primo capite, non hunc, sed mistum ex omnibus, intelligendum statuerint. Sed & cum sanguinem, tam purum, quam alijs permistum humoribus, hoc nomine Galenus appellare soleat: nec homonymiam distinguat: hinc est quod, tanta caligine obductos, passim hallucinari cernamus. Quin etiã, mirum, quam parum sibi cõstet Galenus. Virpote qui, cũ quæstionẽ proposuerit, nũ, quemadmodum & ex alijs humoribus, datur febris putrida: ita, ex putrido sanguine,

ne,

ne, dari possit: statim ad lipitudines, pleuritidē, phlegmonas, aliaq; apostemata, se conferat. Atq;, perlustratis innumeris ambagibus, tandem hanc proferat sententiam, in libri secundi vltimis verbis: sed quæ circuitū non habent, in his nulla est corporis pars, quæ præcepue sit offensa: sed qui in venis, & arterijs, continentur humores. Atq; hi præsertim, qui in maximis, atq; plurimo calore abundantibus, sunt: aut ob aliam quāvis causam; quæ admodū in ephemeris, aut, ob putrefactionē, feruētes, febrē accendūt, synochā appellatā: quæ à principio, vsq; ad finē, nullam habet intermissione. Ac tādieu perseverat, hominēq; deurit: donec qui & causa effe-

De peste & febris

affecerūt, humores, aut ex toto absumantur, aut coquātur : aut vtrunque patiantur. Quæ verba, multa ægent censura. Minime enim quaestioni respondēt:qua quaeritur num, ex putrido sanguine, quemadmodum ex alijs humoribus febris putrida prouenire possit:cui, si recto ordine, Galenus procederet:distinctione præmissa, affirmans, vel negans, respondere tenebatur.Siquidem nequam dubitabatur,an omnes humores simul, in venis, putrescere possent.Quin potius sanguis, qui quartus est,in corpore humor. Id ipsum asserit,etiam nono.methodi, capite tertio.Hanc enim putridam febrem oriri ait, cum in omnibus maxime
venis

venis, æquabiliter succi putrescunt. Sed neque illi tantum laboris insumendum esset, circa suæ lententiæ probationem: cum, ex supra dictis, iam manifeste constaret. Nam si quilibet humor, perse, intravenas, putrescere potest, alijs non putridis remanentibus: facilius multo, omnes simul putrere poterunt. Difficilius enim servabuntur imputres reliqui humores, vno ex eis putrescente, quam putresciet, illius cōtactu. Quo fit ut, eius doctrina, potius febres, his putrescentibus, complicatæ, contingant, quam tertianæ; cum, in parvis atque distantibus venis, putrescant: videlicet bilis flava, tertianam, ana quartanā, pituita quotidianā ef-

Xx ficient:

De peste & febribus

ficient: sanguis vero purus, qualem
seruabit circuitum, dicat Galenus,
vel eius interpretes: & enim ego, in
eius scriptis, minime inuenire pos-
sum. Nam tertianum, quem secundo
de crisi- bus, tribuit, potius sanguinis,
ex omnibus quatuor humoribus co-
flato, conuenire manifesto constat:
ut, ex eiusdem exemplis, aperte col-
ligitur. Addo quod, etiam ex quoli-
bet humore, synochus oriri poterit.
Quoniam, si tanta pituitæ copia, in
venis omnibus, siue maximis, patre-
scat, ut eam vaporum multitudinem
eleuet, quæ sufficiat quam libet sy-
nuchi differentiam constituere: qui
fiet, ut synochus non insurgat? Quod
etiam, de bile atra statuo. Nam de
flaua,

flava, nulli dubium est: cum Galenus hanc, pluribus in locis, fieri affirmet. Præcipue secundo de differentiis febrium, capite secundo: & secundo de crisi, capite sexto. Nam, si respondeant, id fieri minime posse, quod nec dabitur, nec dari poterit, tanta copia phlegmatis, aut melancholiæ, quæ huiusmodi febres accendere possit, id prorsus nego. Quo enim lydiolappide id experti sunt, ut haud quaquam id fieri posse innotuerit? Sed & febres, sine putredine, continentes, abs quolibet horum humore fieri posse, quare autores negent, nulla probat ratio. Cæterum, quia Galenus hoc non docuerit, hinc est quod eos, legumlatorum more, statuētes audiamus,

Xx 1

id

De peste & febris

id fieri minime posse. Quasi vero cō-
missum cœlitus Galeno fuerit, om-
nia medica tradere theoremata, ita
ut quicquā addere vel demere piacu-
lū sit. Sed nec illud admiratione ca-
ret, scilicet humorū differentias, ca-
loris differentia, tactu Galenum per-
cipisse. In quo arachneam, tactu, vin-
cere manifeste se exhibet. Quod
etiamsi maximo id perquisierim stu-
dio, haud certe comprobare experi-
mentum unquam potui. Semper enim
caloris modum, pro febris intensio-
ne aut remissione, tactum afficere
deprehendi. Veridicosque medicos
oro, num caloris illam inæqualita-
tem, in quotidianis febribus percepe-
rint? quam Galenus, veluti percola-
torium,

torium, seu cribrum, percepisse se iactat. Nec similitudinem recipio; dum ait, hoc coenire lentoris causa. Sumpta metaphora à lentis corporibus, qui, dum elixantur, bullas eleuant; ac, ubi disrumpuntur, vapores contentos emittunt. Id enim intra corpus euenire, nulla ratione cōstat. Quando in tantum igneo, atq; uento calore, fieri manifesto constat. Siquidem, si mitis fuerit, ut est corporis humani calor, haud certe id continget. Nam, si calore externo, huiusmodi corpora liquaueris; siquidem moderatus fuerit, huiusmodi bullas eleuare, nunquam percipies. Misto quod pituita; dum est intra venas, non ita ab alijs humoribus separata

Xx 3 est,

De peste & febris

est, quin, his commista, sit ut, non secus ac omnes, lique scat, & difflat: ut in sanguinis missione, secta vena, aut alio quouis modo facta, manifestū sit. Mitto etiam, quod semper, vi caloris febrilis, vapores eleuentur in qualibet febre, ab omnibus humoribus, nec non ab omnibus corporis partibus, quibus inter se commistis, ac confusis, confusionem maximam tactui obtrudant, necesse est. Quid? quod Galenus, ut artem constituat, multa doceat, quæ verbis tantummodo, constent: re autem minime. Nec id aduersis Galenum dictum credas, ut ei ignominia notam in vrere tentem: absit enim tale committere scelus: cum sit omnium medicorum

dicorum amantiſſimus magiſter: & cui omnia in medica facultate me debere fateor. At forte Hippocratis ſententiam mihi obijciētis, libro ſexto de morbis vulgaribus, ſeſtione prima, textu vigefimo nono, dicētis: febres quidē, aliæ mordaces ſunt manui, aliæ mites, aliæ nō mordaces quidem, ſed poſt inſurgentes, aliæ vero acutæ, ſed à manu victæ: aliæ ſtatim valde ardētes, aliæ in totum debiles, aridæ; aliæ ſalſuginosæ, aliæ pemphigodes, &c. Vbi Galenus, has februm differentias, ſubſtantiales appellat: quod ſcilicet, humorum febres efficiētū, ſubſtantiam, tactui repreſentēt. Aliasq; accidētarias vocat, q̄ ab accidētibus aſſumantur. Quod utiq;

Xx 4 rationi

De peste & febris

rationi maxime consonare apparet. Orta enim attestatur suis principijs, dicente etiam Galeno. Cæterum, si rationi subscriberet experientia, libentissime manus darem: at nō subscribitur, quia calor, tactu perceptus, in cute & partibus subiacentibus solidis est: tū vel maxime quia, quanuis in fuliginibus esset, atque vaporibus ab humoribus eleuatis, sic, vt antea dixi, inter se confusi sunt, atque cum ijs, qui à solidis partibus, excitantur: vt neutiquam tactus in eis, differētiam vllam percipere possit. At hæc perfunctorie, ac veluti in parergo, dicta sunt. Sed redeo ad pensum. Quod si Galenus, locis supracitatis, febrem, à sanguinis putredine,

dine, fieri affirmet, non simplicem intelligit, quin potius, ex humoribus æqualiter putrefactis intra venas.

Quã, partim pituitosam, partim biliosam, partim vero melancholicam intelligat, ut monstrauiamus, necesse est. Insuper, ex eius scriptis, manifeste patet: de hac re semper, fluctuantem, hæsitasse Galenum: nec aliquid certi vnquam statuere potuisse. Imo vero semper, palam suam proferens sententiam, tres tantum, febrium putidarum, statuit differentias. Reliquasque, si aliquæ accesserint, vel ad humoris multitudinẽ, vel ad quãtita-
tẽ, aut qualitatem putredinis, aut admodum motus, vel ad particulæ dispositionẽ in qua fit putredo, reducẽdas

Xx 5 affir-

De peste & febribus

affirmat. Nec credatis id circo, me
cū Galeno cōsentire, nō enim febrē
sanguinis nego: cū eam, & dari, & re-
uera esse, supra probauerim. Quibus
positis, mirari nequeo satis Valerio-
læ pertinaciam; qui sanguinis fe-
brem, acutiorem, infestiozem, atque
ardentiozem affirmet, ea, quæ ex pu-
trescente bile generatur. Nam, si sy-
nochum ex putrida bile, ei, qui ex
putrido fit sanguine, atque, tum ca-
loris, tum aliorum, symptomatum
differentia, ac vehementia, illum su-
peret, non difficile percipies. Caloris
tamen differentiam, non illam à Ga-
leno somniatā, intelligas licet: cum
hæc sic cito amittitur, vt recupe-
ratur. Vtpote, cum ab ambiente, vel

ops

operimētis; facile cutis exterior cale-
fiat aut infrigidetur: quin potius eā,
quam ægrotantes se sentire fatentur.
Insper, si in febre ardente, sic gravif-
sima sunt symptomata, vt in nulla
alia, ex humorum putredine orta, si-
milis deprehendantur: à fortiori, vt
cum dialecticis loquar, in syncho-
bilioso erunt. Atqui, ne accidentia
desideres, audi Hippocratem, quar-
to de victu acutorum, textu quarto,
sic loquentem: fit autem lingua aspe-
ra, sicca, & valde nigra: ventrisque
morsu dolet. Deiectionesque & li-
quidæ & pallidæ fiunt: vrgetque si-
tis vehemens & vigiliæ, atque inter-
dum mentis aberratio. Sed & Gale-
num audi, eodẽ libro, textu decimo-
tertio,

De peste & febribus

tertio; febrem, inquit, causum medicos reperio appellantes, cum vr̄s caliditas, sitisque incompeſcibilis, hominē torquet. Idem etiā aſſerit, textibus primo, & quarto. Quin etiā, ratione, id ipſum manifeſte probatur: cū bilioſus humor omnium calidiſſimus ſit; calidiſſimas excitare febres neceſſe eſt. Ac inſuper, ſi aliquis alius ei admiſceatur, neceſſario feruoris aliquid deponet. Nā quod eſt magis tale, remittitur ab eo quod eſt minus tale. At differentiam, quam cum Galeno excogitatis, minime recipio: cum dicitis, febrem ardentem, acrimonia, alias ſuperare; ſanguinis autem febres, caloris multitudīne. Nam, ſi caloris copia, in multitudi-
ne

ne defluxus, ut ait Galenus, consistit: qui probari poterit, defluxus multitudinem, etiam in ardentibus febribus, & synochis biliosis non reperiri: utpote, cum, à bilis putredine, ortum trahant. Præterea, si putrida bilis, in omnibus vasis feruet, ab omnibus humoribus, in iisdem contentis, vapores insurgere oportet: nec in minori copia, cum calor, alijs immoderatio, in humores agat: quin adeo magna, ut omnes alias febres, vaporum multitudine, vincere necesse sit. Ratio etenim Galeni, recte concluderet, si quilibet humor, ab alijs separatus, nec illis suum calorem communicans, arderet. Nunc vero, cum intra corpus sint, ac inter se se commisti;

De peste & febris

misti; quomodo, vno feruente, atque vapores emittente, alij, veluti ferrea præditi substantia, non calefient; ac eosdem emittent? Id ipsum neq; Galenus ipse negabit: vt pote qui libro etiam secundo de differentiis febrium, capite vndecimo, asserat, impossibile esse, quin, simul cum humoribus putrescentibus, vel iusto plus incalescat sanguis; aut omnino putrescat. Quo dato, efficitur necessario, vt inqualibet febre, æqualiter, ab omnibus humoribus, vapores expellantur. Patet igitur, febres biliosas, tam causos, quam synochos, & caloris acrimonia, & eiusdem multitudine, omnes alias superare. Adhuc autem magis, quanto
acria

acria vel amara, calidiora sunt dulcibus; tanto bilis calor, eo, qui a sanguine procedit, intensior ac fortior est: at bilis, amarissima adeo est, ut ad aerem accedat saporem; sanguis vero dulcis: caloris igitur fortitudine, bilis, sanguinem vincat, necesse est. Collectio optima est; ac minor manifesta: maiorem probo, Galeni doctrina, quarto de simplicium medicamentorum facultatibus, capite decimo septimo, dicentis: scire autem oportet, acres sapores omnes, summe esse calidos: ac deinceps, post illos, esse amaros: deinde vero dulces. Cum vero in omnibus, ampla sit latitudo; is qui magis acris, aut amarus, aut dulcis est; magis quoque, est calidus: qui vero minus, tan-

De peste & febribus

tatum amittit caloris, quantū abest
ab exacta gustus qualitate. Terminus
autem saporis amari, est abster-
gere: aeris vero vrere: at dulcis nutri-
re. Porro cum bilis virtus, adeo val-
da sit; vt non modo abstergat, ve-
rum etiā sapissime vrat: calore, mul-
tis numeris, iuperare sanguinem, ne-
cesse est omnino. Quo circa, cū hæc
ita se habeant, Donatum Antonijū,
virum apprimè doctum, vt alios ta-
ceam, miror: qui Galeni locum, pri-
mo aphorismorum, vigesimo tertio
sinistre interpretatus fuerit; dicētis
nam & in ardentissimis febribus,
ysq; ad animi defectionem, sanguis
mittatur; statim totius corporis ha-
bitus refrigeratur: & febris extingui-
tur, &c.

fui, &c. Quo in loco, ubi πυρετῶν διακρί-
 τήτων, non ardentissimis, febribus, ver-
 tendum, totis viribus cōtendit: quin
 potius, calidissimis, non vsus vera, ac
 propria nominis significatione.
 Quauis enim διακρίτῶν, à verbo δια-
 κρίνω deducatur, hoc est, inflāmo, seu
 ardeo; haud quaquam ardētissimas,
 inquit, vertendum erat, sed calidissi-
 mas. Quod scilicet postea νό διακρί-
 τῶν quin θερμότες, hoc est, calidissi-
 mas à verbo θερμαίνω appellet. At vero,
 quauis de nomine quæstio sit, hoc
 illi libentissime condonarem, citra
 rationem tamen, ut patet. Nam fri-
 uola admodum est. Cæterum, cum
 calidissimum atque ardentissimum,
 idem significant, ut omnibus nomini-
 bus

Y y est,

De peste & febribus

est, quanlibet interpretationem suscipere nō grauabor. Calidissimum enim, quod summe calidum est, significat: & quod summe calidū est, ardens est. Neq; ad nominum abusum confugere iuuabit: nam id ipsum mihi etiam licebit: præsertim cum antea probauerim, biliosas febres, cum caloris copia, tum eius intensione, omnibus alijs antecire. Neque etiam dissimulabo Christophori à Vega scriptum, viri aliqui doctissimi, libro secundo de differentijs febrium, capite duodecimo, dicentis: febrem itaque ex putredine sanguinis fieri non negat, sed ipsam aliquid bilis admixtum habere. Neque simplicem esse vult: simplices autem ipse dixit.

dixerat, tribus tantum generibus contineri. Quo circa, cum hæc perlegerim verba, satis superque miratus sum, quod sic oscitater dicta fuerint. Nam illud bilis, quod sanguini, dum incipit putrescere, admistum est; num præfuerit in sanguine, sciscitor; an ex sanguine potius, iam putrefacto, genitum fuerit? Atqui si, præfuisse dixerit, id ipsum, in quavis alia febre præesse, necessario concedere tenetur. Ac, ex consequenti, omnes alias febres, hac ratione, biliosas appellare: nec non inter eas collocare. Quo, quid magis absurdum? Verum si, ex sanguine genitum esse, respondeat; tunc, sanguinem in termino putrefactionis esse,

Yy 2 con.

De peste & febribus

concedat necesse est omnino. At, forte respondebit, parum esse quod putrefactum est; ac proinde febrem, nobiliosam, quin potius sanguineam, appellemus: quod scilicet à potiori sumatur denominatio: Sed hoc diuerticulum est. Nam tunc necessario, duorum vnum, concedere tenetur: scilicet, febrem ex biliosa putrida, & sanguinea non putrida, cōplicitam, si tāta bilis putridæ copia adsit, quæ possit febrem accendere: aut, si hæc non adsit, febrem sanguinis non putridam. Sed &, pro embarrasate, illud addidisse non pigebit: nempe, insolubiliores ricas, ipsam se se proiecisse asserens, hanc febrem non esse, ex ijs, quas Galenus simplices appellat:

pellat: quinimo: cōpositam. Ac prōin
de inuiolatam. Galeni dogma man-
sisse statuens, tria tantum: esse sim-
plicium febrium genera: neque, hac
de causa; dati quartum genus febriū
putridarū. Sed bone Deus; quid ais,
ō docte Christophore; nam, cū tria
tantum simplicium febrium genera
sint, omnes compositas, ex iisdē con-
stare, necesse est. Hoc ita esse, Galeni
sententia manifestum fit: tum, secun-
do de differentiis febrium, capite
octauo, tum etiam, secundo de crisi-
bus, capite nono. Insuper etiam ra-
tione: cum, compositorum omniū
cognitio, atque natura, ex simplicium
cognitione, naturaque consurgat.
Exterum, si tria tantum, simplicium

De peste & febris

febrium putridarum, genera sunt, vel te ipso dicente, ex ijs, in compositionem venientibus, omnes compositas cōstare, necesse est omnino. Cedo igitur, ò bone, quamnam, febris sanguinis putrida, compositionem habebit? Ego sane nullam aliam, præter eas quas Galenus, locis supracitatis, docuit; in eius monumentis invenire scio. Quas, cum unusquisque perlegere possit, referens nō moror. Tu vero, doctissimus cum sis, ac in eisdē admodum versatus, illam medoce, in qua febris sanguinis putrida contineri possit. Hæc igitur, & alia quam plurima, deducere tentat, ex Galeni secundo de crīsis, capite duodecimo: sed satis præter institutum. Nam

Gale-

Galenī verba male interpretatur.
Quæ, & si supra adducta sint, nunc
denuo adduci opus est, ita cogente
nos necessitate, ut interpretationis
veritas clucescat, magis. Galenus ita-
que sic ait: liquet autem quod, cum
hic putrescere cœpit, nō amplius bo-
nus remanet: sed iam ad amaræ bi-
lis naturā transiit. Atque, in hoc, illud
seruatur, triplex esse genus vniuer-
sum simplicium febrium. Quæ e-
nim ex sanguinis putredine fit, iam
quodammodo biliosa est, &c. At
est ne idem, sanguinem ad ama-
ræ bilis naturam transire, & aliquid
bilis ad mistum habere? Minime gen-
tium. Nam, quemadmodum supra
monstrauimus, calore tantū, sanguis

De peste & febris

ad bilis naturam suscipiendam, disponitur. Nec bilis actu, quin potius potentia, est, ante formæ introductionem: quæ, post sanguinis putrefactionem, (quæ eius corruptio est: ac omnium, quæ simplici generatione producuntur, ex Aristotele, quarto metheoron, capite primo) accedit. Nec illud Iacobi de partibus, seu prima quarti, capite de febre sanguinis, emolumenti aliquid afferre poterit. Quippe ait, cum sanguis ad bilis naturam mouetur, necessario, aliquid bilis genitum esse, necesse est. Nam, ante quodlibet moueri, præcedit motum esse: erit igitur aliquid bilis genitum, ad mixtumque. Cæterum argumentatio vera esset, si de ijs quæ
per

per alterationem, aut quemlibet motum, fiunt, intelligeretur: non de cis, quæ per generationem, aut corruptionem: ad quas non est, per se, motus, ut supradiximus. Adde quod etsi hoc verum esset, nullatenus illis quis quilibet locus esset. Medicus enim, nil de atomis ijs, curaret: cū sit artifex, eorum quæ sensibus percipiuntur. Tantum, & indagator. Non morborum & causarum, quæ potius in mente sunt; quam in rerum natura, ut manifeste patet. Quin si sanguis, cum ad amaræ bilis naturam tēdit, biliosus, & dicitur, & est; tertianosque, hac de causa, circuitus habet; eadem ratione, cum flava bilis ad atræ naturam tendit, & atram bilem dici, & quar-

Yy 5 tanos

ranos habere circuitus necesse est. Quod ipsum etiam de sanguine, ad atræ bilis naturam tendente, affirmari oportet, cōsequutionis necessitas, manifesta est: at enuntiationis falsitas, lippis & tonsoribus nota: proinde latius esse ducō, Galenum variū ac fluctuantem fuisse, circa febrem sanguinis putridam, confiteri: nec aliquid stabilire, circa eius generationem, ausum esse quam, ut eius: tunc sententiam, huiusmodi deliramenta proferre. Nec me hæc, præter operis institutū, attulisse, quis obijciat: cum necessitate potius coactus, id fecerim, propter quosdā *μοροσκόπους*, quos, sine itomacho, proferre, nequeo. Quod scilicet dixerim, Galenum, in
arden

ardentissimis febribus, sanguinē ad animi vique defectionem, detrahēre iussisse. Quod de febre sanguinis, cō intellexisse, statuūt. Nec huius decreti, aliā redduat rationem, ab ea, quā Donatus Antonius, Valeriola, ac alij autores reddunt: quā supra adduximus, refutauimusq;. Nec mirū. Cum enim Galenus, tres tantū, vt monstrauimus, agnouerit, febriū putridarū, differentias, nec aliam biliosis ardentiorē reperire liceat: consequēs est, vt hāc, etiam ardentissimā, appellet. Nec ad defluxus multitudinem, fuga iuuabit. Nam etiam in his, hāc dari, supra probauimus. Nec nos perterreat dicentes, haud quaquam alibi, Galenum, huiusmodi vacuationem, in

in biliosis febribus, commendasse: ac proinde illie minime suscipienda esse, nisi in febre sanguinis: quod scilicet hanc, nono methodi, capite citato, in synocho, tam putrido quam sine putredine celebrauerit: cui facile fit satis, primo, num sufficiat Galeno, interrogo, præceptum aliquod semel statuisset; an iterum iterumque id repetere oporteat. Respondebunt, mea quidem sententia, sufficere vel semel. Atqui, tunc ego, tradidit quippe, loco supra citato, primo nempe aphorismorum vigesimo tertio. Secundo quia, eum tertio methodi, duos curauerit synochos, putridum videlicet ac non putridum, primum esse in putrefactionis termino, necesse est,

rationibus supra adductis. Ceterū,
cum sit in termino putrefactionis, bi-
liosam esse febrem manifestum fit:
quam, sanguinis missione, ad animi
vsq; deliquium, curat. Quod autem
biliosa sit, eiusdem doctrina confir-
matur. Cū igitur hæc verissima sint,
corruet necessario fundamentum,
seu caput, supra positum: nèpe, cum
dicunt, sanguinem putrescere, minime
esse in termino putrefactionis. Quid
enim magis delirum Galenus pro-
ferre posset, quam duos statuere sy-
nochos, quorum vnus putridus, alter
vero non putridus sit: si in neutro vl-
la reperiatur putredo? Nec deerunt
innumera alia, cum Galeni, tum Hip-
pocratis, testimonia. Quippe Hippo-
crates

De peste & febris

erates quarto de victu acutorum, agens de causis, & si è naribus, inquit, fluxerit sanguis, soluitur ægritudo.

Hoc ipsum Galenus confirmat, textum enarrans, dum ait: in acutis febribus quod ex sanguine feruet, ad caput fertur. Cū igitur resecsis, ruptisq; venis natura id ipsum vna cum accruatis vaporibus efuderit, cæteris proprius dominatur, & imperat. Sed & hoc ipsam asserit idem Galenus tertio crasium capite tertio dicens; si enim sit febris ardens, vel sanguis è naribus profluet, vel post vehementem rigorem sudor multus, & calidus per totam corpus emanabit, aut per vomitum aut per aluum aliquid biliosum excernetur. Id autem confirmat.

firmasse Hippocratem plurimis experimentis, in aperto est, utpote qui primo epidemion tempestate tertia, quam plurimos febre ardente laborantes, per largam sanguinis e naribus eruptionem iudicatos integre vidisse dixerit: alios autem multos, quibus sanguis, e naribus non profluxit, hac de causa periisse asserit. Sed neque, pro febre ardente, synochon nobis obtrudent Galeni defensores, cum eodem libro, & tempestate, textu septuagesimo quinto, sic causam febris tradiderit signa, ut haudquaquam ullum illis supersit subterfugium. Quod etiam loco Galenus, quin etiam, ait, stillasse nares quod perniciosissimum est signum cum

in

De peste & febribus

in alijs, tū maxime in febribus ardentibus ait. Nam ardentibus febribus hoc perniciosissimum esse patet: siquidē eis est familiarissimum sanguinis profluvium. Cæterum, si imitari naturam cum recte operatur, medici officium est: eaque recte operari constat, cum causum profluvio sanguinis narium integre iudicat, larga igitur sanguinis missione causum curare rectum medici officium erit. Taceant ergo, hunc iam, Galeni fautores: nec, ut eum à contradictione vindicet, tot machinamenta producat. Satis est enim, ea quæ conducunt, homines docere, quam Galenū sibi ipsi conciliare. Nec Donato Antonio figmentum, inchoatæ, aut semifactæ

factæ putredinis, quicquam prode-
rit: cum, ut antea probavi, putredo
minime sit, intensio, aut remissio-
nis, capax Nā, aut nullam esse putre-
dinem, aut perfectā esse, necesse est:
utpote cum corruptio sit: nec opus
est, omnibus, quæ ab eo sunt excogi-
tata, sigillatim respondere. Exurgeret
enim iustæ magnitudinis inde liber;
præsertim, cum ex ijs quæ antea di-
cta sunt, facile ad omnia solutio ve-
niri possit. quocirca coronidē ope-
ri appingere operæpretium est.

Capitulum undecimum de
Symptomatum correctione.

Quod si, purgatione peracta, sitis,
sive ventriculi caliditas, subie-
Zz quatur:

quatur: sachare præssio symptomata conciliare, neque non frigida potione, operæpretium erit; prout tibi expedire magis appareat. Cibisque, qui facili sint concoctionis, optimique succi, vti antea docuimus, naturam reficito. Nec non sanguinem mittero, iterum, atque iterum, si febris adhuc, virumq; robur, perseuerauerint. At vero, si adhuc, febre vrgente, vires deficient: sanguinem non, venæsectione, quin potius cucurbitulis, dorso, natibus, maleolisve, ad motis, detrahes. Cæterum, si suppræssæ hæmorrhoides diuturnæ, detenti ve menses, fuerint, seu bubo apparuerit apud inguinum emunctoria, non ea, quæ in cubito, sed potius quæ in ta-

lo

lo sunt, venas, scindere oportet. Cæ-
rerum, cum huc appulsi simus, vt,
de pestiferis abscessibus, parotidi-
bus, ac bubonibus, agamus: vtile
quidem fore putauerim, si eorum cu-
rationem hic tradiderim. Ná, cum
varijs modis, hæc à medicis tracta-
ri obseruauerim: nolui hanc rem,
conuiuentibus oculis præterire. Mul-
ti enim, statim ijs apparentibus, par-
tes apostemate obsessas, sine discrimi-
nè, scarificant Alij vero, hoc
carnificio spreto, crudeliore alio
zgros dilaniant: discissa scilicet cu-
te, parteque adenosa, vna cum apo-
stemate, cruta, strumarum ritu, mi-
seros ad orcum mittunt: Vel sal-
tim in vitæ discrimen impellunt.

Zz 2

Quæ-

De peste & febrilibus

Quæq; ipse miserrima vidi, quis, talia fando, temperet à lachrymis: Idq; tatum, in ijs, quæ inguina obsident, apostematis. Alijs vero, quæ sub alis, atque retro aures, eueniunt, tantum, scarificationibus quandoque adhibitis, nonnunquam vero etiam cucurbitulis affixis; nō aduertentes, an cumulatim, an segniter, à natura veneficus trudatur humor: an denique iudicio appareat, ut postea dicam. Cæterum eos, qui apostemata æruunt, nunc interrogare opportunum est: quid causæ est, quod ægrotantes sic curēt? At illi prompte respondebūt: quod scilicet, vna cum carne adenoſa, simul venenum extrahatur. Sed quomodo, apostemata, quæ sub ala,

aut

aut retro aures, sunt, non simili curatione tractent? Nam si venenum in inguinibus timet, ne hepatis pravam impartiat qualitatem, quare ea, quæ sub ala, atque retro aures, existunt, non timent? cum magis, cordi ac cerebro, hæc vicina sint, quam illa hepatis? Insuper, quia cerebrum magis, & cor, à vi venefica offendetur: cum sint partes magis nobiles, quam hepar: præsertim cor, ad quod præcipue venena tendunt. Neq; est quod respondeant, propter maximam sensus acutiem: nam hæc etiam in inguinibus esse, nemo nõ fatebitur. Quid igitur respondebunt huic dubitationi, nisi illud, nescio, quod eos omnes nescios redit? Quare, ijs rugonibus

De peste & febris

dimissis, ad curationem, stylum conuertere, opus est. Ne frustra tempus, in ijs, ac cartas, consummamus. Ita q̃; aut hæc apostemata, symptomatis ratione, eueniunt: aut iudicij. At, si iudicij ratione, siquidem pro naturæ viribus, ac abūdantis succi copia, omnino ab attrahentibus, præsertim fortibus, abstinere oportet. Quæ enim iudicantur: & quæ iudicata sunt integre: neque nouare: neq; mouere: neque pharmacis: neq; alijs irritationibus: sed sincere, vt ait Hippocrates, primo aphorismorum, vigesimo. Quod etiā cōfirmat Galenus, in enarratione. Etiā Auicēna, quarta primi capite vigesimo, ac vniuersa medicorū scola, nemine prorsus discrepare.

Czte.

Cæterum, si quis interroget, quonā
modo, cognoscetur, integre ne iudi-
catus morbus fuerit, an aliquod de-
sit? Tūc, cū Hippocrate, respondebi-
mus, quarto epidemion, dicente: ma-
turi abscessus, si iudicantur, signū exi-
stit: si, cum febricitāt, non deinde fe-
briāt: &, moleste antea tulerint, post
facile ferāt. Insuper, cū Galeno, apho-
rismo nupercitato, dicēte: quæ nam
igitur est perfecta & indeficiens iu-
dicacio? An quæ scilicet, per omnia,
bene fit? & cui nullus numerus defi-
cit iudicatorius? Primū enim melior
est iudicacio, quæ fit per euacuatio-
nē inferiōrē; quā quæ per abscessum.
Deinde per quā humor noxius, quā
per quā alter, euacuatur: tertio loco,

Zz 4 quæ

quæ recto fit tramite: & post has,
quæ facile tolerantur. Deinde quæ
cum coctione, & in decretorio die.
Hæc omnia ad esse conuenit perfe-
ctæ iudicationi. Cui, si quid desit, vel
plura, neq; exquisita neq; integra fue-
rit iudicatio. En tibi, tū Hippocratis,
tū vero Galeni opera, descripta perfe-
cta iudicatio. Sed forte, non immen-
to, dubitaueris, quare Galenus dam-
nat iudicationes, quæ per abscessum
fiunt, cum Hippocrates, loco citato,
eas approbet? Etenim Galenus, hoc
in loco, ait: si horum vnum desit, ne-
que exquisitam, neque integram, e-
st iudicationē. At vnus est defectus,
si per abscessum fiat iudicatio: non
igitur abstinendum, videtur, ab irri-
tamen

tamentis, ac pharmacis, natura, per
abscessus, morbos iudicâte. Etenim,
ait Hippocrates, aphorismo vigesi-
mo citato; que iudicantur: & iudica-
ta sunt integre. At quæ per absces-
sum iudicata sunt: nō integre iudica-
ta sunt: quæ vero iudicatur per eun-
dem: ne speraueris integre iudicatū
iri: quando terminus ad quem, non
est perfecta iudicatio. Nō igitur absi-
stendum remedijs, ac pharmacis, na-
tura per abscessum iudicâte. Quocir-
ca, Galenū interpretari, necesse est:
vt veritas integra maneat: ac ægro-
tantum saluti opem feramus: neque
importuna pharmaca illis adhibea-
mus: vt ij facere solent, qui perinde
ac aleam qui iaciunt, remedia affa-

Zz 5 tim,

De peste & febris

tim, & sine delectu, effundunt, appa-
rente abscessu. Vnde maxima ægro-
tis oriuntur mala. Neq; illud aureum
Hippocratis animaduertunt, primo
epidemion, sectionæ secunda, textu
decimo, dicentis: te ad hoc exerceto;
morbis ut pro sis: aut ne quid noceas.
Quod, satius esset quiete agere, quā
intempestiue medicari. Cæterum, ut
Galeno satisfaciā, considerare oportet,
eum, non omnino damnare iudi-
cationem per abscessum factum; sed
collatione facta, ad eam, quæ omni-
no ægrotantem liberat: hanc minus
perfectam appellat. Nam, & si à mo-
bo principali liberat, non tamen, ita
perfecte, quin alius, leuior tamē, eius
loco succedat: qui medici, nonnun-
quam

quam vero & chirurgi auxiliū requi-
rat, ut sæpe apparet. Itaq; , ut ad cura-
tionē reuertamur, considerare opus
est, num perfecte æger à febre, atque
alijs accidentibus, liber remanserit.
Huic enim, remedijs digerentibus tā-
tum, subuenire oportet. Nisi natura
materiam suppurauerit. Tunc enim
cito aperire apostema cōuenit. Quo-
niam, materia venenosa, incommo-
dum afferre potest. Neque Galeni lo-
cū, nobis obesse crediderim, ex libro
decimo tertio methodi, capite quar-
to, dicētis: quin, si pus aliquod notabi-
le, in suppurate particula sit conten-
tū: nō expedit (quod nonnulli faciūt)
protinus incidere: imo exhalationē
moliri, medicamētis ad id valētibus:
quorum

De peste & febribus

quorum vsus, ex affectu, sit coniectatus. Nam hic, Galenū, de pure, quod ex simpliciter putrescente materia fit, loqutum fuisse, credo. Nam aliās, forte Galeni sententia, non omnino vera, videri posset. Cæterū si aliquid, apostemata, accidens concomitetur, & illi succurrere oportet. Népe, si adsit vehemens dolor (nam sæpissime ægros cruciare solet, vt dum sæuissimam pestē curarem sæpissime obseruaui) cui remedia adhibere oportet: ne facile, plus iusto, attrahat. Nocere enim posset, iterū nimirū excitata febre. Quod nō semel, quin sæpe, accidisse obseruaui. Succurritur itaque dolori, axūgia gallinacea, butyro, aut amigdalino oleo, vel, ex
his,

his, hoc cōposito vnguento. Recipiē-
tur axungia gallinae. nu. ij. butyri re-
centis, aut, si hoc deest, accurrate a-
qua calida dulci loti, vnciam vnam,
olei amigalarum dulcium, vnciam,
frigito axungiam: separatisque à pin-
guedine, ignis calore, superfluis, reli-
qua admiscebo. Et fiat vnguentum.
Hoc igitur actu calido, vnges do-
lens apostema. Eo enim, & dolorem
demulces, &, sine attractione, partē
mollem, ex dura, & renitente, redes.
Opus vtique apprime necessarium,
vt aduertit Galenus, tertio de com-
positione medicamentorum, secun-
dum locos, capite secundo. Etiam li-
bro de remedijs paratu facilibus, ca-
pite octauo, insuper, decimo de sim-
plicium

De peste & febribus

plicium medicamentorum facultatibus, capite de butyro: optimū afficit butyrū ad parotidas & bubones. Hoc scilicet, apostemura lenire confirmat Aartius, tetrabibli secundæ, sermone secundo, capite octuagesimo nono. Itē Paulus Aegineta, libro tertio, capite vigesimo tertio. Insuper Auicenna, tertia quarti, tractatu primo, capite decimo nono, atque vniuersa medicorum scola. Hos omnes doctos viros adducere testes volui: ut curasdam medici, cuius nomē taceo, error patefiat: ne alios simul errare faciat. Res itaque sic habet. Anno millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, pestis dira suborta est Llerenæ: ita ut maxima populi
pars,

pars, seu iussu correpta subito esset morbo. Ac, dum ad curationem vocarer, ægrosque deprehenderem, ijs tumoribus obsessos, maximisque doloribus infestatos: vnguentum superscriptum applicui. At ille, dum hoc audiret, maximum in vulgus effudit rumorem, quod scilicet ægros interficerem: medicamenta emollientia applicâs. Ad prætorēque accedēs, parū absuit, quin me de homicidio accusaret. Ac, dum mihi nuntiatum esset, ad prætorē & ego accessi. Hisque autoribus adductis, iudici satisfacere. At vero, duobus tribusve mēsis elapsis, dū medicus iudici alloqueretur, ac à iudice interrogaretur, inuenissetne cōuenientē medellæ modū,

quo.

De peste & febribus

quo tanto malo succurreret; optimū
(inquit ille) nam, medicamentis emol-
lientibus, morbo, a febre subuenio.
At prætor. Sed quomodo (ait) hanc
tu curationem iam dudum accusa-
bas? Ille obmutuit; ac, tacens, fere exi-
bilatus abiit. Multisque sannis at-
que irrisionibus à circumstantibus
prosecutus est (ut mihi nuntiatum
est.) Sed ad rem. Cæterum, si natu-
ra iudicium tentauerit, non tamen
perfecerit, ei opem ferre opus est: tū
medicamentis attrahentibus, tum
vero cucurbitulis, interdum simpli-
citer affixis, interdumq; cum scarifi-
catione, prout tibi magis expedire
videbitur. Quo circa, si corpus eua-
cuaueris primum, nullusque corrup-
tionis

ptionis partis ingruet timor; attractionem tantum moliri oportet: tū, ut dixi, medicamentis, tum denique cucurbitis. At vero, si partis corruptionem timueris, protinus scarificabis: ut Galenus docet, sexto epidemion, sectione secunda, commento trigesimo, dū Hippocratis textum exponit, dicentis: quæcunque concoqui opus est, occludi conuenit. Contraria vero exsiccare, atque aperire. Qua in parte Galenus docet, quo pacto apostemata curari oporteat. Nā, si suppurari postulant, emplasticis medicaminibus id faciendū docet. Ut pote quæ, meatus cum occludāt, caloremque non exuberantem habeant, innatum conseruare ac auge-

Aaa

re

De peste & febris

re dubium non est, Galeno dicente, absquo humorū concoctiones fiunt. Cæterum his medicamentis, Galenus cum Hippocrate, vti docent: in apostematis quæ concoqui opus est. Scilicet in ijs, quæ ex simpliciter, putrescente materia, in purisque naturam conuertibili, atque partis natura robusta, caloreque innato nō extinctioni parato. In ijs tamen partibus, quæ imbecilles sunt, caloremq; præ exilitate extinctioni habent paratum nullo modo emplasticis vten- dum suadet. Quod scilicet gāgrena, estriomenoque, calido innato extin- cto, facile corripiantur. Similiter in ijs quæ ex praua qualitate affectis, humoribus fiunt. Ne scilicet, vapo-
ribus

ribus pravis, occlusionē meatuum retentis, pars ad corruptionem ducatur: atque versus cor iterum recurrat. Quod utique, denuo afflictae, peius ægrotum se habere contingat. At vero ne quis Galeum, hic, de alijs apostematis loquutum existimet, audiat ipsum, sua verba resonantem: cæterum (inquit) nolite putare, me, omnia cruda nullumque pus habētia, ita curari, dicere. Nonnulla enim, ex his, ab explastice istis medicamentis, putrescunt: aut propter humorum, ipsa creantium, pravitatem, aut ob affecti membri imbecillitatem, ingenitum calorem ita pusillum, ægrumque habentis, ut neque humorum in ipsum

De peste & febris

delapforum concoctionem aggrediatur. Porro, in horum curatione, scarificationibus altissimis, cutem rescindimus: & plerumque usque ad profundum, in multis affecti membri partibus, dissecamus: medicamentis inibusque siccantissimis utimur. Huiusmodi namque inflammationibus gangrena impendet: ab ipsis de viro iam, ac fere penitus extincto, calore ingenito. Quare fit, ut, ubi gangrenæ periculum impendet, Galeni decreto, maxime cauendum sit ab emplasticis vocatis medicamentis. Quinimo, scarificationibus, medicamentisque siccantissimis, curationem perficere. Cæterum, si periculum gangrenæ non adsit, quavis humoribus adsit malitia, non

non tamen protinus scarificare con-
uenit: sed alijs, quæ antea dixi, reme-
dijs, vti sat erit. Neque, & si ad suppu-
rationem pars tenderit, medicamen-
tis opitulari properes emplasticis,
propter, quas supra memoravi, cau-
sas. Etenim, expertus loquor, vidi sæ-
pe numero, dum, ab alijs medicis ac
privatis personis, hæc medicamenta
applicarētur; partes tum gangrena,
tum vero estromeno, corrumpi. Sed
quibus medicamēta lenientia, attra-
hentia, digerentiaque adhibita sunt,
nullum ex his successit accidens. Cæ-
terum, cum prius dixerim, nullo mo-
do, illis apostematis, quanvis ab hu-
more venenoso ortum trahant, scari-
ficationes infligere tentemus; qui-

De peste & febris

busdam videri posset, nos, contra Galeni dogma, doctrinam statuere. Quippe Galenus, & ad gangrenâ paratorum apostematum, & corû, quæ ex prauis vel venenatis humoribus, oriuntur, simul meminit. At nullatenus, si eius verba recte perpendâtur, illius doctrinam subuertimus. Scarificationibus enim nos curare docet, ea tantum apostemata, quæ gangrenæ parata sunt. Illa vero, quæ ex prauo atque venenoso humore oriuntur, emplasticis & suppurantibus non curare. Quin potius siccantibus, atque aperiētibus, neque immerito. Nam, vbi gangrenæ periculum non imminet, quorsum scarificare oportet? Siccare utiq; ac digerere, medicamentis

ad

ad id valentibus, ut diximus, satius erit: ubi periculum corruptionis non adest. Nam huius tantum timore perterritus Galenus, ad scarificationē fugit: ut ex subsequentibus verbis colligitur, dum ait. At quæ ad id devenerunt, ut mox in gangrenam casura sint, & quæ iam cōputrescūt, statim neq; concoctionē postulāt. Idcirco, alia quidē (ut dixi) euacuationibus per scarificationes, & incisiones, medicamentisq; valētissimis curamus. Alia vero iā putrescētia rescidimus, atque peruertimus. Recte itaque adiecit: contraria vero exficare, ac aperire; hoc est, suppuratione non egentia. Quibus aperte docet, tantum, ubi gangrena futura timetur,

De peste & febribus

scarificationibus utendum . Aut cum pars putret, eius rescissione. Neque vero quanvis putredinem, sic à Galeno curari, intelligendum est : sed tatum eam, qua pars ita corrupta est, ut nulatenus naturæ gratiam, neque pristinum statum, iterum recipere possit. Nam aliàs Galeni doctrina neutiquam vera esset . Quæcunque enim apostemata rescindere liceret, si, ut cunque putrescētia rescindere, Galenus docuisset . Omnia namque apostemata putrere, necesse est : iuxta Hippocratis doctrinam, sexto aphorismorum, vigesimo, dicentis: si sanguis in ventrem, præternaturam, effunditur: necesse est suppurari . Ceterum, quanvis textus, suppurari, habeat,

beat, rectius Galenus, corrūpi, intelli-
gi, ait. Non enim inquacunque inflā-
matione, seu apostemate, materia
transit in pus: Sed alias in aliam for-
mam, pro humoris, partisve, disposi-
tione. Hoc etiā confirmat Philoreus
in enarratione, dicens καὶ οὕτως ἐκ τοῦ πυώ-
δους. Hoc est, ad quencunq; enim,
scilicet vētrem, effluxerit, putrescit.
Quo circa, vt antea dixi, non quāvis
putredinem intelligere oportet: sed
partis corruptionē. Sed de his satis.
Si natura itaque imperfecte iudica-
uerit: ei, vt dixi, succurrere opus est,
tum medicinis attrahētibus, tum ve-
ro cucurbitulis sine scarificatione, in-
terdum tamē cum ea, adhibita, quā
prius diximus, distinctione. Atque, si

Aaa 5 febris

De peste & febris

febris nō cessauerit, notasque exu-
rantis sanguinis videris, ac laboran-
tis vires constare, sanguinem quidē
auferes, sin aliās succus abundare ap-
pareat, eius euacuationem, per loca
conferētia, molieris. Idem idē etiam,
& si febris cessauerit, si reliquas ad-
huc superesse perceperis, (nam quæ
relinquuntur post iudicationes, reci-
diuas facere consuevere. Vt ait Hip-
pocrates sexto epidemion sectione
secunda, textu vigesimo secundo, &
secundo aphorismorum duodeci-
mo, ac alibi pluries .) Cæterum, ne
quis in posterum dubitatione hz-
sitet, signa, quibus reliquias re-
mansisse deprehendamus, ex ipso
Hippocrate ad iungam, dicente,
sexto

sexto epidemion, sectione secunda, textu vigesimo, talia esse. Sitis intus relicta, & oris exsiccatio, & in suauitas, & in appetentia, & alia ex ratione. Quo fit, vt, vbi hæc remanere viderimus, recidiaam timeamus futuram: intusque humoris peccantis reliquias remanere. Manifestum enim est, hæc accidētia in bene euacuato corpore nec nō integre iudicato, remanere, minime posse. Ideoq; curatione opus esse. Nam, quæ relicta sunt, cū praua & morbosa qualitate infecta sint, consequens est vt, iterum aucta ex cibis assumptis, quātitate noceat aut eodē, quo antea, morbo, aut deteriore. Nā, vt inquit Auicēna, omnis recidiuatio est deterior sua radice.

Coctio

De peste & febris

Coctio enim ciborum, ab humoribus relictis, viciatur: ut ait Galenus, secundo aphorismorum, octavo, & tertio, & decimo, & trigesimo secundo. Ceterum cum hæc signa quandoque in conualescētibus appareāt, qui nō reincidere solcant, perpendere opus est, quæ nam timenda sint, quæ vero minime. Nam, si exigua ac facile mitescentia sint, ea spernere non verebimur. Sin fortia, ac minime cedentia, vereri oportet. Ut, verbi gratia, si relictæ sitis potione non sedetur, quantunvis copiosa. Si oris amaritudo nullis cibis dulcoretur. Si inappetentia nullo embammate deleatur. Sed perpetua nausea æger vexetur: ciborumque abhominatio,

CXTC.

cæteraque huiusmodi permaneant. Cū igitur ægrotantes sic habere perciperis; statim ad euacuationem te accingens. Etenim non pura corpora, quo plus nutries, tanto magis lædes, ut ait Hippocrates, secūdo aphorismorū, nono. Vbi Galenus sic: corrumpitur enim adueniens alimentū, corpori malos humores habenti, ita quod ipsorum quidem quantitas augetur: qualitas vero seruatur. Euacuatione igitur opus est, humoribus intus remanentibus, ne recidiva ægrotantes iterum corripiat. Atque hactenus de apostematis, iudicij ratione, prouenientibus. Cæterum; si symptomatis ratione proueniant, adhuc naturæ motū obieruemus necesse est.

Nam,

De peste & febris

Nam, si affatim humorē truat, tantum vnguento supra scripto subuenies: aut simili. Recipe olei camemali, & amigdalorum dulcium, ana vnciam semis. Dialtheæ vnciam vnam. Misce. Hoc enim, & partē lenies: & dolorem sedabis: & cū modica attractione, humoris nonnihil digeres. Quæ omnia apprime necessaria sūt. Neque oportet miseros ægrotes, carnisicio supra damnato, cruciari. Ne nobis quod illi famolo medico, accidat, ut qui, dum quandam ægrotantē hoc modo curarem, de nouo inaccessus introijt, interrogans adstantes, quibus auxilijs subuentum esset mulier: eis, quæ nunc retuli, respōderūt. At ille, auxilijs dānatis, eos obiurgat:

gar:asserens nullum eo præstantiorē
in mundo, ne dum in Hispania, inue-
niri posse, qui huic malo ita præsentibus
remedijs resistat. Quocirca, me
reiccto, ægregium medicum eligūt.
At ille, profunda scarificatione par-
tem excarnificat, encurbitulam insu-
per affigit, non semel. Quare, cum
humores affatim à natura detrude-
rentur, veluti equo secundis habe-
nis currenti adhibita calcaria, in præ-
cipitium impellunt, sic humores, his
auxilijs, ne dicam importunis no-
cumentis, in inguem ruere fecit: ita
ut, paruo temporis spatio, adeo
pars in tumorem se se eleuauerit,
ut crus, humani corporis magni-
tudinem æquaret. Hinc febris,
quæ

De peste & febris

quæ antea moderata erat, summe
exacerbata est. Sitis, vigiliæ, dolores
intensissimi, accidentiumque prauo
rum acceruus subortus est. Quibus
astantes perterriti, me iterum præci
bus alliciunt. Illum vero ægregium,
quem antea elegerat, medicum, pro
tinus eieciunt. Curaui igitur ægram
his adhibitis. In primis sanguinem
detraxi, ex talo oppositi cruris, nam
vires validæ aderant. Quod iterum
atque iterum, copiose, factum est, ita
exigente morbo, permittentibusque
viribus. Inguini autem, oleum rura
cum anetinumque applicui. Tibiæ
verò, quoniam phlegmone, tum ar
debat, tum verò in iacentem elen
ta, ut retuli, tumorem erat, vnguen
tum

tum rosaceum & ex lithargyro appli-
cui. Cumque exuberantis bilis non
obscura apparerent signa: hoc apo-
zema bibere iussi. Recipe aquæ ace-
tosæ, & cichoriæ, ana uncias octo.
Tamarindorū unciam & semis. Bul-
liant tantisper: ac colentur fortiter
exprimendo. Quibus adde, syrupi ex
acciditate citrij, uncias tres. Theria-
cæ smaragdorū, drachmam semis.
Pulueris diamargaritonis frigidi, dra-
chmam vnam misce. Quo sitis extin-
cta est: atq; bilis euacuata, febrisque
cessauit. Cæterum cruris tumor, po-
stea multis elapsis diebus, recessit,
nō sine ægrotantis maximo labore.
Hæc omnia recensere volui; non cer-
te vt hominem vexarē: quin potius

Bbb vt

De peste & febris

vt medicos aduerterem, ne ijs simile
accidat. Præterea vt curationem do-
cerem, si quâdo similis se se eis obtu-
lerit casus: possibile enim est. At ve-
ro, si humor ad emunctorum segni-
ter currat, tûc medicinis admodum
attrahentibus partē inunges: vt, ver-
bi gratia, recipe, olei rutæ, & iridis,
ana vncias duas. Olei de euphorbio,
vnciam vnam: œsopi & dialthææ ana
vnciam vnam misce. Quo sæpe par-
tem inungito, actu calido. Quod, si
hæc non sufficiant, cucurbitulas affli-
gito parti frequēter: nec non ibi mo-
ram trahere permittito; donec vi hu-
mores euocentur. Sine scarificatio-
ne tamē, nisi gāgrenæ, vt dixi, pericu-
lum immincat. Insuper sanguinem
mit-

mittes, si ad inguina apostema tēderit, ex eiusdem cruris talo, nisi phlegmon tibiā occupauerit. Tūc enim, ex altero sanguinem detrahes. Nam tūc, reuulsione, ac euacuatione opus est. Ne, si partem phlegmone tentatā pupugeris, illā magis irrites. Neq; obstat Galeni dogma, decimotertio methodi, capite quinto, dicētis: manu enim laborāte, scarificabis crura: altero cruriū male habēte, reliquū. Vbi videtur affirmare cōtrarium ac nos statim. Siquidē, ex eodē affecto crure, sāguinis mīssionē, prohibere, videtur: dū alterū scarificare iubet. Præterea, manu laborāte, crura scarificat. At nos cōtra, si abscessus partē sub alis occupauerit, manūū venas

De peste & febris

aperire suademus. Neque obstat, si responderimus, Galenum, non de ijs partibus, quin potius de manibus, intellexisse. Nam à fortiori & hoc sequitur. Siquidem, si partes magis distantes, crurium scarificatione, curat, ergo & ea quæ minus distant. Adhuc autem magis, quia partium ad nosa rum curatione docet: ut ex præcedentibus & subsequentibus verbis constat. Neque obstare videtur, si curationem phlegmonum, quæ ex ulceris occasione proueniunt instituat: nam eadē videtur ratio, si sine ulcere proueniat. Vtpote quod euacuationis ratio, eadem videatur. Via enim, per quam euacuatio fit, eadem in utroque est casu. Cæterum, si rem altius perpende-

pēderimus, aliter se habere certo scie-
mus. Ibi enim Galenus, apostemata
ex benigno humore, aut simpliciter
putrido, prouenientia curat. Quæ re-
uellere, in principio, oportet. Neque
humorū malitiā, ac veneficā qualita-
tē timet. Contra vero nos, nō modo
reuellere humorū influxum nō qua-
rimus, verum etiam illum totis viri-
bus prouocamus. Quo fit, vt ex crure
laborante, euaciationem moliamur,
apostemate inguē occupante, vt ma-
teriam peccantem, partim euacue-
mus, partim ex nobili mēbro, ad emū-
ctoria trahamus; Insuper si sub ala,
aut retro aures, decumbat: ex bra-
chij venis sanguinem mittemus. Nā,
si abs cruribus sanguinis missio fiat,

De peste & febribus

necessario hæc duo sequetur incommoda: nempe humorum nocentium inhibebitur effluxus; ac, ex consequenti, ad cor fiet retrocessio: quæ magnas in his febribus parient offensas. Quocirca, curationem instituentes, si apostema in inguine fuerit, ex talo eiusdem cruris sanguinẽ mittemus, eo quo antea diximus modo. Sin sub ala apparuerit, ex eiusdẽ brachij basilica. At, retro aures eueniẽte, ex brachij eiusdẽ lateris cephalica, aut, hac non apparente, ex communi. Quæ, si vires valeant, iterum atque iterũ atq; iterũ celebranda est. A sanguinis missione, dare conuenit hanc vel, similem potionem. Recipe aquæ acetosæ, vncias quatuor. Theriacæ smaragdo-
rum,

rum, dragmam vnam. Syrupi ex acido citri vnciam semis, misce. Quam quotidie bis, scilicet mane & vespere, porriges. Hac enim, & humoris venefica qualitas retunditur: & humores, cū corpore, fluida redūtur: opus utiq; necessarium, vt purgatio ex animi sententia succedat. Quæ post sanguinis missionem, constantibus viribus, hac vel simili etiam portione, facienda est. Ricipe rhabarbari drachmam semis, mannæ vnciam vnam. Dissoluantur iure pulli. Deturque summo manæ, nisi adsit aliquod accidens prohibens, hac hora, medicamenti exhibitionem. Veluti rigor, febris incrementum, atque id genus alia; quæ Auicennæ recenset, quarta

Bbb 4 primi,

De peste & febribus

primi, capite tertio, dicens: res quæ
demôstat rectitudinem iudicij in e-
uacuâdo, sunt decem: repletio, & vir-
tus, & complexio, & accidentia con-
uenientia, sicut, si contingeret, quod
naturâ soluere vellemus, deinde acci-
deret ventris solutio: quoniam ven-
trem soluere, super ventris solutio-
nē, est timorofum. Et figura, & ætas,
& tempus, & aëris & regionis dispo-
sitio, & consuetudo euacuandi: hæc
namque, cum fuerint: contraria si-
gnificationi, propter quâ euacuatio
facienda erit, prohibebūt euacuatio-
nem. Qua in parte ea, quæ medica-
menti exhibitionem suadent, dinu-
merans, illa quæ hanc prohibent, per
contrapositionem, vt aiunt, con-
sequen

sequenter docet ut, ex ultimis verbis, manifeste apparet. Quorum explicationem hic appingerem, nisi tædio afficere lectores timerem: præsertim cum ab hugone senési recte explicata sint. Quæ, ut facilius memoria teneantur, his carminibus collecta, tradit. Ars, ætas, forma, regio, cõplexio, virtus, mos, & symptoma. Repletio, tempus, & usus, hæc sunt pensanda, medico purgare volenti. facta igitur euacuatione, tum per venæsectionem, tum vero per pharmaci exhibitionem, alterare summe expedit, potione superscripta, si adhuc prauæ dispositionis signa persistant. Medicamentorum huic vsui syluam, si scire cupis, pete ab authoribus, tã

De peste & febribus

Græcis, quam latinis, quâ Arabibus. Hic enim, non materiam medicam, quin potius medendi methodû instituire decreui. Quandoquidem, si eâ hic transcriberemus, liber plus iusto cresceret. Quod quam plurimos fecisse comperio; vt, librorû magnitudine, imperitis imponant. Cæterum præseruationis à peste regulas, quas fere omnes autores scribût, hic transcribere non laboro: quoniam ita copiose ab alijs traditæ sunt, vt hic iterum transferre non oporteat. Vnum tamen aduerto, scilicet nō opus esse, præseruationis gratia (id quod quidâ faciût) sæpe pilulis rufi purgationem moliri. Quod vtiq; tantû hoc facere expediat in dispositione neutra. Nâ

vi

ut inquit Celsus, libro primo, capite primo, sanus homo, qui & bene valet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet. Ac neq; medico, neque alicui egere. Id etiam confirmat Galenus, tertio aphorismorum, decimo quinto, dicēs: earū vero, quæ quotidie generatur in corpore, superfluitatū, euacuatio, minor est quā ut exigat purgantis pharmaci operationē. Si vero quispiam voluerit, bis in mēse, aut semel saltem, ea uti: veritus ne superfluitatum multitudo aggregetur: præter id quod nocebit, corpora etiam in malam trahet consuetudinem. Quæ nocumenta multoties evenire conspexi, ijs qui, nimis curiose, se se à peste præservare cupiebant.

At

De peste & febribus

At de his satis. Nunc enim ad puncti-
cularium febrium curationem reuer-
tor. At vero, vacuatione celebrata, tū
venæsectione, tū vero catarctico, cu-
cubitulis citra scarificationem, fre-
quēter applicare opus est corpori vni-
verso. Præsertim thoracis parti poste-
riori, ibique moram trahere, vna ho-
ra plus minusue, pro laborantium vi-
ribus. Totoque morbi curriculo eas
incessanter fere applicare, operæ pre-
tium erit. Siquidem humores, qui in
profundis corporis partibus affligūt,
circunferētiam versus attrahunt: res
vtique maxime necessaria. Item vni-
uersi corporis frictio, linteis pannis,
assidue fiat oportet. His igitur ab-
solutis, nunc de accidentium corre-
ctione,

ctione, atque prauæ & malignæ qualitatis alteratione, agere tempestiuū est. Nam de sudoris irritatione agere non moror: cum parum, aut nihil, prodesse expertus fuerim. Imo vero interdum ægrotis nocuisse obserua-uerim, febre sudorificis magnopere irritata, nisi tamen natura huiusmodi vacationem tentauerit. Tunc enim licet naturæ subuenire. Sed missa isthæc faciamus atque ad rem, de qua agimus, accedere oportet. Quare, si adsint anxietates, ac pectoris cōflagrationes, cordi epithemata intrepide applicato; & si quibusdam scio-
lis aliter visum fuerit; haud scio quaratione cōmotis. Siquidem, si omnium doctorum testimonio, in febribus

De peste & febribus

bus pestilentialibus, ea apponere tutum est; tutissimū igitur & in his febribus erit: vt postea quæ nō tanta humorum malitia sæuiāt. Addo etiam, larga experientia compertū esse, summo opere hæc epithemata iuuare. Cordis igitur regioni, hoc aut simile appones epithema. Recipe aquæ mellissophylli, ros. naphæ, & buglossæ, ana vnciam vnam & dim. Santalorū rub. & ossis de cor. cer. ana drachmā dimid. vini albi odori, vncias duas. Pulu. diarhod. abb. & diamarg. f. ana drachmā vñā. Misce. Et linteo excipe. Atq; vtere: hieme sub tepido, & æstate actu frigido. Sæpeq; cordi adhibeto. Neq; verearis tamē humoris repercussionē; cū, huius medicamenti
virtu

virtute, adeò cordis robur reficiatur, ut fortius atq; perfectius ad alias corporis extimas partes, humores venenatos detrudat. Itē quia, ut antea retuli, innumeris euētibus, nec nō ipsa rerū euidentia, epithematū impossitione, sœuissima huius morbi symptomata, extēplo sedari cōspexi. Ideòq;, ijs qui rerū euidentia negāt, tantū abest ut fidē adhibeamus; ut potius irridēdos existimē, quā imitādos. Docēte Galeno, secūdo de motu musculorū, post mediū, his verbis: qui igitur euidentibus fidem abrogat, sensus est expers. Qui vero de dubijs prompte pronuntiat, temerarius est. Qui autē propter obscuritatē, quæ in eis inest, quæ etiā clara sunt, suspecta habet:

de

De peste & febribus

de numero est eorum, qui dabitatio
nibus oblectantur. Hæc ille. Vnde ir
ridendos illos existimo: vt qui viam
alijs monstrare conantes, ipsi sensi
bus careant. Cum potius sensus cui
dentis credere satius esset, quam le
uissimo cauillo decepti, veritatem
negare; maximo ægrorū malo. Mul
ta tamen topica remedia ab autori
bus scripta sunt: quorum nonnulla
expertus sum, cæterum parum aut
prorsus nihil, prodesse deprehendi.
Atque, hanc ob causam, eorū vsum,
quanuis non reprobem, non tamen
omnino recipio. Cæteram, si cui ali
ter facitandum appareat, per me li
cebit: modo illud Hippocratis nun
quam exciderit, dicentis: omnibus,

te ad hoc exercero, morbis ut pro sis:
aut saltem non noceas. Quod videas
plures gregales medicos tanto medi-
caminum a ceruo, ægros importunè
afficere; ut perindè ac ij, aleas qui ia-
ciūt, ad pharmacopolas, omni hora,
papyros mittant: vndè & ægrorum
fortunas perdere, absq; necessitate,
ac interdum salutem offendere non
erubescant. Qui utiq; ut sæpè video,
magis apud imperitum vulgus sunt
impratio. Ut potè quod fallacia ac
inpostura magis gaudeat, quam ve-
ritate. Sed valeant, ego verò cum ve-
ritatis amatoribus loquor: hos nugo-
nes paruipendens. Preterea ad cor-
dis nec non spirituum refrigeratio-
nem, mirum in modum iuuat huius

De peste & febribus

modi conditum. Recipe conseruæ
rosarum, violarû, & borraginis, ana
vnciam dimidiâ, pulueris diamarg
f. diarhod. Abb. & diatrium santal.
ana drachmam vnam. marg. præpar.
& coralli rub. præpar. ana scrup. vnũ
osis de corde cerui. nu. i. foliorum
auri. num. 4. misce & fac conditum
cum sacharis sufficienti quantitate.
Verum medicamentorû alexiterio-
rum copia, à plurium eruditorum vi-
rorum scriptis petenda est. Quando
non cartas consumere, sed potius
saluti humanæ prodesse, cupio. Pro-
dest adhuc theriaca smaragd. drach-
mæ pōdere quotidie exhibita, aqua
communi, aut acetosæ dissoluta. In
super & cordis, ventriculiq; calor
huius

huius loch, vt sic loquar, vsu corrigi-
tur. Recipe aquæ acetosæ, & buglossæ
ana vnc. 10. syrupi viol. & ex acido
citr. ana. vncias duas, pulueris dia-
marg. fr. drachmas duas misce & vte-
re. Cōseruam autem atq; stillatitiā
scurzonæ aquam, tametsi sæpissi-
mè ægrotis obtulerim, nil perspicuū
commodi eis attulisse deprehendi
radicem tamen sachare conditā æg-
rotis, palati gratia, nam multi huius
esu delectabātur, propināti. De bolo
armeno tamen, cum legitimo carea-
mus, nihil affirmare possum. Quippe
qui eius vires nō sum expertus: eiusq;
vsu non omnino approbo. Quia di-
fficile est verum ab adulterino discer-
nere, vt ait Galenus, primo de anti-
Ccc 2 dotis

De peste & febris

dotis , capite secundo citante etiam
Donato Antonio, ab alto mari. capi-
te de feb. pest. & doctissimus Mathio-
lus Senensis. l. 5. comme. in Dioscori-
dem capite septuagesimo tertio , idē
affirmāt. Hāc igitur ob causam illius
vlum vt antea retuli non approbo: ne
fortē, alexipharmaci vice , deleteriū
aliquod exhibeamus medicamētum
Porrò , lapis quem Bezaar appellant
à me quidē exhibitus sœpissimē atq;
sumptus in potu, dum hoc sœuissimo
morbo laborarem parum , aut pror-
sus nihil, profuisse depræhēdi: tamen
si ab Arabibus, nec non alijs eruditis
viris miris laudibus extollatur fortē
quia is qui in occidentalibus plagis
inuenitur non ijsdem polleat viribus

ac

ac ille qui ab orientalibus affertur: tametsi apud optimos medicos, tam Hispalenses, quam aliarum ciuitatū incolas, sit frequēter in vsu. Ceterū, si cui longiore experientia docto, aliter euenisse contigerit, licebit utiq; per me eo uti: modo ne scētr̃ alicui addictus fuerit sed tantū veritatis ardore flagret. Quando quidem non semel aut bis experimento correspondente, statim credere oportet medicamentum, hac vel illa, pollere virtute: nam, ut ait Galenus libro de subfiguratione empirica, sensus memoriam, memoria experientiam peperit à qua proximè ars emanat: dū meminimus, quid cū quo, quid ante q̃, quid post quod, obseruauimus. Atq;

Ccc3 id

De peste & febribus

id quidem, vel semper vel plurimum
vel raro, aut vtrouis modo. Qua pro-
pter, si rarò, post huius lapidis assum-
ptione, sudor, aut alia quæuis excre-
tio febricitantibus eueniat, dubium
est, an medicamenti id euenerit vir-
tute: an potius ab ipsa natura: quod
sæpissime contingit. Si quidē, vt ait
Galenus, medicinæ præcepta, aut sem-
per vera esse decet: aut vt plurimū. Nā
rarò veritatem assequi: & sæpe falli:
haud quaquā artificiosū est. Cætera
vero multa, quæ aduersus pestiferas
malignas ve febres accumulari solēt,
ab autoribus petenda, vt antea dixi,
sunt. Præsertim sauanaro. lo. & capi.
vbi supra, de febribus pestilentibus.
Vsum vero decocti, ex aspera simila-
ce

ce, sarçaparilla vulgo , guaiaco aut
 cynæ radice, sudoris excitâdi gratia,
 & si eius experiëntiâ nō habeâ , nō ap
 probo. Quâdo quidē sudorē excitare
 vt præcedētibus mōstrauimus in his
 febribus, tutū nō est nō modohis cali
 dis medicamētis verū etiā tēperatis;
 nisi sponte natura sudorem mōueat.
 Porro, quāuis lapis smaragdes apud
 aliquos sit in vsu, dicētes, tota sua sub
 stantia, omni veneno cōtrariū esse: at
 q; , hac de causa, huic morbo opē af
 ferre; difficile credo esse iudiciū. Ete
 nim, si, quādoq; exhibito hoc lapide
 morbus, symptomaue mitescere cō
 tigit, nō id cōsequetur, lapidis virtute
 id euenisse: quemadmodū nōnulli au
 tūant. Si quidē vt plurimū cōtingere

Ccc 4 de-

De peste & febris

debeat euentus; vt inde fieret collectio. Nam illud quod raro contingit atq; insensibiliter operatur: simulq; alijs adhibitis remedijs exhibetur: quoniam pacto discernetur, ab ipso ne naturæ opitalatum esse, an ab alijs quæ simul applicata sunt: mihi quidem adeo difficile iudicatu videtur, vt fere non nisi afflatu diuino iudicandum censeam nam nil prodest si dixerint, effectum sequutum esse post eius exhibitionem: & si raro contingat, si quidē eodē modo, exhibito ligni cuiuscunq; siuē herbæ, cuiusdam ve simplicis aut compositi pauxillo, licebit utiq; mihi, vel cuiuis, ita colligere. Nè pè hoc assumptum est: & post eius assumptionem, sanitas subsequuta est:
aut

aut morbus micis factus est: est igitur hoc salutis causa. Nugæ profectò. At si secundum illatum falsum est, ut certè est, falsum & primum esse, necesse omnino est. Aut detur diuersitatis ratio, quæ quidem assignari nequit. Ad huc autem magis, de sanuginis missione, de purgatione, de frigida potu, de epithemate, ac denique, de reliquis remedijs, quorum hucusque meminimus experimentis quam plurimis constat summoperè naturam iuuari. Atque, & si non semper salus subsequatur, his applicatis, sequitur tamen ut plurimum, atque id quidem sensibilibus admodum, non tamè latenter ac potius imaginariò, ut sic loquar, sicut contingit smaragdo, lapidi bezaar ex occidentali

Ccc 5 tali

De peste & febris

tali plaga, innumerabiliq; aliorum alexiteriorum turbæ, seu potius aceruo. Quæ potius in fide parètum sunt in vfu, quam certis ac fide dignis experimentis probata. Nam, si medicamentorum vires dignoscere volumus, experimentis inuestigandæ sunt: vt docet Gal. tertio de simplicium medicamentorum facultatibus, capite octauo, atq; pluribus alijs in locis. Cæterum, vt constet experimētis, ac euentibus, sæpe atq; eodem modo contingat necesse est: vt inde exurgat experientia. Quando quidem experientia est, eius quod sæpe, & eodem modo visum est, obseruatio atq; memoria vt ait Gal. loco iam pridem citato. At vero libro de subfiguratione empirica

rica, supra citato, probatum est, experientia per sensus acquiri. Siquidem sensus memoriam, memoria experientiam peperit, ut patet rationibus supra adductis; cum de sanguinis extrahi colore disputaremus. Valeant igitur hi contemplantes Medici. Qui contemplatione potius, operationeque intellectus, quam ipsa rerum euidencia persuasi, nos seducere contendunt. Porro, si cui hæc, quæ dicta sunt, non satis faciant, quod sibi magis gratum fuerit, unusquisque, eligat. Si quidem tantum veritatis amatoribus istæ dicta sunt. Non tamen ijs qui tantum sapientes apparere cupiunt. De quibus Plutarcus lib. de officio auditoris, sic scriptum reliquit. Ac sunt rursus qui,
intem-

intempestivis nugis, ambitiosius quā
 par est, apud alios accerrima verborū
 pugna digladiantur. Ostentationē dese-
 crutionis eximīæ prius dantes quam
 accipientes. Atq; in ea re, non nullos,
 qui suas sequantur partes, vrgendo
 retinent magis, quam accipiunt. Qua
 propter cum his, ac alijs, qui in verba
 parentum iurarunt, aut vni scētx ad-
 dicti sunt, nō cōtendo. Nam de huius-
 modi hominibus loquens Gal. libro
 tertio de differentijs pulsum, capite
 secūdo, comici cuiusdā adducit hæc
 verba: nempè, ligna tortuosa nūquam
 corrigas: virides neq; arbor vetus, alio
 si trāsferas, produxerit stolones. Ete-
 nim sunt qui quidvis potius eligant,
 quam ab aliqua scēta, quam semel ap-
 pre-

prehenderunt, discedant. Sed missa
isthæc faciamus tēpus enim est huic
opusculo coronidē imponam. Quā-
doquidem aliorum synaptoma cum
curationē, quæ simul cum hoc mor-
bo euenire solēt, scilicet phrenitidis,
pleuritidis, lethargi, carbunculi, do-
cere non curo. Cæterum cum de ab-
cessuum intenso dolore mentionem
fecerim, operæ pretium duxi, de eius
natura hic disputare: vt iam nunc nu-
llus, vt reor, alijs supersit dubio lo-
cus. Neq; est quod quis miretur: si
post tot, ac tantos viros, hoc onus su-
bire velim, nam quamuis à celeberrimis
viris satis superq; doctè disputa-
tatum sit, non tamen ad huc res ita
perspicua videtur, vt intellectus qui
escat

De peste & febris

escat. Qua propter visum est nunc,
de eius natura , atque causis, quanta
maxima potero breuitate , pro virili
mea disputare. Ac primum , doloris
naturam deffiniens Galenus , secun-
do de locis affectis , capite secundo,
ait , quippe vt dolor tristis sensus est,
ita voluptas est blandus sensus. Vn-
de constat dolorem apud Galenum,
atq; alios omnes autores , esse tri-
stem sensum. Ac ex consequenti , pa-
ret etiam eidem sensui , & dolorem &
voluptatem accidere. Qua propter,
operæ pretium fuerit, natura doloris
ac voluptatis dimissa , vt pote quæ à
Galeno recte sit trad dita , nunc do-
loris causam proximam inuestigare.
Quando quidem à Galeno adeo ob-
scu-

scire atque inconstanter tradidit est
ut non facile quis percipere Galeni
mentem possit.

Quippe qui toties sententiam mutavit: quoties de eadem re locutus est. Si quidem secundo de victu acutorum, cōmento primo, doloris causas referens, asserit, tunc dolorem fieri, cum continuum soluitur: aut corpus subito ac violenter alterationem ait pati, quando corpus calefit, infrigidatur, humectatur, aut exsiccat. Quare videtur, omnes has quatuor qualitates primas, posse primo dolorem efficere. Non quidem soluendo continuum, nam causas dinumerans prius solutionem continui adducit, postea secundum primas qualitates

alte-

De peste & febribus

alterationem. Nam si tantum continui solutionem, proximam statueret doloris causam, sufficeret eam solam afferre. Quæ quidem solutio, ab alijs quam plurimis causis provenire, posset. Nempè ab incisidentibus, contundentibus, pungentibus, ac id genus alijs. Quam sententiã postea mutavit, duodecimo methodi medendi, capite septimo, ubi asserit continui solutionem, tantum, esse proximam doloris causam. Quin etiam ait, caliditatem, frigiditatem, atq; siccitatẽ posse dolorem inferre, explosa prorsus humiditate, quam omnino non posse doloris esse causam asserit. Præterea primo de symptomatum causis, capite sexto, tantum calorem ac fri-

frigiditatem afficit, posse esse doloris causas, si icitate atq; humiditate prorsus reiectis. Ad hæc secundo de locis affectis, capite secundo, agens aduersus Archigenē, quod doloris stupidi meminisset, probare nititur, frigiditatem stuporem inducere, ac sensus tactus amissionem tantum abest ut inter dolorificas causas dinumerari possit. Qua propter admodū difficile est, Galeni mentem percipere. Nam modo malam temperiem, ac continui solutionem, causam statuit doloris: modo solutionem unitatis, ac catenus qualitates primas posse dolorem inferre, quatenus unitates soluunt. Quin, & qualitates primas dinumerans, nunc vnā tantum, nūc

Ddd duas

De peste & febris

duas, nunc verò tres, nunc deniq; quatuor omnes qualitates, dolorem efficere posse contendit. Quare videtur Galenus de hac re semper dubitasse: nihilq; certi proferre potuisse. Nam, ut ait Comicus, cum in dubio est animus, paruo momento, huc vel illic impellitur. Quo fit, ut recetiores passim digladiantur, volentes Galenum sibi ipsi conciliare: atq; minimè errare potuisse certantes. Sed satius esset veritatem indagare, quam Galenum à calumnia liberare. Itaq; operæ pretium nunc erit, indubium vertere, utrum solutio continui, possit esse causa doloris proxima. Nam quod possit, videtur, primo autoritate Hippocratis, libro de locis in homine, dicen

centis : ijs , quibus natura alteratur, aut corrumpitur, dolores fiunt. Quæ verba Galenus adducit , primo de causis symptomatum , capite sexto. Item idem Galenus , hoc in loco, sic ait. Quippe illud , corrumpitur , celeritatem simul ac magnitudinem immutationis indicat. Sanè tactui acceduat magnæ mutationes naturæ , à frigidi calidiq̃ue violento contactu. Præterea ab ijs quæ quassandi, vel secandi , vel distendendi, vel exedendi vim habent. Hæc ille, quo in loco , etiam adducit Platonem in Philebo , nec non in thimeo. Præterea omnia Galeni loca , quæ nuper adduximus , id probant. Scilicet duo decimomethodi cap. septimo secūdo

Ddd 2 de

De peste & febris

de locis affectis capite secundo, & secundo deuietu acutorum cōmento primo. Et primo de causis symptomatum capite sexto ac pluribus alijs in locis. Item Auicēna, secūda primi doctrina secunda, summa secunda, capite decimonono. Præterea rationes quibus probatur, solutionem continui esse proximā doloris causam, non nullas adducemus. Præsertim eas, quas amicus noster Lemosius affert, duodecimo therapeut. capite septimo. Quarum prima hæc est, vbi Galeni refert sententiam, ex primo de causis symptomatum, capite sexto, in hæc prorumpit verba, ex quibus hæc ratio quæ satis constans & fida est, colligi potest. A quo primū dolor fit, id pro-

proxima causa doloris est: à solutione
cōtinui primum dolor fit: solutio igitur
continui, causa doloris proxima
erit. Secundo etiam concludit, solu-
tionem continui esse proximam do-
loris causam, postea quam Galeni ver-
ba ac sententiam refert; ex libro de in-
æquali in temperie, nec non Aristote-
lis sexto topicorum, capite tertio, ad-
ducit definitionē doloris; concludit,
inquam, hoc modo: concludo itaque
proximam doloris causam esse conti-
nui solutionem, cuius etiam rei non
minimum est argumentū, quod à for-
ma doloris sumitur. Quæ in pathe-
mate consistit: & ut ita dicam, in ipso
fieri: at intemperies, licet in æqualis
sit, est ex genere permanentium: solu-

Ddd 3 tio

De peste & febris

tio verò in ipso fieri essentiam suam
habet , vt ex ipsa rei euidencia cui-
libet notum est. Hæc ille. Cæterum,
has Lemosij rationes , infirmas ac
deceptorias esse , facile depræhen-
dere licet. Nam ad primam , nega-
tur minor; quæ sic habet. A quo pri-
mum dolor fit , id proxima doloris
est causa , hæc est maior. Sed & mi-
nor hæc , à solutione continui pri-
mum dolor fit , quam propositio-
nem falsam esse ostendemus , cum
Auerrois positionem defenderimus,
quam certè verissimam credo. Se-
cunda lemosij ratio frigida satis , at-
que inconstans est. Nam dum ait ,
ab ipsa doloris forma non mini-
mum sumi argumentum , quod sci-
licet

licet dolor in pathemate consistat: hoc est suam essentiam habeat in ipso fieri; intemperies verò, licet in æqualis sit, ex genere permanentium: solutio verò in ipso fieri essentiam suam habeat. Sed quid ais bone vir? quæ nam hæc argumentandi ratio? nempe, dolor habet suam essentiam in fieri: & solutio continui habet suam essentiam in fieri, est ergo solutio continui doloris proxima causa. Præterea dum ais, malam temperiem non posse esse proximam doloris causam, quia dolor est ex ijs quæ in ipso fieri suam essentiam habent, mala autem temperies est ex permanentium genere, duplici peccas errore. Nam quando

Ddd 4 ali-

De peste & febribus

aliquid est in fieri , causam effici-
entem actu existere necesse est. Si
quidem quod actu agit ; agit per
suam formam:& quod agit per suam
formam , est per suam formam &
quod est per suam formam , actu
est. Item malam temperiem , asseris,
ex genere permanētiā esse : solutio
nem verò continui, habere suum esse
in ipso fieri. Quod , quam absurdum
sit , nemo vel nocturnis oculis non
videt. Nam quemadmodū datur ma-
la temperies facta: ita & solutio conti-
nui datur facta: & quemadmodū da-
tur solutio continui in fieri: ita mala
temperies in fieri. Præterea quæ nam
est ratio , ut ideo solutio continui sit
immediata doloris causa, quia utrūq;
do.

dolor scilicet & causa, suam essentiã
habet in ipso fieri: frigiditas verò, ca-
lor, siccitas, & humiditas, eam habent
in facto esse: quasi vero ea quæ in fie-
ri sunt, eorumq; sunt in fieri, ea ve-
ro quæ sunt in facto esse, eorum quæ
actu existunt, tantummodo esse pos-
sint causæ. Merum delirium. Cæte-
rum nescio quos, in auribus, obgani-
tus sentio; postea quam asserui, om-
ne agens existere per propriam for-
mam; videtur enim sententia hæc, ali-
quantulum duriuscula. Nam posset
quis redarguere sic. Si qualitates agunt
& existunt per proprias formas, habent
igitur proprias formas. Atq; tunc sic
colligere possent. Habent proprias for-
mas; ergo substantiales aut accidentales.

Ddd 5 les.

De peste & febris

les. At non primum, quia si sic, essent qualitates de prædicamento substantiæ: quod implicat. Non item secundum, quoniam tunc, esset processus in infinitum. Etenim, si qualitates haberent formam accidentalē, tunc quaerent utrum illa forma sit accidens existens actu? quod minimè negare posset quis. Atqui tunc posset aduersarius, eodem modo, colligere. Nec non interrogare: procedereque in infinitum. At verò, ut nulla remaneat argutulis fringulandi occasio, sic difficultatem soluo. Quando formam esse in qualitatibus assero; non eam quam physici simul cum materia prima, ponunt, quam substantialem appellant, neq; cum materia secundum

cunda, quam accidentalem vocant, intelligo. Quia potius propriam ac intrinsecam rationem, quæ illis formæ vice, datur. Habent enim omnia accidentia rationem quandam intrinsecam qua & à substantia differunt, nec non inter se. Quando quidē quamvis vulgatissimū est, inter philosophos hoc axioma, accidētis esse est inesse, aliud profecto, esse magis proprium ac intrinsecum habēt: quo utiq; sunt accidentia. Sed ad rem. Peccat præterea amicus noster dum asserit, qualitates habere suum, esse, in facto esse. Quia, si hoc ita esset, sequeretur, nullam qualitatem, dum est in ipso fieri, posse qualitatem appellari. Consequens est falsum: falsum igitur &

De peste & febribus

& antecedens. Nam, si dicat, tantum ille qualitatis gradus, qui inductus est appellari & esse qualitatem, cum vero, qui futurus est, minime, eadem ratione potero aduersus eum insurgere, atque probare solutionem continui, habere suam essentiam in facto esse. At verò quoniam multum, cum hac ratione, tam vero alijs quàm plurimis, à vero deuiavit amicus Lemoius, ideoque multa indigeat censura: operæ pretium duxi, nunc superfedere: atque in finem usque tractatus, hoc opus differre. Quo in loco opinionem Auenrois firmabimus, & pro virili tuebimur. Itaque, hoc ad præsens dimisso, Domini Vallesij opinionem ad harenam vocemus. Nam quamuis doctissime ac
feli

feliciter satis à doctissimo viro quæstio absoluta fuerit; habet tamen non nil, quod aliqua egeat censura. Ait si quidem, quinto controuersiarum, capite quæto, dolorem quandoq; fieri à solutione continui, quandoq; verò à mala temperie. Quare, vt eius mens melius intelligatur, verba, ex eodem capite, transferre visum est. Quæ sic habent. Sanè Auicena & omnes eius asseclæ, fieri posse dolorem intemperie quin fiat solutio, profitetur. Quod tñ nō diceret, si solutio sentiri posset. Nā, vt de illorū doctrina dicā nil certè sensus non erant expertes; sed neq; nos ipsi, qui semper continui solutionem fieri dicimus in parte dolente, solutionem cognoscimus sensu, sed ratione

De peste & febris

tionem. Igitur cōtinui solutio nō est sē-
per causa doloris efficiens; tñ est sē-
per necessario cōiuncta cum dolore.
Hæc ille. Ac, non nullis interiectis li-
neis, sic tandē fatur, Verūtamen nega-
mus, perpetuo dolorē solutione fieri,
quoniā neq; semper solutio sentitur
cum dolor fit. Itaque hæc est regula.
Quādo solutio sentitur, dolor fit à so-
lutione: quando nō sentitur, fit ab in-
tēperie: tamē cum solutione hæc ille.
Quam etiam sententiam nititur pro-
bare, Galenum protulisse: quod, an
ita fuerit, mox apparebit. Primumq;
inuestigemus, an verum sit, dolorem
quandoq; fieri a solutione continui,
quandoque à mala temperie. Cæterū
ut veritas magis elucescat rationes
per-

perpédamus oportet. Prima hæc est
 Si solutio cōtinui semper esset causa
 doloris, semper sentiretur solutio cō-
 tinui: quoties sentiretur dolor: sed nō
 semper solutio sentitur: nō igitur so-
 lutio cōtinui est semper causa doloris
 Cuius rationis vis admodū languida
 est. Nā maior propositio falsa est, nō
 quotiescūq; effectus percipitur sensu
 toties causa percipi sensu est neces-
 se: ut in pluribus effectibus videre est
 Præterea, quia, etiā si maior esset ve-
 ra minor negari posset ab aduersario
 asserēte, solutionē continui esse sem-
 per immediatā causā doloris. Quādo
 quidē diceret solutionē continui à ta-
 ctu sciri, tñ visum effugere: quemad-
 modum alia quam plurima. Quare
 Do-

De peste & febris

Domini Vallesij ratio nihil concludit. Et quia secundæ rationis vis à primæ veritate pendet: ideo, soluta prima, utranq; corruere necesse est. Præterea dum ait, dolorem, quamvis non semper à continui solutione fiat, tamen semper cum continui solutione fieri, magis magisq; in scopulum impigit. Atq; ut recte procedam, nodūq; expeditius dissoluam; Auenrois opinionem in medium adducam: ac validissimis rationibus & insolubilibus eius veritatem, demonstrabo. Quapropter visum est, eius verba trāscribere, clarioris doctrinæ gratia. Quæ hæc sunt, & quælibet qualitatū passionum potest dare accidēs hoc morbo, propterea quia istæ qualitates,
pro

pro maiori parte, habent plus pati
quam agere sicut caliditas & frigiditas
plus habent agere quam pati. Et
solutio continuitatis nō est causa doloris:
sicut dicit Galenus. Sed solutio
continui est causa complexionis quæ
facit dolorem. Quod est, quia solutio
continuitatis, est cum malo motu. Et
conueniens est ut talem motum sequatur
mala complexio, neque sunt etiam
causæ doloris duæ res simul, videlicet
solutio continuitatis & caliditas & frigiditas,
sicut dicit errans Auienna. Quod est quia
declaratum est iam in libro de anima,
quod iste sensus sentit primo inter
sensus omnes; scilicet quatuor qualitates.
Hæc ille. Quæ sententia, ut summam dicam
Ecc in

De peste & febris

in duas resolvitur præcipuas rationes: quarum prima est. Ab illo fit immediate dolor; quod immediate movet sensum tactus: at tactum immediate mouent tantum qualitates primæ: à qualitatibus primis fit ergo immediate dolor. Quare solutione continui, ait, nullo modo posse proximam esse causam doloris. Quia sensibile commune, nullo modo, movet sensum nisi mediante sensili proprio. Secunda ratio est, sicut se habet oculus ad colores, & gustus ad saponem, & auditus ad sonos, sic se habet tactus ad primas qualitates: sed oculi non dolent nisi cum fit coloris excessus, neque auditus nisi cum fit vehemens sonus: & sic in singulis: ergo dolorem
non

non percipiet tactus, nisi exuperantibus primis qualitatibus. Atq; hactenus Auenrois rationes. Quare ad Dominum Vallesium redeo; ut illius opinioni satis faciam. Itaq; dum ait, dolorem quandoq; fieri a solutione continui, & quãdoq; cum solutione continui, quæro; vtrum solutio illa continui, & mala tempesties, sint simul in eadẽ parte: an in diuersis? si dixerit, in eadẽ parte; tunc sic colligo. Si solutio continui & mala tẽperies essent simul in eadẽ parte, daretur quanti diuisio in omnẽ suam partẽ actu: consequens est impossibile: ergo & antecedens erit impossibile. Probatur sequela. Dolor est in parte secũdũ se totã: & vbiq; est dolor, ibi est mala tẽperies: ergo

Ecc 2 ma

De peste & febris

mala temperies est in parte dolente
secundum se totam. Quo posito, sic
côcludo mala téperies est in parte do-
lente secundũ se totam: at ubicũq; est
mala temperies, ibi est solutio conti-
nui erit ergo solutio continui in par-
te dolente secundum se totam. At-
qui, si hoc ita est, erit, quantum
diuisum in omne suam partem: quod
est impossibile. Insuper aliud sequere-
tur impossibile. Nam, si hoc ita esset,
eadem pars esset acta continua & di-
uisa simul eodem tẽpore: consequens
est impossibile; ergo & antecedens.
Probatur sequela. Pars dolens habet
longitudinem, latitudinem, & pro-
funditatem: sed ubicunq; fuerint hæ-
tres dimensiones, ibi est corpus, quod
est

est quantitas continua: ergo quæcun-
q; pars dolens, est continue. At si pars
dolens est continue, & in illa parte, se-
cundum se totam, est solutio conti-
nui, vt antea monstrauius; erit igitur
pars dolens, secundum se totam,
soluta & continua. Verum enim vero
si dixerit non in eadem parte esse ma-
lam temperiem & continui solutio-
nem, sed alium locum sibi vindicare
hanc; illam verò alium: tunc sic colli-
go. Frustra fiunt per plura, quæ pos-
sunt fieri per pauciora: ergo frustra
ponitur solutio continui simul cum
mala temperie, vt dolor à mala tem-
perie fiat. Probatur consequens, frigi-
ditas aut caliditas per se possunt effi-
cere dolorem, & hæc possunt adesse

Ecc 3 sine

De peste & febribus

sine præsentia solutionis : possunt igitur
efficere dolorē sine præsentia solutio
nis. Maior cōcessa est à Doctissimo Va
llesio, & minor est per senota: bona i
gitur collectio. Præterea ait; sed neq;
illud, ex dictis carebit evidētia: cū in
temperies perse est satis magna & in
gruēs subito, & præterea solutio etiā
fieri potest, duos in eadem particula
dolores excitari: quia duosēsus tristes
sint, cū sint duoquæ cōtristēt. Nō pa
rua eget cōsideratiōe. Si quidē, si hoc
ita esset, sequeretur; duo accidētia so
lonum. differētia posse esse simul in eo
dē loco: cōsequēs est falsū: falsū igitur
& antecedēs. Atqui minor sūpta est ex
Arist. 12. metaph. maior est manifesta
ergo collectio bona. Quando quidem
ma-

manifestè patet, si duo dolores sint distincti in eadē parte scilicet & qui fit à mala réperie, & qui fit à solutione cōtinui illatū inconueniēs sequi, nisi maluerit autor alteri alterū locū cedere, q̃ percipere nullo modo possū. Nā si ambo dolores sunt æquales, quonā pacto alterum alter è loco pellet? at forte, si duæ causæ simul æquales dolorē facere potētes ad sint, nullo modo dolorē posse inferre contēderim. Nā si duo dolores nō possūt simul eīdē parti adesse, ut antea mōstrauimus nō est maior ratio quare vna causa dolorē inducet, altera verò sileat. Quare fit ut minimè dolor fiet, præsentibus, tū mala réperie, tū verò cōtinui solutione, quātū uis maximis. Præterea, dū

De peste & febris

Auerroemtaxat, ac irridet, quod dixerit, solutionem continui causam esse malæ temperiei, quia est cum motu; immeritò quidē id fieri arbitror. Nā Auerronius, non cum motu esse simpliciter, ait, continui solutionem fieri sed cum malo motu, hoc est cum motu ipsi naturæ disconueniente, ac contrario: quem sequitur mala temperies. Non ratione motus simpliciter sed mali motus: quod ex eius verbis manifestum fit trigessimò primo capite, libri tertij colliget. Quæ hic transcribere nolui breuitati studens. Etenim non adeo amentem putandum arbitror, vt in re adeo perspicua cætu taret. Præterea dum asserit, Galeni opinionem etiam esse, malam temperiem

riem etiam posse dolorē inferre absq;
continui solutione, aut saltem si hoc
non expresse dixerit, nulli si tamen
huic sententiæ contrarium affirmasse
videtur certe quarto de simplicium,
medicamentorum, facultatibus capi
te primo, id expresse affirmare, dum
ait. Eundem in modum frigida quæ
contrahunt, non dum tamen conta-
cti corporis continuitatem diuellunt
frigida dūtaxat sunt, haud etiam mor-
dacia, at quæ supra quam quod con-
trahunt etiam conuellant, ea utique
omnia violenta condensatione utun-
tur, quo circa & mordacia apparent.
Igitur subiectam materiam contra-
here, & cōdensare, frigidi semper pro-
prium est; fundere autem, atq; liqua-

Eee 5 re

De peste & febris

re calidi : utriusque verò immoderatus aucti ; communis est mordicatio ; etenim quæ summè frigida calidaque fuerint , præter omnes alias, quas modò memorabam , raras mollesq; partes , cutè etiam nostram inuadunt. Quibus verbis videtur Galenus asserere calorem nec non frigiditatem continuum soluendo dolorem excitare. Etenim quid aliud est subiectam materiam conuellere, præterquam quod contrahunt eam hæqualitates , nisi quia continuitatem soluant. Præterea sermo Galeni magis perspicuus redditur, si priora verba perpenderit, dum ait ; frigida quæ contrahunt, non dum tamè contracti corporis continuitatem diuellunt.

lunt ; non esse mordacia : cæterum quando non modò contrahunt , sed etiam conuellunt, mordacia esse. Quibus verbis Galenus manifestè videtur affirmare, qualitates primas, solutionem continui inferendo, dolorem efficere. At verò hanc vel illam fuisse Galeni opinionem , demonstrare supersedeo, quando non Galeni opinionem defendere , quin potius veritatē indagare, proposui. Quo circa hæc quæ hucusque dicta sunt, non contradicendi studio , sed veritatis , quam omnibus præfero , amore dicta sunt. At verò vt quæstio prorsus absoluaturn ad locum vnde digressi sumus reuertamur oportet , scilicet dum assercbamus, dolorem non à solutione

con-

De peste & febris

continui posse effici quam. Auenrois sententiam protulisse. 3. coll. capi. 31. nemo non nouit; quod sic probatur: dolor est sensus rei contrariæ, ut ait Auicenna secun. primi, doct. 2. c. 19. at continui solutio nulli est contraria; dolor igitur non est perceptio, siue sensus solutionis cōtinui. Minor probatur: solutio cōtinui est priuatio & priuatio nulli est cōtraria; ergo solutio cōtinui nulli est cōtraria. Solutio nē verò continui esse priuationē, nemo sanè mentis negauerit. Cæterum priuationem esse nihil, atq; in nullo prædicamento locum habere, notius est quam ut explicari possit. Quando nec accidens nec substantia vllō modo est. At contraria ambo esse positi-

ua pater. ex Aristo. 1. metaph. Quod de proprie appellatis contrarijs, vtest causa doloris, intelligitur, nam causa doloris, quemadmodum & omnes alia causa efficientes, agunt pro vt actu existunt, vt antea monstrauimus. Quod etiam asserit Auenr. 3. de ani. cōm. 4. sic dicens. Et quia res non mouet nisi secundum quod est in actu. Idē est assertū. 3. phys. 17. & 9. meth. 20. hanc argumētationē soluit Thadēus vel eius similem in technici, quam condidit Auenr. hoc modo, vt est apud Gentilem quæ. 44. extrauag. Solutio cōtinuitatis est priuatio formaliter; ergo non facit dolorem. Consequentia est nota: quia dolere est sentire positiuē. Declaratur etiam exemplo.

De peste & febribus

plo. Si complexio naturalis remouetur á membro sola priuatione, ita quod nulla res poneretur. Sed successiue per partes intérsuas abjiceretur, non fieret ex hoc dolor: quia nec priuatio, nec ipsa forma complexionalis facit dolorem. Antecedens patet, quam rationem, vt prius diximus, Thadeus dissoluit sic, vt ait. Gent. dicens ac asserens, priuationem etiam informare sicut dicimus de cæcitate; vnde dicimus iste est cæcus: vt dicit Boetius in diuisionibus. Cui respondet Gent. dum sic ait, hoc nihil est. Quia illud informare non est sic, quod sit aliqua res informans: imo est pura priuatio; sed informare est prædicari in propositione affirmatiua,

ua, vt sumitur à côm. 5. phys. com. 9.
&. 3. meta. comm. 4. Præterea pars,
quæ soluta est, non doler, dolet igitur
pars non soluta: antecedens probatur.
Nam, facta diuisione, partes, quæ
remanent, sunt continuæ, in quibus
dolor est. Quo posito, sic colligo.
Si solutio continui esset causa doloris,
vbicunq; esset solutio, ibi esset causa
doloris: (modò sit in parte præditata
sensu, & nullum adsit impedimentum
quominus dolor fiat,) at hoc est
impossibile: ut supra monstratum
est impossibile igitur est, continui
solutionem esse causam doloris.
Addo etiam quia id quod non est, nõ
potest esse alicuius entis causa: solutio
cõtiui non est: solutio ergo conti
nui

De peste & febribus

nui nō potest esse alicuius entis causa. At dolor aliquid est : nō igitur potest esse solutio continni eius causa. Præterea causa & effectus debent esse simul : at vero solutio continua & dolor non sunt simul : solutio igitur continui non est causa doloris. Maior est Arist. 2. phys. 37. & 5. metaph. lecti. 3. ubi diuus. Thomas, Aristotilem explicans, sic ait. Ideo autem oportet omnes istos modos per potentiam & actum diuidi, quia potentia & actus diuersificant habitudinem causæ ad effectum. Nam causæ in actu particulares sunt simul, & tolluntur cum suis effectibus : sicut hic medicans cum hoc conualecente & hic edificans, cum hoc edificato. Non enim potest
ali

aliquid actum edificari, nisi sit actu edificans. Sed causæ secundum potentiam non semper remouentur cum effectibus sicut domus & edificator, non simul corumpuntur. In quibusdam tamen contingit quod remota actione efficientis, tollitur substantia effectus. Sicut in his, quorum esse, est inherere: vel quorum causa, non solum est effectui causa fieri sed essendi. Hæc ille. Qua propter cum dolor sit, ut ait amicus Lemosius, in genere pathematis, necesse est, habeat causam, quæ simul cum eo sit. At qui solutio continui est non ens, ut supra monstrauimus. Non est igitur solutio continua causa doloris. Quandoquidē non ens nequit simul cum ente esse. Præterea, si solutio

Fff con

De peste & febribus

cōtinui esset causa doloris, aut esset pars solutionis quæ est facta: aut quæ futura est: sed neutrum est dicendum, ergo solutio cōtinui non est causa doloris. Maior est nota; & p̄batur minor. nā quæ iā est in facto esse: nō mouet actū: nā habitu præsente in materia, cessat motus. At quæ futura est, min⁹ etiā mouere potest nā omne mouēs mouet prout actu est. Nullo igitur modo solutio cōtinui erit causa doloris. Nec obstat si respōdeat aduersarius, dolorē nō fieri à parte solutionis factæ neq; futura; quin potius ab ea quæ est infieri. Quādoquidē, si facta solutio est nō ens, à fortiori & quæ nōdū facta est. Præterea, q̄ est infieri nil habet, præter instās præsēs, q̄ nō sit in facto esse
At

At qui fiet, ut quod nullū habet esse dū factū est, possit, quādo fit, esse alicuius entis efficiēs causa perse? Nemo quidē sanē mētis id dixerit. Ommitto quod si solutio esset causa doloris, daretur effectus nobilior sua causa; cōsequēs est falsū, ergo & antecedens. Sequela ex præcedentibus patet quādoquidē omne ens quāuis abiectissimū, multis numeris præstātius ac nobilius est non ente. Minor patet. Nā nullū agēs agit vlttrapropriū gradū. Insuper, quia omnis causa est præstātior suo effectu: atq; nobilior, ut ait autor de causis. 9. metaph. & 2. de anima. Præterea si solutio vnitatis esset causa doloris, sequeretur in eadē parte, semper æquales contingere dolores ut cumq;

solueretur; consequens est falsum: falsum igitur & antecedens. Sequelam probo. Si solutio continui dolorem efficeret, quod partes unitæ & continuæ separentur, non magis dolebunt cum modicè distant, quam cum multum. Dolor etenim non fit, a partium distantia. Nam si hoc ita esset, quo magis distarent, magis dolerent, & è conuerso: quod experimento maxime repugnat. At si æqualiter dolent cum parum, & cum multum distant: æquales eidem parti contingere dolores necesse est. Nullam enim aliam assignare possunt rationem, intensiōis & remissionis doloris, præter partium solutarum distantiam, aut propinquitatem, qui solutionem unitatis

tis

ris proximam doloris causam esse autumant. Nam si malam temperiem intensiōis, & remissionis causam statuāt: tunc sciscitorem eis, continuum ne soluendo, id efficiat an aliter? At qui continuū soluendo prompte credo respondebunt. Nam, à mala temperie inducta, continui solutio fit: à qua proximè dolor emanat, tāquam à proxima doloris causa: quod diuerticulum est. Nam si solutio continui proxima doloris causa est, ab ea producatur effectus, immediate necesse est. At, si immediate à solutione continui dolor producitur, malam temperiem tanquam causam, prægressam excludere oportet. Atq; in effectus productione, minimè agentem, nisi

De peste & febris

Solutionem continui, adhuc efficiat. Tunc enim, non doloris, quinimo solutionis continui causam statuere opus est. Atque ex consequenti, cum nihil agat, dolorem neque intendere, neque remittere posse, manifesto constat. Quandoquidem solutionem continui augere potest; dolorem verò non potest. Neq; est quod respondeas, malam temperiem per se minime dolorem augere posse: ex accidenti tamen utique posse, quod impossibile est. Nam si hoc verum esset, maximè quia causam proximam intenderet: at non intendit, sed auget illam: (nam solutio continui intensionis, & remissionis capax non est) non igitur per accidens in-

ter

tendere dolorem potest. At forte dicēs , inde dolorem a mala temperie intendi posse , quod causam doloris proximam augeat : sed falsum est. Nam , ut antea monstrauius , partium se paratarum distantia ; seu propinquitās , non augeat , neque minuit dolorem. Quod experimentis , ut dixi euidenter confirmatur. Nam est ubi in vna parte , ex maiori solutione , minor producat̃ur dolor , quam ex minori. Verbi gratia , cum neruus pungitur , magis dolet , quam cum , præscinditur : præterea , in apostematibus paruis , ubi minor fit solutio , sæpe maiores multis numeris excitantur dolores , quam in magnis , ubi solutio maior est. Neq̃ obstat , si respondeas ,

Fff 4 id

De peste & febris

id humoris causa prouenire. Nam si a solutione continui dolor immediate procedit, nil interest, an ab hoc, illo uè instrumento ea facta fuerit. Nam caliditas, aut frigiditas humoris apostema constituentis, iam antea tanquam causæ admodum remotæ reiectæ sunt. Insuper & si hoc illi condonemus, scilicet, dolorem magis aut minus intendi, quando à mala temperie, solutio continui fit: quid, Si a contundente, scindente, disrumpente uel solutio continui fiat? nam tunc, qualitatum primarum solutionem faciendum actionem non causaberis. Vt potest cū, ab alijs causis facta fuerit. Addo, quod, neq; illud locū habebit, quod quidam dicunt. Scilicet, continui solu-

lu.

lutionem duplicem esse, nempe sensu perceptibilem, aut ratione contemplabilem: quam secundam, doloris esse proximam causam asserunt. Quid igitur? cam ne, quæ sensu percipitur, omnino rejicient à causarum cœtu? sed quomodo ratione contemplabilem, continui solutionem causam doloris probabunt? Etenim aut nullum habet esse nisi imaginarium; aut habet quidem aliquod, tamen ita ut, ne utriusque sensibus, quinimo ratione, discursuq; percipiat. At, si nullum, nequit esse doloris causa. Nam agens & patiens debent cōmunicari in materia. Insuper, si solutio continui sensu perceptibilis nequit esse causa doloris, ergo, neq; illa quæ tantum ima-

Fff 5 gina-

De peste & febribus

ginatione fingitur. Siquidem non ens non potest esse alicuius entis causa. Sed continui solutio sensu perceptibilis, ut monstrauius est non ens : à fortiori igitur, & illa, quæ tantum imaginatione fingitur. Quo circa, hanc non posse esse doloris proximam causam, luce meridiana clarius constat. At verò, forte fortuna, ad eam, quæ ita pusilla est, ut non nisi discursu percipiatur confugient. Sed hoc est, incidere incillam, cupientes vitare caribdin : cum eam si quidem quæ sensu perceptibilis est, omnino proximam doloris causam posse esse negent, eam identidem, quæ tantum discursu percipitur, excludant necesse est. Nam si, ut ij iudicant,

pu-

pusilla continui solutio, dolorem inferre potest, qui fiet ut maior dolorem inducere nequeat. At, quod maior iam infacto esse sit, respondebunt; pusilla verò, ad huc maneat inferri: atque hanc ob causam à pusilla dolor fit: à magna autem fieri nequit. Etenim, habitibus presentibus in materia, cessat motus. Cum actio itaque sit ingenere motus, ac dolorem inferre actio quædam sit, efficitur ut, cessante motu, & actionem cessare sit necessarium. Quo fit ut, eorum decreto, à notabili ac sensu perceptibili continui solutione nequeat excitari dolor, tanquam à proxima causa: à pusilla verò, dubio procul, & posse, & reuera excitari.

Ve-

De peste & febris

verum enim verò, quâuis me pudeat, has quisquillas ita serio examinare, ferendum est tamen. Quando abs quibusdam medicis non ignobilibus, ita peruicaci animo, hanc defendi positionem videam, ut neutiquam silentio eam præterire deceat. Itaque, ut ad meum in pensum reuocem, unitatis solutionem, sensu perceptibilem, esse ut aiunt, in facto esse; aliam verò inficri, falsum est. Nam si partes unitæ, iam separatæ sunt, quamuis parum admodum distent, ita in facto esse solutio est. Ut nulla prorsus intersit differentia; quin potius utriusque eadem sit ratio, & eius quæ sensu perceptibilis, & eius etiam, quæ ratione contemplabilis est. Nam ratio formalis, solutio-

dis continui, est, ea, quæ antea vnum
erant, nunc separentur: atq; duo tria
ve sint, plura ve, prout in plures aut
pauciores partes continuū diuidi con
tigerit. Autorem habeo Aristotelem
5. physicorum cap. 3. dicentem: conti
nuū autem est quid hærens. Dico au
tem, tunc continuum esse, cum vtri
usq; fines quibus se tangunt, vnum
idenq; fuerint facti: atq; , vt nomen
significat, continentur. Quod quidē
esse non potest, si extrema sint duo.
At quando hoc ita se habet, vtranq;
continui solutionem eandem ratio
nem subire, necesse est. Nec vllam cō
stituat differentiam, partium separa
tarum parua, vel magna distantia: ni
si secundum magis aut minus distare

Quo

De peste & febris

Quo circa, cum distare plus minusve non mutet speciem: duo exinde sequantur necesse est. Vnum, quolibet solutionem continui quantunvis minimam esse intacto esse. Neq; hac ratione à maxima differre. Alterum, si causa doloris esset, æquales pro venire ab ea dolores, omnino necessarium esset. Nā, ut antea monstrauimus, maior aut minor distantia nō est intensio, aut remissio, absque dolore, intensi, vel remitti cōtingat. Super est igitur, ut, cū dolores, nūc paruos, nūc verò magnos, eidē parti cōtingere cernamus; à mala reperiē pro veniāt: ut, sermone pcedēte, monstrabimus. Quā ob causā, pestifera apostemata sæpe, quātūuis parua dolorē vehementissimū excitare solent.

lēt. Etenim, à qualitate venefica sæpe
 praua excitatur intēperies; absqua do-
 lor vehemēs pro venit. Nisi adeo im-
 modica fuerit, vt iā partis auferat sen-
 sū. Nā omnis immodica intēperies o-
 perationē exoluit. Vt ait Gal. 2. apho.
 20. quæ sæpe numero vidi: dū pestem
 sœuissimā curarē. His igitur, rationi-
 bus, manifestē patet, cōtinui solutio-
 nē nullo modo esse doloris causam.
 Quare fit, vt mala téperies, omnino
 sit causa doloris. Etenim, si solutio cō-
 tinui, aut mala téperies, tantū possunt
 esse doloris causæ, efficitur: vt, explo-
 sa cōtinui solutione, mala temperies,
 sola sit causa doloris. Quod vtique
 manifestum fiet si Auenrois rationes
 adduxerimus, quas noster Lemosius
 addu-

adducit. 12. metho. cap. 7. quas quidé
hic transcribere volui: vt solutionem
quam ægregius Galeni commétator
ex cogitavit, perpendamus. Atque
quam feliciter id factum fuerit, acer-
rimo iam examini subijciamus. Ait
enim sic. Auenroes, qué postea, multi
ex recentibus medicis sequi sunt. l. 3.
coll. cap. 31. existimavit, intemperiem
duntaxat esse doloris immediatam
causam: idq; probat duabus rationi-
bus, quas, vt exactius concludat, præ-
mittit has duas hypotheses. Vna est,
solutionem continui esse sensibile cõ-
mune: Altera est, qualitates primas,
esse sensibile proprium. Hinc primũ
colligit in hunc modum: sensibile cõ-
mune, sensum immutare non potest,
nisi

nisi ratione speciei sensibilis proprij: ergo solutio continui non immediate efficit dolorem; nisi interuentu qualitatū primarum. Deinde, quemadmodum se habet visus ad visibilia, ita se habet tactus ad tangibilia; sed visus nihil omnino videre potest, nisi fuerit colore inbutum; ergo neque tactus quidpiam tangere valebit, nisi similitudine & specie primarum qualitatū. Ex his colligit intemperiem esse proximam doloris causam. Hæc ille. Cæterum, si Auerrois rationes perpenderit, omnino veritatem demonstrare reperiemus. Quas argutulus noster prorsus insolutas relinquit, etiam si magnopere contenditeas nihil concludere.

Ggg

De peste & febris

Quare oportebit eius verba etiam transferre : ut eius argutia percipiat-
tur: ac prorsus evanescat. Atqui ver-
ba Lemosij hæc sunt. Superest mo-
do ut obiectionibus Auenrois , res-
pondeamus , quas nihil concludere
palam demonstrabimus. Primum,
supponit falsum , unde suas rationes
componit : quæ etiam falsæ necessa-
rio evadent. Dato namque vno ab-
surdo, multa alia sequuntur. Supponit
nanq; dolorem esse sensibile commu-
ne; quod quam sit falsum, sic probo.
Aristoteles capitul. 6. libro. 2. de ani-
ma, agens de sensibilibus communi-
bus, doloris non meminit ac numera-
vit motum, quietem , numerum, figu-
râ: magnitudinē, & præter hæc vnū, li-
bro

bro. 3. eiusdem nominis capit. 1. hæc ille. Et alia quam plurima in illa disputatione, quæ quidem sciens omitto, quando quidem tot scatent erroribus, ac absurdis: ut sigillatim ea dinumerare me pudeat. Si quidem, O-pulcher, quæ obliuio? quæ te tenet cataphora? ut primum dicas, Auenroem supposuisse, pro hypothese, solutionem continui esse sensibile commune; postea verò, non nullis interiectis lineis, ais ab illo suppositum esse dolorē, non continui solutionē, esse sensibile commune: quod, ut falsum, extirpare ac conuellere conaris, & dum hoc absurdū firmare atq; tueri tentas in maiora absurda te ipsum inuoluis. Si quidem asseris, dolorem esse sen-

Gg 2 file

De peste & febribus

file proprium , quod quam verum sit, postea, sermone procedente, monstrabimus. Qua propter nunc nostra interest, probare, solutionē continui; esse cōmune sensile, vtasserit Auérois q̄ sic probo. Solutio cōtinui, per se, est sensile: ergo propriū. Aut cōmune: at non propriū commune igitur. At verò non esse sensile proprium, vel tuis verbis patet: dum Aristotelis adducis definitionem sensilis proprii. Si quidem solutio continui, à pluribus percipitur sensibus. Quandoquidem solutio continui, sub numeri ratione percipitur; quod vtique manifestum est. Nam soluta vnitare, statim, q̄ sub vnius ratione à sensu percipiebatur, sub duorū ratione percipitur; siue triū,
siue

siue quatuor, prout in plures, aut pauciores partes continuū diuisum est. Atq; , si vnum siue vnitas, tua sententia, sensile commune est, quare dualitas, trinitas, quaternitas, atq; id genus alia sensilia cōmunia non erunt? Præterea, dum ait, solutionem continui minime ab alijs sensibus percipi, qualis est, nisi à tactu, magis à vero deuiat. Nam si sub ratione causæ doloris, à tactu percipi contendat, falsum est, vt supra demonstrauimus. Si verò sub numeri ratione, adhuc etiam manifeste falsum quoq; esse necesse est. Si quidem, eadem ratione, à visu & à tactu solutio continui percipitur: vt cuilibet manifeste patet. At verò, cum sub nulla alia ratione percipi

De peste & febris

Possit, præter dictas, continui solutio
luce clarius omnibus erit, Lemosium
deceptum esse; dum asserit, solationem
continui, qua talis est, nullomodo ab
alijs sensibus percipi præterquam à
tactu. Nam certè alius modus exprimi
nequit, quo solutio continui percipi
possit, ut antea dixi. Aut, si est, libèter
ab eo, vel abs quovis alio audiam: atq;
recipiam. Præterea, mente assequi mi
nime possum; quid sibi vult redupli-
catio illa, qua talis est. Nam, si primas
qualitates asserat, nullomodo ab alijs
sensibus percipi, quatenus tales sunt,
inepta prorsus ac inutilis reduplica-
tio. Si quidē primæ qualitates, nullo
modo ab alijs sensibus percipi possunt
scilicet, neq; quatales, neq; qua non

tales. Quādoquidem si gustu, mediā
tibus saporibus percipi cōtendat, nil
prodest. Nam sapores tūc tantū sensu
percipiuntur; qualitates vero primæ
discursu, vt videre est, apud Gal. lib. 4.
& 5. de simplicitū medicamētorū fa-
cultatibus. Præterea, si solutionē cō-
tinui intelligit, etiā reduplicationem
respuo. Si quidē, vt antea monstraui-
mus, solutio cōtinui, & à tactu, & à vi-
su, eodē modo percipitur, scilicet sub
ratione, diuisionis vnitatis, aut motus
aut partiūpositionis. Quia ppter, argu-
mētū, q̄ sequitur, nil cōcludit: scili-
cet dū sic ait: vbi nō est perceptio cau-
sæ doloris, ibi nō est dolor: sed in alijs
sensibus nō est perceptio causæ dolo-
ris: cū nō percipiāt qualitates primas

De peste & febris

neq; solutionem continui, quatenus tales sunt: in alijs ergo sensibus non fit dolor. Cui rationi respondeo, negata minori. Quandoquidem adest & alijs sensibus causa, non raro, qua & oblectentur, & doleant naturæ suæ sorte. Quandoquidem non opus est, omnes sensus eodem modo dolorem percipere. Nam dum ait alios sensus, nullo modo dolore affici, eo, quod nō percipiant continui solutionem, neq; qualitates primas male colligit. Nam quāvis totum illi concederetur, scilicet continui solutionem, & qualitates primas tactui dolorem inferre, nō ideo sequitur, ab alijs sensibus minimè dolorem percipi. Si quidē, si hoc ita esset, sequeretur etiā, nullo modo
ab

ab alijs sensibus lætitiā percipi. Nā si illi licet illo modo colligere, ex causis doloris, licebit utiq; mihi. Ita de causis lætitiæ colligere. Vbi non est perceptio causæ lætitiæ, ibi non est lætitia: sed in alijs sensibus non est perceptio causæ lætitiæ, cum non percipiant qualitates primas, neq; unionē continui, quatenus tales sunt, in alijs ergo sensibus non fit lætitia. Ridicula certè argumentatio: ac prorsus tanto viro non digna. Proinde Auenrois opinionem recipiendam, ac multis nominibus laudandam crediderim: Etenim rationes, quibus firmatur, adeo sunt firmæ, ut facile illis, intellectus acquiescat. Quas utiq; , quāvis solvere conetur, amicus Lemosius, nullo.

Ggg s modo

De peste & febris

modo dissoluit. Si quidem per primam hypothefim, Auenrois, constat solutionem continui esse sensile commune, non dolorem, ut ei falso Lemosius imponit. In quo, dupliciter peccat. Primo, quia mentem Auenrois non assequitur. Secundo quia asserit dolorem esse sensile proprium, quod etiam duplici scaturit errore. Primo, quia ait, esse sensibile commune. Quod quam falsum sit, iam monstrare aggredior. Dolor non est sensile; ergo nec proprium nec commune. Antecedens probō. Nulla sensatio sentitur: sed omnis dolor est sensatio: nullus igitur dolor sentitur. Dolorem esse sensationem, constat manifesto, ex Galeno. 2. de lo.

locis aff. capit. 2. cum dolorem ibi, tristem sensum definiat. Item Avicenna secunda primi, doct. secunda sum. 2. cap. 19. citato, ait, dolor est sensibilitas rei contrariæ. Maior probatur. Si quidem sensatio, est perceptio alicuius sensibilis: at illa perceptio non est sensibilis: sensatio igitur, non est sensibilis. Addo, quia si sensatio esset sensibilis, esset processus in infinitum: consequens est absurdum: absurdum igitur & antecedens. Sequelam probo. Quandocunque sentitur aliquod sensibile, fit sensatio, quæ omnino differt ab illo sensibili: at si illa sensatio sentitur, erit mediâte alia sensatione. Quodato, item colligo, illam secundâ sensationem, alia
ter-

De peste & febribus

tertia mediante percipi; & sic in infinitum. Præterea, sensatio nullo sensu percipitur: ergo nō est sensibilis. Probat. Primo, non visu, cum non sit color, neq; lux, non auditu cum non sit sonus: non olfactu, cum non sit odor: non gustu, cum neq; etiam sapor: non tactu, cum neq; aliqua ex primis qualitatibus: nullo igitur sensu percipitur. Ommitto, quod quamvis dolor esset sensibilis, adhuc integra manet Auenrois hypothesis. Scilicet, continui solutionem esse sensibile commune, ac proinde nullomodo posse esse causam proximam doloris. Etenim, si hoc ita est, ut vere est, nullo modo continui solutio percipi potest à tactu, nisi sensibilis proprii interuen

tu. Quam quæstionem, scilicet, an sensibile commune percipi valeat absq; proprio, quamuis, ut difficilem, dimiserit Dominus Vallesius; paucis tamē determinare possibile est. Nam, per omnes sensus facta inductione, manifestum fit, nullo pacto percipi posse: quam sciens omitto: ut pote quia breuitati studeo: cum cuiq; liceat eā condere. Sed audiamus amicum nostrū, Auenrois opinionem sic depopulantem. Itaq; prima hypothesis Auenrois falsa est; quoniam dolor est sensibile proprium tactus: ut probatum est: altera vera est, modo intelligatur, ad voluptatem percipiēdam. Ex his constat, primam rationem nihil concludere, quod ex falsis sumptionibus colliga-

De peste & febris

ligatur. Altera vero concludit, ad voluptatem percipiendam, non tamen ad dolorem sentiendum. Hæc illæ. Cæterum, quia prima ratio, ex veris sumptionibus, ut monstraui-
mus, deducitur, manifestum est, verum concludere. Præterea dum ait, secundam rationem concludere, in ijs, quæ lætitiâ efficiunt: non tamen in illis, quæ dolorem, legum latiorum more loquitur. Neque ullam est assignare rationem, quare sensibilia, quæ voluptatem efficiunt, dum versus habitum secundum naturam temperamentum mutant non etiam dolorem efficient, si in habitum præter naturam illum inmutent. Nam fingamus corporis tem-
pe-

peramentum , à medio , versus calidum , tribus numeris , distare : reducatur à suo contrario subito ad mediocritatem , iisdem numeris ; tunc voluptate affici corpus , modo pars sensu prædita sit , nemo est qui ambigat. Cæterum sit , verbi gratia , corpus temperatum : adsit subito contrarium , distrahens temperamentum , confertim , versus calidum , frigidum ve , iisdem tribus numeris : nonne tristem efficiet sensationem , siue , ut ait Auicenna , rei contrariæ sensibilitatem ? sanè id quidem , at , si tristem sensum , seu rei contrariæ sensibilitatem , adesse fatemur , dolorem adesse necesse est omnino : quandoquidem argumentum , à definitione ad defi-

De peste & febribus

definitum, constans est. Addo etiam quia contrariorum, eadem est disciplina. Vt scilicet, si à bona téperie fit immediate lætitia: à mala fiet immediate dolor: atq; si qualitas, reducens ad mediocritatē, est immediata causa voluptatis: eadem, distrahens temperamentum, erit utiq; immediata causa doloris. Neq; est quod nos perterreat cavilum leuissimum, quo deceptus est amicus Lemosius, quod ab Argenterio furatus est, ac, tanquam portentum quoddam, de suo promittenu dum ait. Si enim intéperies causa esset immediata doloris, quā sit ut in febre ardentissima, ubi est maximus caloris excessus, febriēs ipse non sentiat dolorem? Cur etiam non fit,

ut

inæstu ingenti exteriori, dolorem percipiamus: quæmadmodum à minima cutis diuisione? Cui doctè satisfacit gentilis, quæstione. 44. Extrauagantium dum sic ait: his præmissis, dicamus; quod solutio continuitatis, hęc modo, est causa doloris. Nam sensibilia sensus tactus, naturaliter occurrere debent, à determinatis superficiebus, verbi gratia, à cuti, quæ est hymen, & gradatim, eorum alteratio, debet provenire ad alias partes; & sic etiam de sensibilibus, ab intra ocurrentibus, quia determinatis partibus debent occurrere. Cum ergo cultello scinditur caro, occurrūt sensibilia ad superficies, siue partes, ad quas, non debebant occurrere: & ideo, omnia, quæ

Hhh oc

De peste & febris

occurrunt, sunt impropportionata, & inconuenientia : & malam permutationem facientia. Et sic accidit dolor. Non ergo ipsa diuisio , quæ est, verbi gratia, diuersificatio, id est factio duorum de vno continuo , est causa imprimens illam tristem sensationem. Neq; diuidens cultellus, vt imprimit, & diuidit; sed imprimens illam malâ sensationem , quæ est formaliter dolor, est cultellus, vt quoddam tangibile; & aer, qui tangit, & humores , qui fluunt. Vnde etiam, cessante diuisione quia aer imprimit post diuisionem, & etiam humores, fit dolor. Et tamen ille cultellus, vel aer , vel humor, si cû eorum qualitatibus tangibilibus , nō excedentibus occurrissent ab extra,
à su-

à superficie cutis alterando vsq; ad profundum, non fecissent dolorem. Et eadem tangibilia, occurrentia, ad superficies factas indiuisione, faciunt dolorem. Hæc ille. Quibus ex verbis, manifeste colligitur responsio, quare in febre ardentissima, vbi multa vrget intemperies, non sentitur dolor, ei æqualis, qui sensitur à minima cutis diuisione: etiã si quamuis non ita acutus, sentiatur; sentitur tamen suo modo dolor. Præcipue verò dum febris est in fieri, scilicet, in principio, & augmento. In Solis verò æstu vehemēti, si frigerimus, non modo non percipiemus dolorem; verum etiam lætitiā; quo vsq; ad naturalem statum reducti fuerimus. Quod vtiq; experie

Hhh 2 tia

De peste & febribus

tia adeo probatur, ut nulla alia egeat demonstratione. Ceterum, si ultra progrediatur Solis exæstivatio, dolorem sequi, nemo non expectitur: verum suo modo, quando quidem non oportet tactum, quoquo modo organum disponatur, siue abs quouis tangibili immutetur, semper eodem modo affici aut dolere. Quare mirum non est, si alio modo abs cutis diuisione, alio à Sole, alio à febre doleamus. Interest enim, non parum, integritate organo, an facta eius diuisione, sensibile accedat. Attamen, prius quam huic opusculo coronidem depingamus, operæ pretium duco, quandam rationem examini subijciamus; quam ex Auicennæ, amicus noster decerpserit.

Quam

Quam utiq; solvere tentat: sed quam feliciter, mox videbitur. Sic enim factum: postremo ex Avicenna sic colligere possumus. Si dolor esset solum à solutione continui, fieret ut solum pars in qua est solutio, doleret: sed dolent alix partes, in quibus non est solutio: quoniam, si in aliqua cruris particula est solutio, totum cru aliquando videmus dolore affici: & non est in toto crure solutio. Quin etiam & partes diuersæ dolent. Cum vna duntaxat sit diuisa, ut in dentibus patet: ubi contingit, sanum extirpati, non sano relicto: dolor igitur, non fit solum à solutione continui. Huic respondeo, dolorem aliquando adeo esse intensum, ut mentem perturbet, adeo quod

Hhh 3 nesc

De peste & febris

nesciat distinguere de parte affecta.
Hæc ille. Sed, proh Iupiter, quam popularis solutio. Quam oscitantur ex
cogitata ratio. Si quidem Auicennæ
propositio non ait, quandoq; dolere
partes, in quibus non est solutio, imo
verò absolute id asserit: Quod sæper
esse intelligo Auicennam asseruisse. At
quæ hoc ita esse, iam probauimus, ra-
tionibus antea allatis. Nā dolor sem-
per est in parte continua: nunquam
vero insoluta. Præterea, si respon-
sio esset vera, Auicennæ propositio tan-
tum vera esset in dolore valde inten-
so, cum mētis perturbatione: sed hoc
est falsum: falsa igitur solutio. Cæterū
falsum id esse, experimento constat.
Nam quotidie experimur, in paruis
do-

doloribus, nec non sanamente, totam particulam dolore affici: quemadmodum asserit Auicenna, adhuc autem si dolor adest, aut est in parte quanta aut in atomo: at non in atomo: est igitur in parte quanta. Cæterum, si in parte quanta est, aut est diuisa in omnem suam partem, aut non; at nō primum: secundum igitur. Sed pars, quæ dolet est quanta; & non est in omnem suam partem diuisa; erit igitur dolor ubi non est solutio. At verò, si in omni dolori, ut probatum est, hoc accidit, erit ergo propositio Auicennæ, ut sic loquar, non de quandoq; ; ut egregius commentator insinuat. Quin potius semper vera erit. Vnde constat, solutionem esse nullam. Quare, cum

Hhh 4 satis

De peste & febris

scitis hucusq; dissertationem pro tra-
ximus, oportet utiq; iam receptui ca-
nere. Quandoquidē quisquillas alias,
qui solvere cupit, quæ in hac quæstio-
ne accidere solent, consulat gentilem
pliusquam commentatorem tui-
sanum, nec non alios doctos vi-
ros: ab quibus veritatem ex-
hauriet proculdubio.

(.?..)

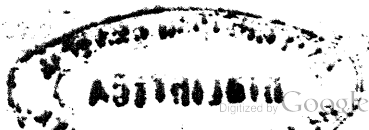
τελὸς σὺν θεῷ

¶ *Finis cum Deo.*

E Visto en este libro que compuso
y hizo el Licenciado Iuã de Car-
mona: dos Tratados, el vno inti-
tulado An Astrologia Medicis sit ne-
cessaria. Y el otro de Peste & Febri-
bus cum pñcticulis: los quales son de
mucha erudicion y de mucha vtili-
dad a la republica , y de grande luz,
para la curacion delas enfermedades
dichas. Y porque es verdad lo firme
en ocho de Iunio , de mil y quinien-
tos y ochenta y seys años.

El Doctor
Sepulveda.

Hhh 5 IN.

INDEX CAPITVLORVM.

Libri.I.

- ¶ Capit. 1. in quo potissimæ Astrologorum rationes continentur, ad probandum. Astrologiam medicis necessariam esse, Autorisq; multæ earum corroboraciones. fol. 1.
- Cap. 2. in quo Astrologiam non esse medicis necessariam probatur. fol. 17.
- Cap. 3. In quo rationes astrologorum dissoluntur. fol. 45.

INDEX CAPITVLORVM

Libri. 2.

- Cap. primum quod operis argumentum continet. fol. 130.
- Cap. secundum de signis. fol. 133
- Cap. 3. De causis. fol. 135.
- Cap. quartum, in quo isthæc magis elucidantur. dan-
- BIBLIOTHECA
- Digitized by Google

INDEX.

dantur.

147.

Cap. quintum, in quo, quæ dicta sunt, bene probantur. Ac insuper de causa continente multa.

fol. 161.

Cap. sextum de aeris temperatura in quo etiam multa pulchre de elementis.

fol. 205

Cap. septimum, in quo probatur veteribus hoc morbi genus ignotum fuisse : atque alia.

fol. 224.

Cap. octauum de curatione.

fol. 245.

Cap. nonum de purgatione.

fol. 257.

Cap. decimum de uenæ sectione.

fol. 269

Capit. undecimum de symptomatum correctione.

fol. 361.

¶ Finis Tabula.

